Food and Agriculture Organization of the United Nations

អភិបាលកិច្ចដីធ្លី សម្រាប់ ស្ត្រី និងបុរស

សៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេស ដើម្បីគាំទ្រដល់សមិទ្ធផលនៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ

អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មនៃសហប្រជាជាតិ
ទីក្រុងរ៉ូម ២០១៣

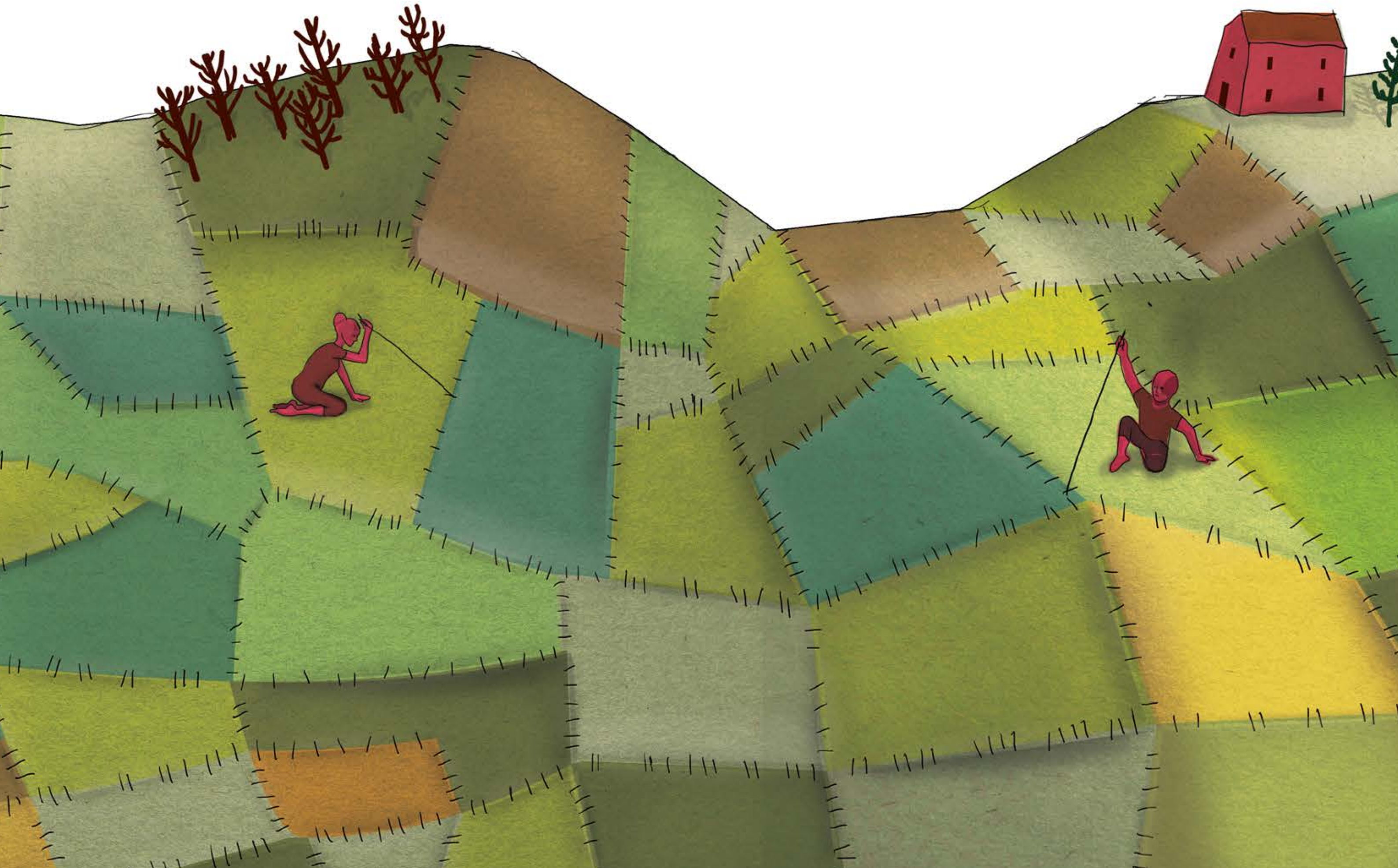

សៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេសស្ដីពីអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ លេខ១

អភិបាលកិច្ចដីធ្លី សម្រាប់ ស្ត្រី និងបុរស

សៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេស ដើម្បីគាំទ្រដល់សមិទ្ធផលអភិបាលកិច្ច
លើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ

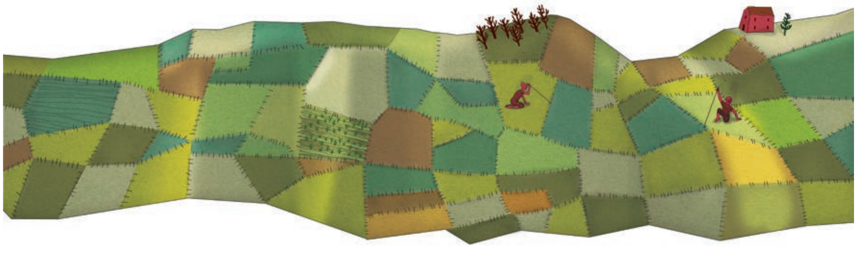

អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មនៃសហប្រជាជាតិ
ទីក្រុងរ៉ូម ២០១៣

គុណភកថា

FAO. ២០២១. *អភិបាលកិច្ចដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រីនិងបុរស - សៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេស ដើម្បីគាំទ្រដល់សមិទ្ធផលនៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ សៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេសស្តីពីអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់លេខ១។ ភ្នំពេញ។*

ការប្រើឈ្មោះទាំងឡាយ និងព័ត៌មានផ្សេងៗដែលមានបង្ហាញក្នុងឯកសារនេះមិនមែនជាការសម្តែងមតិណាមួយរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មនៃសហប្រជាជាតិ (FAO) ពាក់ព័ន្ធនឹងស្ថានភាពផ្លូវច្បាប់ ឬស្ថានភាពអភិវឌ្ឍន៍របស់ប្រទេស ដែនដី ទីក្រុង ឬតំបន់ណាមួយ ឬអាជ្ញាធរនៃប្រទេស ដែនដី ទីក្រុង ឬតំបន់ ឬពាក់ព័ន្ធនឹងការកំណត់ព្រំដែនរបស់ប្រទេស ដែនដី ទីក្រុង ឬតំបន់ទាំងនេះឡើយ។ ការលើកឡើងជាក់លាក់អំពីក្រុមហ៊ុន ឬផលិតផលរបស់ផលិតករណាមួយ ទោះបីជាក្រុមហ៊ុន ឬផលិតផលទាំងនេះមាន ឬគ្មានប្រកាសនីយបត្រតក្កកម្មក្តី មិនមែនមានន័យថាក្រុមហ៊ុន ឬផលិតផលទាំងនេះត្រូវបានគាំទ្រ ឬណែនាំដោយអង្គការ FAO ថាមានឧត្តមភាពជាងក្រុមហ៊ុន ឬផលិតផលស្រដៀងគ្នាដទៃទៀតដែលមិនបានលើកឡើងនោះទេ។

ទស្សនៈដែលបានស្តែងចេញនៅក្នុងឯកសារនេះ គឺជាទស្សនៈរបស់អ្នកនិពន្ធ និងពុំបានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីទស្សនៈ ឬគោលនយោបាយរបស់អង្គការ FAO ឡើយ។

ISBN 978-92-5-134324-1
© FAO, ២០២១

© FAO, ២០១៣ [ភាសាអង់គ្លេស]

Some rights reserved. This work is made available under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO licence (CC BY-NC-SA 3.0 IGO; https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo/legalcode).

ក្រោមលក្ខខណ្ឌនៃអាជ្ញាប័ណ្ណ Creative Commons ឯកសារនេះ អាចត្រូវបានថតចម្លងចែកចាយ និងកែសម្រួលសម្រាប់គោលបំណងដែលមិនមែនជាអាជីវកម្ម ក្នុងករណីដែលមានការធ្វើសេចក្តីយោងមកឯកសារនេះឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។ ក្នុងការប្រើប្រាស់ណាមួយក៏ដោយនៃឯកសារនេះមិនត្រូវលើកឡើងថាអង្គការFAOគាំទ្រដល់អង្គការ ផលិតផល ឬសេវាកម្មជាក់លាក់ណាមួយឡើយ។ការប្រើប្រាស់រូបសញ្ញារបស់អង្គការ FAO មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឡើយ។ ប្រសិនបើឯកសារនេះ ត្រូវបានកែសម្រួលនោះ តម្រូវឱ្យមានអាជ្ញាប័ណ្ណក្រោមអាជ្ញាប័ណ្ណ Creative Commons ដូចគ្នា ឬប្រហាក់ប្រហែលនេះ។ ប្រសិនបើមានការបកប្រែឯកសារនេះ តម្រូវឱ្យមានប្រយោគបដិសេធ ព្រមទាំងការបង្ហាញសេចក្តីយោងមកឯកសារនេះ ហើយប្រយោគបដិសេធមានខ្លឹមសារដូចតទៅ៖ “ការបកប្រែនេះ មិនត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអង្គការស្បៀង និងកសិកម្មនៃសហប្រជាជាតិ (FAO)ទេ។ អង្គការ FAO មិនទទួលខុសត្រូវចំពោះខ្លឹមសារ ឬភាពត្រឹមត្រូវនៃការបកប្រែនេះឡើយ។ ការបោះពុម្ព ក្នុងភាសាដើម គឺជាការបោះពុម្ពផ្សាយជាផ្លូវការ។

វិវាទដែលកើតឡើងក្រោមអាជ្ញាប័ណ្ណដែលមិនអាចដោះស្រាយដោយមេត្រីភាព នឹងត្រូវដោះស្រាយដោយការសម្រុះសម្រួល និងអាជ្ញាកណ្តាលដូចដែលមានចែងក្នុងមាត្រាទី ៨ នៃអាជ្ញាប័ណ្ណ លើកលែងតែមានចែងនៅទីនេះ។ វិធាននៃការសម្រុះសម្រួលដែលអាចអនុវត្តបាន គឺជាវិធាននៃការសម្រុះសម្រួលរបស់អង្គការកម្មសិទ្ធិបញ្ញាពិភពលោកhttp://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules ហើយរាល់ការធ្វើអាជ្ញាកណ្តាលណាមួយ នឹងត្រូវធ្វើឡើងស្របតាមវិធានអាជ្ញាកណ្តាលរបស់គណៈកម្មការអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពី ច្បាប់ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ (UNCITRAL) ។

សម្ភារៈរបស់ភាគីទីបី៖ អ្នកប្រើប្រាស់ដែលមានបំណងប្រើប្រាស់ព័ត៌មានក្នុងឯកសារនេះ ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ភាគីទីបី ដូចជា តារាង តួលេខ ឬរូបភាព មានទំនួលខុសត្រូវក្នុងការកំណត់លើតម្រូវការនៃការស្នើសុំការអនុញ្ញាត និងសម្រាប់ការទទួលបានការអនុញ្ញាតពីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិក្នុងការប្រើប្រាស់ឡើងវិញនៃព័ត៌មានទាំងនេះ។ ហានិភ័យនៃការទាមទារដែលបណ្តាលមកពីការរំលោភលើសមាសធាតុដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ភាគីទីបីនៅក្នុងឯកសារនេះ គឺស្ថិតនៅក្រោមទំនួលខុសត្រូវរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ប៉ុណ្ណោះ។

ការលក់ សិទ្ធិ និងការផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណ៖ ការបោះពុម្ពផ្សាយរបស់អង្គការ FAO មាននៅលើគេហទំព័រ (www.fao.org/publications) ហើយអាចរកជាវបានតាមរយៈ publications-sales@fao.org។ សំណើរសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងលក្ខណៈអាជីវកម្ម តម្រូវឱ្យមានការស្នើសុំតាមរយៈ៖ www.fao.org/contact-us/licence-request ។ សំណួរទាក់ទងនឹងសិទ្ធិ និងការផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណគួរធ្វើឡើងតាមរយៈសារអេឡិចត្រូនិចទៅកាន់ ៖ copyright@fao.org ។

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

សៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេសស្តីពីអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី សម្រាប់ស្រ្តី និងបុរស ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយក្រុមការងារមួយក្រុម ដែលដឹកនាំដោយ Elizabeth Daley និងរួមមានសមាជិកក្រុមការងារដូចជា Clara Mi Young Park, Francesca Romano, Leila Shamsaifar, Ting-Hui Lau និង Babette Wehrmann ។ សៀវភៅណែនាំនេះ ត្រូវបាន រៀបចំជាសេចក្តីព្រាងដោយ Elizabeth Daley និង Clara Mi Young Park ជាមួយនិងអ្នករួមចំណែកផ្តល់ឯកសារ និងមាតិកាដទៃទៀត ដូចជា Judy Adoko, Dalal Alnaggar, Marianna Bicchieri, Patricia Costas, Kate Dalrymple, Nigel Edmead, Debra Anne Fletcher, Seema Gaikwad, Catherine Gatundu, Renée Giovarelli, Paolo Groppo, Nora Heil, Adriana Herrera-Garibay, Rachael Knight, Annalisa Mauro, Eliane Najros, Esther Obaikol, Martha Osorio, Sabine Pallas, Neil Pullar, Peter Rabley, Rebecca Sittie, Elizabeth Stair, Josephine Stowers-Fiu, Mika- Petteri Törhönen, Margret Vidar និង Babette Wehrmann ។

សៀវភៅណែនាំនេះ ទទួលបានការផ្តល់មតិយោបល់ពី Dubravka Bojic, Paolo Groppo, Paul Munro-Faure, Ana Paula de la O Campos, Martha Osorio, David Palmer, Neil Pullar, Francesca Romano, Margret Vidar និង Babette Wehrmann ។ សៀវភៅណែនាំនេះ ក៏ត្រូវបានត្រួតពិនិត្យពីជំនាញការខាងក្រៅដូចជា Bayarmaa Byambaa, Catherine Gatundu, Renée Giovarelli, Susana Lastarria-Cornhiel, Sabine Pallas, Siraj Sait, Agatha Wanyonyi និងក្រុមការងារអាល្លឺម៉ង់ទទួលបន្ទុកការងារដីធ្លី ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយទីភ្នាក់ងារអាល្លឺម៉ង់សម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ (GIZ) ។សៀវភៅណែនាំនេះត្រូវបានពិនិត្យកែសម្រួលដោយ Jane Shaw និងរៀបចំរចនាបទដោយ Luca Feliziani ។

អង្គការ FAO សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះមូលនិធិអន្តរជាតិសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម (IFAD) សម្រាប់ការផ្តល់មូលនិធិគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍ និងការរៀបចំសៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេសនេះ។

បុព្វកថា

នៅថ្ងៃទី១១ខែឧសភាឆ្នាំ២០១២គណៈកម្មាធិការសន្តិសុខស្បៀងពិភពលោកបានអនុម័តទៅលើគោលការណ៍ណែនាំដោយស្ម័គ្រចិត្ត ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ជលផល និងព្រៃឈើ ក្នុងបរិបទនៃសន្តិសុខស្បៀងជាតិ (គោលការណ៍ណែនាំ)។ ផ្អែកលើគោលការណ៍ណែនាំស្តីពីការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព និងដោយទទួលស្គាល់អំពីសារសំខាន់នៃដីចំពោះការអភិវឌ្ឍគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះមានបំណងរួមចំណែកដល់កិច្ចខិតខំកម្រិតសាកល និងកិច្ចខិតខំនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ សំដៅលុបបំបាត់ភាពអត់ឃ្លាន និងភាពក្រីក្រ តាមរយៈការលើកកម្ពស់សិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដី ជលផល និងព្រៃឈើប្រកបដោយសមធម៌។

សៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេសស្តីពីអភិបាលកិច្ចដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស នេះមានគោលបំណងជួយដល់ការអនុវត្តគោលការណ៍សមភាពយេនឌ័រនៃគោលការណ៍ណែនាំ តាមរយៈការសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។

ការរៀបចំសៀវភៅណែនាំនេះ រួមមានការស្រាវជ្រាវ និងការពិគ្រោះយោបល់ជាច្រើនដែលនាំឱ្យឈានទៅដល់ការផលិតឯកសារការងារមួយរបស់អង្គការ FAO ក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ ស្តីអំពីអភិបាលកិច្ចដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស ពោលគឺគោលការណ៍ណែនាំអំពីយេនឌ័រ និងគោលការណ៍ណែនាំដោយស្ម័គ្រចិត្តស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ និងធនធានធម្មជាតិដទៃទៀត (FAO, 2011a)។ ឯកសារការងារនេះ បានធ្វើការវិភាគ និងកំណត់រកប្រធានបទ និងបញ្ហាចម្បងៗដែលត្រូវគ្របដណ្តប់នៅក្នុងសៀវភៅណែនាំនេះ។

ដើម្បីជួយកំណត់រកការអនុវត្តល្អ សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវនិងមានសមធម៌យេនឌ័រ សិក្ខាសាលាបច្ចេកទេសមួយត្រូវបានរៀបចំឡើង ក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ នៅឯការិយាល័យកណ្តាលរបស់អង្គការ FAO ក្នុងទីក្រុងរ៉ូម។ “អភិបាលកិច្ចដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស - សិក្ខាសាលា ស្តីពីអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ” បានអញ្ជើញអ្នកអនុវត្តន៍ការងារលើវិស័យដីធ្លីពីភាគីរដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល និងវិស័យឯកជនទូទាំងពិភពលោក ដើម្បីចូលរួមចែករំលែកបទពិសោធន៍ និងអភិក្រមជាក់ស្តែង ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ លទ្ធផលនៃសិក្ខាសាលានេះបានរួមចំណែកយ៉ាងខ្លាំងចំពោះការធ្វើឱ្យមាតិកានៃសៀវភៅណែនាំនេះកាន់តែមានភាពសម្បូរបែប។

ក្រោយពេលអនុម័តទៅលើគោលការណ៍ណែនាំ ក្រុមការងាររៀបចំសេចក្តីព្រាងបានពិនិត្យសម្រេចទៅលើសៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេសនេះ តាមរយៈដំណើរការមួយដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការត្រួតពិនិត្យដោយសហការីដទៃទៀត។

Alexander Müller
ជំនួយការអគ្គនាយក

ផ្នែកគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន
នៃអង្គការ FAO

មាតិកា

iii
សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

iv
បុព្វកថា

សេចក្ដីផ្ដើម

3
តើសៀវភៅណែនាំនេះ និយាយអំពីអ្វី?

4
តើសៀវភៅណែនាំនេះ មានវិសាលភាព និង ដែនកំណត់ដូចម្ដេចខ្លះ?

5
ហេតុអ្វីចាំបាច់ត្រូវមានសេចក្ដីណែនាំបច្ចេកទេស ស្ដីពីអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយ សមធម៌យេនឌ័រ?

6
តើម៉ូឌុលទាំងអស់គ្របដណ្ដប់លើបញ្ហាសំខាន់ៗ អ្វីខ្លះ?

7
សៀវភៅណែនាំនេះ សម្រាប់នរណា និង តើគួរប្រើប្រាស់សៀវភៅណែនាំនេះយ៉ាងដូចម្ដេច?

9
ឯកសារយោង

ម៉ូឌុល១៖ ការបង្កើតគោលនយោបាយ

13
សេចក្ដីផ្ដើម

13
ភាពខុសគ្នារវាងគោលនយោបាយដីធ្លី និងអភិបាល កិច្ចនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយ ស្ដីពីដីធ្លី

14
ការកសាងឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌ យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ ស្ដីពីដីធ្លី

21
តួនាទីរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការបង្កើត គោលនយោបាយស្ដីពីដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌ យេនឌ័រ

27
ការបង្កើតគោលនយោបាយស្ដីពីដីធ្លី នៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន

28
ការសង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗស្ដីពីការបង្កើត គោលនយោបាយ

30
ឯកសារយោង

ម៉ូឌុល២៖ បញ្ហាច្បាប់

33
សេចក្ដីផ្ដើម

34
ទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នាពីទស្សនវិស័យយេនឌ័រ

41
ការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ និយ័តកម្ម និងនីតិវិធី

47
អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយ សមធម៌យេនឌ័រ និងការអនុវត្តសិទ្ធិលើដីធ្លី

59
ការសង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗស្ដីពីបញ្ហាច្បាប់

60
ឯកសារយោង

ម៉ូឌុល៣៖ ស្ថាប័ន

65
សេចក្ដីផ្ដើម

66
ស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី

68
ស្ថាប័នដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី

74
ស្ថាប័នដទៃទៀត

75
ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពសម្រាប់ស្ថាប័នអភិបាលកិច្ច លើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

77
ភាពជាតំណាងប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈបច្ចេកទេស

81
សង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗស្ដីពីស្ថាប័ន

82
ឯកសារយោង

ម៉ូឌុល៤៖ បញ្ហាបច្ចេកទេស

85 សេចក្តីផ្តើម
86 បញ្ហាទូទៅទាក់ទងនឹងរដ្ឋបាលដីធ្លី និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី
89 ការចុះបញ្ជីសិទ្ធិកាន់កាប់
89 ការអង្កេត ការផ្តល់ប្លង់ និងការចុះបញ្ជីដីធ្លី
97 ការវាយតម្លៃ
97 ការកំណត់ពន្ធ
98 ការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី
100 ការប្រមូលបញ្ចូលគ្នា និងការកែសម្រួលដីឡើងវិញ
102 ការបែងចែកដីឡើងវិញ និងបដិទាន
104 កំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីឡើងវិញ
105 សំណង
106 សង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗ ស្តីពីបញ្ហាបច្ចេកទេស
108 ឯកសារយោង

ម៉ូឌុល៥៖ ការបញ្ជូនសារ

111 សេចក្តីផ្តើម
112 ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ និងការតស៊ូមតិ
118 អន្តរកម្មផ្នែកច្បាប់
120 យុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទង និង លើកកម្ពស់ការយល់ដឹង
127 ការផ្លាស់ប្តូរគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថ
129 សង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗស្តីពីការបញ្ជូនសារ
130 ឯកសារយោង

ធនធាន និងឯកសារយោង

131 សេចក្តីផ្តើម
131 បទបង្ហាញនៅឯសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ដែលប្រព្រឹត្តធ្វើឡើងនៅ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១
132 ឯកសារយោង និងអំណានបន្ថែម
138 ធនធានបន្ថែមទៀត សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
140 លិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

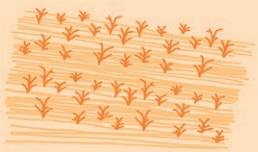

សេចក្តីផ្តើម

បញ្ជីរាយនាមប្រអប់ និងតារាងរូបភាព

ប្រអប់

3
ប្រអប់ទី១៖ គោលការណ៍អនុវត្តន៍នៃ គោលការណ៍ណែនាំដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹង សមភាព និងសមធម៌យេនឌ័រ
6
ប្រអប់ទី២៖ បទប្បញ្ញត្តិរបស់អនុសញ្ញា CEDAW ដែលគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

តារាង និងរូបភាព

4
តារាងទី១៖ និយមន័យ
7
តារាងទី២៖ មាតិកានៃសេចក្តីណែនាំនេះ
9
រូបភាពទី១៖ ម៉ូឌុល និងអ្នកពាក់ព័ន្ធនានា

សេចក្តីផ្តើម
អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

"រដ្ឋគប្បីពិចារណាអំពីឧបសគ្គដោយឡែកដែលស្ត្រី និងកុមារីជួបប្រទះទាក់ទងទៅនឹងការកាន់កាប់ និងសិទ្ធិកាន់កាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ ព្រមទាំងចាត់វិធានការនានាដើម្បីធានាឱ្យបាននូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងគោលនយោបាយ ផ្តល់កិច្ចការពារគ្រប់គ្រាន់ជូនស្ត្រី និងធានាថាច្បាប់ដែលទទួលស្គាល់សិទ្ធិកាន់កាប់របស់ស្ត្រីត្រូវបានអនុវត្ត និងប្រតិបត្តិ..... រដ្ឋគប្បីអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយច្បាប់ និងនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធនានា តាមរយៈកិច្ចដំណើរការដោយមានការចូលរួមដែលពាក់ព័ន្ធភាគីរងផលប៉ះពាល់ទាំងអស់ ដោយធានាឱ្យបានថាទាំងបុរស និងស្ត្រីត្រូវបានរាប់បញ្ចូលតាំងពីដំបូង"។

(គោលការណ៍ណែនាំដោយស្ម័គ្រចិត្ត ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ជលផល និងព្រៃឈើ ក្នុងបរិបទនៃសន្តិសុខស្បៀងជាតិ កថាខណ្ឌ ៥.៤ និង ៥.៥)។

តើសៀវភៅណែនាំនេះ និយាយអំពីអ្វី?

សេចក្តីណែនាំបច្ចេកទេស ស្តីពីអភិបាលកិច្ចដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសនេះ មានគោលបំណងជួយដល់ការអនុវត្ត គោលការណ៍ណែនាំដោយស្ម័គ្រចិត្ត ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ជលផល និងព្រៃឈើ ក្នុងបរិបទនៃសន្តិសុខស្បៀងជាតិ (FAO 2012b) តាមរយៈការផ្តល់ការណែនាំ ដែលគាំទ្រដល់គោលការណ៍សមភាពយេនឌ័ររបស់គោលការណ៍ណែនាំនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ នៅផ្នែកដំបូងនៃម៉ូឌុលនីមួយៗ គេបានសំដៅយោងចំពោះបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងគោលការណ៍ណែនាំ។

ប្រអប់ទី១៖ គោលការណ៍អនុវត្តន៍ នៃ គោលការណ៍ណែនាំដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសមភាព និងសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ FAO 2012b

៣.ខ.១	សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស៖ ទទួលស្គាល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរពីកំណើត និងសិទ្ធិមនុស្សស្មើភាពគ្នា និងមិនអាចផ្តាច់បានរបស់បុគ្គលគ្រប់រូប។
៣.ខ.២	មិនមានការរើសអើង៖ មិនមានអ្នកណាម្នាក់គប្បីទទួលរងការរើសអើងឡើយ បើយោងតាមច្បាប់ និងគោលនយោបាយ ក៏ដូចជាក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង។
៣.ខ.៣	សមធម៌ និងយុត្តិធម៌៖ ការទទួលស្គាល់សមភាពរវាងបុគ្គល អាចតម្រូវឱ្យមានការទទួលស្គាល់ភាពខុសគ្នារវាងបុគ្គលនិងការធ្វើសកម្មភាពវិជ្ជមានរួមទាំងការផ្តល់អំណាចដើម្បីជំរុញសិទ្ធិកាន់កាប់ប្រកបដោយសមធម៌ និងលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដី ជលផល និងព្រៃឈើ សម្រាប់មនុស្សទាំងអស់គ្នា ពោលគឺ ស្ត្រី និងបុរស យុវជន និងប្រជាជនងាយរងគ្រោះ និងប្រជាជនដែលរមែងតែងត្រូវបានគេមើលរំលងក្នុងបរិបទជាតិ។
៣.ខ.៤	សមភាពយេនឌ័រ៖ ធានាសិទ្ធិស្មើភាពគ្នារបស់ស្ត្រី និងបុរស ដើម្បីការទទួលបានរាល់សិទ្ធិមនុស្សទាំងអស់ ទន្ទឹមគ្នានឹងការទទួលស្គាល់អំពីភាពខុសគ្នារវាងស្ត្រី និងបុរស និងចាត់វិធានការជាក់លាក់សំដៅពន្លឿនសមភាពជាក់ស្តែង នៅពេលដែលចាំបាច់។ រដ្ឋគប្បីធានាឱ្យបានថាស្ត្រី និងកុមារីមានសិទ្ធិកាន់កាប់ និងមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដីជលផល និងព្រៃឈើស្មើភាពគ្នា មិនចំពោះថាពួកគេមានស្ថានភាពពលរដ្ឋ និងស្ថានភាព អាពាហ៍ពិពាហ៍ ដូចម្តេចឡើយ។

សៀវភៅណែនាំនេះ ផ្តោតលើបញ្ហាសមធម៌ និងរបៀបដែលសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី អាចត្រូវបានគ្រប់គ្រង ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការ និងអាទិភាពផ្សេងៗគ្នារបស់ស្ត្រី និងបុរស។ សៀវភៅណែនាំនេះដកចេញ ពីការពិភាក្សាយូរអង្វែងអំពីសមភាពយេនឌ័រ ក្នុងការទទួលបានដីធ្លី ហើយផ្តោតទៅលើការបញ្ជ្រាបបញ្ហាយេនឌ័រ ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រកាន់តែប្រសើរជាងមុននៅក្នុងដំណើរការ និងស្ថាប័ននានា ដែលធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តអំពីបញ្ហាដីធ្លី។

សមភាពយេនឌ័រ គឺជាគោលការណ៍ ចម្បងមួយក្នុងចំណោមគោលការណ៍ស្នូលទាំង ១០ សម្រាប់ អនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំ និងមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធទៅនឹងគោលការណ៍ចម្បងចំនួន៣ ដទៃទៀត ដែលរួមមានជាអាទិ៍ សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្សមិនមានការរើសអើងព្រមទាំងសមធម៌ និងយុត្តិធម៌ (ប្រអប់ទី១)។

ទំនាក់ទំនងយេនឌ័រ គឺជាកត្តា កំណត់អំពីភាពខុសគ្នានៃស្ថានភាព និងអំណាចរបស់ស្ត្រី និងបុរស។ យេនឌ័រ និងតួនាទីយេនឌ័រ គឺជាកត្តាកំណត់លើកាលានុវត្តភាព និងឧបសគ្គដែលស្ត្រី និងបុរស ជួបប្រទះក្នុងការធានាចំពោះ ជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគេ ដែល រួមមានជាអាទិ៍ លទ្ធភាពរបស់ពួកគេក្នុងការប្រើប្រាស់ដីធ្លី ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តអំពីដីធ្លី និងស្ថាប័នដែល ផ្តល់ដីធ្លី និងធនធានផលិតដទៃទៀត (FAO, 2003a) ។

អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ធានាថាស្ត្រី និងបុរស អាចចូលរួមដោយស្មើភាពគ្នានៅក្នុងទំនាក់ទំនងរបស់ពួកគេចំពោះបញ្ហាដីធ្លី តាមរយៈស្ថាប័នផ្លូវការ និងការរៀបចំមិនផ្លូវការ សម្រាប់រដ្ឋបាលដីធ្លី និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី (តារាងទី១)។

តារាងទី១៖ និយមន័យ

វាក្យសព្ទ	និយមន័យ
យេនឌ័រ	អត្តសញ្ញាណសង្គម និងនយោបាយដែលភ្ជាប់ទៅនឹងភេទ និងរាងកាយ របស់បុគ្គលម្នាក់ដែលសំដៅចំពោះកត្តាកំណត់ជាស្ត្រី ឬបុរស ដែលអាច មានភាពខុសគ្នានៅកន្លែងផ្សេងៗគ្នា។ ទំនាក់ទំនងយេនឌ័រ គឺជាទំនាក់ទំនង រវាងស្ត្រី និងបុរស ផ្អែកលើអត្តសញ្ញាណសង្គមដែលភ្ជាប់ទៅនឹងពាក្យ នីមួយៗនៅក្នុងសង្គម (Mackinnon, 1987; Moore, 1994)។
សិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី	ទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាជន និងដី ដែលត្រូវបានកំណត់និយមន័យតាមផ្លូវច្បាប់ ឬតាមលក្ខណៈប្រពៃណី - វិធានដែលសង្គមបានបង្កើតឡើង ដើម្បីបែងចែក សិទ្ធិអចលនទ្រព្យទៅលើដី ផ្តល់លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ និងគ្រប់គ្រងដី និងកំណត់អំពីការទទួលខុសត្រូវ និងការហាមឃាត់ដែលពាក់ព័ន្ធ។ ប្រព័ន្ធកាន់កាប់ដីធ្លីកំណត់ថាតើនរណាអាចប្រើប្រាស់ធនធានអ្វី សម្រាប់រយៈពេល ប៉ុន្មាន និងក្រោមលក្ខខណ្ឌអ្វីខ្លះ (FAO, 2002b; 2007)។
អភិបាលកិច្ច	ដំណើរការអភិបាលកិច្ច - ការគ្រប់គ្រងសង្គម និងការសម្រុះសម្រួលទៅលើ អាទិភាព និងប្រយោជន៍ផ្សេងៗគ្នារបស់ក្រុមខុសៗគ្នា។ ដំណើរការនេះ រាប់បញ្ចូលស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលផ្លូវការ និងការរៀបចំមិនផ្លូវការ ព្រមទាំងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងរបៀបដែលប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត របៀបដែលរដ្ឋាភិបាលមានគណនេយ្យភាពចំពោះប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន និងរបៀបដែលសង្គមកំណត់កាតព្វកិច្ចទៅលើសមាជិករបស់ខ្លួនឱ្យឃ្លាំមើលទៅលើវិធាន និងច្បាប់របស់សង្គម (FAO, 2007; 2009b)។

តើសៀវភៅណែនាំនេះ មានវិសាលភាព និងដែនកំណត់ដូចម្តេចខ្លះ?

ការវិភាគយេនឌ័រ ជួយដល់ការកំណត់អំពីសេចក្តីត្រូវការ និងអាទិភាពរបស់ស្ត្រី និងបុរស បញ្ជាក់អំពីភាពពាក់ព័ន្ធនៃយេនឌ័រ ក្នុងចំណោមក្រុមដែលមានអាយុ ទ្រព្យសម្បត្តិ វណ្ណៈ ជនជាតិ ជាតិពន្ធ សាសនាផ្សេងៗគ្នា និងក្រុមដទៃទៀត (FAO, 2003a)។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ការវិភាគលម្អិតក្នុងកម្រិតនេះ មិនអាចធ្វើទៅបាន ឡើយក្នុងលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធនៅក្នុងសេចក្តីណែនាំបែបនេះដែលមានគោលបំណងដើម្បីឱ្យអាចយកមកអនុវត្តបានទូលំទូលាយនិងមានភាពពាក់ព័ន្ធចំពោះមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់មូលដ្ឋានទាំងអស់ ក្រុមសង្គមស៊ីវិល មន្ត្រីរដ្ឋបាល អ្នកបច្ចេកទេស និងអ្នកវិជ្ជាជីវៈដែលធ្វើការងារនៅក្នុងវិស័យដីធ្លីទូទាំងសាកលលោក។

សៀវភៅណែនាំនេះ ផ្តោតទៅលើអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ដូច្នេះវាពុំបាន គ្របដណ្តប់ទៅលើវិសាលភាពទាំងស្រុងនៃគោលការណ៍ណែនាំឡើយ អាស្រ័យដោយគោលការណ៍ណែនាំ គ្របដណ្តប់ផងដែរ ទៅលើអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់

ជលផល និងព្រៃឈើ។ យ៉ាងណាមិញគោលការណ៍ ទូលំទូលាយនៃការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការអភិបាលកិច្ច អាចអនុវត្តបានចំពោះ ជលផល និងព្រៃឈើផងដែរ (ជាពិសេស អាស្រ័យដោយវិស័យទាំងពីរនេះ មានទំនាក់ទំនងជាមួយវិស័យដីធ្លី) ហើយគេអាចធ្វើការដកស្រង់មេរៀនបទពិសោធន៍គួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍មួយចំនួន សម្រាប់ការប្រើប្រាស់ឱ្យបានកាន់តែទូលំទូលាយជាងនេះ។

សៀវភៅណែនាំនេះ ផ្តល់ដំបូន្មានអំពីយន្តការ យុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពនានា ដែលអាចយកមកប្រើប្រាស់ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងដំណើរការ ស្ថាប័ន និងសកម្មភាពនានានៃអភិបាលកិច្ចលើ សិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ សៀវភៅណែនាំនេះ មិនរាប់បញ្ចូលការពិភាក្សាស៊ីជម្រៅអំពីរាល់លទ្ធផលនៃដំណើរការ និងស្ថាប័នទាំងនោះឡើយ ប៉ុន្តែវាផ្តល់នូវអនុសាសន៍ដ៏មានសារប្រយោជន៍សម្រាប់ប្រើប្រាស់ជាការណែនាំមូលដ្ឋាន។

ហេតុអ្វីចាំបាច់ត្រូវមានសៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេស ស្តីពីអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ?

សមធម៌យេនឌ័រ ត្រូវបញ្ជ្រាបទៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ដើម្បីធានាថាប្រយោជន៍ និងសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ទាំងស្ត្រី និងបុរស ត្រូវបានដោះស្រាយព្រមទាំងធានាថា ដំណើរការ និងស្ថាប័នទទួលបន្ទុកការងារកាន់កាប់ដីធ្លីមានតម្លាភាព មានការពិគ្រោះយោបល់ និងមានការចូលរួម។

ការបញ្ជ្រាបសមធម៌យេនឌ័រ ទៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ក៏មានសារសំខាន់ផងដែរ ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ សហស្សវត្សរ៍ (MDGs) ទី៣៖ ការលើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រ និងការផ្តល់ភាពអង់អាចដល់ស្ត្រី និងគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍ទី១៖ ការលុបបំបាត់ភាពក្រីក្រ និងភាពអត់ឃ្លាន។ យោងតាមអំណះអំណាងពីទឡ្ហីករណ៍នៃស្ថានភាពស្បៀងអាហារ និងកសិកម្ម ឆ្នាំ២០១០- ២០១១ គេត្រូវធ្វើការដោះស្រាយបញ្ហាវិសមភាពយេនឌ័រ ដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពបំពេញការងារនៃវិស័យកសិកម្មជារួម នៅកម្រិតសាកល (FAO, 2011b)។ ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រទទួលបានការគាំទ្រពីគោលការណ៍មិនរើសអើងយេនឌ័រ ដែលត្រូវបានអនុម័តយ៉ាងពេញទំហឹង នៅកម្រិតអន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់បំផុតនៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ ឆ្នាំ១៩៧៩ (CEDAW) (ប្រអប់ទី២)។

ប្រអប់ទី២៖ បទប្បញ្ញត្តិរបស់អនុសញ្ញា CEDAW ដែលគាំទ្រដល់ អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

មាត្រា១៣-១៥៖ ស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើបុរស ក្នុងការចុះកិច្ចសន្យា និងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យ រាប់បញ្ចូលសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាក្នុងការខ្ចីប្រាក់ពីធនាគារ និងសមភាពក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលនៃនីតិវិធីរបស់តុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី ដោយការរឹតត្បិតឋានៈនីត្យានុកូលភាពរបស់ស្ត្រីត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។
មាត្រា១៤៖ ស្ត្រីត្រូវទទួលបានការប្រព្រឹត្តស្មើភាពគ្នានៅក្នុងកំណែទម្រង់ ដីធ្លី និងកសិកម្ម ព្រមទាំងគម្រោងតាំងទីលំនៅឡើងវិញ និងលំនៅដ្ឋាន។
មាត្រា១៦៖ ស្ត្រីត្រូវមានសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាទៅនឹងសហព័ទ្ធរបស់ពួកគេនៅក្នុង ជីវិតអាពាហ៍ពិពាហ៍ទាក់ទងទៅនឹងកម្មសិទ្ធិ ការគ្រប់គ្រង ការទទួលបាន និងការបោះបង់ទ្រព្យសម្បត្តិ រាប់បញ្ចូលទាំងការលែងលះផងដែរ។

លិខិតឧបករណ៍សំខាន់ៗដទៃទៀតនៅកម្រិតអន្តរជាតិ និងកម្រិតតំបន់ ដែលលើកកម្ពស់គោលការណ៍មិនរើសអើងយេនឌ័រ និងមានភាពពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ អាចរកបាននៅក្នុងផ្នែកធនធាន និងឯកសារយោង នៅចុងបញ្ចប់នៃសៀវភៅណែនាំនេះ។

តើម៉ូឌុលទាំងអស់គ្របដណ្តប់លើបញ្ហាសំខាន់ៗអ្វីខ្លះ?

សៀវភៅណែនាំនេះ រួមមានម៉ូឌុលចំនួន៥ បូករួមទាំងសេចក្តីផ្តើម និងសេចក្តីសន្និដ្ឋាន ដែលរាយនាមអំពីធនធាន និងឯកសារយោង។ តារាងទី២ គូសបញ្ជាក់អំពីប្រធានបទ និងមាតិកានៃម៉ូឌុលទាំងនេះ។

ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លី គឺជាជំហានដំបូងមួយឆ្ពោះទៅរកអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ ដូច្នេះរាល់សកម្មភាពអនុវត្តទាំងអស់ គួរមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើគោលការណ៍ចម្បងនៃសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស មិនមានការរើសអើង សមធម៌ យុត្តិធម៌ និងសមភាពយេនឌ័រ។ *ម៉ូឌុល១* ឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាការចូលរួម ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លី ដោយពិចារណាទៅលើបញ្ហានានាសម្រាប់ក្រុមអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នា និងកម្រិតអភិបាលកិច្ចផ្សេងៗគ្នា។

ជំហានទី២ គឺជាការប្រែក្លាយគោលនយោបាយទៅជាច្បាប់។ នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន វត្តមាននៃប្រព័ន្ធកាន់កាប់ដីធ្លីផ្សេងៗគ្នា បង្កើតឱ្យមាននូវការភាន់ច្រឡំ នៅពេលដែលច្បាប់ និងបទដ្ឋានព្រមទាំងការអនុវត្តប្រពៃណីផ្សេងៗគ្នា មានភាពផ្ទុយគ្នា។ នៅក្នុងករណីដទៃទៀត ច្បាប់ភូមិបាលមួយដ៏ល្អមិនអាចយកមកអនុវត្តបាន អាស្រ័យដោយខ្វះលិខិតបទដ្ឋានក្រោមច្បាប់សៀវភៅនីតិវិធី និងយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្ត។ ម៉ូឌុល២ ឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាច្បាប់ដែលរួមមានជាអាទិ៍ ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ការទទួលបានយុត្តិធម៌ ការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី និងកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់។

តារាងទី២៖

មាតិកានៃសៀវភៅណែនាំនេះ

ម៉ូឌុល	ប្រធានបទ	ខ្លឹមសារសង្ខេប
១	**ការបង្កើតគោលនយោបាយ**	ការរៀបចំកសាងឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រទៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយស្តីពី ដីធ្លី
២	**បញ្ហាច្បាប់**	ទិដ្ឋភាពនានាផ្នែកច្បាប់ ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ការទទួលបានយុត្តិធម៌ ការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី កិច្ចគាំទ្រ ផ្នែកច្បាប់
៣	**ស្ថាប័ន**	ការចូលរួម និងភាពជាតំណាងប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នទទួលបន្ទុកការងារអភិបាលកិច្ច លើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី
៤	**បញ្ហាបច្ចេកទេស**	សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងសកម្មភាព បច្ចេកវិទ្យា និងប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលដីធ្លី ព្រមទាំងចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុង រដ្ឋបាលដីធ្លី
៥	**ការបញ្ជូនសារ**	យុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទង ដើម្បីគាំទ្រ ដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។

ស្ត្រីរមែងតែងត្រូវបានផាត់ចេញពីការចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការប្រចាំថ្ងៃ នៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីនៅគ្រប់កម្រិតព្រមទាំងមានសមត្ថភាពមានកម្រិតក្នុងការជះឥទ្ធិពលទៅលើការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត។ *ម៉ូឌុល៣* ឆ្លើយតបចំពោះយុទ្ធសាស្ត្រសម្របសម្រួលឱ្យមានភាពជាតំណាង និងការចូលរួមរបស់ស្ត្រី និងបុរស គ្រប់រូបនៅក្នុងស្ថាប័នទទួលបន្ទុកការងារអភិបាល កិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី រាប់បញ្ចូលទាំងស្ថាប័នបែបប្រពៃណីផងដែរ និងដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពរបស់ស្ថាប័នទាំងនោះ។

បញ្ហាបច្ចេកទេស របស់រដ្ឋបាលដីធ្លី ក៏ត្រូវការផងដែរនូវអភិក្រម វិធីសាស្រ្ត និងបច្ចេកវិទ្យា ដែលយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ។ *ម៉ូឌុល៤* ឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាចំនួន២៖ *១)* តើសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីត្រូវបាន រៀបចំឡើងបានគ្រប់គ្រាន់ដល់កម្រិតណា ដើម្បីពិចារណា និងដោះស្រាយចំពោះសេចក្តីត្រូវការប្រយោជន៍ និងបញ្ហាកង្វល់របស់ស្ត្រីនិង *២)*តើស្ត្រីអាចចូលរួមដោយស្មើភាពជាមួយនឹងបុរសនៅក្នុងសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លី ក្នុងនាមជាក្រុមគោលដៅ និងជាអតិថិជន បានដោយរបៀបណា។

ទំនាក់ទំនងល្អ មានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ចំពោះអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ *ម៉ូឌុល៥* ពិចារណាទៅលើយុទ្ធសាស្រ្ត និងវិធីសាស្រ្តប្រាស្រ័យទាក់ទង ដែលមានប្រសិទ្ធភាពបំផុត ព្រមទាំងឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាសំខាន់ៗក្នុងការបញ្ជូនសារ ក្នុងនោះរួមមានជាអាទិ៍ ការផ្សព្វផ្សាយអំពីយេនឌ័រ ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងការតស៊ូមតិ អក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ និងការផ្លាស់ប្តូររយៈពេលវែងទៅលើគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថ។

ផ្នែកដែលនិយាយអំពីសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្តល់នូវប្រភពនៃការណែនាំ និងព័ត៌មានបន្ថែម។ អ្នកប្រើប្រាស់សេចក្តីណែនាំនេះ ដែលមានបំណងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការយល់ដឹងរបស់ខ្លួនអំពីបញ្ហាវិភាគ ត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឱ្យរកមើលឯកសារអំពីយេនឌ័រ និងដីធ្លី ដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយជាងនេះ។ *ឯកសារស្តីពីអភិបាលកិច្ចដីធ្លី សម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស ៖ គោលការណ៍ណែនាំអំពីយេនឌ័រ និងគោលការណ៍ណែនាំដោយស្ម័គ្រចិត្ត ស្តីពី អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងធនធានធម្មជាតិដទៃទៀតប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ* របស់អង្គការ FAO ផ្តល់នូវការវិភាគមួយអំពីសារតានៃគ្រប់ប្រធានបទ និងបញ្ហាដែលគ្របដណ្តប់នៅក្នុងសេចក្តីណែនាំនេះ រាប់បញ្ចូលទាំងឧបសគ្គ និងបញ្ហារាំងស្ទះ ក្នុងការសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ (FAO, 2011a)។

សៀវភៅណែនាំនេះ សម្រាប់នរណា និងតើគួរប្រើប្រាស់សៀវភៅណែនាំនេះយ៉ាងដូចម្តេច?

សៀវភៅណែនាំនេះ គឺជាឧបករណ៍ឯកសារយោងមួយដែលផ្តល់ឱ្យមន្ត្រីរដ្ឋបាល អ្នកបច្ចេកទេស និងអ្នកវិជ្ជាជីវៈ ដែលធ្វើការងារនៅក្នុងវិស័យដីធ្លីនូវការណែនាំ និងឧទាហរណ៍នៃការអនុវត្តល្អ ដូចជាអ្វីដែលមានដំណើរការ ប្រព្រឹត្តទៅបានល្អ ទីកន្លែង មូលហេតុ និងរបៀបអនុវត្ត ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ ដីធ្លី ដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ។

សៀវភៅណែនាំនេះ ក៏មានគោលបំណងជំរុញឱ្យមានអ្នកប្រើប្រាស់កាន់តែទូលំទូលាយផងដែរ រាប់បញ្ចូលទាំង ជនទាំងឡាយណាដែលធ្វើការងារក្រោមសមាសភាពណាមួយលើបញ្ហាដែលទាក់ទងទៅនឹងយេនឌ័រ និង/ឬដីធ្លី។

បើទោះបីជាម៉ូឌុល នៅក្នុងសៀវភៅណែនាំនេះ អនុវត្តតាមលំដាប់លំដោយសមស្របមួយចាប់ពីការបង្កើតគោលនយោបាយ ច្បាប់ រហូតដល់ការអនុវត្តក៏ដោយ ប៉ុន្តែអ្នកប្រើប្រាស់ផ្សេងៗគ្នានៅក្នុងស្ថានភាពខុសៗគ្នា អាចប្រើប្រាស់ម៉ូឌុលផ្សេងៗគ្នាជាចំណុចចាប់ផ្តើមរបស់ពួកគេ សម្រាប់ណែនាំអំពីការផ្លាស់ប្តូរ ហើយម៉ូឌុលនីមួយៗអាចមានទំនាក់ទំនងច្រើន ឬតិចទៅតាមប្រភេទអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នា។

ដូច្នេះម៉ូឌុលនីមួយៗត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងលក្ខណៈជាផ្នែកមួយដាច់ដោយឡែកតែឯង ដែលអាចយកមកធ្វើ ការពិគ្រោះយោបល់ និងប្រើប្រាស់ដាច់ដោយឡែក ឬរួមគ្នាជាមួយម៉ូឌុលដទៃទៀត។ រូបភាពទី១ បង្ហាញថា តើម៉ូឌុលណាមួយក្នុងចំណោមម៉ូឌុលទាំង៥ អាចមានភាពពាក់ព័ន្ធខ្លាំងបំផុតសម្រាប់ប្រភេទអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នា។

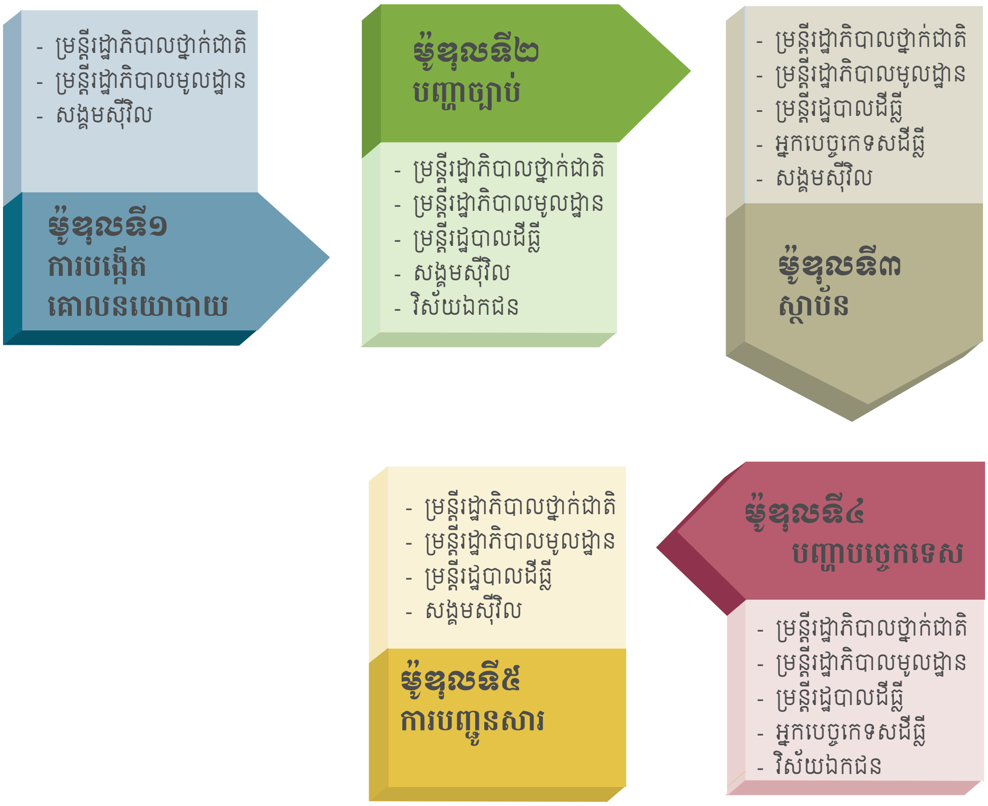

ឯកសារដែលបង្ហាញជូនត្រូវបានដកស្រង់ចេញពីឯកសារដែលមានស្រាប់ និងអភិក្រម ព្រមទាំងបទពិសោធន៍ពីមូលដ្ឋាន។ ប្រភពព័ត៌មានដែលត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងការរៀបចំម៉ូឌុលនីមួយៗ មានរាយនាមនៅក្នុងឯកសារយោងនៅចុងបញ្ចប់នៃម៉ូឌុលនីមួយៗ។ បញ្ជីរាយនាមគ្រប់ជ្រុងជ្រោយមួយអំពីឯកសារយោងក៏ត្រូវបានផ្តល់ជូននៅក្នុងផ្នែកធនធាន និងឯកសារយោងផងដែរ។

ឯកសារយោង

FAO. *2002b. Land tenure and rural development. Land Tenure Studies 3. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/ fao/005/y4307e/y4307e00.pdf*

FAO. 2003a. *SEAGA Socio-Economic and Gender Analysis Programme macro level handbook.* Rome. www. fao.org/docrep/012/ak229e/ ak229e00.pdf

FAO. 2007. *Good governance in land tenure and administration. Land Tenure Studies No. 9*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/ fao/010/a1179e/ a1179e00.pdf

FAO. 2009b. *Towards voluntary guidelines on re- sponsible governance of tenure of land and other natural resources – discussion paper*. Land Tenure Working Paper No. 10. Rome. ftp://ftp.fao.org/ docrep/fao/012/ i0955e/i0955e00.pdf

FAO. 2011a. *Governing land for women and men – gender and voluntary guidelines on responsible governance of tenure of land and other natural resources*, E. Daley and C.M. Park. *Land Tenure Working Paper No. 19*. Rome. http://www.fao. org/ docrep/014/ma811e/ma811e00.pdf

FAO. 2011b. *State of Food and Agriculture 2010–11: Women in agriculture, closing the gender gap for development*. Rome. www. fao.org/docrep/013/ i2050e/i2050e.pdf

FAO. 2012b. *Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*. Rome. http://www. fao.org/docrep/016/i2801e/ i2801e.pdf

MacKinnon, **C.** 1987. *Feminism unmodified: Discourses on life and law.* Cambridge, Massachusetts, USA, Harvard University Press.

Moore, **H.** 1994. The divisions within: sex, gender and sexual difference. *In A passion for difference – essays in anthropology and gender*. Oxford, UK, Polity Press.

ម៉ូឌុល

១

ការបង្កើតគោលនយោបាយ

បញ្ជីរាយនាមប្រអប់ និងតារាងរូបភាព

ប្រអប់

13
ប្រអប់១.១៖ ការបង្កើតគោលនយោបាយ និងគោលការណ៍ណែនាំ

15
ប្រអប់១.២៖ ភាពស្រដៀងគ្នាថ្នាក់តំបន់ នៅក្នុងបរិបទនៃការបង្កើតគោលនយោបាយឌីជីថល

18
ប្រអប់១.៣៖ មេរៀនបទពិសោធន៍សម្រាប់ការបង្កើតគោលនយោបាយឌីជីថលប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

21
ប្រអប់១.៤៖ កិច្ចគាំទ្ររបស់ រដ្ឋាភិបាលសម្រាប់ការបង្កើត គោលនយោបាយឌីជីថលប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

24
ប្រអប់១.៥៖ កិច្ចគាំទ្ររបស់សង្គមស៊ីវិលសម្រាប់ការបង្កើតគោលនយោបាយឌីជីថលប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

25
ប្រអប់១.៦៖ រដ្ឋាភិបាលនិងសង្គមស៊ីវិលធ្វើការងារជាមួយគ្នា

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់

16
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.១៖ ការវិភាគ បរិបទ

17
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.២៖ ការតស៊ូមតិ

20
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.៣៖ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយ ឌីជីថល

22
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.៤៖ សកម្មភាពសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល

25
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.៥៖ សកម្មភាពសម្រាប់សង្គមស៊ីវិល

29
សូចនាករជាអនុសាសន៍សម្រាប់គ្រួតពិនិត្យការបង្កើតគោលនយោបាយ

តារាង និងរូបភាព

14
រូបភាព១.១៖ ការកសាងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយឌីជីថលប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ម៉ូឌុល១៖ ការបង្កើតគោលនយោបាយ

ការចូលរួមនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

សេចក្តីផ្តើម[១]

គន្លឹះក្នុងការធានាឱ្យមាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ គឺត្រូវចាប់ផ្តើមជាមួយនឹងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយមួយដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ ដែលគ្រប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ទាំងស្ត្រី និងបុរសត្រូវបានរាប់បញ្ចូលដោយស្មើភាពគ្នានៅក្នុងការរៀបចំបង្កើត និងការអនុវត្តគោលនយោបាយដីធ្លី។

បើទោះជាដូច្នេះក្តី ភាពខុសគ្នានៃអំណាចរវាងស្ត្រី និងបុរស ព្រមទាំងកត្តាដទៃទៀតដូចជា វណ្ណៈ ជនជាតិ ជាតិពន្ធុ ឬអាយុ រមែងតែងបង្កើតឱ្យមាននូវឋានានុក្រមដែលកំណត់ថា តើនរណាអាចចូលរួមនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយ ដែលបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ទៅលើដំណើរការដែលនាំឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រ និងលទ្ធផលការងារដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ។

ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការបង្កើតគោល នយោបាយដីធ្លី អនុវត្តន៍ដោយផ្ទាល់ពីគោលការណ៍អនុវត្តន៍មួយក្នុង ចំណោមគោលការណ៍អនុវត្តន៍សំខាន់ៗទាំង១០ នៃគោលការណ៍ ណែនាំដែលនោះគឺជាគោលការណ៍ស្តីពីការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួម (ប្រអប់១.១)។

ប្រអប់១.១៖ ការបង្កើតគោលនយោបាយ និងគោលការណ៍ណែនាំ

ភាពខុសគ្នារវាងគោលនយោបាយដីធ្លី និងអភិបាលកិច្ចនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី

មុនពេលពិចារណា អំពីដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ ចាំបាច់ត្រូវកត់សម្គាល់ថាដំណើរការនេះមានភាពខុសគ្នាពីមាតិកានៃគោលនយោបាយដីធ្លីដែលមានរួចហើយ ហើយដែលដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ ដីធ្លីនេះអាចពុំមានសមធម៌យេនឌ័រ ក្នុងកម្រិតដូចគ្នាទាំងស្រុងនោះឡើយ

បើទោះជាដូច្នេះក្តីនៅក្នុងប្រទេសណាក៏ដោយ ដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីមួយដែលមានសមធម៌យេនឌ័រដោយមានការចូលរួមពីស្ត្រី និងបុរស ពីគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ ជាតិពន្ធុ ជនជាតិ និងសាសនា អនុញ្ញាតឱ្យទទួលបានទស្សនវិស័យផ្សេងៗគ្នាទៅលើគ្រប់បញ្ហាដីធ្លី ដើម្បីយកមកពិភាក្សា និងពិចារណា។

ក) បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ទាក់ទងទៅនឹង បញ្ហាយេនឌ័រ

3.B.6 ការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួម៖ ការចូលរួម និងការស្វែងរក កិច្ចគាំទ្រពីអ្នកដែលមានសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់ ដែលអាចទទួលរងផលប៉ះពាល់ពីសេចក្តីសម្រេចចិត្ត មុនពេលដែលសេចក្តីសម្រេចចិត្តត្រូវបានធ្វើឡើង និងការឆ្លើយតបទៅនឹងវិភាគទានរួមចំណែករបស់ពួកគេ ដោយពិចារណាទៅលើអតុល្យភាពអំណាចដែលមានស្រាប់ រវាងភាគីផ្សេងៗគ្នា និងការធានាឱ្យមានការចូលរួមសកម្ម ដោយសេរីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ប្រកបដោយអត្ថន័យ និងផ្អែកលើព័ត៌មានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយរបស់បុគ្គល និងក្រុមនៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តដែលពាក់ព័ន្ធ។
5.5 រដ្ឋគួរអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយ ច្បាប់ និងនីតិវិធីដែលពាក់ព័ន្ធ តាមរយៈដំណើរការដែលមានការចូលរួមពីគ្រប់ភាគីទាំងអស់ដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់ដោយធានាថាទាំងបុរស និងស្ត្រី ត្រូវបានរាប់បញ្ចូលតាំងពីដំបូង។ គោលនយោបាយ ច្បាប់ និងនីតិវិធីគួរពិចារណាអំពីសមត្ថភាពក្នុងការអនុវត្ត។ គោលនយោបាយ ច្បាប់ និងនីតិវិធីទាំងនោះ គួរបញ្ចូលអភិក្រម ដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ ដែលអភិក្រមនេះគួរបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ជាភាសាសមស្រប និងផ្សព្វផ្សាយឱ្យបានទូលំទូលាយ។
9.10 ក្នុងករណីចាំបាច់ តួអង្គរដ្ឋ និងតួអង្គមិនមែនរដ្ឋ គួរខិតខំធ្វើការងារ រួមគ្នាជាមួយស្ថាប័នតំណាងរបស់សហគមន៍ ដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់ និងសហការជាមួយសហគមន៍ទទួលរងផលប៉ះពាល់ ដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយ ច្បាប់ និងគម្រោងកាន់កាប់ដីធ្លី ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលមិនរើសអើង និងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ។

ខ) បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីមាតិកានៃគោលនយោបាយដីធ្លី ទាក់ទងទៅនឹង បញ្ហាយេនឌ័រ

5.3 រដ្ឋគួរធានាថា ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងក្របខ័ណ្ឌរចនាសម្ព័ន្ធ សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់ ដោយយោងទៅតាមច្បាប់ជាតិ រាប់បញ្ចូលសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់បែបប្រពៃណី ដែលបច្ចុប្បន្នពុំមានកិច្ច ការពារពីច្បាប់ និងសម្របសម្រួល លើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិកាន់កាប់... រដ្ឋគួរផ្តល់ក្របខ័ណ្ឌការងារមួយចំនួនដែលមិនរើសអើង និងលើកកម្ពស់សមធម៌សង្គម និងសមភាពយេនឌ័រ។

10.1 ក្នុងករណីដែលមានវត្តមាននៃសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ជលផល និងព្រៃឈើ ក្នុងលក្ខណៈមិនផ្លូវការ រដ្ឋគួរទទួលស្គាល់ចំពោះការកាន់កាប់បែបនេះ ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលគោរពដល់សិទ្ធិជាផ្លូវការដែលមានស្រាប់ ក្រោមច្បាប់ជាតិ និងក្នុងលក្ខណៈមួយដែលទទួលស្គាល់ អំពីតថភាពជាក់ស្តែងនៃស្ថានភាព និងលើកកម្ពស់សុខុមាលភាពផ្នែកសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងបរិស្ថាន។ រដ្ឋគួរលើកកម្ពស់គោលនយោបាយ និងច្បាប់ ដើម្បីផ្តល់ការទទួលស្គាល់ចំពោះការកាន់កាប់មិនផ្លូវការបែបនេះ។ដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ និងច្បាប់ទាំងនេះ គួរមានលក្ខណៈបែបចូលរួម ផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ និងខិតខំរៀបចំបង្កើតបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីកិច្ចគាំទ្រផ្នែកបច្ចេកទេស និងកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់សម្រាប់សហគមន៍ និងបុគ្គលដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់។

គោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លី អាចគ្របដណ្តប់ទៅលើកម្រងបញ្ហាមួយដ៏ទូលំទូលាយ ដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី ដែលកម្រងបញ្ហាទាំងអស់នោះបង្កប់នូវសញ្ញាណប្រកបដោយសក្តានុពលសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ។ គោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រមានភាពខុសគ្នាពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយទៀត អាស្រ័យទៅតាមរបៀបនៃការឆ្លើយតបចំពោះបញ្ហាសិទ្ធិដីធ្លី។ សកម្មភាពគោលនយោបាយដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ រួមមាន៖

- ការអនុវត្តអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិស្ត្រី
- ការទទួលស្គាល់សិទ្ធិប្រពៃណីរបស់ស្ត្រីចំពោះបញ្ហាដីធ្លី
- ការធានាថាស្ត្រីអាចចុះបញ្ជីសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ ក្រោមលក្ខខណ្ឌដូចគ្នាទៅនឹងបុរស
- ត្រូវប្រាកដថាអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ អាចចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លី រាប់បញ្ចូលទាំងនៅក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លីថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងស្ថាប័នគ្រប់គ្រង
- ការណែនាំអំពីវិធានការវិជ្ជមានលើបញ្ហាការរើសអើង។

ការកសាងឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី

ការកសាងឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ គឺជាដំណើរការរយៈពេលវែងមួយដែលទាមទារឱ្យមានការរៀបចំផែនការ និងអន្តរាគមន៍នៅកម្រិតផ្សេងៗគ្នា ព្រមទាំងមានការចូលរួមពីក្រុមអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នាផងដែរ។ គេត្រូវការឱ្យមាននូវឆន្ទៈនយោបាយពីភាគីរដ្ឋាភិបាល ព្រមជាមួយនឹងការចូលរួម និងកិច្ចគាំទ្រពីអ្នកពាក់ព័ន្ធភាគីសង្គមស៊ីវិល វិស័យឯកជន និងអង្គការអន្តរជាតិ។

រូបភាព១.១ បង្ហាញអំពីធាតុផ្សំជាក់ស្តែងចំនួន៥ នៅក្នុងការកសាងដំណើរការមួយដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើការចូលរួមស្មើភាពគ្នារបស់ស្ត្រី និងបុរស។ ធាតុផ្សំទាំងនេះ មានអន្តរទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមក ហើយជាធម្មតាគេតែងអនុវត្តធាតុផ្សំទាំងនេះស្របពេលជាមួយគ្នា។

រូបភាព១.១៖ ការកសាងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ការវិភាគបរិបទ

ប្រទេសនីមួយៗមានកម្រងលក្ខណៈពិសេសផ្ទាល់ខ្លួន ទាក់ទងទៅនឹងលក្ខណៈភូមិសាស្ត្រ ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌ ព្រមទាំងប្រព័ន្ធនយោបាយ និងទម្រង់នៃការប្រើប្រាស់ដី ព្រមទាំងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ គ្រប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ត្រូវយល់អំពីបរិបទក្នុងប្រទេសនេះជាមុនសិន ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពបំផុតដូចដែលអាចធ្វើទៅបាន។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន ទិដ្ឋភាពនានានៃច្បាប់ គឺជាផ្នែកមួយនៃបរិបទ។ ចំណុចនេះមានន័យថា អ្នកបង្កើតគោលនយោបាយគួរពិចារណាអំពីការរៀបចំកាន់កាប់បែបសមូហភាព និងបែបប្រពៃណី ទំនាក់ទំនងរវាងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងវិធាននានាដែលគ្របដណ្ដប់ទៅលើសិទ្ធិអចលនទ្រព្យ នៅក្នុងចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការស្នងមរតក ព្រមទាំងឋានានុក្រមនៃអំណាចដែលបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ទៅលើការធ្វើសេចក្ដីសម្រេចចិត្ត ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី។

ជួនកាលមានភាពស្រដៀងគ្នាមួយចំនួននៅក្នុងបរិបទរបស់បណ្ដាប្រទេសនានាក្នុងតំបន់ដូចជាអាស៊ី និងអាហ្វ្រិក (ប្រអប់១.២)។ ភាពស្រដៀងគ្នាបែបនេះ អនុញ្ញាតឱ្យមានការចែករំលែកអំពីមេរៀន បទពិសោធន៍ដែលបានរៀនសូត្រដោយផ្ទាល់រវាងប្រទេសនានា ឬតាមរយៈការផ្ដួចផ្ដើមកម្រិតតំបន់មួយចំនួន ដូចជាក្របខ័ណ្ឌសហជីពអាហ្វ្រិក និងគោលការណ៍ណែនាំស្ដីពីគោលនយោបាយដីធ្លីនៅអាហ្វ្រិក ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់១.៥។

អាស៊ី

សម្ព័ន្ធនៃអង្គការសង្គមស៊ីវិលមួយ បានបង្កើតយន្តការឃ្លាំមើលដីធ្លីនៅអាស៊ី ដើម្បីគាំទ្រ ត្រួតពិនិត្យ និងតស៊ូមតិសម្រាប់លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដី កំណែទម្រង់កសិកម្ម និងការអភិវឌ្ឍនៅតំបន់ជនបទប្រកបដោយសមធម៌ និងនិរន្តរភាពនៅទូទាំងតំបន់អាស៊ី។ យន្តការឃ្លាំមើលដីធ្លីនៅអាស៊ី ពង្រឹងបន្ថែមទៅលើភាពស្រដៀងគ្នាថ្នាក់តំបន់ចំពោះ ៖

- ការធ្លាក់ចុះនៃចំនួនដីដែលមានសម្រាប់ការងារកសិកម្ម
- ប្រវត្តិនៃជម្លោះក្រោយពេលអាណានិគម និងសង្គ្រាមស៊ីវិល
- ផលប៉ះពាល់ទៅលើសិទ្ធិរបស់ស្ត្រីចំពោះបញ្ហាដីធ្លីដែលបណ្ដាលមកពីបន្ទុក ជាច្រើនដែលរួមមានជាអាទិ៍ ស្រទាប់វណ្ណៈ និងការរើសអើងយេនឌ័រ ការរំលោភបំពានផ្លូវភេទ និងអំពើហិង្សា៖
    - ច្បាប់ស្ដីពីគ្រួសារចែងខុសគ្នាអំពីសិទ្ធិរបស់ស្ត្រី ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិបុគ្គល និងទ្រព្យរួមក្រោយអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការស្នងមរតក ដោយអាស្រ័យទៅលើជាតិពន្ធុ សាសនា ឬវណ្ណៈ
    - ជាទូទៅ សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រីមានចំនួនតិចតួច និងគ្មានការទទួលស្គាល់ ហើយពួកគេរមែងតែងត្រូវបានផាត់ចេញពីដំណើរការធ្វើសេចក្ដីសម្រេចចិត្ត និងដំណើរការអភិបាលកិច្ច
    - កន្លងមក វិសមភាព និងភាពលម្អៀងយេនឌ័រ បានបង្កការរាំងស្ទះចំពោះលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានការផ្ដួចផ្ដើមរបស់រដ្ឋាភិបាល ដើម្បីចុះបញ្ជីដីធ្លី និងធ្វើសនិទានកម្មទៅលើសិទ្ធិអចលនទ្រព្យ។

ប្រអប់១.២៖ ភាពស្រដៀងគ្នាថ្នាក់តំបន់ នៅក្នុងបរិបទនៃការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី

ប្រភព៖ Seema Gaikwad's presentation on "Asian experiences of civil society engagement with land policy processes" and Catherine Gatundu's presentation on "Africa experiences of civil society involvement in land policy process" at the May 2011 workshop; IPC, 2010; FAO, 2008b.

អាហ្វ្រិក

បណ្តាញដីធ្លីអាហ្វ្រិកខាងលិច រួមមានសមាសធាតុចូលរួមពីអង្គការសង្គមស៊ីវិល និងសកម្មជននានា ដែលចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី នៅក្នុងប្រទេសរបស់ពួកគេរៀងៗខ្លួន។ បណ្តាញនេះ ពង្រឹងបន្ថែមទៅលើភាពស្រដៀងគ្នានៅថ្នាក់តំបន់ចំពោះ ៖

- សារសំខាន់របស់វិស័យកសិកម្មនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ
- តួនាទីដ៏សំខាន់របស់ស្ត្រីនៅក្នុងការផលិតស្បៀងអាហារ
- សម្ពាធនៃវាលរហោស្ថាននីយកម្ម គ្រោះរាំងស្ងួត និងកំណើនប្រជាជន
- ការបន្សល់ទុកពីអាណានិគមនូវច្បាប់ភូមិបាលជាច្រើន ប៉ុន្តែមានគោល នយោបាយណែនាំតិចតួច
- ការគ្រប់ដណ្តប់ទៅដោយការរៀបចំសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីបែបប្រពៃណី
- អសន្តិសុខនៃសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីដែលស្ត្រីជាច្រើនជួបប្រទះ ៖
    - ស្ថាប័ន និងរចនាសម្ព័ន្ធអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាន រមែងតែងស្ថិតក្រោមការគ្រប់ដណ្តប់ពីបុរស ហើយវិធានប្រពៃណីស្តីពីដីធ្លី រមែងតែងត្រូវបានបកស្រាយក្នុងលក្ខណៈមួយដែលមើលរំលងចំពោះស្ត្រី
    - ស្ត្រីបានបាត់បង់ប្រយោជន៍ដោយសារតែភាពក្រីក្ររបស់ពួកគេ ដែលមានកម្រិតខ្ពស់ជាងបុរស កម្រិតអក្ខរកម្មទាបជាងបុរស និងខ្វះចំណេះដឹង អំពីប្រព័ន្ធច្បាប់
    - ការអនុវត្តរដ្ឋបាលដីធ្លីរមែងតែងធ្វើឱ្យបាត់បង់ប្រយោជន៍ចំពោះស្ត្រី រាប់បញ្ចូលទាំងការចុះបញ្ជីដីធ្លីគ្រួសារ និងការទទួលបានសិទ្ធិបុគ្គលរឹងមាំ ចំពោះបញ្ហាដីធ្លី។
- ភាពខុសគ្នានៃសិទ្ធិជាពលរដ្ឋ ដែលបុរស និងស្ត្រីទទួលបាន ជាពិសេស ស្ត្រីដែលរៀបការរួច ដែលបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ទៅលើទំនាក់ទំនងរបស់ ស្ត្រី ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិគ្រប់ប្រភេទ។ ជួនកាលស្ត្រីត្រូវការឱ្យមានការយល់ព្រមពីឪពុករបស់ពួកគេ ឬស្វាមីរបស់ពួកគេ ដើម្បីចុះបញ្ជីដីធ្លីដែលពួកគេទទួលបានដោយខ្លួនឯង។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.១៖

ការវិភាគបរិបទ

✓ តើក្រុមស្ត្រី និងបុរសផ្សេងៗគ្នា រមែងតែងត្រូវបានបញ្ចូលនៅក្នុងការពិភាក្សា នយោបាយក្នុងសហគមន៍មូលដ្ឋាន និងនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិដោយរបៀបណា?

✓ តើបទដ្ឋានវប្បធម៌ និងសង្គម តម្រូវឱ្យដំណើរការបែបចូលរួមមានភាពដាច់ដោយ ឡែកសម្រាប់ក្រុមស្ត្រី និងក្រុមបុរស ព្រមទាំងក្រុមដទៃទៀតដែរឬទេ? ឧទាហរណ៍ តើក្រុមស្ត្រី ឬយុវជន មានអារម្មណ៍ថាមានការរាំងស្ទះចំពោះការនិយាយដោយបើកចំហនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំដែលមានវត្តមានបុរសពេញវ័យ ដែរឬទេ? តើគេអាចទទួលយកបានដែរឬទេនៅក្នុងមូលដ្ឋាន ចំពោះការលាយបញ្ចូលគ្នារវាងក្រុមស្ត្រី និងបុរសដោយបើកចំហនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំសាធារណៈ?

✓ តើស្ត្រី និងបុរសជាសមាជិករបស់ស្ថាប័ន និងវេទិកាសង្គមដោយឡែកពីគ្នា ដែលគេអាចទាញបញ្ចូលគ្នា ដើម្បីធ្វើការពិគ្រោះយោបល់លើបញ្ហាគោលនយោបាយដីធ្លីបានដែរឬទេ?

✓ តើបទដ្ឋានវប្បធម៌ និងសង្គមបង្កប់អត្ថន័យថា ស្ត្រី និងបុរសមានប្រភេទ និងប្រធានបទនៃចំណេះដឹងផ្សេងៗគ្នាអំពីបញ្ហាដីធ្លីដែរឬទេ?

ចូរចងចាំ!

ការវិភាគបរិបទសមស្របតាំងពីដំបូងនៃដំណើរការមួយនឹងធានាឱ្យមានការជ្រើសរើស យកអតិក្រមដែលមានប្រសិទ្ធភាពបំផុត និងការច្របាច់បញ្ចូលគ្នានូវយុទ្ធសាស្ត្រ សម្រាប់បរិបទនោះ។ អ្វីដែលមានដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅបានល្អក្នុងប្រទេសមួយ អាចពុំមានដំណើរការល្អដូចគ្នានៅក្នុងប្រទេសដទៃទៀតឡើយ បើទោះជាគេអាចរៀនសូត្រ និងចែករំលែកអំពីមេរៀនមួយចំនួនក៏ដោយ។

ការតស៊ូមតិ

ការតស៊ូមតិដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើភស្តុតាងបង្ហាញអំពីតម្លៃនៃដំណើរការមួយ ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ដែលទទួលបានប្រយោជន៍ពីវិភាគទាន និងការចូលរួមរបស់គ្រប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ទាំងបុរសនិងស្ត្រីដែលធ្វើឱ្យការតស៊ូមតិនេះទំនងនឹងទទួលបានលទ្ធផលនូវការឯកភាព និងការគាំទ្រចំពោះគោលនយោបាយ។ គេត្រូវធ្វើការកំណត់អត្តសញ្ញាណ ទាក់ទងនឹងបញ្ចូលជនគោលដៅសក្តានុពលសម្រាប់ការងារតស៊ូមតិ ដូចជា អ្នកបង្កើតគោលនយោបាយ អ្នកស្រាវជ្រាវ និងប្រជាពលរដ្ឋនៅថ្នាក់មូលដ្ឋានទៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ និងការផ្សព្វផ្សាយផលិតផល យុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រទំនាក់ទំនង ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុង ម៉ូឌុល៥ ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.២៖ ការតស៊ូមតិ

- ✓ ប្រមូលភស្តុតាងឱ្យបានច្រើនបំផុតតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ដើម្បីជាមូលដ្ឋានគាំទ្រដល់អំណះអំណាងដែលបានលើកឡើង។
- ✓ កំណត់ថាតើនរណាទំនងនឹងទទួលរងផលប៉ះពាល់ពីការស្រាវជ្រាវ និងបញ្ចូលពួកគេទៅក្នុងដំណើរការ។
- ✓ ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីតួអង្គក្នុងស្រុក ទាំងស្ត្រី និងបុរស ដោយពិចារណាទៅលើភាពខុសគ្នានៃឋានៈ និងអំណាចដែលអាចបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ទៅលើការចូលរួមរបស់ពួកគេ។
- ✓ បង្ហាញភស្តុតាងក្នុងលក្ខណៈមួយដែលអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយអាចយល់ ដោយពុំផ្លាស់ប្តូរទៅលើគំហើញដើម្បីឱ្យស្របទៅតាមរបៀបវារៈគោលនយោបាយដែលមានស្រាប់របស់អ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នា។
- ✓ កំណត់ថាតើនរណាកំពុងធ្វើការតស៊ូមតិជំនួសឱ្យនរណា និងនរណាត្រូវបាន កំណត់អាណត្តិការងារដោយនរណា ដើម្បីជៀសវាងស្ថានភាពដែលអង្គការមួយ ធ្វើការតស៊ូមតិជូនប្រជាជនដោយពុំបានធ្វើការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយពួកគេឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់អំពីសេចក្តីត្រូវការ និងការទាមទាររបស់ពួកគេ។

ប្រភព៖ Sabine Pallas's presentation on "Developing communication and advocacy tools through action-oriented research in Africa" at the May 2011 technical workshop.

ចូរចងចាំ!

តួអង្គដែលអនុវត្តធ្វើការងារតស៊ូមតិនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ អាចមានរបៀបវារៈផ្សេងគ្នាពី តួអង្គដែលធ្វើការងារនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ការតម្រឹម និងការធ្វើសុខដុមនីយកម្មទៅលើគោលដៅតស៊ូមតិមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ដើម្បីធានាថាការងារតស៊ូមតិបម្រើឱ្យប្រយោជន៍របស់ជនគ្រប់រូប។

អង្គការសង្គមស៊ីវិល រមែងតែងមានតួនាទីមួយដ៏សំខាន់នៅក្នុងការងារតស៊ូមតិ (បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់ ១.៥)។

ការផ្សព្វផ្សាយ និងការបណ្តុះបណ្តាល

ការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ និងដីធ្លីនឹងមានផលិតភាពខ្ពស់ជាងការបណ្តុះបណ្តាលអំពីបញ្ហាដីធ្លីរបស់ស្ត្រីតែម៉្យាង ហើយវានឹងជួយឱ្យជៀសវាងបាននូវការមើលរំលង និងការយល់ខុស ចំពោះបញ្ហាយេនឌ័រថាផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់តែចំពោះស្ត្រី។ អ្នកនយោបាយស្ត្រី និងបុរស និងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលត្រូវទទួលបានវគ្គបណ្តុះបណ្តាលដើម្បីឱ្យពួកគេក្លាយខ្លួនទៅជាអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពដែលតំណាងឱ្យបញ្ហារបស់ស្ត្រី និងបុរសដោយស្មើភាពគ្នា។

សាមញ្ញជនទាំងស្ត្រី និងបុរស អាចត្រូវការវគ្គបណ្តុះបណ្តាល និងកិច្ចគាំទ្រពិសេស ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។ គេគួរផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ចំពោះការសម្របសម្រួលឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅពេលដែលទំនាក់ទំនងយេនឌ័រនៅក្នុងប្រទេសកំពុងមានបញ្ហាប្រឈម។ ឧទាហរណ៍កិច្ចប្រជុំសម្រាប់តែស្ត្រី បង្កលក្ខណៈឱ្យស្ត្រីអាចពិភាក្សាអំពីបញ្ហាដីធ្លីដែលមានលក្ខណៈរសើបក្នុងចំណោមពួកគេ មុនពេលលើកឡើងអំពីបញ្ហាទាំងនោះ នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីដែលមានលក្ខណៈ ទូលំទូលាយជាងនេះ។ អង្គការសង្គមស៊ីវិល ជាពិសេស គឺក្រុមស្ត្រីមានតួនាទីពិសេសក្នុងការសម្របសម្រួលដល់ការបង្កើតបណ្តាញស្ត្រីចម្រុះ ហើយរដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋាន និងស្ថាប័នប្រពៃណីនៅថ្នាក់មូលដ្ឋានអាចដាក់ បញ្ចូលនូវវេទិកាសម្រាប់តែស្ត្រី។

កិច្ចសន្ទនាពហុភាគីអ្នកពាក់ព័ន្ធ

ការបង្កើតគោលនយោបាយ គឺជាមុខងារស្នូលមួយក្នុងចំណោមមុខងារស្នូលនានារបស់រដ្ឋាភិបាល ដូច្នេះទីបំផុតគោលនយោបាយដីធ្លី និងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ត្រូវតែស្ថិតក្រោមភាពជាម្ចាស់របស់រដ្ឋាភិបាល។ ដើម្បីសម្របសម្រួលឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយភាពស្ថាបនា និងការកសាងសម្ព័ន្ធភាព អ្នកពាក់ព័ន្ធដទៃទៀតត្រូវទទួលយកភាពជាម្ចាស់នេះ និងយល់អំពីតម្រូវការផ្សេងៗគ្នាចំពោះបញ្ហាដីធ្លី និងជំហរជារួមរបស់រដ្ឋាភិបាលលើបញ្ហាគោលនយោបាយដីធ្លី និងយេនឌ័រ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងការចូលរួមរបស់គ្រប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ គួរចាប់ផ្តើមតាំងពីដំបូងនៃដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ និងបន្តរហូតដល់ដំណាក់កាលអភិវឌ្ឍ អនុម័ត និងអនុវត្ត រាប់បញ្ចូលទាំងនៅក្នុងការរៀបចំសេចក្តីព្រាងគោលការណ៍ណែនាំស្តីពីយេនឌ័រ និងការរៀបចំកម្មវិធី។

អភិក្រមរយៈពេលវែង

ដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយភាគច្រើនមានរយៈពេលវែងគ្រប់គ្រាន់ល្មមនឹងអនុញ្ញាតឱ្យគេអាចរៀនសូត្រ អំពីមេរៀនបទពិសោធន៍នានា ក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការទាំងនោះបាន។ ប្រអប់១.៣ ផ្តល់នូវឧទាហរណ៍មួយពីប្រទេសយូហ្គាន់ដា។

ប្រអប់១.៣៖

មេរៀនបទពិសោធន៍សម្រាប់ការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

រដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ប្រទេសយូហ្គាន់ដា ឆ្នាំ១៩៩៥ ចែងអំពីសមភាពរវាងស្ត្រី និងបុរស រាប់បញ្ចូលសមភាពក្នុងការទទួលបាន និងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ព្រមទាំងសកម្មភាពវិជ្ជមាន ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាការរើសអើងដែលធ្លាប់មានកន្លងមកដែលស្ត្រី និងក្រុមដែលត្រូវបានគេមើលរំលងដទៃទៀតជួបប្រទះ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ការភាន់ច្រឡំក្នុងអំឡុងពេលនៃការរៀបចំច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ១៩៩៨ បាននាំឱ្យមានការលុបចោលនូវខចែងមួយដ៏សំខាន់ ស្តីពីសហកម្មសិទ្ធិដីធ្លីរវាងស្ត្រី និងបុរស។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ច្បាប់នេះត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មដើម្បីទាមទារឱ្យមានការយល់ព្រមពីសហព័ទ្ធទាំងពីរ សម្រាប់ប្រតិបត្តិការទាំងឡាយណាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដីរបស់គ្រួសារ ប៉ុន្តែសកម្មជនសង្គមស៊ីវិល នៅតែមានអារម្មណ៍ថា បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ដើម្បីឱ្យស្ត្រីមានលទ្ធភាពទទួលបានគ្រប់គ្រង និងមានកម្មសិទ្ធិលើដីធ្លីនៅពុំទាន់មានភាពគ្រប់គ្រាន់។

គេបានរៀនសូត្រមេរៀនបទពិសោធន៍មួយចំនួន ហើយនៅចំពោះមុខឧទ្ទកាល័យ របស់យូហ្គាន់ដាក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១ គោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លីថ្មីរបស់យូហ្គាន់ដា បានដាក់បញ្ចូលក្រុមស្ត្រី នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ ក្រោមឆ័ត្រនៃ សម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីរបស់យូហ្គាន់ដា។ ក្រុមទាំងនេះ បានចូលរួមនៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យ ឡើងវិញទៅលើច្បាប់ចំនួន១៦ ដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី ដើម្បីធានាថាបញ្ហាយេនឌ័រត្រូវបានបញ្ជ្រាបទៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃកម្មសិទ្ធិដីធ្លី ការទទួលបានការប្រើប្រាស់ រដ្ឋបាល និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លីក្នុងប្រទេសយូហ្គាន់ដា។

ប្រភព៖ WLLA, 2010a; EstherObaikal, personal communication.

ជំហានជាក់ស្តែងសម្រាប់ដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ[២]

ជំហាននីមួយៗក្នុងចំណោមជំហានទាំង៤ ខាងក្រោមរួមមានទិដ្ឋភាពដែលទាក់ទងទៅនឹងធាតុផ្សំសំខាន់ៗ ទាំង៥ ដូចមានបញ្ជាក់នៅក្នុងរូបភាព១.១៖ ការវិភាគបរិបទ ការតស៊ូមតិ ការផ្សព្វផ្សាយ និងការបណ្តុះបណ្តាល កិច្ចសន្ទនាពហុភាគីអ្នកពាក់ព័ន្ធ និងអភិក្រមរយៈពេល វែង។

នៅក្នុងជំហានទី១ អាណត្តិការងារផ្ទៃក្នុងមួយរបស់រដ្ឋាភិបាល ដើម្បីគាំទ្រដល់ដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយមួយដែលមានលក្ខណៈបែបចូលរួម និងមានសមធម៌យេនឌ័រ ត្រូវបានអភិវឌ្ឍ និងបន្តអនុវត្តដោយ នាយកដ្ឋាន និងក្រសួងពាក់ព័ន្ធរបស់រដ្ឋាភិបាល។ អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងអង្គការអន្តរជាតិអាចផ្តល់ព័ត៌មាន ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង និងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពជូនដល់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលសំខាន់ៗ ជាពិសេស “បុគ្គលផ្ទើមនៅក្នុងស្ថាប័ន” ដែលប្រកបដោយសក្តានុពល (សូមមើលជំហានទី៤) និងអាចជួយប្រែក្លាយអាណត្តិការងារផ្ទៃក្នុងឱ្យក្លាយទៅជាសកម្មភាព។ វាមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលរដ្ឋាភិបាលត្រូវមាន ភាពបើកចំហចំពោះការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយស្ត្រី និងបុរស ប៉ុន្តែបរិបទប្រទេសក៏មានសារសំខាន់ផងដែរ។ ក្នុងករណីដែលសមភាពយេនឌ័រត្រូវបន្តវឌ្ឍនភាពទៅមុខទៀត គេអាចត្រឹមតែធានាឱ្យមាននូវការចូលរួមរបស់ស្ត្រីដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល។ ការកសាងឱ្យមាននូវអាណត្តិការងារផ្ទៃក្នុងមួយ និងសកម្មភាពអនុវត្តដែលទាក់ទងទៅនឹងអាណត្តិការងារផ្ទៃក្នុងនោះ ត្រូវចំណាយពេលវេលាមួយចំនួន ហើយការងារនេះត្រូវទទួលបានធនធានឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់។

នៅក្នុងជំហានទី២ សម្ព័ន្ធភាពពហុភាគីអ្នកពាក់ព័ន្ធចំនួន៤ភាគីដែលរួមមាន រដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល វិស័យឯកជន និងអង្គការអន្តរជាតិ ត្រូវបានអភិវឌ្ឍន៍ដើម្បីលើកកម្ពស់ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លី។ សកម្មភាពនេះពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រជាប់បញ្ចូលគ្នានូវការចូលរួមពីលើមកក្រោម និងពីក្រោមទៅលើសកម្មភាព និងព្រឹត្តិការណ៍នានានៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយទាំងមូល ដោយបញ្ចូលទាំងស្ត្រី និងបុរស។ អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងក្រុមស្ត្រីអាចរៀបចំបង្កើតឱ្យមាននូវសម្ព័ន្ធភាពដោយផ្ទាល់ជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធវិស័យឯកជន (ដូចជា រដ្ឋបាលដីធ្លី និងអ្នកបច្ចេកទេសដីធ្លី) និងធ្វើការងារជាមួយអង្គការអន្តរជាតិដើម្បីបញ្ចុះបញ្ចូលរដ្ឋាភិបាល។ គោលដៅចុងក្រោយ គឺដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវសម្ព័ន្ធភាពពហុភាគីអ្នកពាក់ព័ន្ធមួយដ៏ទូលំទូលាយ និងមានការឯកភាពគ្នា ដែលមានការចូលរួមពីគ្រប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។

នៅក្នុងជំហានទី៣ សម្ព័ន្ធភាពពហុភាគីអ្នកពាក់ព័ន្ធ ស្វែងរកធ្វើការបង្កើត និងបណ្តុះបណ្តាលក្រុម “អ្នកត្រួសត្រាយផ្លូវ” ដើម្បីដឹកនាំកិច្ចពិភាក្សាអំពីគោលនយោបាយនៅកម្រិតមូលដ្ឋាន ដោយពិចារណាអំពីបរិបទផ្សេងៗគ្នានៅទូទាំងប្រទេស។ ក្រុមត្រួសត្រាយផ្លូវនេះនឹងមានឥទ្ធិពលទ្វេឡើងនៅពេលដែលដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ត្រូវបានគេស្គាល់កាន់តែទូលំទូលាយ។ ក្រុមនេះគួរយកលំនាំតាមសកម្មភាព និងព្រឹត្តិការណ៍ក្នុងមូលដ្ឋាន ដើម្បីធ្វើឱ្យសកម្មភាព និងព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនោះមានសមធម៌យេនឌ័រ ដោយពិចារណាលើបញ្ហាមួយចំនួនដូចជា ភាសា ពេលវេលានៃកិច្ចប្រជុំ និងទម្រង់នៃការចូលរួមដែលសមស្របបំផុត។ ក្រុមត្រួសត្រាយ ផ្លូវនេះគួររួមមាន អនុក្រុមស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងផ្នែកនីមួយៗនៃប្រទេស។ ក្រុមស្នូលមួយគួរចុះធ្វើទស្សនកិច្ច តាមខេត្ត ភូមិភាគ ស្រុក និងឃុំ ដើម្បីកសាងសម្ព័ន្ធភាពក្នុងមូលដ្ឋាន ដែលមានការចូលរួមពីស្ត្រី និងបុរស និងផ្តល់ភាពអង់អាចដល់ពួកគេ ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាព និងសម្ព័ន្ធ

ភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេនៅកម្រិតមូលដ្ឋាន។ សម្ព័ន្ធភាពទាំងនេះ នឹងមានតម្លៃយ៉ាងខ្លាំងសម្រាប់ការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

នៅក្នុងជំហានទី៤ "បុគ្គលផ្តើម" ពីរដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល និងវិស័យឯកជន ត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណ និងជំរុញឱ្យចូលរួមដើម្បីធានាថាការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅតែបន្តនៅក្នុងដំណើរការបង្កើត គោលនយោបាយដីធ្លីទាំងមូល។ សកម្មភាពវិជ្ជមាន និងកូតាសម្រាប់ស្ថាប័នបង្កើតគោលនយោបាយ និងរចនាសម្ព័ន្ធ អាចត្រូវបានយកមកធ្វើការពិចារណា ព្រមជាមួយនឹងវិធីធ្វើឱ្យការបង្កើតគោលនយោបាយ កាន់តែមានការពិគ្រោះយោបល់ និងមានការចូលរួមសម្រាប់សាធារណជនគ្រប់រូប។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដើរតួនាទីមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មាន និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.៣៖

ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី

- ✓ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការបញ្ចូលស្ត្រីទៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី និងដើម្បីដោះស្រាយក្តីកង្វល់ និងបញ្ហាជាក់លាក់របស់ពួកគេ គួរត្រូវបានកំណត់គោលដៅឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងផ្តល់ធនធានគាំទ្រឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់។
- ✓ ស្ត្រី និងក្រុមដែលត្រូវបានគេមើលរំលងដទៃទៀតរមែងតែងតែជាអ្នកចូលរួមដែលខ្សត់ខ្សោយធនធាន និងខ្វះខាតពេលវេលាបំផុត នៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។ ក្នុងករណីដែលឧបសគ្គផ្នែកវប្បធម៌ រារាំងស្ត្រីពីការនិយាយដោយបើកចំហ ពួកគេគួរទទួលបានការពិគ្រោះយោបល់ដោយឡែកពីបុរស។
- ✓ រចនាសម្ព័ន្ធ និងទម្រង់នៃដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ ត្រូវមានភាពបត់បែនទន់ភ្លន់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីសម្របទៅតាមបញ្ហាកង្វះពេលវេលារបស់ស្ត្រី និងកាតព្វកិច្ចគ្រួសារ/វប្បធម៌។
- ✓ បើទោះបីជាក្នុងករណីដែលការចូលរួមរបស់ស្ត្រី ត្រូវបានបញ្ចូលដោយស្របច្បាប់ ឬជាផ្លូវការទៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីក៏ដោយគេក៏គួរផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ ដើម្បីធានាឱ្យមានការចូលរួមពិតប្រាកដរបស់ពួកគេផងដែរ។
- ✓ កូតា ឬយន្តការស្រដៀងគ្នា ដើម្បីធានាការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងការបង្កើត គោលនយោបាយ គឺជាចំណុចចាប់ផ្តើមមួយដ៏សំខាន់ ប៉ុន្តែស្ត្រីក៏អាចត្រូវការ ការបណ្តុះបណ្តាល និងកិច្ចគាំទ្រសម្រាប់ការចូលរួមយ៉ាងសកម្ម និងប្រកបដោយភាពស្ថាបនា ព្រមទាំងជំនួយដើម្បីឱ្យក្លាយជាអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយ។

ចូរចងចាំ!

វាអាចមានការលំបាកក្នុងការវាស់ស្ទង់ទៅលើវឌ្ឍនភាពនៃការចូលរួមប្រកបដោយ សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។ ដោយឡែកគេអាចមាននិន្នាការត្រួតពិនិត្យចំពោះតែគោលនយោបាយដីធ្លី ដែលជាលទ្ធផលសម្រេចបាន។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី វាមានសារសំខាន់ដែលត្រូវធានាថា ស្ត្រី និងបុរសបានចូលរួមស្មើភាពគ្នានៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ។

តួនាទីរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

រដ្ឋាភិបាល

ក្នុងការផ្តល់ដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ រដ្ឋាភិបាលគួរតែមានភាពសកម្មនៅក្នុងវិស័យចំនួន២ ៖

- មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលត្រូវទទួលបានការបញ្ជ្រាបអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ រាប់បញ្ចូលការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីក្នុងលក្ខណៈជាផ្នែកមួយនៃការបណ្តុះបណ្តាលណែនាំ ការងារសម្រាប់បុគ្គលិកថ្មីៗគ្រប់រូបនៅក្នុងក្រសួង និងនាយកដ្ឋានពាក់ព័ន្ធ។ ក្នុងករណីដែលអ្នកនយោបាយចូលរួមដោយផ្ទាល់នៅក្នុងរដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋាភិបាល ពួកគេក៏គួរទទួលបានការបញ្ជ្រាបអំពីបញ្ហានេះផងដែរ។
- រដ្ឋាភិបាលអាចលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីអ្នកពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី និងកំណត់អំពីរបៀបវារៈរួមព្រមទាំងអាណត្តិការងារសម្រាប់ដំណើរការមួយដែលមានការចូលរួមពីគ្រប់ភាគី និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ ប្រអប់១.៤ ផ្តល់នូវឧទាហរណ៍មួយចំនួន អំពីការដឹកនាំរបស់រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងប្រទេសហ្គាណា នេប៉ាល់ និងឥណ្ឌា។

ប្រអប់១.៤៖

កិច្ចគាំទ្ររបស់រដ្ឋាភិបាលសម្រាប់ការបង្កើត គោលនយោបាយដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

នៅក្នុងប្រទេសហ្គាណា គម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លីរបស់រដ្ឋាភិបាល (LAP) បានដាក់បញ្ចូល យុទ្ធសាស្ត្រយេនឌ័រមួយ សម្រាប់ឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាកង្វល់ផ្នែករដ្ឋបាលដីធ្លីរបស់ស្ត្រី និងបុរស តាមរយៈការប្រមូលទិន្នន័យដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ និងការចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការរៀបចំ អនុវត្តន៍ ត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃ។ យុទ្ធសាស្ត្រនេះ មានសកម្មភាពចំនួន៥ ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវគោលបំណងយេនឌ័ររបស់គម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លី ៖ ការអប់រំសាធារណៈ ការកសាងសមត្ថភាព ដំណើរការស្ថាប័ន ការតស៊ូមតិ និងកិច្ចសហការ និងការតភ្ជាប់បណ្តាញ។

នៅក្នុងប្រទេសនេប៉ាល់ តំណាងមួយរូបនៃវេទិកាជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិដីធ្លី ដែលរួមមានសមាសភាពចូលរួមពីកសិករជាស្ត្រី និងបុរស អង្គការស្ត្រី និងអង្គការដែលធ្វើការងារលើបញ្ហាកំណែទម្រង់ដីធ្លី ចូលរួមជាសមាជិកមួយរូបនៃគណៈកម្មការកំណែទម្រង់ដីធ្លីរបស់រដ្ឋាភិបាលប្រទេសនេប៉ាល់ ដែលមានសមាជិក ៧រូប។

នៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ រដ្ឋាភិបាលបានរៀបចំបង្កើតគណៈកម្មាធិការ ទំនាក់ទំនងដីធ្លីរបស់រដ្ឋមួយទទួលបន្ទុកការងារកំណែទម្រង់ដីធ្លីដែលនៅសេសសល់ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យទៅលើស្ថានភាពនៃកំណែទម្រង់ដីធ្លីនានា រាប់បញ្ចូលវិធានការដើម្បី ធានាឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងដំណើរការអភិបាលកិច្ចដីធ្លី និងការទទួលបានដីធ្លីកាន់តែប្រសើរជាងមុន។ អនុសាសន៍ជាក់លាក់ បានបញ្ចូលភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងទីភ្នាក់ងារដែលត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីត្រួតពិនិត្យទៅលើកំណែទម្រង់ដីធ្លី។

ប្រភព៖ Seema Gaikwad's presentation on "Asian experiences of civil society engagement with land policy processes" and Rebecca Sittie's presentation on "Gender issues in managing and implementing land registration in Ghana" at the May 2011 technical workshop; India Ministry of Rural Development, 2009; Ghana Land Administration Project, no date.

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.៤៖

សកម្មភាពសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល

✓ ប្រើប្រាស់សកម្មភាពវិជ្ជមានដូចជា កូតា ដើម្បីធានាថាស្ត្រីទទួលបានភាពជា តំណាងប្រកបដោយសមធម៌នៅក្នុងស្ថាប័ន និងរចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយ និងអភិបាលកិច្ចដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។ ពិចារណា ទៅលើការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព និងភាពបត់បែន ដើម្បីគាំទ្រដល់ស្ថាប័ន និងរចនាសម្ព័ន្ធទាំងនេះ។

✓ បង្កើតក្រុមអ្នកពាក់ព័ន្ធ ឬទីភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលឯកទេសមួយ ដើម្បីដោះស្រាយ បញ្ហាយេនឌ័រតាមរយៈ៖
- ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី និងបញ្ហាគោលនយោបាយដីធ្លី ក្នុងចំណោមស្ត្រី និងបុរស
- ការប្រមូលការអនុវត្ត និងមេរៀនល្អៗពីអន្តរជាតិ សម្រាប់ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីពីប្រទេសជិតខាង។

✓ បង្កើត និងបណ្ដុះបណ្ដាលក្រុមមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលជាអ្នកត្រួសត្រាយផ្លូវរាប់បញ្ចូលទាំងស្ត្រី ដើម្បីដឹកនាំដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន តាមរយៈការចុះធ្វើទស្សនកិច្ចតាមបណ្ដាស្រុកនានា និងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិដទៃទៀតដើម្បី៖
- កំណត់រកភាពខុសគ្នានៃបរិបទសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសទូទាំងប្រទេស
- បង្កើត និងបណ្ដុះបណ្ដាលក្រុមស្ត្រី និងបុរសក្នុងមូលដ្ឋានដើម្បីជំរុញដំណើរការនេះទៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន

✓ ដឹកនាំក្នុងការយកលំនាំតាមសកម្មភាពគោលនយោបាយ ព្រឹត្តិការណ៍ ដំណើរការ និងឧបករណ៍នានា ដើម្បីធានាឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រ ឧទាហរណ៍ តាមរយៈការធ្វើសវនកម្មផ្ទៃក្នុងទៅលើការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

ចូរចងចាំ!

រដ្ឋាភិបាលដើរតួនាទីឈានមុខ នៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ប៉ុន្តែពួកគេត្រូវធ្វើការងារជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ដើម្បីធានាថាគោល នយោបាយឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីសេចក្ដីត្រូវការរបស់មនុស្ស និងដើម្បីជួយបង្កលក្ខណៈឱ្យមានការឯកភាពគ្នា និងកិច្ចគាំទ្រសម្រាប់លទ្ធផលគោលនយោបាយ។

សង្គមស៊ីវិល

អ្នកពាក់ព័ន្ធសង្គមស៊ីវិល អាចជួយធ្វើឱ្យប្រជាជន និងក្រុមដែលត្រូវបានគេមើលរំលង កាន់តែត្រូវបានគេមើលឃើញតាមរយៈ ៖ ការតស៊ូមតិសម្រាប់បញ្ហារបស់ពួកគេ និងការគាំទ្រឱ្យមានការចូលរួមដោយផ្ទាល់របស់ពួកគេ នៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាអំពីគោលនយោបាយ ការត្រួតពិនិត្យ និងការផ្ដល់របាយការណ៍អំពីដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ ដើម្បីធ្វើឱ្យដំណើរការនេះកាន់តែមានគណនេយ្យភាពចំពោះសមធម៌យេនឌ័រ ដូចជាតាមរយៈ ការប្រើប្រាស់វិទ្យុដើម្បីជូនដំណឹងដល់សាធារណជន អំពីរបៀបដែលស្ត្រី និងបុរស កំពុងត្រូវបានបង្កលក្ខណៈឱ្យចូលរួមត្រួតពិនិត្យ និងធានាឱ្យមានគណនេយ្យភាពពីភាគីរដ្ឋាភិបាល និងអ្នកពាក់ព័ន្ធវិស័យឯកជន ព្រមទាំងអភិវឌ្ឍន៍ និងដឹកនាំឱ្យមានការឯកភាពពីសាធារណជនឱ្យបានទូលំទូលាយសម្រាប់ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។

ប្រទេសជាច្រើនខ្វះការស្រាវជ្រាវ និងចំណេះដឹងអំពីបញ្ហាដីធ្លី។ អាស្រ័យដោយពួកគេស្ថិតនៅក្បែរមូលដ្ឋាន អ្នកពាក់ព័ន្ធសង្គមស៊ីវិល អាចធ្វើការស្រាវជ្រាវក្នុងលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធនៅថ្នាក់មូលដ្ឋានដើម្បីជួយធានាថាសំឡេង ចំណេះដឹង និងប្រយោជន៍របស់ស្ត្រី ត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ហើយអ្នកពាក់ព័ន្ធ វិស័យឯកជន និងអង្គការអន្តរជាតិ អាចផ្តល់មូលនិធិគាំទ្រដល់ការស្រាវជ្រាវនេះ។ ឧទាហរណ៍ នៅចន្លោះ ឆ្នាំ២០០៨ និងឆ្នាំ២០១០ សម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ (ILC) បានសម្របសម្រួលគម្រោងស្រាវជ្រាវមួយ ស្តីពី ការធានាលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានដីធ្លី នៅភាគខាងកើត និងភាគខាងត្បូងនៃទ្វីបអាហ្វ្រិកដោយមានគោលបំណងដាក់លាក់ក្នុងការជះឥទ្ធិពលទៅលើការរៀបចំបង្កើត និងការអនុវត្តគោលនយោបាយដីធ្លីតាមរយៈការតស៊ូមតិ ដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើលទ្ធផលស្រាវជ្រាវ។ គម្រោងនេះ មានការចូលរួមពីក្រុមស្រាវជ្រាវពហុវិស័យ និងការជំរុញភាពជាដៃគូក្នុងចំណោមអ្នកស្រាវជ្រាវ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងអង្គការមូលដ្ឋាន (សូមមើលគេហទំព័ររបស់ WOLREC, 2011 និង ILC អំពីការធានាលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានដីធ្លីសម្រាប់ឧទាហរណ៍បន្ថែម)៣។

កម្រិតវិសាលភាពដែលអ្នកពាក់ព័ន្ធសង្គមស៊ីវិល រាប់បញ្ចូលទាំងអង្គការស្ត្រី អាចចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការ បង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី អាស្រ័យទៅលើ៖

- លំហនយោបាយដែលមានសម្រាប់សង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេស
- ទំនាក់ទំនងរវាងសង្គមស៊ីវិល និងរដ្ឋាភិបាល និងឥរិយាបថរបស់រដ្ឋាភិបាលចំពោះការចូលរួមរបស់ សង្គមស៊ីវិល នៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី
- កម្រិតនៃចំណេះដឹង និងការយល់ដឹងរបស់សហគមន៍អំពីដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី
- រយៈពេលនៃដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ (រាប់បញ្ចូលការពន្យារពេលតាមលក្ខណៈបច្ចេកទេស) ដែលអាចដាក់សម្ពាធទៅលើធនធានរបស់សង្គមស៊ីវិល។

បញ្ហាប្រឈមមួយសម្រាប់ការចូលរួមរបស់សង្គមស៊ីវិល នៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីគឺការធានាឱ្យមានការចូលរួមនិងភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រីនិងបុរសពីគ្រប់ក្រុមសង្គមទាំងអស់ដូចមានពន្យល់លម្អិតនៅក្នុងម៉ូឌុល៣ ។ បញ្ហាប្រឈមនេះ កាន់តែមានការលំបាកនៅពេលដែលបញ្ហាដទៃទៀតក្រៅពីសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី គឺជាអាទិភាព។

ប្រអប់១.៥ ផ្តល់នូវឧទាហរណ៍អំពីតួនាទីដ៏សំខាន់របស់សង្គមស៊ីវិល ក្នុងការរៀបចំបង្កើត និងអនុវត្តន៍គោល នយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។ អ្នកពាក់ព័ន្ធអង្គការសង្គមស៊ីវិល ត្រូវបានរៀបចំយ៉ាងល្អប្រសើរ ដើម្បីអនុវត្តន៍ធ្វើការតស៊ូមតិ កៀរគរសហគមន៍ និងប្រមូលកិច្ចគាំទ្រពីសាធារណជន ព្រមទាំងការចូលរួម ដើម្បីជំរុញឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះ ក៏ត្រូវចូលរួមដោយផ្ទាល់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលផងដែរ ហើយពួកគេអាចផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាល កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ និងកិច្ចគាំទ្រផ្សេងទៀត ជូនដល់អ្នកពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត។ អង្គការស្ត្រីមួយបានធ្វើការគូសបញ្ជាក់ឱ្យដឹងថា សង្គមស៊ីវិលចាំបាច់ "ត្រូវមានការកំណត់តួនាទីឱ្យបានច្បាស់លាស់ ដើម្បីធ្វើការងារក្រោមភាពជាដៃគូជាមួយរដ្ឋាភិបាល ខណៈពេលជាមួយគ្នានោះ ក៏ត្រូវរក្សាភាពឯករាជ្យរបស់ខ្លួនផងដែរ" (WLLA, 2010b: 9)។

ប្រអប់១.៥៖

កិច្ចគាំទ្ររបស់សង្គមស៊ីវិល សម្រាប់ការបង្កើត គោលនយោបាយដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ Catherine Gatundu's presentation on "Africa experiences of civil society involvement in land policy process", Judy Adoko's presentation on "Constructive ways of working with customary institutions in support of women's land rights", and Seema Gaikwad's presentation on "Asian experiences of civil society engagement with land policy processes" at the May 2011 workshop; ULA, 2010; Land Watch Asia, 2010.

អាហ្វ្រិក

នៅ*អាហ្វ្រិក* សង្គមស៊ីវិល បានបន្តចូលរួមប្រកបដោយភាពស្ថាបនានៅក្នុងដំណើរការ បង្កើតគោលនយោបាយជាផ្លូវការ៖

- ក្នុងអំឡុងពេលនៃការរៀបចំក្របខ័ណ្ឌ*សហជីពរបស់អាហ្វ្រិក* និងគោលការណ៍ណែនាំស្តីពីគោលនយោបាយដីធ្លីនៅអាហ្វ្រិក អ្នកពាក់ព័ន្ធសង្គមស៊ីវិលបានចូលរួម នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពិគ្រោះយោបល់ថ្នាក់តំបន់ ផ្តល់មតិយោបល់ទៅលើសេចក្តីព្រាងឯកសារ និងអភិវឌ្ឍន៍ឯកសារមួយផ្នែក។ ក្រុមសង្គមស៊ីវិលក៏បានរៀបចំព្រឹត្តិការណ៍មួយចំនួនស្របពេលតំណាលគ្នាទៅនឹងកិច្ចប្រជុំសហជីពអាហ្វ្រិក ក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ ព្រមទាំងបានដាក់ចេញនូវឯកសារទំនាក់ទំនងគោលនយោបាយដីធ្លីផងដែរ។
- នៅក្នុងប្រទេស*កេនយ៉ា* ក្នុងអំឡុងពេលនៃការរៀបចំបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ក្រុមសង្គមស៊ីវិលក្រោមសម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីរបស់ប្រទេសកេនយ៉ា បានធ្វើចលនាកៀរគរសហគមន៍ ដើម្បីទាមទារសេរីភាពនៅក្នុងសង្វៀនបង្កើតគោលនយោបាយ។ ស្ត្រី និងបុរសជាងមួយពាន់នាក់ បានចូលរួមដោយផ្ទាល់នៅក្នុងដំណើរការបើកចំហមួយដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងវេទិកាសាធារណៈ និងក្រុមការងារបច្ចេកទេសចំនួន៦រួមទាំងក្រុមការងារបច្ចេកទេសមួយដែលដោះស្រាយបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ។គោលនយោបាយដីធ្លីថ្មី ត្រូវបានអនុម័តក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩។ ក្រុមសង្គមស៊ីវិល ក៏បានរួមចំណែកចំពោះកិច្ចពិភាក្សាទៅលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញផងដែរក្នុងនោះរាប់បញ្ចូលការស្នើឡើងនូវគោលការណ៍រដ្ឋធម្មនុញ្ញ សម្រាប់កំណែទម្រង់ដីធ្លី ដែលជាមូលដ្ឋាននៃគោលនយោបាយដីធ្លីថ្មី។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីដែលត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ ២០១០ ផ្តល់ឱ្យស្ត្រី និងបុរសនូវសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការប្រព្រឹត្ត និងឱកាសស្មើភាពគ្នានៅក្នុងបរិយាកាសនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ និងសង្គមដោយធានាថាអង្គភាពដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស យ៉ាងហោចណាស់មានសមាសភាពចូលរួមពីស្ត្រីចំនួនមួយភាគបី (និង/ឬយ៉ាងហោចណាស់មានសមាសភាពចូលរួមពីបុរសចំនួនមួយភាគបី) ព្រមទាំងលុបបំបាត់នូវការរើសអើងយេនឌ័រចំពោះសិទ្ធិស្នងមរតក និងសិទ្ធិទទួលបានដីធ្លី និងអចលនទ្រព្យ។

អាស៊ី

នៅអាស៊ី អ្នកពាក់ព័ន្ធសង្គមស៊ីវិល បានវិនិយោគទៅលើរចនាសម្ព័ន្ធអភិបាលកិច្ចបែប ផ្លូវការ និងបែបប្រពៃណីដែលលើកកម្ពស់នូវការរាប់បញ្ចូល តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព ព្រមទាំងបានចូលរួមនៅក្នុងកំណែទម្រង់គោលនយោបាយដីធ្លី៖

- នៅប្រទេសឥណ្ឌា ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ អង្គការស្ត្រីបានដាក់ឱ្យដំណើរការនូវចលនាមួយ សំដៅដកចេញនូវបទប្បញ្ញត្តិរើសអើងយេនឌ័រ ពីច្បាប់សន្តតិកម្មហិនឌូ ឆ្នាំ១៩៥៦។ ច្បាប់ដែលត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្ម ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ផ្តល់ឱ្យកូនស្រីនូវសិទ្ធិដូចគ្នាក្នុងការជ្រើសរើសគូស្រករ ដូចគ្នាទៅនឹងកូនប្រុសផងដែរ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៨ គណៈកម្មាធិការទំនាក់ទំនងដីធ្លីរបស់រដ្ឋទទួលបន្ទុកការងារកំណែទម្រង់ដីធ្លីដែលនៅសេសសល់ បានផ្តល់អនុសាសន៍ឱ្យផ្តល់សិទ្ធិក្នុងការទទួលបាន និងសិទ្ធិជាម្ចាស់រួមគ្នាជាកំហិត ចំពោះដីលំនៅដ្ឋាន និងសិទ្ធិសហគមន៍សម្រាប់ស្ត្រី រាប់បញ្ចូលភាពជាម្ចាស់ទៅលើដីទ្រព្យសម្បត្តិរួមនៅក្នុងភូមិផងដែរ។
- នៅប្រទេសនេប៉ាល់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ និងឆ្នាំ២០១១ ស្ត្រីដែលគ្មានដីបានធ្វើការអង្គុយតវ៉ា ដើរដាក្បួន និងប្រជុំជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលជាន់ខ្ពស់។ ជាការឆ្លើយតប រដ្ឋាភិបាលបានរៀបចំបង្កើតក្រុមការងារមួយដែលមានសមាជិកចំនួន៧រូប ដែលរួមមានតំណាងមួយរូបពីវេទិកាជាតិស្តីពីសិទ្ធិដីធ្លី ដើម្បីពិនិត្យមើលអនុសាសន៍ ដែលធ្វើឡើងដោយគណៈកម្មការកំណែទម្រង់ដីធ្លីជាន់ខ្ពស់បែបវិទ្យាសាស្ត្រ និងដើម្បីធានាថា ស្ត្រីមានសិទ្ធិទទួលបានដីធ្លី។
- នៅក្នុងប្រទេសនេប៉ាល់ ផងដែរ អង្គការស្ត្រី និងក្រុមជំនួយផ្នែកច្បាប់ បានផ្តល់ឱ្យតំណាងស្ត្រីដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសនូវការបណ្តុះបណ្តាល និងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចចូលរួមប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី និងបញ្ចេញសំឡេងអំពីមតិយោបល់របស់ពួកគេលើបញ្ហាជុំវិញសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី។

✎ បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់១.៥៖ សកម្មភាពសម្រាប់សង្គមស៊ីវិល

ប្រភព៖ Catherine Gatundu's presentation on "Africa experiences of civil society involvement in land policy process" at the May 2011 technical workshop.

ការរៀបចំបង្កើត

- ✓ ចូលរួមដោយផ្ទាល់ជាមួយរដ្ឋាភិបាល។
- ✓ ស្នើឡើងនូវជម្រើសខ្លឹមសារអត្ថបទ និងរៀបចំឯកសារអំពីសារតារ និងបញ្ហានានា។
- ✓ ប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដើម្បីផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ កសាងកិច្ចគាំទ្រ និងបង្កើត ឱ្យមាននូវការឯកភាពជាសាធារណៈសម្រាប់ការចូលរួមពីស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយមួយ ដែលមានការពិគ្រោះយោបល់ និងមានការចូលរួមពីគ្រប់ភាគីរាប់បញ្ចូលតាមរយៈការផ្សព្វផ្សាយមាតិកាគោលនយោបាយ និងឯកសារបច្ចេកទេសក្នុងលក្ខណៈដែលធ្វើឱ្យបុគ្គលគ្រប់រូបអាចយល់បាន (ចំណុចខ្លាំងមួយដ៏ចម្បងនៃសង្គមស៊ីវិល)។
- ✓ ផ្តល់ការទ្រទ្រង់ និងគាំទ្រផ្នែកច្បាប់។
- ✓ រៀបចំព្រឹត្តិការណ៍ ស្តីពីដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ ក្នុងពេលស្របគ្នា នៅឯកិច្ចប្រជុំសន្និសីទ និងព្រឹត្តិការណ៍ដទៃទៀត។

ការអនុវត្ត

- ✓ រៀបចំ និងចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាអំពីការអភិវឌ្ឍក្របខ័ណ្ឌច្បាប់។
- ✓ បណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិក និងសមាជិកស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លី អំពីទិដ្ឋភាពយេនឌ័រនៃគោលនយោបាយដីធ្លីថ្មី។
- ✓ យុទ្ធនាការសម្រាប់ការអនុវត្តគោលនយោបាយដីធ្លី ឧទាហរណ៍តាមរយៈការរៀបចំបង្កើតក្រុមឃ្លាំមើល និងតាមរយៈការប្រើប្រាស់ប័ណ្ណដាក់ពិន្ទុដើម្បីតាមដានវឌ្ឍនភាពនៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋាភិបាល និងធ្វើការបោះពុម្ពផ្សាយអំពីគំហើញនានា។
- ✓ ត្រួតពិនិត្យផលប៉ះពាល់នៃយេនឌ័រទៅលើគោលនយោបាយ និងបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីដីធ្លី និងអចលនទ្រព្យ។

ចូរចងចាំ!

សង្គមស៊ីវិល មានប្រសិទ្ធភាពខ្លាំងបំផុត នៅពេលដែលពួកគេធ្វើការងារសហប្រតិបត្តិការជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត រាប់បញ្ចូលវិស័យឯកជន និងអង្គការអន្តរជាតិដែលអាចផ្តល់មូលនិធិសម្រាប់ការងារបង្កើតគោលនយោបាយរបស់សង្គមស៊ីវិល។

ប្រអប់១.៦៖ រដ្ឋាភិបាល និងសង្គមស៊ីវិលធ្វើការងារជាមួយគ្នា

ច្បាប់ស្តីពីកំណែទម្រង់ដីធ្លី ឆ្នាំ១៩៥៣ របស់ប្រទេសបូលីវៀ រួមមានខចែងមិនរើសអើងមួយ ប៉ុន្តែច្បាប់នោះអនុញ្ញាតចំពោះតែស្ត្រីដែលពុំមានដៃគូ រាប់បញ្ចូលទាំងស្ត្រីមេម៉ាយក្នុងការក្លាយជាអ្នកទទួលផលនៃការបែងចែកដីធ្លី និងការទទួលបានប្លង់ដី។ ច្បាប់ដែលបង្កើតឱ្យមាននូវសេវាជាតិសម្រាប់កំណែទម្រង់ដីធ្លី ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦ បាននាំមកនូវសមធម៌សម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសគ្រប់រូបដោយមិនប្រកាន់ពីស្ថានភាពអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងបាននាំឱ្យមានការកើនឡើងនូវការផ្តល់ប្លង់ដីជូនដល់ស្ត្រី។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ សម្រាប់សិទ្ធិស្ត្រីក្នុងការទទួលបានដីធ្លី ហើយរដ្ឋាភិបាលបានប្តេជ្ញាចិត្តធានាឱ្យស្ត្រីអាចចូលរួមបានពេញលេញនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តទៅលើកំណែទម្រង់ដីធ្លី។ អង្គការស្ត្រី បាននឹងកំពុងដើរតួនាទីគាំទ្រយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងដំណើរការទាំងអស់នេះ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩០ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួនដូចជា សហព័ន្ធជាតិស្ត្រីកសិករ បានចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើដំណើរជាក្បួន ដើម្បីទាមទារទឹកដី និងភាពថ្លៃថ្នូរសម្រាប់ស្ត្រីជនជាតិដើមភាគតិច។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ពួកគេបានចូលរួមនៅក្នុងសន្និបាតធម្មនុញ្ញជាលើកទី១ នៅក្នុងប្រវត្តិរបស់ប្រទេសបូលីវៀ។ សម្ព័ន្ធភាពអង្គការស្ត្រីមួយ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួន បានកំណត់របៀបវារៈបទប្បញ្ញត្តិមួយសម្រាប់ស្ត្រី រាប់បញ្ចូលការបញ្ចូលសិទ្ធិរបស់ស្ត្រី ក្នុងការទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិទៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី។ ជោគជ័យទាំងនេះ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសង្គមស៊ីវិលដែលបានចូលរួមសកម្ម ព្រមទាំងបានផ្តល់នូវការស្រាវជ្រាវ និងភស្តុតាងដើម្បីគាំទ្រឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរព្រមទាំងបានជួយបង្កើតឱ្យមានបរិយាកាសវិជ្ជមានមួយ សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងប្រទេស។

ប្រភព៖ Patricia Costas'spresentation on "Genderequitable communication methods and sensitization strategies to support land governance in Bolivia" at the May 2011 technical workshop.

វិស័យឯកជន

ក្រុមហ៊ុន និងអ្នកអនុវត្តន៍ការងារវិស័យឯកជន ដែលអនុវត្តន៍ការងារបច្ចេកទេសប្រចាំថ្ងៃភាគច្រើននៅក្នុងវិស័យដីធ្លី រមែងតែងមានចំណេះដឹងឯកទេស និងព័ត៌មានដែលមានតម្លៃក្នុងការអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយដីធ្លីមួយប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។ ពួកគេក៏រមែងតែងមានលទ្ធភាពប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ហើយព្រមទាំងជះឥទ្ធិពលរួចទៅហើយទៅលើលទ្ធផលនៃដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី តាមរយៈបច្ចេកវិទ្យា និងប្រព័ន្ធដែលពួកគេប្រើប្រាស់ និងលើកកម្ពស់។ ការផ្តួចផ្តើមវិស័យឯកជនមានការកើនឡើងកាន់តែច្រើន ជាលំដាប់នៅក្នុងកំណែទម្រង់ដីធ្លី និងកសិកម្មទូទាំងសាកលលោក។ ក្នុងនោះរួមមានការផ្តួចផ្តើមឱ្យមានកំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីឡើងវិញ ដូចជានៅក្នុងឧស្សាហកម្មផលិតស្ករ នៅអាហ្វ្រិកខាងត្បូង និងយន្តការ ប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិតថ្មីមួយចំនួនសម្រាប់ដំណើរការចុះបញ្ជីដីធ្លី ដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យប្រជាពលរដ្ឋអាចមានលទ្ធភាពធ្វើទៅបាន តាមរយៈភាពជាដៃគូជាមួយស្ថាប័នមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ដូចនៅក្នុងប្រទេសហ្កាណា (Bernstein, 2005; Rabley, 2010)។

បើទោះជាដូច្នេះក្តី ខណៈពេលដែលភាគីពាក់ព័ន្ធខាងរដ្ឋាភិបាលត្រូវមានគណនេយ្យភាពតាមរយៈប្រព័ន្ធនយោបាយ ហើយភាគីពាក់ព័ន្ធខាងសង្គមស៊ីវិលត្រូវមានគណនេយ្យភាពចំពោះម្ចាស់មូលនិធិរបស់ពួកគេ តួនាទីរបស់វិស័យឯកជន នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ដែលមានលក្ខណៈកាន់តែទូលំទូលាយ ត្រូវតែធ្វើឱ្យកាន់តែមានតម្លាភាព។ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ការផ្តួចផ្តើមរបស់វិស័យឯកជន រមែងតែងមិនត្រូវបានយកមកធ្វើការបូកបញ្ចូល ឬពិនិត្យតាមដានជាផ្លូវការ។ គណនេយ្យភាពរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធវិស័យ ឯកជនមានសារសំខាន់ជាពិសេស ពីព្រោះពួកគេរមែងតែងជាតួអង្គដែលមានអំណាចដែលផ្តល់នូវប្រយោជន៍ក្រុមហ៊ុនខ្ពស់។ ដូច្នេះ គណនេយ្យភាព ពឹងផ្អែកទៅលើការលើកកម្ពស់ និងការត្រួតពិនិត្យលើការទទួលខុសត្រូវ សង្គមរបស់ក្រុមហ៊ុន។

ភាគីពាក់ព័ន្ធវិស័យឯកជន អាចចុះហត្ថលេខាទៅលើគោលការណ៍ណែនាំអន្តរជាតិ ដែលលើកកម្ពស់ការទទួលខុសត្រូវសង្គម និងសមធម៌យេនឌ័រ ដែលការចូលរួមរបស់ពួកគេនៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ អាចត្រូវបានវាស់ស្ទង់ និងវាយតម្លៃនៅក្នុងគ្រប់ប្រទេសទាំងអស់។ គោលការណ៍ណែនាំផ្តល់នូវកម្រងគោលការណ៍មួយដ៏សំខាន់ដែលគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធវិស័យឯកជនទាំងអស់ ដែលចូលរួមនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី គួរយកមកប្រើប្រាស់ និងប្តេជ្ញាសម្រេចឱ្យបាន។

អង្គការអន្តរជាតិ

អង្គការអន្តរជាតិរមែងតែងតែជាអ្នកឧបត្ថម្ភ និងម្ចាស់ជំនួយចម្បងៗ ដែលផ្តល់មូលនិធិដើម្បីគាំទ្រដល់កិច្ចខិតខំបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន។ ការទទួលខុសត្រូវរបស់ពួកគេ ដើម្បីគាំទ្រដល់សមធម៌យេនឌ័រមានមូលដ្ឋានដោយផ្ទាល់ចេញពីការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់ពួកគេចំពោះគោលការណ៍ណែនាំ និងកម្រងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិមួយចំនួនដែលលើកកម្ពស់គោលការណ៍សមធម៌ និងសមភាពយេនឌ័រ។ ផែនការសកម្មភាពទូទាំងប្រព័ន្ធ (SWAP) ស្តីពីសមភាពយេនឌ័រ និងការផ្តល់ភាពអង់អាចដល់ស្ត្រី៤ របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ (UN) ត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ២០១២ ដើម្បីវាស់ស្ទង់ទៅលើសមភាពយេនឌ័រទូទាំងប្រព័ន្ធរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងដើម្បីបន្តសម្រេចឱ្យបាននូវសមភាពយេនឌ័រ និងការផ្តល់ភាពអង់អាចដល់ស្ត្រី នៅក្នុងគោលនយោបាយ និងកម្មវិធីរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។

អង្គការអន្តរជាតិ ក៏មានតួនាទីក្នុងការសម្រុះសម្រួលរវាងភាគីពាក់ព័ន្ធខាងរដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល និងវិស័យឯកជនផងដែរ ព្រមទាំងជានាឱ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការសកម្ម រវាងភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងនេះ នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ។ តួនាទីនេះគួរត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ដើម្បីលើកកម្ពស់ និងធ្វើការតស៊ូមតិឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រ។

ក្នុងករណីដែលអង្គការអន្តរជាតិ រាប់បញ្ចូលអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលអន្តរជាតិ និងម្ចាស់ជំនួយទ្វេភាគីផ្តល់កិច្ចគាំទ្រ និងមូលនិធិដោយផ្ទាល់ជូនដល់អង្គការសង្គមស៊ីវិល ដែលចូលរួមនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនិងភាគីពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត មានការទទួលខុសត្រូវជានាឱ្យមានគណនេយ្យភាព តាមរយៈការជូនដំណឹងដល់ប្រជាពលរដ្ឋអំពីការចូលរួមរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធកម្រិតអន្តរជាតិទាំងនេះ នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីរបស់ប្រទេសពួកគេ។

ការបង្កើតគោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លីនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន

ភាគខុសប្លែកគ្នានៅក្នុងប្រទេសតាមខេត្ត ស្រុក និងសូម្បីតែសហគមន៍ អាចជះឥទ្ធិពលទៅលើប្រសិទ្ធភាពនៃការចូលរួមរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងដំណើរការ សកម្មភាព និងព្រឹត្តិការណ៍បង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។ វិមជ្ឈការអនុញ្ញាតឱ្យភាពខុសប្លែកគ្នាក្នុងមូលដ្ឋានទាំងនេះ អាចត្រូវបានគេយកមកធ្វើការពិចារណា និងសម្របសម្រួលឱ្យមានការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពនៅឯអភិបាលកិច្ចថ្នាក់ក្រោម សម្រាប់ការបង្កើតគោលនយោបាយប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ទៅលើទិដ្ឋភាពជាច្រើននៃការងាររដ្ឋបាលដីធ្លី និងការគ្រប់គ្រងប្រចាំថ្ងៃ។ ក្រុមត្រួសត្រាយផ្លូវ ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងជំហានទី៣ នៃផ្នែកដែលនិយាយអំពីជំហានជាក់ស្តែង មានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការជួយបង្កើត និងអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ជាពិសេសតាមរយៈការផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើបញ្ហាបរិស្ថាន និងការចូលរួមរបស់ស្ត្រី។

បញ្ហាដែលត្រូវចងចាំនៅពេលរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ រួមមានការអប់រំ និងអក្ខរកម្ម ដែលមានកម្រិតទាប ដែលរមែងកើតមាននៅតំបន់ជនបទ ព្រមទាំងការដែលត្រូវប្រើប្រាស់ភាសាក្នុងមូលដ្ឋាន និងការពន្យល់បែបសាមញ្ញ។ ការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅកម្រិតមូលដ្ឋាន មានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធទៅនឹងបញ្ហាការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ដូចមានលើកឡើងនៅក្នុងម៉ូឌុល៥ ។

ការសង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗ ស្ដីពីការបង្កើតគោលនយោបាយ

ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌ពីគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ទាំងស្ត្រី និងបុរសមានភាពចាំបាច់ខ្លាំងណាស់។
ដំណើការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីមានភាពខុសគ្នា ប៉ុន្តែវាមានឥទ្ធិពលខ្លាំងក្លាទៅលើមាតិកានៃគោលនយោបាយដែលជាលទ្ធផលនៃដំណើរការនេះ។
ការយល់ដឹងអំពីបរិបទក្នុងស្រុកមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ សម្រាប់ការចូលរួមប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។
គេត្រូវការឱ្យមានការផ្សព្វផ្សាយ និងការបណ្តុះបណ្តាលអំពីសមធម៌យេនឌ័រ និងបញ្ហាដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស នៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់។
រដ្ឋាភិបាល គឺជាម្ចាស់នៃដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ប៉ុន្តែគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់គួរផ្តល់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងចូលរួមពីដំបូង។ កិច្ចសន្ទនាពហុភាគីអ្នកពាក់ព័ន្ធជួយកសាងកិច្ចគាំទ្រសម្រាប់លទ្ធផលគោលនយោបាយដែលទទួលបាន។
ការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី គឺជាដំណើរការមួយដ៏វែងឆ្ងាយ និងមានការលំបាក ហើយគេអាចរៀនសូត្រអំពីមេរៀនមួយចំនួននៅក្នុងដំណើរការនេះ។
ជំហានសំខាន់ៗនៅក្នុងដំណើការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ រួមមានការកសាងអាណត្តិការងារផ្ទៃក្នុងមួយ ការអភិវឌ្ឍសម្ព័ន្ធភាពពហុភាគីអ្នកពាក់ព័ន្ធ ការបង្កើតក្រុមអ្នកត្រួសត្រាយផ្លូវមួយក្រុម និងការស្វែងរកបុគ្គលឆ្នើមនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិនិងថ្នាក់មូលដ្ឋាន។
ការបន្តបញ្ជ្រាបអំពីបញ្ហាយេនឌ័រជូនដល់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយ ដីធ្លី មានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់។
តួនាទីរបស់សង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងការតស៊ូមតិឱ្យមានការចូលរួម និងការត្រួតពិនិត្យទៅលើការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។
វិស័យឯកជនគួរត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងលក្ខណៈកាន់តែមានភាពបើកចំហ និងកាន់តែមានតម្លាភាពនៅក្នុង ការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ព្រមទាំងត្រូវមានគណនេយ្យភាពចំពោះបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ ដោយចាត់ទុកថាជាផ្នែកមួយនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គមរបស់ក្រុមហ៊ុន។
អង្គការអន្តរជាតិមានការទទួលខុសត្រូវលើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រនៅពេលគាំទ្រ និងចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចខិតខំបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។
ការកសាងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីមួយប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ គួរតែជាកិច្ចខិតខំ មួយដែលមានការចូលរួមយកចិត្តទុកដាក់ និងមានការរួមកម្លាំងគ្នា ដោយមានការចូលរួមពីភាគីពាក់ព័ន្ធគ្រប់កម្រិតទាំងអស់ ហើយត្រូវទទួលបានការគាំទ្រធនធានឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់។

សូចនាករជាអនុសាសន៍សម្រាប់ ត្រួតពិនិត្យលើការបង្កើតគោលនយោបាយ

- ✓ ចំនួនភាគរយនៃសមាជិកជាស្ត្រី និងបុរសនៃស្ថាប័ន និងរចនាសម្ព័ន្ធបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី ជាផ្លូវការ។
- ✓ ចំនួនភាគរយនៃកិច្ចប្រជុំនិងវេទិកាបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីជាផ្លូវការដែលរួមមានការចូលរួមពីក្រុមសហគមន៍មូលដ្ឋានដែលតំណាងឱ្យទាំងស្ត្រី និងបុរស។
- ✓ ចំនួនភាគរយនៃមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលចូលរួមដោយផ្ទាល់នៅក្នុងដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាល និងបញ្ច្រាបអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ។
- ✓ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស ក្នុងចំណោមមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលបានចូលរួមនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធ និងស្ថាប័នបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។
- ✓ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស ក្នុងចំណោមអ្នកតំណាងសង្គមស៊ីវិលដែលបានចូលរួមនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធ និងស្ថាប័នបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។
- ✓ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស ក្នុងចំណោមអ្នកតំណាងវិស័យឯកជនដែលបានចូលរួមនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធ និងស្ថាប័នបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លី។
- ✓ ចំនួនភាគរយនៃអង្គការអន្តរជាតិ ផ្តល់មូលនិធិសម្រាប់ដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីដែលបានវិភាជន៍ថវិកាដើម្បីលើកកម្ពស់ការចូលរួមនៅក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

កំណត់សម្គាល់

1 *Dalal Alnaggar, Kate Dalrymple, Patricia Costas, Catherine Gatundu, Seema Gaikwad, Paolo Groppo, Rachael Knight, Annalisa Mauro, Rebecca Sittie, Elizabeth Stair and Sabine Pallas បានផ្តល់ជាតុចូលសំខាន់ៗចំពោះម៉ូឌុលនេះ ក្នុងអំឡុងពេល សិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ដែលបានប្រព្រឹត្តិធ្វើឡើងក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ នៅឯការិយាល័យកណ្តាលរបស់អង្គការ FAO រួមទាំងតាមរយៈការពិភាក្សារបស់ក្រុមការងារបង្កើតគោលនយោបាយ។*

2 *ផ្នែកនេះ ដកស្រង់ចេញពីការពិភាក្សារបស់ក្រុមការងារបង្កើតគោលនយោបាយនៅឯសិក្ខាសាលា ដែលប្រព្រឹត្តិធ្វើឡើងក្នុង ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១។*

3 *www.landcoalition.org/global-initiatives/womens-land-rights/swal*

4 *www.unwomen.org/wp-content/uploads/2012/05/swap.pdf*

ឯកសារយោង

Bernstein, A. 2005. *Land reform in South Africa – a 21st century perspective. Research Report No. 14*. Johannesburg, Centre for Development and En- terprise.

FAO. 2008b. *Good governance and natural resources tenure in South East Asia region,* O. Nabangch ang and E. Srisawalak. *Land Tenure Working Pa- per No. 4*. Rome.

FAO. 2012b. *Voluntary Guidelines on the Responsi- ble Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*. Rome. http:// www.fao.org/docrep/016/i2801e/ i2801e. pdf

Ghana Land Administration Project. no date. *An over- view of LAP's gender initiative*.www.ghanalap. gov.gh/index1. php?linkid=154&sublinkid=161

India Ministry of Rural Development. 2009. *Commit- tee on State Agrarian Relations and Unfinished Task of Land Reforms Vol. 1 – Draft Report*. New Delhi, Government of India.

IPC. 2010. C*ivil Society Consultation on FAO's Vol- untary Guidelines on Responsible Land and Natural Resources Tenure, Kuala Lumpur, Malaysia, 24–26 March 2010, Final Report*. Rome, International Planning Committee for Food Sovereignty.

Land Watch Asia. 2010. *Nepal: renewed push for land reform as a new chapter in history unfolds. Cam- paign Update 2010–2011*. www.angoc.org/ portal/wp-content/ uploads/2012/06/05/land- watch-asia-campaign-updates/nepal_final.pdf

McAuslan, P. 2010. Personal reflections on drafting laws to improve women's access to land: Is there a magic wand? Journal of Eastern African *Stud- ies*, 4 (1): 114–130.

Rabley, P. 2010. Alleviating poverty in the developing world – leveraging property rights with geospa- tial technology. *The American Surveyor, January 2010*. www. amerisurv.com/pdf/theamericansur- veyor_rabley-alleviatingpoverty_ January2010. pdf

ULA. 2010. *The Uganda Land Alliance quarterly newslet- ter, Vol. 4*. Kampala.

WLLA. 2010a. *The impact of national land policy and land reform in Uganda*. Accra, Women's Land Link Africa.

WLLA. 2010b. T*he impact of national land policy and land reform on women in Zambia*. Accra.

WOLREC. 2011. *Women's access to land and household bargaining power: a comparative action research project in patrilineal and matrilineal societies in Malawi. Research Report No. 9*. Rome, ILC, Wom- en's Legal Resource Centre. www. landcoalition. org/sites/default/files/ publication/959/wlr_9_ malawi.pdf

ម៉ូឌុល

បញ្ញាច្បាប់

បញ្ជីរាយនាមប្រអប់ និងតារាងរូបភាព

ប្រអប់

33
ប្រអប់២.១៖ បញ្ហាច្បាប់ និង គោលការណ៍ណែនាំ
35
ប្រអប់២.២៖ ការរៀបចំកាន់កាប់ដីធ្លី ពហុលក្ខណៈ និងទិដ្ឋភាព ផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា
36
ប្រអប់២.៣៖ យេនឌ័រ និងសិទ្ធិ កាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើម ភាគតិច
37
ប្រអប់២.៤៖ សន្តិសុខលើការ កាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ស្ត្រី និងមេរោគ អេដស៍/ជំងឺអេដស៍
38
ប្រអប់២.៥៖ ការអនុវត្តន៍ល្អ សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាស្នងមរតក
42
ប្រអប់២.៦៖ ការរៀបចំសេចក្តី ព្រាងច្បាប់ ដោយមានការពិគ្រោះ យោបល់ មានការចូលរួម និង ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
45
ប្រអប់២.៧៖ មេរៀនបទពិសោធន៍ ដែលទទួលបានពីការរៀបចំសេចក្តី ព្រាងច្បាប់ក្នុងមូលដ្ឋាន
50
ប្រអប់២.៨៖ ការដោះស្រាយវិវាទ ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
51
ប្រអប់២.៩៖ ការធ្វើការងារជា មួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណីក្នុងការ ដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី
52
ប្រអប់២.១០៖ កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ សម្រាប់ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី បែបប្រពៃណី
53
ប្រអប់២.១១៖ ជំនួយផ្នែកច្បាប់ សម្រាប់ប្រជាជនជនបទ
54
ប្រអប់២.១២៖ ការអនុវត្តល្អ នៅក្នុងកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់
55
ប្រអប់២.១៣៖ ការបណ្តុះបណ្តាលជំនួយការ ផ្នែកច្បាប់សហគមន៍សម្រាប់ ការងារលើបញ្ហាយេនឌ័រ
56
ប្រអប់២.១៤៖ មេរៀន បទពិសោធន៍អំពីកិច្ចគាំទ្រ ផ្នែកច្បាប់
57
ប្រអប់២.១៥៖ ក្រុមឃ្លាំមើលសហគមន៍ សម្រាប់គាំទ្រដល់សិទ្ធិស្ត្រី ក្នុងការទទួលបានដីធ្លី

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់

39
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.១៖ ការគាំទ្រចំពោះការស្នងមរតក ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
40
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.២៖ ការគាំទ្រចំពោះសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុង ទិដ្ឋផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា
46
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.៣៖ ការគាំទ្រចំពោះការរៀបចំសេចក្តី ព្រាងច្បាប់ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
49
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.៤៖ ការបង្កើនសមធម៌យេនឌ័រក្នុងការ ទទួលបានយុត្តិធម៌លើបញ្ហាដីធ្លី
58
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.៥៖ ការធានាឱ្យមានកិច្ចគាំទ្រ ផ្នែកច្បាប់ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
59
សូចនាករគ្រួតពិនិត្យជា អនុសាសន៍សម្រាប់បញ្ហា ផ្នែកច្បាប់

តារាង

41
តារាង២.១៖ លិខិតុបករណ៍ច្បាប់
44
រូបភាព២.១៖ ជំហាននៅក្នុងការរៀបចំ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ប្រកបដោយ សមធម៌យេនឌ័រ
47
តារាង២.២៖ ធាតុផ្សំក្នុងការអនុវត្តន៍សិទ្ធិដីធ្លី

ម៉ូឌុល២៖ បញ្ហាច្បាប់

មូលដ្ឋានក្នុងការសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

សេចក្តីផ្តើម[៥]

ច្បាប់ផ្តល់នូវមូលដ្ឋានមួយចំនួន ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ ច្បាប់ និងវិធានប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ផ្តល់នូវបរិយាកាសអំណោយផលមួយ (Englert and Daley, 2008) ដែលស្ត្រី និងបុរសកាន់តែអាចមានលទ្ធភាពអនុវត្ត និងសម្រេចបាននូវសិទ្ធិរបស់ពួកគេក្នុងការទទួលបានដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌។

សារសំខាន់នៃបញ្ហាដីធ្លី មានទំនាក់ទំនងទៅនឹងគោលការណ៍ចម្បងចំនួនពីរ ក្នុងចំណោមគោលការណ៍ចម្បង ទាំង១០ នៃការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំ ដែលគោលការណ៍ចម្បងទាំងពីរនោះរួមមាន នីតិរដ្ឋ និងគណនេយ្យភាព (ប្រអប់២.១)។

ប្រអប់២.១៖ បញ្ហាច្បាប់ និងគោលការណ៍ណែនាំ

ការបង្កើតច្បាប់

៣.ខ.៧ នីតិរដ្ឋ ៖ ការអនុម័តអភិក្រមផ្អែកលើវិធាន តាមរយៈច្បាប់ដែលត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយ ជាភាសាសមស្របអនុវត្តចំពោះបុគ្គលគ្រប់រូបស្មើៗគ្នា និងត្រូវបានវិនិច្ឆ័យដោយឯករាជ្យ ព្រមទាំងមានភាពស៊ីសង្វាក់ទៅនឹងកាតព្វកិច្ចជាធរមានរបស់ពួកគេ អនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ និងដោយគោរពតាមការប្តេជ្ញាដោយស្ម័គ្រចិត្ត ស្របតាមលិខិតុបករណ៍តំបន់ និងអន្តរជាតិដែលអាចយកមកអនុវត្តន៍បាន។

៣.ខ.៩ គណនេយ្យភាព៖ ការធ្វើឱ្យបុគ្គល ទីភ្នាក់ងារសាធារណៈ និងតួអង្គមិនមែនរដ្ឋទទួលខុសត្រូវលើសកម្មភាព និងសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ពួកគេ ស្របតាមគោលការណ៍នីតិរដ្ឋ។

មាតិកានៃច្បាប់ និងនីតិវិធីដែលទាក់ទងទៅនឹងយេនឌ័រ

៤.៤ ផ្អែកលើការពិនិត្យមើលសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របតាមច្បាប់ជាតិ រដ្ឋគប្បីផ្តល់ការទទួលស្គាល់ស្របច្បាប់ចំពោះសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់ដែលបច្ចុប្បន្នមិនត្រូវបានការពារដោយច្បាប់។ គោលនយោបាយ និងច្បាប់ទាំងឡាយដែលធានាសិទ្ធិកាន់កាប់គប្បីមានលក្ខណៈមិនរើសអើង និងគិតគូរដល់យេនឌ័រ។ ស្របតាមគោលការណ៍នៃការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួមនៃគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះតាមរយៈវិធានដែលបានផ្សព្វផ្សាយទូលំទូលាយ រដ្ឋគប្បីកំណត់លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃសិទ្ធិទាំងឡាយដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាស្របច្បាប់។ គ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៃការកាន់កាប់ គប្បីផ្តល់ជូនមនុស្សគ្រប់រូបនូវសុវត្ថិភាពកាន់កាប់ក្នុងកម្រិតណាមួយ ដែលធានាកិច្ចការពារតាមផ្លូវច្បាប់ប្រឆាំងនឹងការបណ្តេញចេញដោយបង្ខំ ដែលមិនមានស៊ីសង្វាក់ទៅនឹងកាតព្វកិច្ចជាធរមានរបស់រដ្ឋ ក្រោមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ និងប្រឆាំងនឹងការបៀតបៀន និងការគម្រាមកំហែងផ្សេងទៀត។

៤.៦ រដ្ឋគប្បីលុបបំបាត់ និងហាមឃាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិកាន់កាប់ រួមទាំងការរើសអើងដែលបណ្តាលមកពីការផ្លាស់ប្តូរនៃស្ថានភាពអាពាហ៍ពិពាហ៍ កង្វះសមត្ថភាពផ្នែកច្បាប់ និងកង្វះលទ្ធភាពទទួលបានធនធានសេដ្ឋកិច្ច។ ជាពិសេស រដ្ឋគប្បីធានាសិទ្ធិកាន់កាប់ស្មើភាពគ្នាសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស រួមមានសិទ្ធិទទួលមរតក និងសិទ្ធិផ្ទេរសិទ្ធិកាន់កាប់ទាំងនេះ។

៥.៣ រដ្ឋគប្បី ធានាឱ្យបានថា ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ ក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្ត និងក្របខ័ណ្ឌស្ថាប័នទាំងឡាយសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ ទទួលស្គាល់ និងគោរព ស្របតាមច្បាប់ជាតិ ចំពោះសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់ រួមមានសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់ជាប្រពៃណីដែលបច្ចុប្បន្នមិនត្រូវបានការពារដោយច្បាប់ និងសម្របសម្រួល លើកកម្ពស់ និងការពារការអនុវត្តន៍សិទ្ធិកាន់កាប់។ ..... រដ្ឋគប្បីផ្តល់ក្របខ័ណ្ឌនានាដែលមានលក្ខណៈមិនរើសអើង និងលើកកម្ពស់សមធម៌សង្គម និងសមភាពយេនឌ័រ។

ប្រភព៖

FAO, 2012b.

៩.២ ជនជាតិដើមភាគតិច និងសហគមន៍ផ្សេងទៀតដែលមានប្រព័ន្ធកាន់កាប់បែបប្រពៃណី ដែលអនុវត្តស្វ័យអភិបាលកិច្ចលើដី ជលផល និងព្រៃឈើ គប្បីជំរុញ និងផ្តល់សិទ្ធិប្រកបដោយសមធម៌ មានស្ថេរភាព និងនិរន្តរភាព ចំពោះធនធានទាំងនោះ ដោយយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស លើការផ្តល់លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ប្រកបដោយសមធម៌ជូនស្ត្រី។ ការចូលរួមប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពរបស់សមាជិក បុរស ស្ត្រី និងយុវជនទាំងអស់ ក្នុងសេចក្តីសម្រេចចិត្តអំពីប្រព័ន្ធកាន់កាប់របស់ពួកគេគប្បីត្រូវបានជំរុញតាមរយៈស្ថាប័នមូលដ្ឋាន ឬស្ថាប័នប្រពៃណីរបស់ពួកគេ រួមទាំងករណីនៃប្រព័ន្ធកាន់កាប់ជាសមូហភាព។ ក្នុងករណីចាំបាច់ សហគមន៍គប្បីទទួលបានជំនួយដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពរបស់សមាជិកខ្លួន សំដៅចូលរួមឱ្យបានពេញលេញក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងអភិបាលកិច្ចលើប្រព័ន្ធកាន់កាប់របស់ពួកគេ។

១០.១ ក្នុងករណីដែលមានការកាន់កាប់ក្រៅប្រព័ន្ធលើដី ជលផល និងព្រៃឈើ រដ្ឋគប្បីទទួលស្គាល់ការកាន់កាប់ក្រៅប្រព័ន្ធនោះ តាមរបៀបមួយដែលគោរពសិទ្ធិក្នុងប្រព័ន្ធស្របតាមច្បាប់ជាតិ និងតាមរបៀបនានាដែលទទួលស្គាល់ការពិតនៃស្ថានភាព និងជំរុញសុខុមាលភាពផ្នែកសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងបរិស្ថាន។ រដ្ឋគប្បីជំរុញគោលនយោបាយ និងច្បាប់ ដើម្បីផ្តល់ការទទួលស្គាល់ចំពោះការកាន់កាប់ក្រៅប្រព័ន្ធនេះ។ កិច្ចដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយ និងច្បាប់ទាំងនេះ គប្បីមានលក្ខណៈចូលរួមគិតគូរដល់យេនឌ័រ និងខិតខំចាត់ឱ្យមានការជួយគាំទ្រផ្នែកបច្ចេកទេស និងច្បាប់ ជូនដល់សហគមន៍ និងបុគ្គលរងផលប៉ះពាល់ទាំងឡាយ។

ការដោះស្រាយវិវាទតាមរយៈទស្សនវិស័យយេនឌ័រ

២១.១ សេវាដោះស្រាយវិវាទគួរផ្តល់ជូនចំពោះស្ត្រី និងបុរសគ្រប់រូបដោយមិនប្រកាន់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ភាសា និងនីតិវិធីឡើយ។

២៥.៣ ក្នុងករណីសមស្រប រដ្ឋអាចពិចារណាប្រើប្រាស់យន្តការបែបប្រពៃណី និងយន្តការក្នុងមូលដ្ឋានដទៃទៀត ដែលផ្តល់វិធីដោះស្រាយវិវាទភ្លាមៗចំពោះសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ជលផល និងព្រៃឈើ ប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌ គួរឱ្យជឿជាក់បានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រអាចមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់បាន និងមិនមានការរើសអើង។

ទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នាពីទស្សនវិស័យយេនឌ័រ

ទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា គឺជារឿងធម្មតានៅក្នុងពិភពលោកដែលចំណុចនេះ សំដៅចំពោះស្ថានភាពមួយដែលមានរបបច្បាប់ជាច្រើនប្រភេទផ្សេងៗគ្នា ដែលអនុវត្តចំពោះដែនសមត្ថកិច្ចតែមួយ ឧទាហរណ៍ដូចជា នៅក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចមួយដែលមានច្បាប់លក្ខណៈប្រពៃណី ច្បាប់គតិយុត្ត និងច្បាប់សាសនា ដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី ឬការរៀបចំខុសៗគ្នាចំពោះសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីសម្រាប់ដីសាធារណៈ និងដីឯកជន។ ចំណុចនេះ ធ្វើឱ្យមានក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ស្មុគស្មាញមួយចំពោះសិទ្ធិដែលមានលក្ខណៈត្រួតស៊ីគ្នា សិទ្ធិអំណាចប្រជែងគ្នា និងជាញឹកញាប់នាំឱ្យមានវិធានដែលមានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នាជាមួយនឹងសញ្ញាណដែលមានលក្ខណៈអវិជ្ជមានជាសក្តានុពលសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅពេលដែលច្បាប់ និងបទដ្ឋាន ព្រមទាំងការអនុវត្តប្រពៃណីមានភាពផ្ទុយគ្នា (FAO, 2011a: 12)។

ការយល់ដឹងអំពីបរិបទ និងភាពស្មុគស្មាញនៃក្របខ័ណ្ឌច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសសាមី៉ មានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់។ គេមិនត្រូវពិចារណាទៅលើច្បាប់ភូមិបាលតែម៉្យាងប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែគេក៏ត្រូវពិចារណាផងដែរ ទៅលើច្បាប់ស្តីពីគ្រួសារ និងការស្នងមរតក ច្បាប់អាពាហ៍ពិពាហ៍ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រុមជនបទ ព្រមទាំងច្បាប់ និងវិធានបែបប្រពៃណី និងសាសនា និងរបៀបលក្ខណៈដែលច្បាប់ និងវិធានទាំងនោះមានអន្តរកម្មរវាងគ្នាទៅវិញទៅមក និង/ឬ ត្រួតស៊ីគ្នា។ ឧទាហរណ៍ច្បាប់ស្តីពីគ្រួសារ អាចមានផលប៉ះពាល់គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ទៅលើសិទ្ធិបុគ្គលចំពោះបញ្ហាដីធ្លីអាស្រ័យដោយនៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួនសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិ ក្រោមចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍អាចត្រូវបានកំណត់ដោយយោងទៅតាមលក្ខខណ្ឌថា តើពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ ត្រូវបានធ្វើឡើងតាមបែបស៊ីវិល ប្រពៃណី ឬសាសនា។

ប្រអប់២.២ បង្ហាញអំពីវិធីមួយចំនួនដែលទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នាមានភាពពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងប្រទេសផ្សេងៗគ្នា។

នៅក្នុង *ប្រទេសឥណ្ឌា* សន្តតិកម្មតាមសាសនាហិនឌូ (ច្បាប់វិសោធនកម្ម) ឆ្នាំ ២០០៥ ចែងអំពីការស្នងមរតកស្មើភាពគ្នា ដោយមិនប្រកាន់អំពីយេនឌ័រ ប៉ុន្តែ ច្បាប់បុគ្គលរបស់សាសនាអ៊ីស្លាម មិនអនុញ្ញាតបែបនេះឡើយ ដូច្នេះប្រជាពលរដ្ឋដែលកាន់សាសនាខុសគ្នាទទួលបានការប្រព្រឹត្តិផ្សេងៗគ្នា។

នៅក្នុង *ប្រទេសបូលីវៀ* រដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ២០០៦ កំណត់ឱ្យក្រសួងយុត្តិធម៌ជនបទ ប្រពៃណី និងជនជាតិដើមភាគតិចធ្វើការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌គតិយុត្ត និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌បែបប្រពៃណី។ យ៉ាងណាមិញបើទោះបីជាសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី និងជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវបានការពារក៏ដោយ ប៉ុន្តែពុំមានកិច្ចការពារជាក់លាក់ តាមផ្លូវច្បាប់សម្រាប់សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រីជនជាតិដើមភាគតិចឡើយ និងមានអន្តរទំនាក់ទំនងតិចតួចរវាងកិច្ចការពារនៃកម្រងសិទ្ធិទាំងពីរនេះ។

នៅ *ប្រទេសយូហ្គាន់ដា* ការបែងចែករវាងច្បាប់គតិយុត្ត និងច្បាប់ប្រពៃណី ត្រូវបាន ដោះស្រាយនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលចែងអំពីសមភាពរវាងស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងគ្រប់កាលៈទេសៈទាំងអស់ ប្រកាសថាសេចក្ដីសម្រេចដែលបដិសេធចំពោះសិទ្ធិស្ត្រី ក្នុងការទទួលបានដីធ្លីត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ និងលើកកម្ពស់សមភាពរវាងសហព័ទ្ធនៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃអាពាហ៍ពិពាហ៍។ យ៉ាងណាមិញ បើទោះបីជា ច្បាប់ភូមិបាលតម្រូវឱ្យមានការយល់ព្រមពីសហព័ទ្ធទាំងសង្ខាងសម្រាប់ប្រតិបត្តិការ ទាំងឡាយណាដែលបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិរួម ក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក៏ដោយ អាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវចុះបញ្ជីជាផ្លូវការដើម្បីឱ្យបទប្បញ្ញត្តិនេះអាចយកមកអនុវត្តបាន ដូច្នេះបុគ្គលដែលបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក្រោមច្បាប់ប្រពៃណី ពុំបានទទួលកិច្ចការពារឡើយ។

នៅក្នុង *ប្រទេសម៉ូហ្សំប៊ិក* ច្បាប់ភូមិបាលបែបគតិយុត្ត គឺជាច្បាប់ដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ និងមានបទប្បញ្ញត្តិច្បាស់លាស់អំពីសិទ្ធិស្មើភាពគ្នា រវាងស្ត្រី និងបុរស។ ជាទូទៅ សេចក្ដីសម្រេចចិត្តអំពីដីធ្លីមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើច្បាប់ប្រពៃណី ដរាបណា វាមានស៊ីសង្វាក់ទៅនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ភូមិបាល រាប់បញ្ចូលទាំងបទប្បញ្ញត្តិស្ដីពីសមធម៌យេនឌ័រផងដែរ។ បើទោះជាដូច្នេះក្ដី ស្ថិតក្រោមច្បាប់ប្រពៃណី ស្ត្រី ទទួលបានសិទ្ធិដីធ្លីតាមរយៈស្វាមីឬឪពុករបស់ពួកគេ ហើយរដ្ឋពុំបានបង្កើត យន្តការណាមួយសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យទៅលើភាពអនុលោមទៅនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ភូមិបាល ដើម្បីធានាថាសិទ្ធិស្របច្បាប់របស់ស្ត្រីត្រូវបានលើកកម្ពស់ឡើយ។ បន្ថែមពីនេះទៀតច្បាប់ប្រពៃណីរមែងតែងត្រូវបានគេយកមកប្រើប្រាស់ខុសគោលដៅ ហើយស្ត្រីជនបទភាគច្រើន ពុំបានដឹងថាច្បាប់ភូមិបាលបែបគតិយុត្តផ្ដល់កិច្ចការពារចំពោះសិទ្ធិរបស់ពួកគេឡើយ។

នៅក្នុង *ប្រទេសកៀហ្ស៊ីស៊ីស្ថាន* និងប្រទេសតាជីគីស្ថាន បើទោះបីជាច្បាប់ជាតិទទួល ស្គាល់សិទ្ធិរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានដីធ្លី លំនៅដ្ឋាន និងទ្រព្យសម្បត្តិក៏ដោយ ប៉ុន្តែច្បាប់ប្រពៃណី និងអភិក្រមបិតុនិយមបែបប្រពៃណីរមែងតែងមានអធិកភាពជានិច្ច។ ចាប់តាំងពីការដួលរលំនៃសហភាពសូវៀត គោលការណ៍អ៊ីស្លាម បានកើត ឡើងសារជាថ្មី។ គោលការណ៍អ៊ីស្លាមកំណត់ចែងអំពីសិទ្ធិស្ត្រី ក្នុងការទទួលបានដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយនៅពេលដែលគោលការណ៍នេះត្រូវបានយកមកអនុវត្ត វាបានផ្ដល់ឱ្យស្ត្រីនូវសន្តិសុខទៅលើសិទ្ធិកាន់កាប់ក្នុងកម្រិតមួយ។ បើទោះជា ដូច្នេះក្ដីគោលការណ៍ទាំងនេះពុំរមែងតែងអាចយកមកអនុវត្តបានទាំងស្រុងឡើយ ឧទាហរណ៍ដូចជាបុរសអាចជ្រើសរើសរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍តាមបែបសាសនាអ៊ីស្លាម ដោយពុំមានការចុះបញ្ជី និងមិនអនុវត្តតាមគោលការណ៍សាសនាអ៊ីស្លាមនៅក្នុងចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងជាពិសេស នៅពេលលែងលះគ្នា។ ចំនួននៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍នៅតំបន់ជនបទ ដោយគ្មានការចុះបញ្ជីជាផ្លូវការកាន់តែមានការកើនឡើង ដូច្នេះអាពាហ៍ពិពាហ៍បែបនេះ ពុំស្ថិតក្រោមកិច្ចការពារនៃច្បាប់ជាផ្លូវការឡើយ ខណៈពេលដែលច្បាប់អ៊ីស្លាមពុំផ្ដល់នូវកិច្ចការពារតាមផ្លូវច្បាប់ អាស្រ័យដោយពុំមានឧបករណ៍សម្រាប់អនុវត្ត។ ដូច្នេះស្ត្រីមិនអាចទាមទារទ្រព្យសម្បត្តិណាមួយឡើយក្នុងករណីលែងលះ ឬនៅពេលដែលស្វាមីរបស់ពួកគេស្លាប់ ឬបោះបង់ពួកគេចោល។

ប្រអប់២.២៖ ការរៀបចំកាន់កាប់ដីធ្លីពហុលក្ខណៈ និងទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា

ប្រភព៖ Nakayi, 2010; WLLA, 2010a; Daley, 2011: 41–42; Undeland, 2012; Marianna Bicchieri, Patricia Costas, Seema Gaikwad and Rachael Knight personal communication.

ទំនាក់ទំនងរវាងច្បាប់ស្តីពីដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិ និងច្បាប់ស្តីពីគ្រួសារ ដែលមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការស្នងមរតក មានភាពពាក់ព័ន្ធជាពិសេសទៅនឹងកំណែទម្រង់លើការកាន់កាប់។ នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងវិធាននៃការស្នងមរតកបែបប្រពៃណី នាំឱ្យបន្តមានវិសមភាពយេនឌ័រនៅក្នុងទំនាក់ទំនងដីធ្លីពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយទៀត (Guyer, 1987)។ រាល់កំណែទម្រង់លើការកាន់កាប់ទាំងឡាយណាដែលពុំបានពិចារណាទៅលើចំណុចនេះ នោះការទទួលបានផលវិជ្ជមាននឹងមានកម្រិត។

ប្រអប់២.៣៖ យេនឌ័រ និងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច

ប្រភព៖ Debra Fletcher's presentation on "Land administration – improving genderequity in institutions and activities: Aboriginal participation in land management in Australia with emphasis upon Western Australia" at the May 2011 technical workshop.

ជនជាតិដើមរបស់*ប្រទេសអូស្ត្រាលី* ដែលរួមមាន៣,១% នៃចំនួនប្រជាជនអូស្ត្រាលី ភាគខាងលិចដែលមានចំនួន ២,៣លាននាក់ រមែងតែងមានការផ្សារភ្ជាប់ផ្នែកផ្លូវចិត្ត យ៉ាងខ្លាំងភ្ជាចំពោះទឹកដី និងមានចំណេះដឹងយេនឌ័ររឹងមាំអំពីដីធ្លី។ ជាលក្ខណៈប្រពៃណី ការទទួលខុសត្រូវចំពោះបញ្ហាដីធ្លី គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់បុរស ហើយចំណេះដឹងដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លីភាគច្រើនស្ថិតនៅលើបុរស ជាពិសេស គឺបុរសដែលមានភាពចាស់ទុំ។ ចំណេះដឹងរបស់ស្ត្រីស្ថិតនៅក្នុងព្រំដែននៃការងាររបស់ស្ត្រីប៉ុណ្ណោះ ដែលភាគច្រើនទាក់ទងទៅនឹងការប្រមូលស្បៀងអាហារ ការផ្តល់កំណើត។ល។

ច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់ប្លង់ដីសម្រាប់ជនជាតិដើម ឆ្នាំ១៩៨៣បានបង្កើតឱ្យមានដំណើរការច្បាប់មួយច្បាស់លាស់ សម្រាប់ក្រុមជនជាតិដើម ក្នុងការទាមទារ និងចុះបញ្ជីប្លង់ដីជនជាតិដើម ព្រមទាំងទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ចំពោះសិទ្ធិរបស់ពួកគេ ក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តអំពីបញ្ហាដីធ្លី។

បើទោះជាដូច្នេះក្តីការទាមទារដីរបស់ជនជាតិដើមមានភាពប្រកួតប្រជែងខ្ពស់ ហើយការទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ទៅលើប្លង់ដីរបស់ជនជាតិដើម គឺអាស្រ័យទៅលើភស្តុតាងដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើប្រពៃណី និងទំនៀមទម្លាប់បែបបិតុនិយម។ យ៉ាងណាមិញ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់របស់ជនជាតិ ដើមបានមានការផ្លាស់ប្តូរទៅជាប្រព័ន្ធញាតិសារលោហិត ដែលទទួលស្គាល់ការបន្ត វេនពីម្តាយ និងឪពុក។ ស្ត្រីជនជាតិដើម និងយុវជន មានការទទួលខុសត្រូវ កាន់តែច្រើននៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគេ រាប់បញ្ចូលក្នុងនាមជាអ្នកនាំពាក្យ និងអ្នកធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងកន្លែងដីធ្លីមួយចំនួន ដែលមានមូលដ្ឋានអភិបាលកិច្ច ទូលំទូលាយជាងរចនាសម្ព័ន្ធធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តបែបប្រពៃណី ដែលផ្តោតចំពោះតែបុរសដែលមានភាពចាស់ទុំ។ ការផ្លាស់ប្តូរទាំងនេះទៅលើច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់ បានពង្រឹងទៅលើការទាមទាររបស់ស្ត្រីចំពោះសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងការគ្រប់គ្រង ដីធ្លី។ តាមរយៈច្បាប់ដែលផ្តោតទៅលើករណីនីមួយៗ ចៅក្រមកំពុងពង្រីកការ យល់ដឹងរបស់ខ្លួន ទាក់ទងទៅនឹងអ្វីដែលពួកគេ អាចទទួលយកបានជាភស្តុតាង សម្រាប់ការទាមទារដីធ្លី ដោយប្រើប្រាស់ច្បាប់ដើម្បីឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីការប្រែប្រួលនៅ ក្នុងព័ត៌មានយេនឌ័រ និងចំណេះដឹងអំពីយេនឌ័រ ដូចជាតាមរយៈការទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ចំពោះការស្នងពីញាតិសារលោហិត ក្នុងករណីជាក់លាក់មួយចំនួន។

បើទោះបីជាស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងសហគមន៍ជនជាតិដើម នៃប្រទេសអូស្ត្រាលីភាគ ខាងលិចនឹងបន្តរក្សាតួនាទីផ្សេងៗគ្នារបស់ពួកគេនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី សម្រាប់អនាគតដែលគេអាចមើលឃើញទុកជាមុនក៏ដោយ ពួកគេកំពុងផ្ទេរចំណេះដឹងអំពីដីធ្លី និងការទាមទារដីធ្លីក្នុងលក្ខណៈមួយដែលមានភាពបត់បែនទន់ភ្លន ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតួនាទីយេនឌ័រដែលកំពុងមានការផ្លាស់ប្តូរ។

ដូច្នេះអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ តម្រូវឱ្យច្បាប់ភូមិបាល និងច្បាប់ស្តីពីគ្រួសារ ត្រូវបានធ្វើកំណែទម្រង់រួមគ្នា (FAO, 2011a: 17; McAuslan, 2010: 125)។ ឧទាហរណ៍ ជោគជ័យនាពេលថ្មីៗមួយមកពីប្រទេសរ៉ាវ៉ាន់ដា ដែលកំណែទម្រង់លើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីបានអនុវត្តតាមកំណែទម្រង់ចំពោះវិធានស្តីពីការស្នងមរតក និងទ្រព្យសម្បត្តិរួមក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ព្រមទាំងទទួលបាននូវលទ្ធផលការងារយេនឌ័រមួយចំនួនប្រកបដោយភាពជោគជ័យ ដោយមានស្ត្រីចូលរួមនៅក្នុងគណៈកម្មាធិការដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន និងធ្វើការចុះបញ្ជីដីធ្លីរបស់ពួកគេ (Daley, Dore-Weeks and Umuhoza, 2010)។ ការអនុវត្តកូតារបស់រដ្ឋាភិបាលប្រទេសរ៉ាវ៉ាន់ដា នៅក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយក៏បានជួយធានាឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រីផងដែរ។

ច្បាប់ប្រពៃណី និងការអនុវត្តកាន់កាប់ដីធ្លីមានការវិវឌ្ឍស្របតាមបរិយាកាសច្បាប់ដែលកំពុងមានការប្រែប្រួល លក្ខខណ្ឌសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ច ដែលកំពុងមានការប្រែប្រួល និងកត្តាខាងក្រៅមួយចំនួនដូចជា វិបត្តិអាកាសធាតុ វិបត្តិប្រជាសាស្ត្រ និងវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុ។ ប្រអប់២.៣ បង្ហាញអំពីការវិវឌ្ឍនេះ ដែលប្រជាពលរដ្ឋជនជាតិដើមភាគតិចនៃប្រទេសអូស្ត្រាលីភាគខាងលិចបានជួបប្រទះ។

បែបផែននៃអំណាចនៅកម្រិតសហគមន៍ គឺជាកត្តាមួយទៀតដែលត្រូវយកមកពិចារណា ក្នុងការធានាឱ្យមានអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា។ បែបផែននៃអំណាចក្នុងមូលដ្ឋានបង្កលក្ខណៈឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនអាចប្រើប្រាស់/រំលោភបំពានទៅលើការរៀបចំ និងស្ថាប័នកាន់កាប់ដីធ្លីជាច្រើន នៅក្នុងទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា និងច្បាប់ប្រពៃណី ទៅលើក្រុមប្រជាជនដទៃទៀត ជាពិសេសក្រុមងាយរងគ្រោះ ដូចជាស្ត្រីមេម៉ាយ។ ឧទាហរណ៍ ញាតិសាច់ថ្លៃ និងសាច់ញាតិខាងឪពុក អាចបោះបង់ស្ត្រីមេម៉ាយ ឬសាច់ញាតិជាស្ត្រី (ដូចជាបងប្អូនស្រី) តាមរយៈការទាមទារកម្មសិទ្ធិដោយប្រើប្រាស់ប្លង់ដីផ្លូវការដែលស្ថិតក្រោមឈ្មោះរបស់បុរស ឬតាមរយៈការប្រើប្រាស់យន្តការប្រពៃណី ឬយន្តការច្បាប់ក្នុងមូលដ្ឋានដែលមិនរាប់បញ្ចូលស្ត្រី ឬដែលជាទូទៅប្រឆាំងនឹងស្ត្រី។

និន្នាការនេះមានការកើនឡើងដោយសារភាពខ្សត់ដី សមត្ថភាពរបស់រដ្ឋមានភាពទន់ខ្សោយក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិស្នងមរតក ក្នុងស្ថានភាពដែលមានសម្ពាធពាណិជ្ជកម្មទៅលើដី កម្មវិធីរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធដីធ្លីឡើងវិញ នគរូបនីយកម្ម និងមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ដែលបានបង្កើនសិទ្ធិដីធ្លីរបស់បុគ្គលនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើនការកាត់បន្ថយចំពោះការអូសទាញកាតព្វកិច្ច និងការទទួលខុសត្រូវបែបប្រពៃណី ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់២.៤ (Kapur, 2010; Harrington and Choprab, 2010)។ ដូច្នេះគេអាចត្រូវការយុទ្ធសាស្ត្រ និងយន្តការជាក់លាក់ ដើម្បីគាំទ្រដល់សិទ្ធិរបស់ស្ត្រីមេម៉ាយ ក្នុងការស្នងមរតកដីធ្លី រាប់បញ្ចូលកិច្ចគាំទ្រជាក់ស្តែង ការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញទៅលើបទប្បញ្ញត្តិ និងការចុះបញ្ជីដីធ្លី ដូចដែលឧទាហរណ៍នៅក្នុងប្រអប់២.៥ បានលើកឡើង។

ប្រអប់២.៤៖

សន្តិសុខលើការកាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ស្ត្រី និងមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍

ប្រភព៖
Wehrmanm, 2003.

មេរោគអេដស៍ និងជំងឺអេដស៍ អាចនាំឱ្យមានការកើនឡើងនូវអសន្តិសុខលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី សម្រាប់ស្ត្រីមេម៉ាយ និងកុមារកំព្រា ដែលរងគ្រោះពីឧបទ្ទវហេតុកាន់តែច្រើន ចំពោះការយកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ នៅពេលដែលស្វាមី និងឪពុករបស់ពួកគេស្លាប់ដោយសារជំងឺអេដស៍។ ស្ត្រីមេម៉ាយវ័យក្មេងកាន់តែមានភាពងាយរងគ្រោះជាពិសេស អាស្រ័យដោយពួកគេពុំមានពេលវេលាដើម្បីអភិវឌ្ឍ បណ្តាញសង្គមមួយដ៏រឹងមាំនៅក្បែរគ្រួសារដែលពួកគេរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងមិនសូវទំនងថា អាចទទួលបានកិច្ចគាំទ្រពីមេដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន និងពុំមានកូនដែលមានអាយុច្រើនល្មម ដើម្បីធ្វើការប្រឆាំងតវ៉ាជំនួសឱ្យម្តាយរបស់ពួកគេ (និងខ្លួនរបស់ពួកគេផ្ទាល់)។

ជាតុផ្សំនៃប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលដីធ្លីរបស់រដ្ឋាភិបាល អាចជួយកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់នៃមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ទាំងនេះ ទៅលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ ឧទាហរណ៍ ក្រុមប្រឹក្សាដីធ្លីអាចដើរតួនាទីមួយដ៏មានតម្លៃក្នុងការទប់ស្កាត់ការលក់ដី ដែលអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុខុមាលភាពរបស់ស្ត្រីមេម៉ាយ និងកុមារកំព្រា។ ដូច្នេះវាមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ដែលស្ត្រីទទួលបានភាពជាតំណាង និងសំឡេងស្មើភាពគ្នានៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាភិបាលទាំងនេះហើយសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់រូបត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ចំពោះប្រយោជន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋងាយរងគ្រោះនៅក្នុងសហគមន៍។ យន្តការដោះស្រាយ/សម្រុះសម្រួលវិវាទ នៅថ្នាក់មូលដ្ឋានក៏អាចដើរតួនាទីមួយដ៏សំខាន់ផងដែរ ក្នុងកិច្ចការពារប្រជាពលរដ្ឋងាយរងគ្រោះ។

វាមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ដែលស្ត្រីទទួលបានប្លង់ដីរួមគ្នា ឬប្លង់ដីក្រោមឈ្មោះផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ដើម្បីធានាចំពោះសន្តិសុខលើ សិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីធ្លីរបស់ពួកគេ។ ការចុះបញ្ជីអត្រានុកូលដ្ឋាន គួរមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងការចុះបញ្ជីដីធ្លី និងគួរពង្រឹងទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានការយល់ព្រម ដើម្បីបង្ការការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិ ស្នងមរតករបស់ស្ត្រីមេម៉ាយ និងកុមារកំព្រា។ មន្ត្រីចុះបញ្ជីអត្រានុកូលដ្ឋាន និងមន្ត្រីចុះបញ្ជីដីធ្លី គួរទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីបញ្ហាទាំងនេះ ហើយទម្រង់ចុះបញ្ជី គួរត្រូវបានរៀបចំឱ្យបានជាក់លាក់ ដើម្បីបង្កលក្ខណៈឱ្យគេអាចធ្វើការចុះបញ្ជីរួមគ្នាទៅលើដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិ។ សេចក្តីត្រូវការមួយដ៏ចម្បងក្នុងចំណោមសេចក្តីត្រូវការធំបំផុតនានា គឺជាការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង និងជំនួយផ្នែកច្បាប់សម្រាប់ក្រុម និងបុគ្គលងាយរងគ្រោះ ដែលរមែងតែងមិនដឹងអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេ ឬរបៀបដំណើរការប្រព្រឹត្តិទៅនៃប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលដីធ្លី។

ប្រអប់២.៥
ការអនុវត្តល្អសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាស្នងមរតក

ប្រភព៖ YWAP, 2011; Rebecca Sittie, personal communication.

នៅក្នុង*ប្រទេសកេនយ៉ា* កម្មវិធីលើកកម្ពស់ស្ត្រីមេម៉ាយវ័យក្មេង បានអនុវត្តសកម្មភាពស្រាវជ្រាវដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីសម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ ដើម្បីជួយដល់ស្ត្រីមេម៉ាយ វ័យក្មេងដែលរស់នៅខេត្តណៃរ៉ូប៊ី និងបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក្នុងខេត្តនីអានហ្សា។ គម្រោងនេះ ជួយដល់ស្ត្រីមេម៉ាយឱ្យជៀសវាងការបាត់បង់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ និងទាមទារមកវិញនូវការបាត់បង់សិទ្ធិដីធ្លីណាមួយដែលបណ្តាលមកពីភាពជាស្ត្រីមេម៉ាយរបស់ពួកគេ។ ច្បាប់ស្តីពីសន្តតិកម្មរបស់ប្រទេសកេនយ៉ា ឆ្នាំ១៩៨១ចែងថា ស្ត្រីអាចស្នងទ្រព្យសម្បត្តិក្នុងនាមជាអ្នកពឹងអាស្រ័យទៅលើស្វាមីរបស់ពួកគេដែលបានស្លាប់។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ស្ត្រីមេម៉ាយវ័យក្មេង រមែងតែងជួបប្រទះបញ្ហារឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិ ដោយសារតែពួកគេពុំមានកូនប្រុសដែលជាមនុស្សពេញវ័យដើម្បីការពារពួកគេ ហើយពួកគេមិនសូវ មានភាពរឹងមាំនៅក្នុងសហគមន៍ និងគ្រួសាររបស់លំនៅដ្ឋានស្វាមីរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងវប្បធម៌ Luo ក្នុងមូលដ្ឋានការសរសេរបណ្តាំមរតក ត្រូវបានគេយល់ឃើញថាជាប្រផ្នូលមិនល្អដែលជាសញ្ញានៃការស្លាប់។ ដូច្នេះប្រេវ៉ាឡង់នៃមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ បានបង្អាក់ទឹកចិត្តអ្នកដែលជាស្វាមីពីការសរសេរបណ្តាំមរតកដែលការពារសិទ្ធិភរិយារបស់ពួកគេដែលនឹងក្លាយទៅជាស្ត្រីមេម៉ាយ។ ការលំបាកនានាផ្នែកវប្បធម៌ក៏ធ្វើឱ្យមានការ លំបាកសម្រាប់ស្ត្រីមេម៉ាយវ័យក្មេង ក្នុងការទាមទារសិទ្ធិស្នងកេរមរតករបស់ពួកគេផងដែរ។ ប្រធានភូមិជាបុរសមួយចំនួន មានការភ័យខ្លាចចំពោះការចោទប្រកាន់ថាមាន ទំនាក់ទំនងមិនសមស្របជាមួយស្ត្រីមេម៉ាយវ័យក្មេង ប្រសិនបើពួកគេជួយដល់ស្ត្រីមេម៉ាយ ទាំងនោះក្នុងការទាមទារសិទ្ធិស្នងមរតកដីធ្លីរបស់ពួកគេ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តីជាទូទៅគម្រោងនេះ បានមានភាពជោគជ័យក្នុងការផ្តល់ភាពអង់អាចដល់ស្ត្រីមេម៉ាយវ័យក្មេង តាមរយៈលទ្ធភាពងាយស្រួលជាងមុនក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌ និងព័ត៌មានដែលពួកគេត្រូវការដើម្បីបន្តការទាមទាររបស់ពួកគេ។

នៅក្នុង*ប្រទេសហ្គាណា* ច្បាប់ក៏បានចែងផងដែរអំពីភាពជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាទៅលើ ទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍តាមបែបស៊ីវិល។ នៅពេលដែលដីធ្លីត្រូវបានចុះបញ្ជីរួមគ្នា វាអាចកាន់តែមានការលំបាកចំពោះគ្រួសាររបស់ស្វាមីដែលបានទទួលមរណភាព ក្នុងការដេញភរិយាដែលជាស្ត្រីមេម៉ាយចេញពីដីរបស់គាត់ ឬចេញពីផ្ទះរបស់គាត់ក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍។ ស្ត្រីមេម៉ាយមានកម្មសិទ្ធិទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិចំនួន៥០% រួចទៅហើយ និងបើយោងតាមច្បាប់ ស្ត្រីមេម៉ាយអាចស្នងមរតកមួយផ្នែកពីកម្មសិទ្ធិ ចំនួន៥០% ទៀតពីស្វាមីរបស់ខ្លួនដែលធ្វើឱ្យពួកគេកាន់តែមានភាពងាយស្រួលក្នុងការទិញយកនូវភាគហ៊ុនមួយផ្នែកទៀត ពីញាតិសាច់ថ្លៃរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មាន ឆ្នាំថ្មីៗនេះ បុរសបានគាំទ្រដល់ការចុះបញ្ជីរួមគ្នា ដើម្បីធានាឱ្យមាននូវសន្តិសុខលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីសម្រាប់ភរិយារបស់ពួកគេ។

ភតិកៈ និងគ្រួសាររបស់ពួកគេក៏មានក្តីកង្វល់មួយចំនួនទៅលើការស្នងមរតក និងសន្តតិកម្មដីធ្លីផងដែរ។ នៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួន គ្រួសារទាំងមូលអាចត្រូវបានបណ្តេញចេញពីដីធ្លីដែលពួកគេប្រើប្រាស់ ឬកាន់កាប់ នៅពេលដែលភតិកៈផ្លូវការបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិត។ ជាញឹកញាប់មានតែមេគ្រួសារជាបុរសប៉ុណ្ណោះដែលមានឈ្មោះនៅលើលិខិតជួលដី។ សមាជិកគ្រួសារដែលនៅរស់ប្រឈមទៅនឹងការបណ្តេញចេញលើកលែងតែសិទ្ធិកាន់កាប់ត្រូវបានការពារពីច្បាប់ស្តីពីការស្នងមរតក (FOA, 2001: 29-34)។

✎ បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.១៖ ការគាំទ្រចំពោះការស្នងមរតកប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

- ✓ ធានាថាក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ និងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ផ្តល់ការទទួលស្គាល់ច្បាស់លាស់ ចំពោះសិទ្ធិស្នងមរតករបស់ស្ត្រីមេម៉ាយ (និងបុរសពោះម៉ាយ) ព្រមទាំងធានាឱ្យមានយន្តការអនុវត្ត និងយន្តការត្រួតពិនិត្យប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។
- ✓ ធានាថាអ្នកវិជ្ជាជីវៈក្នុងវិស័យដីធ្លី គ្រួសារ និងយុត្តិធម៌ ដឹងអំពីរបៀបដែលច្បាប់ភូមិបាលមានអន្តរទំនាក់ទំនងជាមួយច្បាប់ស្តីពីគ្រួសារ។
- ✓ រៀបចំវគ្គផ្សព្វផ្សាយ និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាសាធារណៈអំពីច្បាប់ជាធរមាន ដើម្បីឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ ជាពិសេសស្ត្រីដឹងអំពីច្បាប់ដែលការពារពួកគេ។
- ✓ បណ្តុះបណ្តាលអាជ្ញាធរលក្ខណៈប្រពៃណី អំពីច្បាប់គតិយុត្តស្តីពីការស្នងមរតក។
- ✓ លើកកម្ពស់ការពិភាក្សានៅក្នុងសហគមន៍អំពី៖ ការអនុវត្តរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការស្នងមរតក ចន្លោះប្រហោងរវាងការអនុវត្តទាំងនេះ និងច្បាប់គតិយុត្ត និងដំណោះស្រាយដែលអាចប្រព្រឹត្តិទៅបានសម្រាប់ធ្វើការតម្រឹមទៅលើចំណុចទាំងពីរនេះ។
- ✓ ក្នុងករណីដែលកិច្ចការពារដោយច្បាប់គតិយុត្តពុំមានភាពគ្រប់គ្រាន់ ឬមិនអាចទទួលបានត្រូវជួយដល់ស្ត្រីក្នុងការប្រើប្រាស់ច្បាប់ប្រពៃណី ដើម្បីចរចាអំពីសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ ឧទាហរណ៍ តាមរយៈការនិយាយអះអាងអំពីសិទ្ធិរបស់ស្ត្រីមេម៉ាយក្នុងការទទួលបានដីធ្លី ដោយសារតែជំនូនដែលគ្រួសាររបស់ស្ត្រីមេម៉ាយបានផ្តល់ជូន។
- ✓ អភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពរបស់អង្គការដែលគាំទ្រដល់សិទ្ធិរបស់ស្ត្រី និងទទួលស្គាល់អំពី តួនាទីរបស់ពួកគេក្នុងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង និងអនុវត្តន៍អន្តរាគមន៍ជាយុទ្ធសាស្ត្រដើម្បីគាំទ្រដល់ស្ត្រីមេម៉ាយ។
- ✓ គាំទ្រដល់ការផ្តល់អំណាចតាមផ្លូវច្បាប់ តាមរយៈលទ្ធភាពកាន់តែប្រសើរក្នុងការ ទទួលបានភាពយុត្តិធម៌ យន្តការដោះស្រាយវិវាទ និងកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យស្ត្រីមេម៉ាយអាចទាមទារសិទ្ធិរបស់ពួកគេ។
- ✓ នៅពេលដែលកិច្ចការពារផ្នែកច្បាប់អនុវត្តបានចំពោះតែអាពាហ៍ពិពាហ៍បែបស៊ីវិល ត្រូវធ្វើការផ្សព្វផ្សាយជូនដល់យុវជន អំពីតម្លៃនៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយស្របច្បាប់ និងការធានាថាកុមារគ្រប់រូបគឺជាកូនដែលមានខាន់ស្លា។
- ✓ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការសរសេរបណ្តាំមរតកក្នុងករណីដែលវប្បធម៌ក្នុងមូលដ្ឋានគាំទ្រដល់សកម្មភាពបែបនេះ។
- ✓ ចុះឈ្មោះសហព័ទ្ធទាំងពីរជាសហភតិកៈនៅក្នុងកិច្ចសន្យាជួលដី ដើម្បីឱ្យសិទ្ធិកាន់កាប់នៅតែបន្តមានសុពលភាពតាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងករណីដែលមានសហព័ទ្ធណាម្នាក់ទទួលមរណភាព។

ប្រភព៖

WOLREC, 2011; YWAP, 2011; RWN, 2011; FAO, 2001: 29–34.

ចូរចងចាំ!

អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ ដែលសំដៅចំពោះអភិបាលកិច្ចដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស ទាមទារឱ្យមានការយល់ដឹងអំពីទំនាក់ទំនងស្មុគស្មាញរវាងច្បាប់ភូមិបាល និងច្បាប់ស្តីពីគ្រួសារ ព្រមទាំងគាំទ្រឱ្យមានការស្នងមរតកប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

ការយកដីធ្លីដោយបង្ខំ អាចជាបញ្ហានៅក្នុងបរិបទដែលមានទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ជាច្រើនផ្សេងៗគ្នា។ បញ្ហារួមមាន ដូចជា ការសម្រេចចិត្តថា តើនរណាគួរទទួលបានសំណងសម្រាប់ដីដែលស្ថិតក្រោមកម្មសិទ្ធិរួមគ្នា និងការដោះស្រាយទំនាស់រវាងបងប្អូនបង្កើត ឬទំនាស់រវាងជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយទៀតទាក់ទងទៅនឹងនរណាជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិទៅលើដីធ្លី។ វាគឺជាការអនុវត្តល្អសម្រាប់ច្បាប់ដែលត្រូវទាមទារអត្តសញ្ញាណរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គភាពទាំងអស់ដែលរងគ្រោះនៃការបាត់បង់ពីការយកដីដោយបង្ខំ និងការបង្កើតឱ្យមាននូវយន្តការផ្តល់សំណងដែលធានាឱ្យមាននូវការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរួមគ្នានៅក្នុងគ្រួសារ អំពីការប្រើប្រាស់សំណងដែលទទួលបាន (FAO, 2008a: 33-34)។ សកម្មភាពដូចគ្នានេះ អនុវត្តបានចំពោះករណីដែលដីធ្លី ជាពិសេសនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ត្រូវបានទិញ ឬជួលដោយតួអង្គពាណិជ្ជកម្មឆ្លងប្រទេស។

ការរៀបចំជាច្រើនលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងស្ថាប័នដែលមានទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ជាច្រើនផ្សេងៗគ្នា អាចផ្តល់ឱ្យក្រុមប្រជាពលរដ្ឋងាយរងគ្រោះនូវជម្រើសជាច្រើន ដើម្បីធានាសន្តិសុខចំពោះសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេដែលអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេអាចវិលត្រឡប់មកប្រព័ន្ធបែបប្រពៃណីវិញ នៅពេលដែលប្រព័ន្ធផ្លូវការពុំមានប្រសិទ្ធភាព ឬមិនអាចរកបាន (Mackenzie, 1989; 1990; 1993)។ បើទោះបីជាពុំមែនជាដំណោះស្រាយរយៈពេលវែងក៏ដោយ ប៉ុន្តែវាមានសារសំខាន់ដែលគេត្រូវធ្វើការសម្របសម្រួលជាមួយស្ត្រី និងបុរសគ្រប់រូប និងពុំមែនតែអ្នកដែលមានអំណាចប៉ុណ្ណោះទេ ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាន និងអនុវត្តន៍សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេក្រោមប្រព័ន្ធបែបផ្លូវការ ឬបែបប្រពៃណី ដែលស្របទៅនឹងប្រយោជន៍របស់ពួកគេប្រសើរបំផុត។ចំណុចនេះទាមទារឱ្យមានសកម្មភាពមួយចំនួនដូចជា ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងសាធារណៈ ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីតាមផ្លូវច្បាប់ និងតាមបែបប្រពៃណី ព្រមទាំងការបង្កើតយន្តការ និងដំណើរការច្បាប់ប្រកបដោយគណនេយ្យភាព តម្លាភាព និងមានការចូលរួមបន្តិចម្តងៗ។

សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ វត្តមាននៃទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា បញ្ជាក់ឱ្យដឹងថា គេត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើសពីបញ្ហាគោលនយោបាយច្បាប់ និងការចូលរួមដើម្បីដោះស្រាយចំពោះការយល់ឃើញអំពីទំនាក់ទំនងយេនឌ័រ និងរចនាសម្ព័ន្ធអំណាចដែលឫសគល់នៃបញ្ហា។ សកម្មភាពនេះទាមទារឱ្យមានទស្សនវិស័យនិងភាពអត់ធ្មត់រយៈពេលវែងមួយបន្ថែមពីលើការប្រាស្រ័យទាក់ទងនិងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងដូចមានបញ្ជាក់នៅក្នុង *ម៉ូឌុល៥* ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.២៖ ការគាំទ្រចំពោះសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងទិដ្ឋផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា

ប្រភព៖ WOLREC, 2011;Nakayi, 2010.

- ✓ ធ្វើការងារប្រកបដោយភាពស្ថាបនា ជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណី និងស្ថាប័ន សាសនា ព្រមទាំងមេដឹកនាំនៃស្ថាប័នទាំងនោះ និងជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពី សហគមន៍ទាំងមូលនៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងលទ្ធផលដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការអនុវត្តច្បាប់បែបប្រពៃណី និងការអនុវត្តកាន់កាប់ដីធ្លី។
- ✓ លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីរបៀបដែលអ្វីៗអាចមានការប្រែប្រួល តាមរយៈទស្សនវិស័យបែបប្រពៃណី។ គាំទ្រដល់ក្រុមជួយខ្លួនឯងរបស់ស្ត្រីអាស្រ័យដោយក្រុមទាំងនេះ អាចដើរតួនាទីមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការគាំទ្រឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរផ្នែកវប្បធម៌។
- ✓ ធានាថាការទទួលស្គាល់ច្បាប់បែបប្រពៃណី ស្របតាមច្បាប់ជាផ្លូវការ មិននាំឱ្យឈានទៅដល់ការរំលោភបំពានទៅលើច្បាប់ប្រពៃណី ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលបង្កឱ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋងាយរងគ្រោះឡើយ។
- ✓ បង្កើតកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល ដែលផ្តោតទៅលើទិសដៅចំនួន២ ដោយមានមេដឹកនាំបែបប្រពៃណី/សាសនា ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជូនដល់ចៅក្រម ផ្លូវការអំពីច្បាប់ប្រពៃណី/សាសនា និងចៅក្រមផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជូនដល់ពួកគេអំពីច្បាប់គតិយុត្ត។ សកម្មភាពបែបនេះជួយកសាងឱ្យមានការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងរវាងប្រព័ន្ធច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា និងអាចធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការប្រាស្រ័យទាក់ទងសំដៅធានាឱ្យមាននូវលទ្ធផលការងារជារួមដែលកាន់តែមានភាពយុត្តិធម៌។
- ✓ ពិនិត្យស្វែងរកអំពីទីកន្លែងដែលស្ត្រី និងបុរសអាចទទួលបានជំនួយ និងកិច្ចការពារតាមផ្លូវច្បាប់។ គាំទ្រដល់យន្តការ និងដំណើរការទាំងនេះ ព្រមទាំងសម្របសម្រួលឱ្យប្រជាពលរដ្ឋអាចមានលទ្ធភាពទទួលបានប្រយោជន៍ពីទិដ្ឋភាពផ្សេងៗគ្នានៃច្បាប់។

ចូរចងចាំ!

ច្បាប់ដែលត្រូវបានតាក់តែងឡើងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ គឺជាកិច្ចការពារប្រសើរបំផុតសម្រាប់ប្រឆាំងទៅនឹងការអនុវត្តបែបប្រពៃណី ឬសាសនាដែលពុំមានសមធម៌យេនឌ័រ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តីមានចន្លោះប្រហោងយ៉ាងទូលំទូលាយរវាងច្បាប់ និងការអនុវត្តហើយការអនុវត្តមិនល្អនៅតែបន្តមិនត្រូវបានគេត្រួតពិនិត្យ។

ការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ និយ័តកម្ម និងនីតិវិធី

ច្បាប់ភូមិបាលមួយដ៏ល្អ រមែងតែងមិនអាចយកមកអនុវត្តបាន ដោយសារតែខ្វះលិខិតបទដ្ឋានក្រោមច្បាប់ និងនីតិវិធីសម្រាប់ការអនុវត្ត។ ដូច្នេះវាមានសារសំខាន់ក្នុងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការអនុវត្តច្បាប់ភូមិបាល និងអភិវឌ្ឍន៍និយ័តកម្ម នីតិវិធី និងយុទ្ធសាស្ត្រប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រសម្រាប់ការអនុវត្ត (FAO, 2008a: 12)។ តារាង២.១ រៀបរាប់អំពីលិខិតុបករណ៍ច្បាប់មួយចំនួនដែលត្រូវរៀបចំជាសេចក្ដីព្រាង និងអនុវត្តន៍ក្នុងលក្ខណៈជាផ្នែកមួយនៃយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តន៍សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

តារាង២.១៖ លិខិតុបករណ៍ច្បាប់

លិខិតុបករណ៍ច្បាប់	និយមន័យ
អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ	សន្ធិសញ្ញា អនុសញ្ញា ឬទម្រង់ដទៃទៀតនៃលិខិតុបករណ៍ អន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានចងកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ ដែលកំណត់កាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ទៅលើបណ្ដាប្រទេសនានា ដែលបានផ្ដល់សច្ចាប័នទៅលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិទាំងនោះ។
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	ឯកសារដែលបង្កើតគោលការណ៍មូលដ្ឋានស្របច្បាប់ ដែលគ្របដណ្ដប់ទៅលើប្រទេសមួយ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញជាច្រើនមានទម្រង់ជាឯកសារលាយលក្ខណ៍អក្សរ ហើយរដ្ឋធម្មនុញ្ញមួយចំនួនទៀត ពុំមានទម្រង់លាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលត្រូវបានបង្កើតតាមរយៈ ច្បាប់ដែលមានតាមទម្លាប់កន្លងមក និងច្បាប់យុត្តិសាស្ត្រ។
ច្បាប់ចម្បង	ច្បាប់ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអង្គនីតិប្បញ្ញត្តិ។ លើកលែងតែច្បាប់ទាំងនេះមានលក្ខណៈលម្អិតខ្លាំង បើពុំនោះសោតទេ ច្បាប់ចម្បងអាចត្រូវការលិខិតបទដ្ឋានក្រោមច្បាប់សម្រាប់គាំទ្រ។
លិខិតបទដ្ឋានក្រោមច្បាប់	និយ័តកម្មវិធានដីកា និងអនុក្រឹត្យបន្ថែមដែលចាំបាច់ ដើម្បីកំណត់អំពីខ្លឹមសារលម្អិតនៃច្បាប់បឋម ដើម្បីធានាថាច្បាប់ទាំងនោះត្រូវបានអនុវត្តន៍ដោយឥតលម្អៀង និងប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌។
វិធាន និងនីតិវិធី	ឯកសារដែលណែនាំដល់មន្ត្រី និងរដ្ឋបាលអំពីរបៀបដែលច្បាប់គួរត្រូវបានយកមកអនុវត្ត។

ច្បាប់ចម្បងត្រូវមានភាពអនុលោម ទៅតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហើយលិខិតបទដ្ឋានក្រោមច្បាប់ វិធាន និងនីតិវិធី នានាត្រូវមានភាពអនុលោមស្របតាមច្បាប់បឋម និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ប្រសិនបើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ រាប់បញ្ចូលកិច្ចការពារទៅលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន តាមរយៈការលើកកម្ពស់គោលការណ៍មួយចំនួន ឧទាហរណ៍ដូចជា សមធម៌យេនឌ័រ អង្គនីតិប្បញ្ញត្តិ ដែលបង្កើតច្បាប់ចម្បង និងអង្គភាពដែលទទួលខុសត្រូវអនុម័តលិខិតបទដ្ឋានក្រោមច្បាប់ត្រូវពិនិត្យទៅលើគោលការណ៍ទាំងនោះ។

ដំណើរការបង្កើតគោលនយោបាយដីធ្លីមានភាពខុសគ្នាពីមាតិកានៃគោលនយោបាយដីធ្លីដែលទទួលបានតាមរយៈលទ្ធផលនៃដំណើរការនេះ ដូច្នេះដំណើការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងបទប្បញ្ញត្តិក៏ខុសគ្នាពីមាតិកានៃច្បាប់និយ័តកម្ម និងនីតិវិធី ដែលជាលទ្ធផលនៃដំណើរការនោះផងដែរ។

ដំណើរការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងមួយដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ មិនចាំបាច់ត្រូវនាំឱ្យឈានទៅទទួលបានបទប្បញ្ញត្តិមួយដែលមានសមធម៌យេនឌ័រឡើយ។ បើទោះជាដូច្នេះក្ដី ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងទំនងនឹងនាំឱ្យមានច្បាប់ភូមិបាល និងលិខិតបទដ្ឋានក្រោមច្បាប់ដែលឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្ដីត្រូវការខុសៗគ្នារបស់ស្ត្រី និងបុរស ដែលមកពីក្រុមសង្គមផ្សេងៗគ្នា ដោយបង្កលក្ខណៈឱ្យមានការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងច្បាប់ភូមិបាលជារួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

ប្រអប់២.៦ រៀបរាប់អំពីវិធានការដើម្បីធានាថាដំណើរការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់មានលក្ខណៈបែបចូលមានការពិគ្រោះយោបល់ និងរាប់បញ្ចូលទាំងស្ត្រី និងបុរស។

ប្រអប់២.៦៖ ការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ដោយមានការពិគ្រោះយោបល់ មានការចូលរួម និង ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ FAO 2002c: 31–32; Government of Samoa 2008.

នៅក្នុង*ប្រទេសម៉ូហ្សំប៊ិក* ការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ភូមិបាល ឆ្នាំ១៩៩៧ និងលិខិត បទដ្ឋានក្រោមច្បាប់ បានបង្កើតឱ្យមាននូវទម្លាប់ពីមុនមួយដ៏សំខាន់ សម្រាប់ជំរុញឱ្យមាន ការចូលរួមពីសង្គមស៊ីវិល រដ្ឋាភិបាល និងអ្នកពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ក្នុងការអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយ និងការផ្លាស់ប្ដូរបទប្បញ្ញត្តិជាតិស្ដីពីដីធ្លី ហើយវាត្រូវបានដកស្រង់យ៉ាងទូលំទូលាយថាជាការអនុវត្តល្អ នៅក្នុងកំណែទម្រង់ច្បាប់ភូមិបាលមួយប្រកបដោយភាពច្នៃ ប្រឌិត។ សន្និសីទថ្នាក់ជាតិស្ដីពីដីធ្លី ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលបានធ្វើឡើងមុនពេលការធ្វើបទបង្ហាញ អំពីច្បាប់ភូមិបាល ជូនដល់រដ្ឋសភា មានការចូលរួមពីអ្នកចូលរួមជាង ២០០នាក់ ដែលអញ្ជើញមកពីធម្មនុញ្ញភាពជាច្រើនយ៉ាងទូលំទូលាយរាប់បញ្ចូលអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ថ្នាក់ជាតិ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់មូលដ្ឋាន អង្គការកសិករ នឹងអង្គការស្ត្រី តូចៗ មកពីតំបន់ផ្សេងៗគ្នា វិស័យឯកជន និងអ្នកវិជ្ជាជីវៈ ព្រមទាំងអ្នកឯកទេសឯករាជ្យផ្នែកវិស័យដីធ្លី។ សេចក្ដីព្រាងច្បាប់ត្រូវបានលើកយកមកធ្វើការពិភាក្សាវែកញែកមួយចំណុចម្ដងៗនៅក្នុងសន្និសីទរយៈពេល៣ថ្ងៃ និងទទួលបានកិច្ចគាំទ្រយ៉ាងទូលំទូលាយ។

នៅក្នុង *ប្រទេសសាម៉ៅ* កូនសៀវភៅសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ ឆ្នាំ២០០៨ បានកំណត់រកឃើញ ជំហានមួយចំនួនដែលក្រសួង និងទីភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលត្រូវអនុវត្តមុនពេលចាប់ផ្ដើមធ្វើកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងរៀបចំសេចក្ដីព្រាងបទប្បញ្ញត្តិ រាប់បញ្ចូលនិយ័តកម្ម និងនីតិវិធី សម្រាប់អនុវត្តច្បាប់ដែលមានស្រាប់។ ឧទាហរណ៍ ក្រសួងដែលផ្ដល់សេចក្ដីណែនាំ ត្រូវពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភាគីពាក់ព័ន្ធឱ្យបានឆាប់បំផុតដូចដែលអាចធ្វើទៅបាន នៅពេលដែលច្បាប់/និយ័តកម្មត្រូវបានរៀបចំជាសេចក្ដីព្រាង ព្រមទាំងត្រូវដាក់បញ្ចូលមតិយោបល់របស់អ្នកពាក់ព័ន្ធទៅក្នុងសេចក្ដីព្រាងក្រោយៗទៀត។ ក្រុមប្រជាពលរដ្ឋផ្សេងៗគ្នាត្រូវបានពិគ្រោះយោបល់ ដើម្បីទទួលបានទស្សនពីតំណាងផ្នែកផ្សេងៗគ្នានៃសហគមន៍ទាំងមូល ដែលរួមមាន ស្ត្រី បុរស យុវជន និងមនុស្សចាស់ ហើយត្រូវកត់ត្រាទុកនូវរាល់លទ្ធផល ទាំងអស់នៃការពិគ្រោះយោបល់។ កូនសៀវភៅនេះ ក៏ចែងផងដែរថា រាល់ច្បាប់ និងលិខិត បទដ្ឋានគតិយុត្តទាំងអស់ត្រូវប្រើប្រាស់វាក្យសព្ទបច្ចេកទេសដែលមានលក្ខណៈអព្យាក្រឹត្យចំពោះបញ្ហាយេនឌ័រ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ នៅពេលដែលច្បាប់ទាំងអស់របស់ប្រទេសសាម៉ៅ ត្រូវបានច្របាច់បញ្ចូលគ្នា ពាក្យពេចន៍ដែលលម្អៀងទៅខាងបុរសត្រូវបានជំនួស ជាមួយនឹងពាក្យពេចន៍ដែលមានភាពអព្យាក្រឹត្យចំពោះបញ្ហាយេនឌ័រ។

គ្រប់កម្មវិធីទាំងអស់សម្រាប់កំណែទម្រង់ដីធ្លីរាប់បញ្ចូលកម្មវិធីដែលផ្ដល់មូលនិធិគាំទ្រដោយម្ចាស់ជំនួយ គួរគាំទ្រដល់ការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និយ័តកម្ម និងនីតិវិធី ដូចជាសៀវភៅប្រតិបត្តិ និងសៀវភៅនីតិវិធីសម្រាប់ការចុះបញ្ជីដីធ្លី។ លិខិតុបករណ៍គាំទ្រទាំងនេះអាចគាំទ្រដល់ការអនុត្តច្បាប់ ឬរំលោភបំពានច្បាប់ ដូច្នេះការរៀបចំ និងការផ្សព្វផ្សាយនិយ័តកម្ម នីតិវិធី និងសៀវភៅដែលលើកកម្ពស់ អភិក្រមរួមមួយប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ សម្រាប់ការរៀបចំ និងការអនុវត្តច្បាប់ គឺជាគន្លឹះក្នុងការធានាឱ្យមាននូវអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ (FAO, 2001a: 13)។

បន្ថែមពីនេះទៅទៀត ស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការងារអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ត្រូវមានការប្តេជ្ញាចិត្តធានាថា និយ័តកម្មត្រូវបានរៀបចំជាសេចក្តីព្រាង និងអនុវត្តន៍បានត្រឹមត្រូវ។ ឧទាហរណ៍ ការចងក្រងឯកសារ និងនីតិវិធីដែលចាំបាច់សម្រាប់គាំទ្រដល់ការទាមទារចុះញ្ជីដីធ្លី ត្រូវតែមាន និងបង្កលក្ខណៈឱ្យស្ត្រីព្រមទាំងបុរសអាចទទួលបាន។ ចំណុចនេះ អាចទាមទារឱ្យធ្វើការពិនិត្យកែសម្រួលឡើងវិញទៅលើនិយ័តកម្មពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីផ្តល់ឱ្យស្ត្រី និងបុរសនូវឱកាសស្មើភាពគ្នា ក្នុងការចុះបញ្ជីដីធ្លី (World Bank/FAO/IFAD, 2009a:145)។ និយ័តកម្មនានា ក៏គួរពង្រឹងការអនុវត្តអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ឱ្យបានកាន់តែទូលំទូលាយផងដែរ ដូចជាតាមរយៈការទាមទារឱ្យមានការផ្តល់ប្លង់រួមគ្នាសម្រាប់ដី របស់គូស្វាមីភរិយាដែលទទួលបានរួមគ្នា និងភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីការយល់ព្រមពីសហព័ទ្ធទាំងសង្ខាង សម្រាប់ការចុះបញ្ជីជាផ្លូវការអំពី ប្រតិបត្តិការនៃទ្រព្យសម្បត្តិក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ (World Bank/FAO/ IFAD, 2009a:145-146)។

និយ័តកម្មអំពីការរៀបចំជួលដីកសិកម្ម ក៏គួរពិចារណាផងដែរទៅលើបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ។ ការរៀបចំជួលដី គឺជាប្រភពតែម្យ៉ាង ឬជាប្រភពចម្បងនៃការទទួលបានដីសម្រាប់គ្រួសារកសិករជាច្រើនទូទាំងពិភពលោក ដូច្នេះ វាគឺជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់នៃសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ ការអនុវត្តល្អដើម្បីគាំទ្រដល់ការរៀបចំជួលដីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ (FAO, 2001; 2004) រួមមាន ៖

- ការអនុញ្ញាតឱ្យទាំងស្ត្រី និងបុរស ចុះឈ្មោះជាអ្នកជួលដែលអនុញ្ញាតឱ្យសមាជិកគ្រួសារ អាចជួលដី ដោយឯករាជ្យពីមេគ្រួសារ និងបញ្ចូលឈ្មោះរបស់សមាជិកគ្រួសារគ្រប់រូបដែលប្រើប្រាស់ ឬកាន់កាប់ដីធ្លី នៅក្នុងការជួលដីជាផ្លូវការ ព្រមជាមួយនឹងឈ្មោះអ្នកជួល ហើយការប្រើប្រាស់គំរូកិច្ចសន្យាជួលអាចមានសារសំខាន់ជាពិសេសនៅត្រង់ចំណុចនេះ។
- ការធានាថាម្ចាស់ដីដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងកិច្ចសន្យាជួល មានសមាសភាពស្របច្បាប់ក្នុងការជួលដី ឧទាហរណ៍ដូចជាម្ចាស់ដីអាចមានកាតព្វកិច្ចតាមច្បាប់ប្រពៃណីក្នុងការសុំការយល់ព្រមពីសមាជិកគ្រួសារដទៃទៀត។
- ក្នុងករណីដែលភតិកៈណាម្នាក់បានស្លាប់បាត់បង់ជីវិត ត្រូវបង្កលក្ខណៈឱ្យសហព័ទ្ធដែលនៅរស់ និងគ្រួសារបន្តរស់នៅធ្វើការងារលើដីនោះ រហូតដល់ចប់សិទ្ធិកាន់កាប់ ឬរហូតដល់ការរៀបចំដែលមានលក្ខណៈអចិន្ត្រៃយ៍ជាងនេះអាចត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយរក្សានូវរាល់សិទ្ធិគ្រប់យ៉ាងដែលមានចំពោះ ភតិកៈដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងកិច្ចសន្យាជួល។

រាល់ច្បាប់ភូមិបាលទាំងអស់ត្រូវការឱ្យមានយុទ្ធសាស្ត្រ និងគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់អនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ទាំងនោះ ដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ ព្រមទាំងសម្រាប់ធានាឱ្យមានការអនុវត្តច្បាប់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព មានការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ (FAO, 2011a: 13)។ គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដូចជាគោលការណ៍ណែនាំនៅក្នុងប្រទេសសាម៉ៅ (ប្រអប់២.៦) មានសារសំខាន់ជាពិសេសនៅក្នុងវិស័យការងារនេះ។ ការបង្កើតឱ្យមាននូវនីតិវិធីរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ប្រកបដោយបទដ្ឋានជួយធានាថាព័ត៌មានលម្អិតមួយចំនួនដូចជា ការរៀបចំទម្រង់ និងយន្តការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ការពារចំពោះសិទ្ធិស្ត្រី និងបុរស។

ការអនុវត្តសាកល្បងចំពោះនិយ័តកម្ម ឬច្បាប់ជួយធ្វើតេស្តដើម្បីឱ្យដឹងថា តើនីតិវិធីដែលគេបានផ្តល់ជូន មានដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅបានល្អដល់កម្រិតណានៅមូលដ្ឋាន (Rachael Knight, personal communication) និងអាចមានសារប្រយោជន៍ជាពិសេស ក្នុងករណីដែលបទប្បញ្ញត្តិត្រូវបានរៀបចំសេចក្តីព្រាង ដោយមានការយកចិត្តទុកដាក់តិចតួចចំពោះស្ថាប័ន និងដំណើរការដែលចាំបាច់សម្រាប់អនុវត្តច្បាប់ និងនិយ័តកម្មទាំងនោះ។ ក្រោយពេលអនុវត្តសាកល្បង មតិយោបល់ត្រឡប់អំពីប្រសិទ្ធភាពនៃច្បាប់ ឬបទប្បញ្ញត្តិថ្មី អាចផ្តល់ការណែនាំសម្រាប់ការធ្វើវិសោធនកម្ម និងការកែលម្អបន្ថែម។ ការអនុវត្តសាកល្បង អាចមានសារប្រយោជន៍បំផុតសម្រាប់ការធ្វើតេស្តទៅលើបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រនៃសៀវភៅប្រតិបត្តិការ និងសៀវភៅនីតិវិធី ព្រមទាំងធ្វើការកែសម្រួលទៅលើខ្លឹមសារលម្អិតនៃច្បាប់ជាធរមាន។

វាក៏មានសារសំខាន់ផងដែរ ក្នុងការបង្កើតអង្គភាពជាន់ខ្ពស់មួយ ដែលមានការទទួលខុសត្រូវត្រួតពិនិត្យទៅលើ បញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ ក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ភូមិបាល និងលិខិតបទដ្ឋានក្រោមច្បាប់។ ឧទាហរណ៍នៅក្នុងប្រទេសវ៉ាន់វ៉ាន់ជា ការិយាល័យត្រួតពិនិត្យយេនឌ័រ ធ្វើការត្រួតពិនិត្យទៅលើភាពអនុលោម ទៅនឹងសូចនាករនៃកម្មវិធីសមធម៌យេនឌ័ររបស់ខ្លួន។ ការិយាល័យបែបនេះទំនងនឹងមានប្រសិទ្ធភាពជាងក្នុងការគាំទ្រចំពោះ ភាពអនុលោម ជាពិសេសភាពអនុលោមស្របតាមវិធានមួយចំនួន ដូចជាកូតាសម្រាប់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចប្រជុំគណៈកម្មាធិការ។ល។ ជាជាងយន្តការឧទ្ធរណ៍ដែលមានការពាក់ព័ន្ធទៅនឹងតុលាការ ឬអង្គជំនុំជម្រះពិសេសលើផ្នែកដីធ្លី ដែលហាក់មានលក្ខណៈបែបប្រតិកម្មមានភាពយឺតយ៉ាវ និងត្រូវចំណាយថវិកាច្រើនសម្រាប់ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ និងពុំមានភាពច្បាស់លាស់ចំពោះជោគជ័យ (McAuslan, 2010: 126)។

ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប

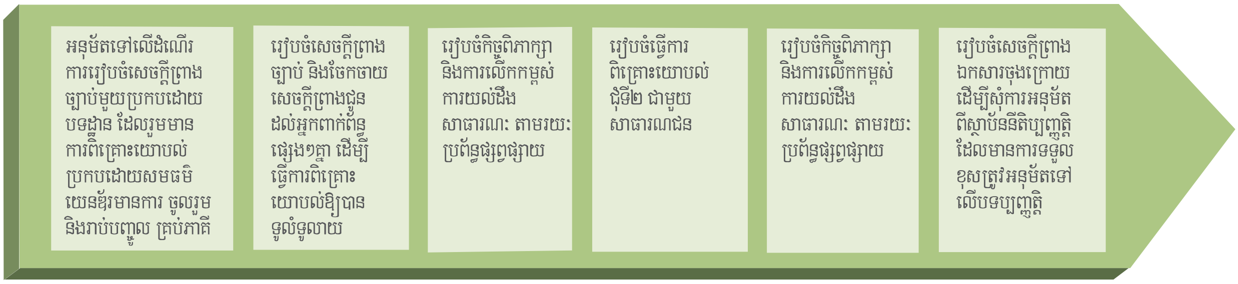

រូបភាព ២.១៖
ជំហាននៅក្នុងការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងនិយ័តកម្ម និងការបន្តបោះជំហានទៅរកការអនុវត្ត

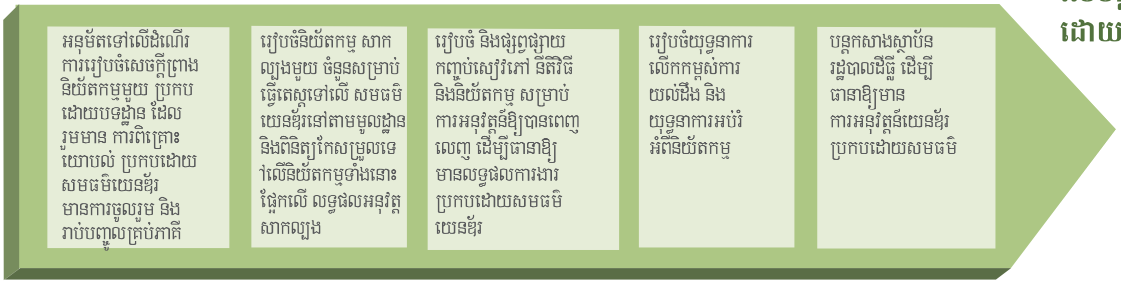

ប្រអប់២.៧៖ មេរៀនបទពិសោធន៍ដែលទទួលបានពីការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ក្នុងមូលដ្ឋាន

អង្គការច្បាប់អភិវឌ្ឍអន្តរជាតិ បានអនុវត្តគម្រោងសាកល្បងមួយស្ដីពី ការផ្ដល់ប្លង់ដីសហគមន៍នៅក្នុងប្រទេសលីបេរីយ៉ា ម៉ូហ្សំប៊ិក និងយូហ្គាន់ដា នៅចន្លោះឆ្នាំ២០០៩ និងឆ្នាំ២០១១។ តាមរយៈការធ្វើការងារជាមួយដៃគូសង្គមស៊ីវិលថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់មូលដ្ឋាននៅក្នុងប្រទេសនីមួយៗ គម្រោងមានគោលបំណងស្វែងយល់អំពីរបៀបគាំទ្រ ដល់កិច្ចខិតខំរបស់សហគមន៍ក្នុងការចងក្រងឯកសារអំពីការទាមទារដីធ្លី ព្រមទាំងរៀបចំ និងអនុវត្តសាកល្បងនូវយុទ្ធសាស្ត្រសម្របសម្រួលសមធម៌យេនឌ័រ ព្រមទាំងទប់ស្កាត់ភាពអយុត្តិធម៌ និងការរើសអើងនៅក្នុងសហគមន៍។

ធាតុផ្សំមួយដ៏សំខាន់របស់គម្រោង គឺជាដំណើរការបែបចូលរួមមួយសម្រាប់បង្កើតវិធានមួយចំនួនសម្រាប់រដ្ឋបាលដីធ្លីសហគមន៍ (លក្ខន្តិកៈ/ធម្មនុញ្ញរបស់សហគមន៍)។ កិច្ចប្រជុំមួយចំនួនត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងជំហាននីមួយៗក្នុងចំណោមជំហានចម្បងៗនានា ក្នុងការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងលក្ខន្តិកៈ ដូចជាការប្រមូលផ្ដុំគំនិត និងការ កត់ត្រាអំពីវិធានដែលមានស្រាប់ ការលុបបំបាត់ ឬការកែសម្រួល ទៅលើវិធានដែលលែងមានភាពសមស្របទៅនឹងសេចក្ដីត្រូវការរបស់សហគមន៍ និងការបន្ថែមវិធានថ្មីៗដែលសមស្របការត្រួតពិនិត្យ ស៊ីសង្វាក់ និងភាពអនុលោមទៅនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាតិ និងច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងក្រោយពេលពិនិត្យកែសម្រួលលើកចុងក្រោយត្រូវរៀបចំសេចក្ដីព្រាងចុងក្រោយមួយសម្រាប់ការអនុម័តជាផ្លូវការសម្រាប់ប្រើប្រាស់ជាលក្ខន្តិកៈ ឬធម្មនុញ្ញរបស់សហគមន៍។

ធាតុផ្សំមួយដ៏សំខាន់របស់គម្រោង គឺជាដំណើរការបែបចូលរួមមួយសម្រាប់បង្កើតវិធានមួយចំនួនសម្រាប់រដ្ឋបាលដីធ្លីសហគមន៍ (លក្ខន្តិកៈ/ធម្មនុញ្ញរបស់សហគមន៍)។ កិច្ចប្រជុំមួយចំនួនត្រូវបាន ធ្វើឡើងនៅក្នុងជំហាននីមួយៗក្នុងចំណោមជំហានចម្បងៗនានា ក្នុងការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងលក្ខន្តិកៈ ដូចជាការប្រមូលផ្ដុំគំនិត និងការកត់ត្រាអំពីវិធានដែលមានស្រាប់ ការលុបបំបាត់ ឬការកែសម្រួលទៅលើវិធានដែលលែងមានភាពសមស្របទៅនឹងសេចក្ដីត្រូវការរបស់សហគមន៍ និងការបន្ថែមវិធានថ្មីៗដែលសមស្របការត្រួតពិនិត្យស៊ីសង្វាក់ និងភាពអនុលោម ទៅនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាតិ និងច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងក្រោយពេលពិនិត្យកែសម្រួលលើកចុងក្រោយ ត្រូវរៀបចំសេចក្ដីព្រាងចុងក្រោយមួយសម្រាប់ការអនុម័តជាផ្លូវការសម្រាប់ប្រើប្រាស់ជាលក្ខន្តិកៈ ឬធម្មនុញ្ញរបស់សហគមន៍។

ដំណើរការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ថ្នាក់មូលដ្ឋាននេះបានបង្កលក្ខណៈឱ្យសហគមន៍អាចធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំង និងពិភាក្សាអំពីវិធានអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីដែលមានស្រាប់របស់ពួកគេ និងមូលហេតុដែលស្ថិតនៅពីក្រោយ ចំពោះការដែលបន្តមានវិធានអភិបាលកិច្ចបែបនេះ រាប់បញ្ចូលវិធានប្រពៃណីបែបរើសអើងដែលស្ត្រីបានធ្វើការសាកសួរ និងដេញដោលនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ។ ស្ត្រីបានចាប់ផ្ដើមមើលឃើញថាពួកគេអាចទាមទារសិទ្ធិដីធ្លីបានកាន់តែច្រើនជាងនេះ នៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគេ ហើយសហគមន៍ត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឱ្យពង្រឹងសិទ្ធិដីធ្លី របស់ក្រុមជនងាយរងគ្រោះ ព្រមទាំងយន្តការក្នុងសហគមន៍សម្រាប់ ការពារសុវត្ថិភាពចំពោះសិទ្ធិដែលមានស្រាប់។ គម្រោងនេះក៏បានបង្កលក្ខណៈធ្វើឱ្យវិធានក្នុងមូលដ្ឋានស៊ីសង្វាក់គ្នាទៅនឹងច្បាប់គតិយុត្ត ដោយបង្កើនការយល់ដឹងរបស់សហគមន៍ និងស្ត្រី អំពីបញ្ហាច្បាប់ជាតិ និងសិទ្ធិមនុស្ស។ តាមរយៈការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ និងការពិភាក្សា ការយល់ឃើញរបស់សហគមន៍អំពីឋានៈរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី បានចាប់ផ្ដើមមានការផ្លាស់ប្ដូរ ហើយការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌របស់ស្ត្រីនៅក្នុងដំណើរការរៀបចំ សេចក្ដីព្រាងច្បាប់ក្នុងមូលដ្ឋានបានជះឥទ្ធិពលទៅលើមាតិកានៃវិធានរបស់សហគមន៍ ដែលជាលទ្ធផលទទួលបានពីដំណើរការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់។

ប្រភព៖ Knight, 2011

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.៣៖ ការគាំទ្រចំពោះការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ McAuslan, 2010.

- ✓ ធានាថា គ្រប់បទប្បញ្ញត្តិ និងនិយ័តកម្មស្តីពីដីធ្លីទាំងអស់ មានសង្គតភាពទៅនឹងក្របខ័ណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលគ្របដណ្តប់ជារួម និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ព្រមទាំងធានាថា ក្របខ័ណ្ឌនេះគាំទ្រដល់សមធម៌យេនឌ័រ។
- ✓ កំណត់អំពីដំណើរការសម្រាប់ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដែលរាប់បញ្ចូលការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ដោយធានាថា ក្រុមស្ត្រីមានការចូលរួម ហើយការរួមចំណែករបស់ពួកគេត្រូវបានយកមកពិចារណាឱ្យបានហ្មត់ចត់។
- ✓ រៀបចំកិច្ចប្រជុំពិគ្រោះយោបល់សម្រាប់តែស្ត្រីសម្រាប់តែបុរស និងកិច្ចប្រជុំ ពិគ្រោះយោបល់រួមគ្នាទាំងស្ត្រី និងបុរស ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការផ្តល់នូវទស្សន និងសេចក្តីត្រូវការផ្សេងៗគ្នា។ ស្ត្រី និងបុរស មកពីគ្រប់ក្រុមសង្គមទាំងអស់ គួរមានតំណាងចូលរួមនៅក្នុងការពិគ្រោះយោបល់ ហើយគេត្រូវពិចារណាចំពោះឧបសគ្គនានាដែលរាំងស្ទះដល់ការចូលរួម។
- ✓ កំណត់កូតាយេនឌ័រសម្រាប់គណៈកម្មាធិការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដើម្បីគាំទ្រឱ្យមានកំណើននៃការចូលរួមពីស្ត្រី។
- ✓ អនុម័តទៅលើវិធានការ ដើម្បីធានាថាច្បាប់ និងនិយ័តកម្មនានាមិនអាចអនុម័តទៅបានឡើយ ប្រសិនបើពុំមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយស្ត្រី។
- ✓ រៀបចំសៀវភៅប្រតិបត្តិការ និងសៀវភៅនីតិវិធីសម្រាប់រដ្ឋបាលដីធ្លី និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លីដែលរៀបរាប់អំពីរបៀបអនុវត្តច្បាប់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។ អនុវត្តន៍សាកល្បងទៅលើនិយ័តកម្មនានា និងកែសម្រួលនិយ័តកម្មទាំងនោះដោយផ្អែកលើលទ្ធផលនៃការអនុវត្តសាកល្បង។
- ✓ នៅពេលកំណត់កូតាសម្រាប់សមាជិកជាស្ត្រី នៅក្នុងគណៈកម្មាធិការ និងគណៈកម្មការដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន មិនត្រូវសន្មតថា ស្ត្រីមែងតែងតែមានឆន្ទៈ និងមានពេលវេលាដើម្បីចូលរួមជាសមាជិកនៅក្នុងយន្តការបែបនេះឡើយ ជាពិសេស គឺនៅតំបន់ជនបទ ដូច្នេះគេត្រូវគាំទ្រដល់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី តាមរយៈការធានាថាកិច្ចប្រជុំត្រូវបានធ្វើឡើងនៅពេលដែលមានភាពសមស្របសម្រាប់ស្ត្រី។

ចូរចងចាំ!

យុទ្ធសាស្ត្រ និងដំណើរការប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ និងមានប្រសិទ្ធភាព សម្រាប់អនុវត្តន៍ច្បាប់ភូមិបាល មានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ និងនិយ័តកម្ម ដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ ទាំងនៅក្នុងវិធីសាស្ត្រ និងជាតុផ្សំរបស់វា នឹង ជួយគាំទ្រដល់សកម្មភាពនេះតាំងពីដំបូង។

ធម្មនុញ្ញ និងលក្ខន្តិកៈរបស់សហគមន៍ គួរតាក់តែងឡើង ឬរៀបចំជាសេចក្តីព្រាងនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រពីគ្រប់ស្ត្រី និងបុរសទាំងអស់នៅក្នុងសហគមន៍ ព្រមទាំងអាចជួយបង្កើនអក្ខរភាពរបស់ ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងមូលដ្ឋានអំពីច្បាប់ និងការយល់ដឹងអំពីច្បាប់គតិយុត្តផងដែរ។ ដំណើរការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ក្នុងមូលដ្ឋាន អាចបើកចំហឱកាសមួយចំនួនសម្រាប់ស្ត្រី ដើម្បីសួរសំនួរអំពីវិធាននានា ដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់ប្រយោជន៍ ឬរើសអើងទៅលើពួកគេព្រមទាំង ធ្វើការតស៊ូមតិ ដើម្បីឱ្យមានវិធានមួយចំនួន ដែលពង្រឹងសន្តិសុខលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងតួនាទីរបស់ពួកគេ នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន (Knight, 2001)។ ប្រអប់២.៧ រៀបរាប់អំពីរបៀបដែលគេសម្រេចបានសមធម៌យេនឌ័រប្រកបដោយជោគជ័យនៅក្នុងដំណើរការផ្តល់ប្លង់ដីតាមសហគមន៍ក្នុងប្រទេសលីបេរីយ៉ា ម៉ូហ្សំប៊ិក និងយូហ្គាន់ដា។

អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ និងការអនុវត្តសិទ្ធិលើដីធ្លី

ការបង្កើតឱ្យមាននូវមូលដ្ឋានច្បាប់រឹងមាំមួយ សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រតម្រូវឱ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះធាតុផ្សំផ្សេងៗគ្នា ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងការបង្កលក្ខណៈឱ្យស្ត្រី និងបុរសអាចសម្រេចបាន និងអនុវត្តន៍សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ។ ធាតុផ្សំទាំងនេះរួមមាន ការទទួលបានយុត្តិធម៌ យន្តការដោះស្រាយវិវាទ និងកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ ព្រមទាំងអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ ដូចមាន បញ្ជាក់នៅក្នុងតារាង២.២។ ចំណុចចំនួន៣ដំបូងគេ ត្រូវបានយកមកពិភាក្សានៅក្នុងផ្នែកដទៃទៀតនៃ ម៉ូឌុលនេះ ខណៈពេលដែលបញ្ហាអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ត្រូវបានយកមកពិភាក្សាស្របគ្នាជាមួយបញ្ហាដែលមានទំនាក់ទំនងគ្នាជិតស្និទ្ធដូចជាការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងនៅក្នុង*ម៉ូឌុល៥*។

តារាង២.២៖ ធាតុផ្សំក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិដីធ្លី

ធាតុផ្សំ	និយមន័យ
ការទទួលបានយុត្តិធម៌	លទ្ធភាពក្នុងការបន្តធ្វើការទាមទារដី ជាមួយនឹងឧបាស្រ័យទៅ កាន់ប្រព័ន្ធច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ពាក់ព័ន្ធ ព្រមទាំងយន្តការ ដោះស្រាយវិវាទតាមបែបប្រពៃណី ឬតាមផ្លូវច្បាប់។ ស្ថិតក្រោម ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ការទទួលបានយុត្តិធម៌ ក៏រាប់បញ្ចូល ផងដែរ នូវសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានឧបាស្រ័យមួយប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាព សម្រាប់បុគ្គលទាំងឡាយណាដែលសិទ្ធិរបស់ពួកគេត្រូវបានបញ្ជាក់ថាទទួលរងការរំលោភបំពាន។
យន្តការដោះស្រាយវិវាទ	ដំណើរការ និងស្ថាប័នផ្លូវច្បាប់ ឬតាមបែបប្រពៃណី ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី នៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ជារួម។
កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់	កិច្ចគាំទ្រជាក់ស្តែងដែលគេត្រូវការ ដើម្បីបន្តធ្វើការទាមទារដីធ្លី សម្រាប់បុគ្គល រួមមានជាអាទិ៍ ព័ត៌មានអំពីនីតិវិធី ជំនួយហិរញ្ញវត្ថុ ឬថ្លៃចំណាយពាក់ព័ន្ធ (ជំនួយផ្នែកច្បាប់) និងកិច្ចគាំទ្រប្រកប ដោយភាពវិជ្ជាជីវៈពីជំនួយការផ្នែកច្បាប់ ឬមេធាវី (ជំនួយផ្នែក ច្បាប់)។
អក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់	ចំណេះដឹងអំពីច្បាប់ និងរបៀបអនុវត្តច្បាប់ និងការយល់ដឹងអំពី ទំនាក់ទំនងរវាងច្បាប់ និងការអនុវត្ត។

ការទទួលបានយុត្តិធម៌

ការទទួលបានយុត្តិធម៌ មានភាពខុសប្លែកពីគ្នានៅក្នុងចំណោមក្រុមប្រជាពលរដ្ឋផ្សេងៗគ្នា នៅក្នុងគ្រប់បរិបទទាំងអស់របស់ប្រទេស។ ឧទាហរណ៍ សេចក្តីត្រូវការឱ្យមានកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់របស់ស្ត្រីនៅតំបន់ជនបទ នឹងមានភាពខុសប្លែកគ្នាពីសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រីនៅតំបន់ទីក្រុង ហើយសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រី និងបុរសដែលចេះអក្សរមានភាពខុសគ្នា ពីសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រី និងបុរសដែលមិនចេះអក្សរ ហើយសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រីដែលពឹងផ្អែកទៅលើច្បាប់ប្រពៃណី ដើម្បីទទួលបានសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ មានភាពខុសគ្នាពីសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រីដែលបានទទួល និង/ឬបានចុះបញ្ជីដីធ្លីរបស់ពួកគេជាផ្លូវការ ក្រោមឈ្មោះផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ (Nakayi, 2010)។ ដូច្នេះអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ គួរមានការចូលរួមពីអភិក្រមដែលធ្វើការកំណត់គោលដៅដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីធ្វើឱ្យលទ្ធភាពទទួលបានយុត្តិធម៌លើបញ្ហាដីធ្លីមានសមធម៌យេនឌ័រ សម្រាប់គ្រប់ក្រុមស្ត្រី និងបុរសទាំងអស់។

បើទោះជាដូច្នេះក្តី នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន ការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រីនៅមានកម្រិតដោយសារឧបសគ្គផ្នែកវប្បធម៌ សង្គម និងស្ថាប័ន។ ឧបសគ្គទាំងនោះ អាចរួមមាន ថ្លៃសេវាតុលាការ និងថ្លៃចំណាយ ពាក់ព័ន្ធមានកម្រិតខ្ពស់ កង្វះចំណេះដឹងអំពីសិទ្ធិដីធ្លី និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផ្លូវការ រយៈពេលចម្ងាយ របាំងភាសា ភាពជាតំណាងមិនគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ កង្វះទំនុកចិត្ត និងស្វ័យភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពដោយ ឯករាជ្យនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីតាមផ្លូវច្បាប់ និងនិយាមបទដ្ឋានសង្គមវប្បធម៌ដែលធ្វើឱ្យស្ត្រីមានការភ័យខ្លាច ចំពោះការដាក់ទោស ឬការដែលត្រូវបានសហគមន៍មិនរាប់រក ប្រសិនបើពួកគេបន្តធ្វើការទាមទារដីធ្លី។ ជាលទ្ធផល ស្ត្រីជាញឹកញាប់ហាក់ត្រូវបានបដិសេធចំពោះការទទួលបានយុត្តិធម៌ជាងបុរស ហើយក៏ទំនងនឹងត្រូវបានបដិសេធចំពោះការទទួលបានយុត្តិធម៌ទាំងអស់គ្នាផងដែរ (UN Women, 2011: 54; FAO, 2006a: 154-156; GROOTS Kenya, 2011)។

ស្ថិតក្រោមទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗគ្នា ជាពិសេសនៅតំបន់ជនបទនៃប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ដែលអាចពុំមាន ឬគ្មានលទ្ធភាពទទួលបានសេវារបស់ស្ថាប័នរដ្ឋទទួលបន្ទុកការងារយុត្តិធម៌ដីធ្លីជាញឹកញាប់ ច្បាប់ប្រពៃណី រមែងតែងតែជាមធ្យោបាយបឋមសម្រាប់ដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី និងការពង្រឹងវិជាននៅក្នុងសហគម៍ (Knight, 2011: 148)។ ស្ត្រីអាចមានភាពងាយស្រួលជាងក្នុងការស្វែងរកអាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី បើធៀបទៅនឹងស្ថាប័នយុត្តិធម៌ ដែលមានលក្ខណៈផ្លូវការ ប្រសិនបើអាជ្ញាធរបែបប្រពៃណីស្ថិតនៅក្នុងមូលដ្ឋាន និងស្ថិតនៅជិតផ្ទះរបស់ពួកគេជាង។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ច្បាប់ និងអាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផ្លូវការ ទំនងនឹងមិនអាចការពារសិទ្ធិស្ត្រីបានឡើយ អាស្រ័យដោយមានភាពលម្អៀងផ្នែកយេនឌ័រ និងមានការគ្របដណ្តប់ពីបុរស។

អង្គការ UN-Women កំណត់និយមន័យទៅលើខ្សែសង្វាក់យុត្តិធម៌ថា “កម្រងនៃជំហាននានាដែលត្រូវ អនុវត្តន៍ដើម្បីទទួលបានយុត្តិធម៌” (UN-Women, 2011: 48)។ ខ្សែសង្វាក់យុត្តិធម៌មួយដែលមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះយេនឌ័រ (UN-Women, 2011: 56-57 and 63) ត្រូវការឱ្យមាននូវ៖

- អាណត្តិការងារ និងនីតិវិធីច្បាស់លាស់ រាប់បញ្ចូលពិធីសារដែលមានបទដ្ឋានត្រឹមត្រូវ និយ័តកម្មសម្រាប់អនុវត្តច្បាប់ និងការសម្របសម្រួល ក្នុងចំណោមផ្នែកផ្សេងៗគ្នានៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ដើម្បីធានាថា សេវាសាធារណៈផ្តល់ការឆ្លើយតបចំពោះស្ត្រី - ត្រូវមានមូលនិធិគាំទ្រគ្រប់គ្រាន់ប្រកបដោយនិរន្តរភាព និងមានវិធានការសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យការអនុវត្ត។
- កញ្ចប់សេវាឯកទេស ដើម្បីជួយដល់ស្ត្រីក្នុងការជម្រុះទៅលើឧបសគ្គផ្នែកស្ថាប័ន និងសង្គមចំពោះបញ្ហាយុត្តិធម៌ដីធ្លីដែលពួកគេជួបប្រទះ។ អភិក្រមមួយដែលទំនងនឹងទទួលបានជោគជ័យគឺជាការធ្វើសមាហរណកម្មសេវាដូចជានៅឯការិយាល័យច្រកចេញចូលតែមួយសម្រាប់បញ្ហាដីធ្លី ដែលគ្រប់សេវាកម្មដីធ្លីទាំងអស់ស្ថិតនៅក្រោមដំបូលការិយាល័យតែមួយដែលអភិក្រមបែបនេះជួយកាត់បន្ថយចំនួននៃជំហានដែលគេត្រូវការដើម្បីទទួលបានយុត្តិធម៌។ វាអាចមានសារប្រយោជន៍ផងដែរក្នុងការដែលមានស្ត្រីធ្វើការងារនៅផ្នែកជួរមុខនៃការិយាល័យដីធ្លីនេះ អាស្រ័យដោយពួកគេប្រហែលជាមានភាពងាយស្រួលទំនាក់ទំនងជាងសម្រាប់អតិថិជនជាស្ត្រីដែលចំណុចនេះមានពិភាក្សាផងដែរនៅក្នុង*ម៉ូឌុល៤*។

- គាំទ្រឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងវិស័យយុត្តិធម៌ ដើម្បីបង្កើនភាពជាតំណាងដែលមានតុល្យភាពយេនឌ័រនៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃអភិបាលកិច្ចនិងដើម្បីលើកកម្ពស់ទំនុកចិត្តសាធារណៈនៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ជារួម។
- ការផ្សព្វផ្សាយ និងការបណ្តុះបណ្តាល ដើម្បីធ្វើឱ្យចៅក្រមដឹងអំពីឧបសគ្គដែលស្ត្រីជួបប្រទះក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លី ដែលនាំឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ។ គេអាចអនុវត្តន៍ដំណោះស្រាយបែបសាមញ្ញ ប៉ុន្តែមានប្រសិទ្ធភាព ដូចជាការឈប់យកថ្លៃសេវាតុលាការ ការផ្តល់ទម្រង់ដោយឥតគិតថ្លៃ ឬការផ្តោតអាទិភាពទៅលើករណីដែលមានភាពរសើប។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.៤៖ ការបង្កើនសមធម៌យេនឌ័រក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌លើបញ្ហាដីធ្លី

- ✓ ផ្តល់ព័ត៌មាន និងការបណ្តុះបណ្តាលឱ្យចំគោលដៅសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស អំពីការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លី។
- ✓ ដោះស្រាយបុព្វហេតុឫសគល់ផ្នែកសង្គម និងស្ថាប័ន ដែលបណ្តាលឱ្យបាត់បង់លទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លី ដូចជាកត្តាវប្បធម៌ ភាពក្រីក្រ អនក្ខរភាព និងរយៈចម្ងាយ។
- ✓ គាំទ្រចំពោះការកើនឡើងនៃភាពជាតំណាង និងការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លី និងស្ថាប័នគ្រប់គ្រង ជាពិសេសនៅក្នុងយន្តការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី។
- ✓ ទទួលស្គាល់អំពីតួនាទីរបស់ច្បាប់ និងអាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី នៅក្នុងដំណើរការ ដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី និងការបំពេញមុខងាររបស់ពួកគេ។ គាំទ្រដល់អាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី ក្នុងការប្រែក្លាយទៅជាកាន់តែមានសមធម៌យេនឌ័រ និងកំណត់រកមូលហេតុ ថាហេតុអ្វីបានជាមានវត្តមាននៃការអនុវត្តបែបប្រពៃណី និងរបៀបដែលការអនុវត្តបែបនេះ អាចជួយគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។
- ✓ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរច្បាប់ប្រពៃណីក្នុងលក្ខណៈមួយដែលស្របទៅនឹងប្រយោជន៍របស់អ្នកមានអំណាចដើម្បីកាត់បន្ថយការប៉ុនប៉ងណាមួយរបស់ពួកគេក្នុងការរំលោភអំណាច និងបង្កើតឱ្យមាននូវឧបសគ្គថ្មីៗដែលរាំងស្ទះចំពោះលទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លី។ ជាពិសេសនៅពេលធ្វើការងារ ឬធ្វើការតស៊ូមតិជាមួយបុរសដែលធ្វើការងារនៅក្នុងវិស័យយុត្តិធម៌ គេត្រូវជ្រើសរើសប្រើប្រាស់យុទ្ធសាស្ត្រសន្ទនា ជាជាងការប្រឈមមុខដាក់គ្នា។

ប្រភព៖ Nakayi, 2010; UN Women, 2011.

ចូរចងចាំ!

ឧបសគ្គដែលរាំងស្ទះចំពោះលទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លីនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់គ្រប់ ក្រុមប្រជាពលរដ្ឋងាយរងគ្រោះទាំងអស់ បើទោះបីជាស្ត្រីទំនងនឹងទទួលរងផលប៉ះពាល់ អវិជ្ជមានជាពិសេសក៏ដោយ។ អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រទាមទារឱ្យមានការទទួលបានយុត្តិធម៌សម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសគ្រប់រូប គ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ សាសនា ជាតិពន្ធុ និងអាយុ ដើម្បីបង្កលក្ខណៈឱ្យពួកគេអាចសម្រេចបាន និងអនុវត្តន៍សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ។

ការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី

ការគាំទ្រឱ្យមានការកើនឡើងនូវភាពជាតំណាង និងការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងយន្តការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី បែបផ្លូវការ និងតាមផ្លូវច្បាប់ គឺជាមធ្យោបាយមួយដែលគេបានទទួលស្គាល់ថាអាចធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវឧបាស្រ័យរបស់ស្ត្រីចំពោះដំណោះស្រាយ និងយុត្តិធម៌លើវិវាទដីធ្លី (World Bank/FAO/IFAD, 2009a: 24)។ ប្រអប់២.៨ បង្ហាញអំពីចំណុចនេះ ដោយសំដៅយោងចំពោះករណីប្រទេសរ៉ាវ៉ាន់ដា ដែលការកើនឡើងនូវការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងគណៈកម្មាធិការដោះស្រាយវិវាទក្នុងមូលដ្ឋានបានធ្វើឱ្យលទ្ធផលការងារដែលមានសមធម៌យេនឌ័រកាន់តែទំនងនឹងអាចសម្រេចបាន។

ប្រអប់២.៨៖ ការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖

RWN, 2011; Daley, Dore-Weeks and Umuhoza, 2010; International Justice Mission, no date.

បណ្តាញស្ត្រីរ៉ាវ៉ាន់ដា (RWN) បានអនុវត្តន៍ធ្វើការសិក្សាមួយនៅក្នុងស្រុកប៊ូហ្គេសេរ៉ា ដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីសម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ ដើម្បីធ្វើការប៉ាន់ប្រមាណទៅលើ បទពិសោធន៍របស់ស្ត្រី ក្នុងការអនុវត្តច្បាប់នានា ដែលការពារសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ។ ការសិក្សានេះ បានរៀបរាប់អំពីសារសំខាន់របស់អាប៊ុនហ្សី (អ្នកសម្រុះសម្រួលក្នុងមូលដ្ឋាន) ក្នុងការការពារសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី ជាពិសេសនៅក្នុងវិវាទដែលទាក់ទងទៅនឹងការស្នងមរតក និងវិវាទដទៃទៀតនៅក្នុងគ្រួសារ ដែលជាទម្រង់នៃវិវាទទូទៅបំផុត ដែលមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយស្ត្រី។ ការសិក្សានេះបានរកឃើញថា ស្ត្រីភាគច្រើន បានជ្រើសរើសធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍អំពីវិវាទរបស់ពួកគេទៅកាន់អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ដោយឡែកស្ត្រីមួយចំនួនបានទៅជួបអ្នកសម្រុះសម្រួលក្នុងមូលដ្ឋានដោយផ្ទាល់តែម្តង។ មានតែស្ត្រីមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ ដែលបានរាយការណ៍អំពីវិវាទរបស់ពួកគេ ជូនដល់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រួសារ ដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនសូវមានភាពគួរឱ្យជឿជាក់បាន ដូចអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ឬអ្នកសម្រុះសម្រួល។ យ៉ាងហោចណាស់ត្រូវមានសមាជិកអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងអ្នកសម្រុះសម្រួលក្នុងមូលដ្ឋាន ចំនួន៣០% ជាស្ត្រី ដូច្នេះ ហើយទើបស្ត្រីដែលមានករណីដីធ្លីត្រូវរាយការណ៍ទំនងនឹងមានការទុកចិត្តទៅលើពួកគេ។

ការសិក្សានេះបានគូសបញ្ជាក់អំពីសារសំខាន់នៃដំណើរការ និងស្ថាប័នដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការថ្នាក់មូលដ្ឋាន ជាពិសេសនៅតាមបណ្តាប្រទេសមួយចំនួន ដូចជា ប្រទេសរ៉ាវ៉ាន់ដា ដែលបានទទួលរងគ្រោះពីជម្លោះដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដែលស្ថាប័នបែបប្រពៃណីដែលមានស្រាប់អាចមិនត្រូវបានគេទុកចិត្តថាមានភាពអព្យាក្រឹត្យ។ អ្នកសម្រុះសម្រួលក្នុងមូលដ្ឋានខ្លួនឯងផ្ទាល់បានអំពាវនាវស្វែងរក៖

- ការលើកទឹកចិត្តឱ្យមាននីតិរដ្ឋ និងការបណ្តុះបណ្តាលទៀងទាត់អំពីច្បាប់ភូមិ បាលសម្រាប់គណៈកម្មាធិការដោះស្រាយវិវាទក្នុងមូលដ្ឋាន
- ការផ្សព្វផ្សាយអំពីយេនឌ័រ និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីច្បាប់ភូមិបាល សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋទាំងមូលឱ្យបានកាន់តែទូលំទូលាយរាប់បញ្ចូលការបណ្តុះបណ្តាលពិសេសអំពីបញ្ហាយេនឌ័រសម្រាប់បុរសដែលរក្សាជំនឿ និងគុណតម្លៃ បែបរើសអើងអ្នកផ្តល់ចម្លើយជាបុរសម្នាក់នៅក្នុងការស្រាវជ្រាវបានគូសបញ្ជាក់ឱ្យដឹងថា “ក្នុងនាមជាបុរស យើងក៏គួរផ្តល់តម្លៃចំពោះស្ត្រី ដូចដែលយើងផ្តល់តម្លៃចំពោះខ្លួនឯងផងដែរ”។

កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលអ្នកសម្រុះសម្រួលក្នុងមូលដ្ឋាន ត្រូវបានអនុវត្តដោយរដ្ឋាភិបាល និងសង្គមស៊ីវិលរាប់បញ្ចូលការអនុវត្តដោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបេសកកម្ម យុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (IJM) ក្រោមកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយក្រសួងយុត្តិធម៌។ មេធាវី ដែលធ្វើការងារជាមួយ IJM ផ្តល់នូវកិច្ចគាំទ្រជាក់ស្តែងផ្នែកច្បាប់ ជូនដល់ជនរងគ្រោះ ពីការដកហូតយកទ្រព្យសម្បត្តិដោយខុសច្បាប់ ជាពិសេសស្ត្រីមេម៉ាយ និងកុមារកំព្រា ដើម្បីជួយឱ្យពួកគេទទួលបានដំណោះស្រាយតាមផ្លូវច្បាប់ នៅក្នុងប្រទេសហ្សំបៀ យូហ្គាន់ដា កេនយ៉ា និងរ៉ាវ៉ាន់ដា ព្រមទាំងធ្វើការងារនៅក្នុងប្រទេសទាំងបួន ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយជូនដល់មេដឹកនាំ និងសមាជិកគណៈកម្មាធិការដោះស្រាយវិវាទក្នុងមូលដ្ឋានទាំងស្ត្រី និងបុរសអំពីបញ្ហាពាក់ព័ន្ធ។

នៅក្នុងប្រទេសកៀហ្ស៊ីស៊ីស្ថាន

ចាប់ពីឆ្នាំ២០០៣ រហូតដល់ឆ្នាំ២០១០ កម្មវិធីដីធ្លីក្នុងដៃរបស់បុគ្គលដែលត្រឹមត្រូវរបស់ UN Women បានជួយអភិវឌ្ឍន៍ចំណេះដឹង និងសមត្ថភាពរបស់តួអង្គសំខាន់ៗនៅក្នុងវិស័យយុត្តិធម៌ ក្នុងការអនុវត្តអភិក្រមមួយដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើសិទ្ធិចំពោះបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ និងការផ្តល់ភាពអង់អាចដល់ស្ត្រី។ គេបានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាក់លាក់ទៅលើការពង្រឹងភាពជាដៃគូរវាងការិយាល័យ និងជំនាញការផ្នែកច្បាប់ ដែលមកពីនាយកដ្ឋានសុរិយោដី និងការចុះបញ្ជីអចលនទ្រព្យដែលនាំឱ្យមានការ ដោះស្រាយវិវាទភ្លាមៗនៅក្នុងតុលាការ និងការទាមទារមកវិញនូវសិទ្ធិស្របច្បាប់របស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានចំណែកដីធ្លី និងការកាន់កាប់ឯកសារប្លង់ដី (Djusaeva, 2012)។

មូលហេតុមួយដែលស្ត្រីមានការលំបាកជាពិសេស ក្នុងការធានាឱ្យមានការទទួលស្គាល់ចំពោះការទាមទារដីធ្លីរបស់ពួកគេ គឺត្រង់ថាពួកគេរមែងតែងមានអំណាច និងសិទ្ធិតិចតួចក្នុងការចាត់

វិធានការជាសាធារណៈ។ វិវាទដីធ្លីដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការទាមទារពីស្ត្រី រមែងតែងត្រូវបានចាត់ទុកថាជាបញ្ហាឯកជននៅក្នុងគ្រួសារ ដែលតម្រូវឱ្យមានការដំណោះស្រាយនៅត្រឹមកម្រិតនោះ។ ស្ត្រី ជាពិសេស ស្ត្រីនៅតំបន់ជនបទ រមែងតែងមើលឃើញថាពុំមានប្រព័ន្ធកាន់កាប់បែបផ្លូវការ ឬបែបប្រពៃណីណាមួយទទួលស្គាល់សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេឡើយ (FAO, 2006b: 48)។

ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការគឺជាដំណោះស្រាយមួយដែលកាន់តែមានប្រជាប្រិយភាពឡើងជាលំដាប់។ជម្រើសដោយឡែកក្រៅពីនេះ រួមមានជាអាទិ៍ ការពិចារណាទៅលើអ្នកសម្រុះសម្រួលនៅក្នុងតុលាការ ដើម្បីជួយដល់អ្នកដែលបានដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅតុលាការក្នុងការដោះស្រាយវិវាទរបស់ពួកគេ ដោយមិនចាំបាច់ត្រូវរង់ចាំដំណើរការតុលាការ (Magezi, 2010)។

នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន អាជ្ញាធរ និងស្ថាប័នបែបប្រពៃណី នៅតែមានការទទួលខុសត្រូវភាគច្រើនទៅលើដំណោះស្រាយវិវាទដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន។ យន្តការដោះស្រាយ វិវាទបែបប្រពៃណីអាចមានភាពឆាប់រហ័សជាង និងងាយទទួលបានជាង ព្រមទាំងមានធម្មានុរូបផ្នែកសង្គមជាងយន្តការដោះស្រាយវិវាទតាមផ្លូវច្បាប់ ប៉ុន្តែយន្តការបែបនេះ រមែងតែងមានការគ្របដណ្តប់ពីបុរសនិងមានភាពលម្អៀងផ្នែកយេនឌ័រ។ ការកែទម្រង់ទៅលើយន្តការបែបនេះ ដើម្បីធានាឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រ អាចបង្កលក្ខណៈឱ្យយន្តការមានដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះក៏អាចរក្សាបានផងដែរនូវគុណប្រយោជន៍ប្រៀបធៀបរបស់វា (FAO, 2006a: 158 and 166)។

បញ្ហាប្រឈម គឺជាការដែលត្រូវធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណី ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយ

ប្រអប់២.៩៖ ការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណីក្នុងការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី

ប្រភព៖ *Harrington and Choprab, 2010: 20; Carfield, 2011; ULA, 2010; Ahikire, 2010*

នៅក្នុង*ប្រទេសកេនយ៉ា* ក្នុងចំណោមសហគមន៍នានា នៅក្នុងខេត្ត នីអានហ្សា ញាតិសាច់ថ្លៃរមែងតែងរឹបអូសដីធ្លីពីស្ត្រីមេម៉ាយ និងធ្វើឱ្យពួកគេធ្លាក់ខ្លួនទៅក្នុងភាពក្រីក្រធ្ងន់ធ្ងរ ខណៈពេលដែលព្រឹទ្ធាចារ្យនៅក្នុងសហគមន៍ បានពោលអះអាងប្រកបដោយមោទនភាពថា វប្បធម៌របស់ពួកគេការពារស្ត្រី។ កម្មវិធីគណៈកម្មការជាតិសិទ្ធិមនុស្ស មួយរបស់ប្រទេសកេនយ៉ា បានផ្តល់ឱកាសសម្រាប់ស្ត្រីមេម៉ាយក្នុងការប្រាប់ទៅកាន់ព្រឹទ្ធាចារ្យទាំងនោះ អំពីរឿងរ៉ាវនៃការដែលពួកគេត្រូវបានបណ្តេញចេញពីដីរបស់ពួកគេ។ ព្រឹទ្ធាចារ្យដែលស្ថិតនៅចន្លោះស្ថានភាពដែលពួកគេត្រូវធានាសន្តិសុខសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ខ្សែស្រឡាយបុរស ព្រមទាំងកិច្ចការពារស្ត្រីត្រូវអភិវឌ្ឍន៍មធ្យោបាយប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិត ដើម្បីដោះស្រាយស្ថានភាពបែបនេះ។ នៅក្នុងករណីជាច្រើន ពួកគេបានចាប់ផ្តើមការពារស្ត្រីមេម៉ាយ និងធានាថាស្ត្រីមេម៉ាយទទួលបានប្រយោជន៍មួយនៅក្នុងជីវិតរស់នៅរបស់ពួកគេនៅលើដីរបស់ស្វាមី ពួកគេដែលបានស្លាប់ទៅ។ ចំណុចនេះ គឺសម្រាប់កិច្ចការពារផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ស្ត្រីមេម៉ាយ ប៉ុន្តែក៏ដើម្បីធានាផងដែរ កូនប្រុសរបស់ពួកគេនឹងទទួលបានចំណែកណាមួយនៅពេលក្រោយ ដូចមានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុងការអនុវត្តស្នងមរតករបស់ខ្សែស្រឡាយបុរស។

នៅក្នុងភាគខាងជើង និងភាគខាងកើតនៃប្រទេសយូហ្គាន់ដា ដែលទទួលរងគ្រោះ ធ្ងន់ធ្ងរពីសង្គ្រាម ប្រជាពលរដ្ឋដែលត្រូវបានជម្លៀសនៅក្នុងប្រទេស បានចាប់ផ្តើមវិលត្រឡប់មកផ្ទះនិងទាមទារដីបុព្វបុរសរបស់ពួកគេមកវិញ។ សកម្មភាពនេះ បានបង្កឱ្យមានជម្លោះជាច្រើនទៅលើការប្រជែងទាមទារ និងការទន្ទ្រានរបស់អ្នកជិតខាង និងគ្រួសារ ដែលទង្វើបែបនេះមានការរុញច្រានពីការកើនឡើងនៃភាពខ្សត់ដី។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ សម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីនៃប្រទេសយូហ្គាន់ដា បានដាក់ឱ្យដំណើរការនូវគម្រោងសាកល្បងមួយ ដែលមានគោលបំណងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវលទ្ធភាពទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លី តាមរយៈការផ្តល់អំណាចដល់អាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី និងការធ្វើសមាហរណកម្មវិស័យយុត្តិធម៌បែបប្រពៃណី និងវិស័យយុត្តិធម៌ផ្លូវការ។ ការប៉ាន់ប្រមាណ គម្រោងមួយក្នុងឆ្នាំ២០១០ បានរកឃើញថា នៅពេលដែលពួកគេមានវិវាទដីធ្លី ស្ត្រី និងប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ ជាទូទៅតែងទៅជួបមេដឹកនាំ បែបប្រពៃណីមុនគេ។ ដូច្នេះគម្រោងបានធ្វើការងារដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌បែបប្រពៃណីដែលមានស្រាប់តាមរយៈការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពបច្ចេកទេសរបស់អាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហារំលោភបំពានសិទ្ធិដីធ្លី។ សកម្មភាពនេះ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់អាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី និងការផ្សព្វផ្សាយជូនដល់សហគមន៍។ មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិដីធ្លីត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលជំនួយការផ្នែកច្បាប់ និងបង្កើតឱ្យមានប្រព័ន្ធថ្មីមួយសម្រាប់សម្រុះសម្រួលវិវាទដីធ្លី ដែលជំនួយការផ្នែកច្បាប់ធ្វើ ការងារជាមួយមេដឹកនាំនយោបាយក្នុងមូលដ្ឋាន និងអាជ្ញាធរប្រពៃណី ដើម្បីអនុវត្តអភិក្រមយុត្តិធម៌បែបប្រពៃណីដែលស្វែងរកឱ្យមានការយល់គ្នាទៅវិញទៅមកជាជាងអភិក្រម "ល្បែងកំសាន្តលេខសូន្យ" របស់តុលាការ។

នៅក្នុង*ប្រទេសយូហ្គាន់ដា* មានភស្តុតាងដែលបង្ហាញអំពីស្ត្រីប្រើប្រាស់ តុលាការបែបប្រពៃណី និងតុលាការរបស់គណៈកម្មាធិការក្នុងមូលដ្ឋាន (LC) បើទោះបីជាស្ត្រីភាគច្រើន បញ្ចប់ត្រឹមតុលាការកម្រិតទាប (បក្សសម្ព័ន្ធ, តុលាការ LC1, និងតុលាការ LC2) ហើយមានតែអ្នកដែលមានលទ្ធភាពប៉ុណ្ណោះ ទើបបន្តទៅតុលាការ LC3 និងតុលាការ អង្គចៅក្រម ឬក្រុមប្រឹក្សាភិបាលដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក។ តុលាការ LC បង្កលក្ខណៈងាយស្រួលសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការទទួលបានសេវា មិនទាមទារឱ្យមានតំណាងពីមេធាវី ប្រើប្រាស់ភាសាដែលប្រជាពលរដ្ឋងាយយល់ និងទទួលយកទម្រង់ភស្តុតាងជាច្រើនផ្សេងៗគ្នា។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី លើកលែងតែតុលាការ LC3 តុលាការដទៃទៀត ពុំរមែងតែងត្រូវបានគេមើលឃើញថាមានភាពអព្យាក្រឹត្យឡើយ ហើយពួកគេអាចមាន "ទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធពេក" ទៅនឹងអ្នកប្រើប្រាស់សេវារបស់ពួកគេ។ យ៉ាងណាមិញ សាលក្រមដែលចេញពីតុលាការ LC ដែលមានមូលដ្ឋានរួមបញ្ចូលគ្នានូវចំណេះដឹង ច្បាប់គតិយុត្តផ្លូវការទំនៀមទម្លាប់ និងនិយាមបទដ្ឋាន មានសក្តានុពលក្នុងការបង្កើតឡើងវិញ និងចងក្រងឯកសារអំពីនិយាមបទដ្ឋាន និងការអនុវត្តបែបប្រពៃណីប្រកបដោយភាពវិជ្ជមានដើម្បីគាំទ្រដល់សមធម៌យេនឌ័រ។

សមធម៌យេនឌ័រ ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះត្រូវក្តាប់យកឱកាសពីដំណើរការវិមជ្ឈការនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ដើម្បីធ្វើឱ្យស្ត្រី និងបុរសនៅជនបទ អាចមានលទ្ធភាពកាន់តែប្រសើរក្នុងការទទួលបានយន្តការដោះស្រាយវិវាទតាមផ្លូវច្បាប់ជាផ្លូវការ។ ប្រអប់២.៩ ផ្តល់នូវឧទាហរណ៍នៃការអនុវត្តល្អមួយចំនួន អំពីការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណីនៅក្នុងការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី។ ម៉ូឌុល៣ បង្ហាញអំពីបញ្ហានៃការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណីដែលមានលក្ខណៈកាន់តែទូលំទូលាយ។

វិវាទដីធ្លីក៏អាចដោះស្រាយបានផងដែរនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនៃស្ថាប័នយុត្តិធម៌របស់រដ្ឋាភិបាល ដូចជាអគ្គនាយកដ្ឋានកិច្ចការរដ្ឋបាលនៃប្រទេសយូហ្គាន់ដា ដែលទទួលខុសត្រូវក្នុងការគ្រប់គ្រង និងបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់បុគ្គល ដែលបានទទួលមរណភាពក្នុងស្ថានភាពមួយចំនួនផ្សេងៗគ្នា រាប់បញ្ចូលទាំងករណីដែល ពួកគេបានស្លាប់ដោយពុំមានធ្វើបណ្តាំមរតក (Namutebi, 2010)។ ស្ថាប័នបែបនេះ អាចមានសារសំខាន់នៅពេលដែលច្បាប់ស្តីពីការស្នងមរតកជាធរមាន មានភាពរើសអើង និងមិនទាន់មានច្បាប់ថ្មីនៅឡើយ។ កិច្ចខិតខំរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានរដ្ឋបាលនៃប្រទេសយូហ្គាន់ដា ក្នុងការធានាឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រី ជាពិសេសស្ត្រីមេម៉ាយ បានជួយធានាឱ្យមានលទ្ធផលការងារ កាន់តែប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ក្នុងការលើកកម្ពស់ការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិ ជូនដល់ស្ត្រីដោយជៀសវាងចំណាត់ការរបស់តុលាការ (Namutebi, 2010; Ssonko, 2010)។

ប្រអប់២.១០៖ កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់សម្រាប់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីបែបប្រពៃណី

នៅក្នុង*ប្រទេសសាម៉ៅ*ដីជាង ៨០% ស្ថិតក្រោមការរៀបចំកាន់ កាប់បែបប្រពៃណី ដែលផ្តល់សិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះការត្រួតត្រា និងគ្រប់គ្រងទៅលើដីប្រពៃណីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសក្រោមសន្តតិកម្មសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស និងការជួលបែបមិនផ្លូវការ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ភាពជាម្ចាស់ និងសិទ្ធិអំណាចលើដីធ្លី ធំបំផុតស្ថិតនៅលើសាខាញាតិ ដែលតំណាងដោយអ្នកថែទាំ/អ្នកតំណាង ហៅថា Matai ដែលត្រូវបានជ្រើសរើសក្រោមការឯកភាពពីគ្រួសារ ដើម្បីឱ្យត្រួតត្រា និងដឹកនាំការប្រើប្រាស់ដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គ្រួសាររាប់បញ្ចូល ការជួលដីប្រពៃណីទៅឱ្យអ្នកដទៃ។ ជួនកាល សេចក្តីសម្រេចចិត្តដែល Matai បានធ្វើឡើង ត្រូវបានសួរដេញ ដោលនៅក្នុងតុលាការទទួលបន្ទុកបណ្តឹងទាក់ទងនឹងដីធ្លី និងប្លង់ដី។ បើទោះបីជា Matai ភាគច្រើនគឺជាបុរសក៏ដោយ ប៉ុន្តែក៏មាន Matai មួយចំនួនតូចជាស្ត្រីផងដែរ។

ច្បាប់ភូមិបាលបែបប្រពៃណី ឆ្នាំ១៩៦៥ ចែងអំពីការជួលជាផ្លូវការ នូវដីប្រពៃណី រវាងរដ្ឋមន្ត្រីធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន (ជំនួស មុខឱ្យម្ចាស់ដីបែបប្រពៃណី) និងអ្នកប្រើប្រាស់ដី (អ្នកជួល)។ក្រសួងបានផ្តល់ដំណើរការដាក់ពាក្យជួលដី ជំនួសឱ្យម្ចាស់ដីបែបប្រពៃណីដើម្បីជៀសវាងទំនាស់ផលប្រយោជន៍ដែលបានកើតឡើង ពីអតីតកាល នៅពេលដែលម្ចាស់ដីបែបប្រពៃណីពឹងផ្អែកទៅលើមេធាវីរបស់អ្នកជួលដើម្បីរៀបចំឯកសារ។ ក្រសួងក៏បានជូន ដំណឹងដល់ម្ចាស់ដីអំពីដំណើរការជួលដីផងដែរ ក្នុងនោះរាប់បញ្ចូលការពន្យល់អំពីលក្ខខណ្ឌទាំងអស់នៃការជួល ដើម្បីធានាថា លក្ខខណ្ឌទាំងនោះ ឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីអ្វីដែលម្ចាស់ដីបែបប្រពៃណីទាំងអស់ (សាខាញាតិ) ចង់បាន។

បើទោះជាបីជាបុរស និងស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងការទទួលបានដីធ្លី ក៏ដោយ ប៉ុន្តែស្ត្រីជាច្រើនខ្វះការយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេ។ លើកលែងតែ Matai ជាស្ត្រី បើពុំនោះសោតទេ ស្ត្រីមែងតែង ពុំមានការចូលរួមនៅក្នុងការចរចា និងការពិភាក្សាអំពីការរៀបចំជួលដីឡើយ។ ការដែលមានបុគ្គលិកជាស្ត្រីកាន់តែច្រើន ផ្តល់ដំបូន្មានដល់ម្ចាស់ដីបែបប្រពៃណីអំពីការរៀបចំជួលដី អាចជួយពង្រឹងប្រយោជន៍នៃជំនួយផ្នែកច្បាប់ ដែលផ្តល់ជូនដោយរដ្ឋាភិបាល តាមរយៈការធ្វើឱ្យដំណើរការជួលដី កាន់តែមានការចូលរួមពីគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធ កាន់តែមានលទ្ធភាពងាយទទួលបាន និងកាន់តែមានសមធម៌យេនឌ័រ។

កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់

កិច្ចខិតខំដើម្បីបង្កើនសមធម៌យេនឌ័រ ក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លីគួរពិចារណា ទៅលើគ្រប់យន្តការដោះស្រាយវិវាទ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ទាំងអស់ដែលមាន និងគួរសម្រួលលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រី និងបុរស ក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌ និងប្រព័ន្ធ ដែលមានភាពសមស្របបំផុត ចំពោះសេចក្តីត្រូវការរបស់ពួកគេ។ កិច្ចគាំទ្រគួរ ចាប់ផ្តើមតាមរយៈអន្តរាគមន៍នៅកម្រិតកំពូល ដើម្បីធានាថារដ្ឋាភិបាលបង្កើតឱ្យមាននូវវិធានការពាក់ព័ន្ធ រាប់បញ្ចូលជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងការផ្តល់ជំនួយតាមផ្លូវច្បាប់ជាក់ស្តែងដទៃទៀត។ នៅក្នុងប្រទេស តាជីគីស្ថាន លទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានសេវាច្បាប់ដោយឥតគិតថ្លៃ បានមានភាពប្រសើរឡើង តាមរយៈការបង្កើតឱ្យមាននូវក្រុមការងារថ្នាក់ស្រុក ដែលមានបុគ្គលិកពីគណៈកម្មាធិការស្ត្រី និងមេធាវីដែល គេបានជួល (Undeland, 2012)។ ប្រអប់២.១០ រៀបរាប់អំពីការអនុវត្តល្អប្រកបដោយសក្តានុពលដទៃទៀតពីប្រទេសសាម៉ៅ។

នៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួន ជំនួយផ្នែកច្បាប់ មិនគ្របដណ្តប់ទៅលើករណីដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី ការស្នងមរតក និងច្បាប់ស្តីពីគ្រួសារឡើយ។ បន្ថែមពីនេះទៀត ពុំមែនគ្រប់គម្រោងជំនួយផ្នែកច្បាប់ទាំងអស់សុទ្ធសឹងតែពិចារណាទៅលើបញ្ហាយេនឌ័រឡើយ។ ករណីលើកលែង រួមមានប្រទេសឥណ្ឌា ដែលស្ត្រីត្រូវបានកំណត់ជាក់លាក់ថា ជាអ្នកទទួលផលនៅក្នុងច្បាប់ ស្តីពីអាជ្ញាធរសេវាផ្នែកច្បាប់ ឆ្នាំ១៩៩២ និងប្រទេសហ្គាណា ដែលច្បាប់ស្តីពីគម្រោងជំនួយផ្នែកច្បាប់ មិនត្រឹមតែគ្របដណ្តប់ ទៅលើបញ្ហាព្រហ្មទណ្ឌប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏គ្របដណ្តប់ផងដែរទៅលើបញ្ហារដ្ឋប្បវេណី ដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសិទ្ធិស្នងមរតក (FAO, 2006a: 160)។

វាគឺជាការអនុវត្តល្អ សម្រាប់គម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លី ក្នុងការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ ទៅលើនីតិវិធីរបស់ គម្រោងទាំងនោះ សម្រាប់ការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី និងកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ ដើម្បីធានាថាទាំងបុរស និងស្ត្រីមានលទ្ធភាពទទួលបានសេវាពាក់ព័ន្ធ និងទទួលបាននូវការប្រព្រឹត្តប្រកបដោយសមធម៌។ សកម្មភាពនេះ អាចទាមទារឱ្យមាននីវិធានការពិសេស ដើម្បីសម្របសម្រួលលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការជួបជាមួយមន្ត្រីគម្រោង និងការិយាល័យរដ្ឋាភិបាល ដូចជាតាមរយៈការនាំយកយន្តការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លីទៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន ឬការផ្តល់កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ តាមរយៈគម្រោងនេះ ដូចដែលករណីនៅប្រទេសកៀហ្ស៊ីស៊ីស្ថាន ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់២.១១ បានអនុវត្ត។

ប្រអប់២.១១៖ ជំនួយផ្នែកច្បាប់សម្រាប់ប្រជាជនជនបទ

គម្រោងផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋជនបទ (LARC) នៅប្រទេស *កៀហ្ស៊ីស៊ីស្ថាន* ដែលត្រូវបានអនុវត្តន៍ចន្លោះពីឆ្នាំ២០០៣ និងឆ្នាំ២០០៦ ដោយមានការគាំទ្រ ពីធនាគារពិភពលោក កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍សហប្រជាជាតិ ប្រទេសស្វីស និងសហរដ្ឋអាមេរិក បានផ្តល់សេវាផ្នែកច្បាប់ និងមានគោលបំណងបង្រៀនដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ជនបទ អំពីរបៀបអនុវត្តច្បាប់ ដើម្បីដោះស្រាយវិវាទដីធ្លីរបស់ពួកគេ។ ស្ត្រី និងបុរស បានដាក់ពាក្យសុំជំនួយពីគម្រោង និងស្វែងរកជំនួយចំពោះបញ្ហាវិវាទដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នា ដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអាជ្ញាធរភូមិ ឬអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានដែលមានបំណងយកដីដែលអ្នកទាមទារទទួលបាន ក្នុងអំឡុងពេលនៃកំណែទម្រង់ដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ និងប្រគល់ទៅឱ្យបុរសដទៃទៀតនៅក្នុងភូមិ។ គម្រោងបានកត់ត្រាថាពុំមានវិវាទដីធ្លី ដែលបានកើតឡើងពីការលែងលះ ឬការស្នងមរតកឡើយដែលបានឱ្យដឹងថាវិវាទប្រភេទនេះ គឺជាវិវាទដែលមិនប្រក្រតី ឬស្ត្រីមានភាពស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការប្តឹងសាច់ញាតិរបស់ខ្លួនទៅតុលាការ។

នៅក្នុងករណីក្នុងគ្រួសារមួយ ស្ត្រីពិការម្នាក់ត្រូវបានឪពុករបស់គាត់ប្រគល់ផ្ទះរបស់គ្រួសារជូនគាត់ ជាមួយនឹងឯកសារផ្ទេរការសមស្រប។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ឪពុកមា និងបងប្អូនជីដូនមួយរបស់ស្ត្រីម្នាក់នេះ បានបដិសេធបាកចេញពីផ្ទះ និងរៀបចំឯកសារ ដោយខ្សែកមួយ ដើម្បីបញ្ជាក់អំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេក្នុងការទទួលបានផ្ទះនោះ។ ក្រោយពេលដែលអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានបានបង្អាក់ទឹកចិត្តស្ត្រីពិការម្នាក់នេះ ពីការនាំយកករណី នេះទៅតុលាការ និងដោយសារតែមិនបានបញ្ជូនករណីរបស់គាត់ទៅកាន់តុលាការមូលដ្ឋាន ស្ត្រីពិការម្នាក់នេះ បានទៅសុំជំនួយពីគម្រោងផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋជនបទ ហើយទីបំផុត បានឈានទៅដល់ការឯកភាពព្រមព្រៀងមួយ ជាមួយសាខាញាតិរបស់គាត់។ ដូច្នេះគម្រោងផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋជនបទ បានជួយដល់ស្ត្រីដែលមានវិវាទដីធ្លី ប៉ុន្តែបទពិសោធន៍របស់គម្រោងនេះ បានឱ្យដឹងថាគេត្រូវការឱ្យមាននូវកិច្ចគាំទ្រ និងជំនួយផ្នែកច្បាប់មួយដ៏រឹងមាំ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រក្នុងការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី ដែលនិយាមបទដ្ឋានវប្បធម៌មិនលើកទឹកចិត្តស្ត្រីចំពោះការប្តឹងសាច់ញាតិ។

ប្រភព៖ World Bank/FAO/IFAD, 2009a: 150–151.

អង្គការសង្គមស៊ីវិល មានតួនាទីដាក់លាក់មួយដ៏សំខាន់ក្នុងការផ្តល់កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ។ អង្គការច្បាប់អាចផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ជាក់ស្តែង នៅក្នុងករណីរបស់បុគ្គល ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះដែរ អង្គការទាំងនោះ ក៏រមែងតែងមានសមត្ថភាព និងអាណត្តិការងារក្នុងការបន្តបណ្តឹងវិវាទជាយុទ្ធសាស្ត្រ និងទទួលយកករណីសាកល្បងសំខាន់ៗនៅក្នុងតុលាការផងដែរ (UN-Women, 2011: 118; World Bank/FAO/IFAD, 2009a: 151; FAO, 2006a: 160; Kapur, 2011) ។

ករណីសាកល្បងអាចជួយពង្រឹងការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងច្បាប់ភូមិបាល និងនិយ័តកម្មដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី ព្រមទាំងធានាឱ្យមាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងករណីដែលច្បាប់ប្រពៃណីត្រូវបានអនុវត្តន៍ទូលំទូលាយ ករណីសាកល្បងអាចពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកំណែទម្រង់ទៅលើទិដ្ឋភាពមួយចំនួននៃច្បាប់ប្រពៃណី ដែលមានភាពរើសអើង ជាជាងការជំនួសទាំងស្រុង (FAO, 2006a: 166) ។ ដូច្នេះកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ពីសង្គមស៊ីវិលអាចធ្វើឱ្យតុលាការក្លាយជាយានមួយដ៏មានសារប្រយោជន៍សម្រាប់អនុវត្តន៍សមធម៌យេនឌ័រ។

ប្រអប់២.១២៖
ការអនុវត្តល្អនៅក្នុងកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់

ប្រភព៖ ILC, 2010c.

គម្រោងមួយនៅក្នុង*ប្រទេសប៉ាគីស្ថាន* ដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីសហព័ន្ធភាពដីធ្លី អន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ និងឆ្នាំ២០១០ បានបង្កើតឱ្យមាននូវគណៈកម្មាធិការជំនួយផ្នែកច្បាប់ (LACs) ដែលមានអនុគណៈកម្មាធិការមេធាវី នៅក្នុងស្រុកចំនួន៥ នៃខេត្ត Sindh ។ គណៈកម្មាធិការជំនួយផ្នែកច្បាប់ បានលើកឡើងនូវករណីស្ត្រីដែលកំពុងប្រឈមទៅនឹងការប្តឹងជំទាស់ប្រឆាំងទៅនឹងការបែងចែកដីធ្លីរបស់ពួកគេ ក្រោមកម្មវិធីបែងចែកដី (LDP) របស់រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងខេត្ត Sindh និងបានរារាំងអតីតម្ចាស់ដីពីការប្តឹងជំទាស់ចំពោះការផ្តល់ដីរបស់ពួកគេទៅឱ្យអ្នកទទួលផលជាស្ត្រី។

អង្គការស្ត្រី ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងស្រុកចំនួន៥ ហើយគម្រោងបានបណ្តុះបណ្តាលសមាជិករបស់អង្គការស្ត្រី អំពីការគ្រប់គ្រងអង្គការ និងការផ្តល់ជំនួយដល់ស្ត្រីដែលមានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិទទួលបានដីធ្លីស្របច្បាប់ ក្រោមកម្មវិធីបែងចែកដីធ្លីនោះ។ គណៈកម្មាធិការជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងអង្គការស្ត្រី បានសហការផ្តល់សេវាផ្នែកច្បាប់ជូនដល់ ស្ត្រីចំនួន៥០នាក់ ដែលដីពួកគេទើបត្រូវបានផ្តល់ជូនកំពុងស្ថិតក្រោមបណ្តឹងទាមទារ ហើយជាលទ្ធផលករណីចំនួនពាក់កណ្តាលត្រូវបានដោះស្រាយដោយជោគជ័យ។ ករណី ចំនួន៣៦ទៀត ត្រូវបានអតីតម្ចាស់ដីដកបណ្តឹងវិញ ក្រោយពេលមានការតស៊ូមតិពីគណៈកម្មាធិការជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងអង្គការស្ត្រី។

គម្រោងនេះ បានរៀនសូត្រថា ការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ ទាមទារឱ្យមានការប្តេជ្ញាចិត្តរយៈពេលវែងពីម្ចាស់ជំនួយ និងម្ចាស់មូលនិធិ អាស្រ័យដោយករណីមួយចំនួន ដែលគណៈកម្មាធិការជំនួយផ្នែកច្បាប់បានគាំទ្រ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផ្លូវការកម្រិតខ្ពស់ស្ត្រីដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងករណីបណ្តឹង ត្រូវការឱ្យមានការបន្តផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ ហើយគណៈកម្មាធិការជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងអង្គការស្ត្រី ត្រូវការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ដើម្បីផ្តល់កិច្ចគាំទ្រនេះនៅឯប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផ្លូវការកម្រិតខ្ពស់។ គម្រោងក៏បានរៀនសូត្រផងដែរថា បន្ថែមពីលើការធ្វើឱ្យរដ្ឋាភិបាលមានគណនេយ្យភាពចំពោះបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងកម្មវិធីរបស់ពួកគេ ដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី វាក៏មានសារសំខាន់ផងដែរ ដែលត្រូវមានយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការចូលរួមដោយផ្ទាល់ជាមួយមន្ត្រីដែលធ្វើការងារនៅក្នុងកម្មវិធីទាំងនេះ។

ជាញឹកញាប់ អង្គការសង្គមស៊ីវិលរមែងតែងមានប្រសិទ្ធភាពបំផុត នៅពេលដែលពួកគេធ្វើការងារសហប្រតិបត្តិការជាមួយរដ្ឋាភិបាល ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៨.១២ ទាក់ទងទៅនឹងប្រទេសប៉ាគីស្ថាន ដែលកិច្ចគាំទ្រពីសង្គមស៊ីវិលមានសារសំខាន់យ៉ាងខ្លាំងក្នុងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ក្រោមកម្មវិធីបែងចែកដីធ្លី។

សង្គមស៊ីវិល និងអង្គការអន្តរជាតិនានា ក៏អាចផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជូនដល់ជំនួយការច្បាប់សហគមន៍ ដើម្បីធ្វើការងារលើបញ្ហាយេនឌ័រ នៅកម្រិតសហគមន៍បានផងដែរ ដូចមានបញ្ជាក់ជូនពីឧទាហរណ៍ នៅប្រទេសឥណ្ឌា ម៉ូហ្សំប៊ិក និង Commonweath Secretariat ក្នុងប្រអប់២.១៣។ ជំនួយការច្បាប់សហគម៍អាចផ្តល់កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ ដោយចំណាយថវិកាក្នុងកម្រិតទាបគួរឱ្យកត់សម្គាល់ អាស្រ័យដោយពួកគេត្រូវការ ការបណ្តុះបណ្តាលតិចជាងមេធាវីដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិពេញលេញ។ ពួកគេក៏មានសារសំខាន់ផងដែរ នៅក្នុងកិច្ចខិតខំដើម្បីបង្កើនអក្ខរភាពផ្នែកច្បាប់ ដូចមានពិភាក្សាបន្ថែមទៀតនៅក្នុង *ម៉ូឌុល៥*។

ប្រអប់២.១៣៖

ការបណ្តុះបណ្តាលជំនួយការផ្នែកច្បាប់សហគមន៍ សម្រាប់ការងារលើបញ្ហាយេនឌ័រ

នៅក្នុង*ប្រទេសឥណ្ឌា* សមាគមស្ថាបនាតំបន់ជនបទឡើងវិញ នៅអាស៊ីភាគខាងត្បូង (SARRA) បានផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជូនដល់ជំនួយការច្បាប់សហគមន៍ អំពីប្រជាជនកុលសម្ព័ន្ធដែលរស់នៅក្នុងព្រៃ ក្នុងរដ្ឋអាន់ដ្រាប្រាដេស ក្នុងឆ្នាំ២០១០ ដោយសហការជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលជាន់ខ្ពស់ ដែលទទួលខុសត្រូវលើបញ្ហាព្រៃឈើ បរិស្ថាន និងកុលសម្ព័ន្ធ។ សិក្ខាសាលាបណ្តុះបណ្តាលជំនួយការផ្នែកច្បាប់រយៈពេល ៤ថ្ងៃ សម្រាប់ប្រជាជនកុលសម្ព័ន្ធ ចំនួន៦៣នាក់ (ភាគច្រើនជាស្ត្រី និងយុវជន) រួមមានការប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយផ្ទាល់ជាមួយរដ្ឋមន្ត្រីមួយរូប និងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ដទៃទៀត។ នេះគឺជាលើកទី១ ដែលមានការប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយផ្ទាល់បែបនេះ ហើយវាបានជំរុញឱ្យមានទំនុកចិត្តពីប្រជាជនកុលសម្ព័ន្ធ ព្រមទាំងលើកកម្ពស់ឱ្យមានកិច្ចសន្ទនា និងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវចំណេះដឹងរបស់ប្រជាជនកុលសម្ព័ន្ធអំពី នីតិវិធីច្បាប់ និងនីតិវិធីរដ្ឋបាល ដើម្បីទទួលបានប្លង់ដី។ សមាគមស្ថាបនាតំបន់ជនបទឡើងវិញ នៅអាស៊ីភាគខាងត្បូង បានបកប្រែច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិដីធ្លី ឆ្នាំ២០០៦ ជាភាសាក្នុងស្រុក (ភាសាតេលូហ្គូ) និងបានបោះពុម្ពចំនួន១.០០០ច្បាប់ ព្រមជាមួយនឹងព័ត៌មានជាក់ស្តែងសម្រាប់ប្រជាជនកុលសម្ព័ន្ធ អំពីរបៀបដាក់ពាក្យសុំការប្រគល់ដីធ្លី។ ជំនួយការផ្នែកច្បាប់ដែលទើបទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលថ្មីៗ ស្ទើរតែពាក់កណ្តាល បានបំពេញពាក្យសុំការប្រគល់ដីធ្លីរបស់ពួកគេដោយខ្លួនឯង និងបានជួយដល់គ្រួសារកុលសម្ព័ន្ធចំនួន៤៥ គ្រួសារដទៃទៀតក្នុងការបំពេញទម្រង់ទាំងនោះ។

ស្ថិតក្រោមគម្រោងយេនឌ័រ និងសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ខ្លួន ដែលមានរយៈពេល៣ឆ្នាំ នៅក្នុង ប្រទេសម៉ូហ្សំប៊ិក និងដោយមានកិច្ចគាំទ្រពីប្រទេសន័រវេ អង្គការ FAO និងមជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកគតិយុត្ត និងយុត្តិធម៌ (CFJJ) ដែលជាស្ថាប័ន រដ្ឋាភិបាល បានចាប់ផ្តើមវគ្គបណ្តុះបណ្តាលជំនួយការច្បាប់ និងកិច្ចគាំទ្រនៅមូលដ្ឋាន អំពីយេនឌ័រសម្រាប់សង្គមស៊ីវិល វិស័យសាធារណៈ និងមេដឹកនាំសហគម៍។ កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលមួយដែលទូលំទូលាយជាងនេះ អំពីបញ្ហាដីធ្លីសម្រាប់ចៅក្រម មេធាវី និងមន្ត្រីនគរបាល ដែលមានប្រតិបត្តិការចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០០ បានបង្ហាញឱ្យឃើញ អំពីសេចក្តីត្រូវការក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីច្បាប់ភូមិបាលថ្មី ជូនដល់តួអង្គរដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋាន និងសង្គមស៊ីវិល ដែលធ្វើការងារដោយផ្ទាល់ជាមួយប្រជាពលរដ្ឋជនបទ។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលជំនួយការច្បាប់ បានចាប់ផ្តើមក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ហើយគម្រោងបានអភិវឌ្ឍម៉ូឌុលអំពីយេនឌ័រមួយក្នុងឆ្នាំ២០១០ ដែលស្វែងរកធ្វើការងារ លើបញ្ហាយេនឌ័រជាមួយបុរស ព្រមទាំងស្ត្រីតាមរយៈវគ្គបណ្តុះបណ្តាលជំនួយការផ្នែកច្បាប់ សិក្ខាសាលាថ្នាក់ស្រុកសម្រាប់ចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងនាយនគរបាល កម្មវិធីគាំទ្របច្ចេកទេសនៅមូលដ្ឋាន និងវគ្គនានានៅតាមសហគមន៍។ គម្រោងក៏លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងផងដែរ អំពីសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី និងសមភាពយេនឌ័រ តាមរយៈយុទ្ធនាការតស៊ូមតិថ្នាក់ជាតិមួយ។ សារត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយ ជាភាសា ជាតិសំខាន់ៗទាំង៤ រាប់បញ្ចូលការផ្សព្វផ្សាយសារនៅលើអាវយឺត ផ្ទាំងបដា និងប្រតិទិន សៀវភៅគំនូរជីវចល និងខ្សែអាត់វីដេអូ ព្រមទាំងតាមរយៈការសម្តែងល្ខោន តាមសហគមន៍ វិទ្យុ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដទៃទៀត។ គម្រោងកំពុងផលិតសៀវភៅមួយសម្រាប់បញ្ចូលទៅក្នុងសម្ភារសិក្សានៃកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលជំនួយការច្បាប់ និងវិស័យយុត្តិធម៌ ដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយជាងនេះ។

កូនសៀវភៅ Commonweath Secretariat ដែលត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយនៅឯកិច្ចប្រជុំ រដ្ឋមន្ត្រីយុត្តិធម៌នៅប្រទេសអូស្ត្រាលីក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១ និងផ្សព្វផ្សាយក្រោម ភាពជាដៃគូជាមួយអង្គការ ActionAid មានគោលបំណង “ផ្តល់ព័ត៌មានជាក់ស្តែង សំខាន់ៗជូនដល់តួអង្គពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដែលធ្វើការងារសំដៅធ្វើឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ចំពោះការទាមទារធនធាន និងសិទ្ធិរបស់ស្ត្រីក្រោមច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់”។ កូនសៀវភៅនេះ គឺជាឧបករណ៍មួយសមស្របសម្រាប់ចៅក្រម មន្ត្រីរដ្ឋបាលក្នុងមូលដ្ឋាន មេដឹកនាំបែបប្រពៃណី មេដឹកនាំសហគមន៍ និងស្ត្រីជនបទនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន ហើយសៀវភៅនេះ នឹងមានសារប្រយោជន៍ជាពិសេស សម្រាប់ប្រើប្រាស់ជាសេចក្តី ណែនាំបណ្តុះបណ្តាល និងឯកសារយោងសម្រាប់ជំនួយការច្បាប់សហគមន៍។ សៀវភៅនេះត្រូវបានបោះពុម្ពជាភាសាជាច្រើនផ្សេងៗគ្នា និងផ្តល់នូវសេចក្តីណែនាំជា ជំហានៗ សម្រាប់អភិវឌ្ឍឱ្យមានការយល់ដឹងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយមួយអំពីច្បាប់ និងលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការអនុវត្តច្បាប់ពេញលេញ ដើម្បីការពារលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានសិទ្ធិដីធ្លី។

ប្រភព៖ Catherine Gatundu’s presentation on “Africa experiences of civil society involvement in land policy process” at the May 2011 technical workshop; Marianna Bicchieri’s presentation on “Gender and Land Project – Mozambique” at FAO, Rome, 13 May 2010; ILC, 2010d; Catherine Gatundu, personal communication.

គម្រោងដែលត្រូវបានពិភាក្សានៅក្នុងប្រអប់២.៧ ក៏បានប្រើប្រាស់កិច្ចគាំទ្រពីជំនួយការផ្នែកច្បាប់ ជាវិធីមួយសម្រាប់គាំទ្រដល់ដំណើរការផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍។ គម្រោងនេះមានភាពច្នៃប្រឌិតជាពិសេស ក្នុងការស្វែងរកបង្កើតឱ្យមាននូវកម្រិត និងប្រភេទនៃកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ដែលមានប្រសិទ្ធភាពបំផុត ដើម្បីធានាឱ្យមាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងសហគមន៍មូលដ្ឋាន ដូចមានរៀបរាប់បន្ថែមទៀតនៅក្នុងប្រអប់២.១៤។

ប្រអប់២.១៤៖ មេរៀនបទពិសោធន៍អំពីកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់

ប្រភព៖ Rachael Knight's presentation on "Gender-equitable participation in land governance: community land titling in Liberia, Mozambique and Uganda" at the May 2011 technical workshop; Knight 2011; Catherine Gatundu, personal communication.

នៅក្នុងគម្រោងផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍ នៅ*ប្រទេសលីបេរីយ៉ា ម៉ូហ្សំប៊ិក និងយូហ្គាន់ដា* ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់២.៧ ក្រុមសហគមន៍ ត្រូវបានផ្តល់ជូននូវជំនួយផ្នែក ច្បាប់ក្នុងកម្រិតផ្សេងៗគ្នា ខណៈពេលដែលពួកគេអនុវត្តតាមដំណើរការផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍ ដែលត្រូវបានផ្តល់អាណត្តិការងារស្របច្បាប់ដោយប្រទេសរបស់ពួកគេ។ វឌ្ឍនភាពរបស់ក្រុមទាំងនេះ ត្រូវបានត្រួតពិនិត្យ ហើយលទ្ធផលត្រូវបានយកមកប្រៀបធៀប និងវិភាគដើម្បីកំណត់ថាតើអង្គការអន្តរជាតិ រដ្ឋាភិបាល និងអង្គការ មិនមែនរដ្ឋាភិបាលជាតិ អាចគាំទ្រដល់ការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍ដោយរបៀបណា។

នៅក្នុងប្រទេសនីមួយៗ សហគមន៍ចំនួន២០ ត្រូវបានស្នើសុំឱ្យចូលរួមនៅក្នុងគម្រោងនេះដែលសហគមន៍នីមួយៗត្រូវបានចាត់តាំងឱ្យស្ថិតនៅក្នុងក្រុមមួយក្នុងចំណោមក្រុមទាំង៤ ដែលទទួលបានកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ក្នុងកម្រិតខុសៗគ្នា ៖

- ការអប់រំ និងការបណ្តុះបណ្តាលអំពីច្បាប់ប្រចាំខែ ត្រូវបានផ្តល់ជូនដោយក្រុមការងារមេធាវីតាមមូលដ្ឋានមួយ និងអ្នកចងក្រងសហគមន៍/អ្នកបច្ចេកទេស ក្នុងនោះសមាជិកសហគមន៍ទាំងអស់ត្រូវបានអញ្ជើញឱ្យចូលរួមនៅក្នុងវគ្គ បណ្តុះបណ្តាលទាំងនេះ ហើយវិធានការដាក់លាក់ ត្រូវបានអនុម័តដើម្បីធានា ឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី។
- កិច្ចគាំទ្រពីជំនួយការផ្នែកច្បាប់ពី "ជំនួយការផ្នែកច្បាប់លើបញ្ហាដីធ្លី" ដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស និងបម្រើការងារនៅតាមសហគមន៍ចំនួន២រូប (ស្ត្រី ១រូប និងបុរស ១រូប នៅក្នុងប្រទេសម៉ូហ្សំប៊ិក និងយូហ្គាន់ដា និងទៅតាមជម្រើសរបស់សហគមន៍នៅក្នុងប្រទេសលីបេរីយ៉ា) បូករួមនឹងការអប់រំ និងការបណ្តុះបណ្តាលអំពីច្បាប់ប្រចាំខែ - ជំនួយការផ្នែកច្បាប់បានទទួលការបណ្តុះ បណ្តាលស៊ីជម្រៅរាប់បញ្ចូលទាំងការបញ្ចូលក្រុមងាយរងគ្រោះ និងយុទ្ធសាស្ត្រ សម្រាប់បន្សីុសិទ្ធិបែបប្រពៃណីទៅនឹងច្បាប់ជាតិ និងគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្ស។
- ការអប់រំអំពីច្បាប់ប្រចាំខែ និងកិច្ចគាំទ្របច្ចេកទេសពេញលេញពីមេធាវីនៅក្នុងគម្រោង និងក្រុមការងារតាមមូលដ្ឋាន នៅក្នុងដំណើរការផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍រាប់បញ្ចូលជំនួយលើការដោះស្រាយទំនាស់។
- ក្រុមត្រួតពិនិត្យ-សហគមន៍បានចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំមួយដែលពួកគេត្រូវបានផ្តល់ជូននូវឯកសារច្បាប់ និងនិយ័តកម្មជាតិស្តីពីដីធ្លី សេចក្តីណែនាំ និងសម្ភារបណ្តុះបណ្តាលដទៃទៀត អំពីការអនុវត្តតាមដំណើរការផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍។

នៅក្នុងប្រទេសទាំង៣ សហគមន៍ដែលបានទទួលកិច្ចគាំទ្រពីជំនួយការផ្នែកច្បាប់ និងការអប់រំ ព្រមទាំងការបណ្តុះបណ្តាលអំពីច្បាប់ប្រចាំខែ (ចំណុចទី២ នៅក្នុងបញ្ជីរាយនាមខាងលើ) បានទទួលជោគជ័យខ្លាំងបំផុត ក្នុងការបញ្ចប់ដំណើរការចុះបញ្ជី ដោយធ្វើបានប្រសើរជាងអ្នកដែលបានទទួលកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ពេញលេញ។ ជំនួយការផ្នែកច្បាប់ដើរតួនាទីមួយគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងការគាំទ្រឱ្យមានការចូលរួមរបស់សហគមន៍នៅក្នុងគម្រោង។ គំហើញទាំងនេះបានឱ្យដឹងថាការបណ្តុះបណ្តាល និងការត្រួតពិនិត្យទៅលើជំនួយការផ្នែកច្បាប់សហគមន៍ ដែលត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្នុងមូលដ្ឋាន អាចជាវិធីមួយដែលចំណាយតិច មានភាពស័ក្តិសិទ្ធិ និងមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការគាំទ្រដល់សហគមន៍ជាច្រើន តាមរយៈដំណើរការចងក្រងឯកសារអំពីដីធ្លី។ បទពិសោធន៍របស់គម្រោងក៏បានឱ្យដឹងផងដែរថា ការផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍ អាចទទួលបានការគាំទ្រប្រសើរបំផុត ពីជំនួយការច្បាប់សហគមន៍ក្រោមការត្រួតពិនិត្យពីក្រុមគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ និងបច្ចេកទេសមួយក្រុម។

បញ្ហាមួយដ៏សំខាន់ចុងក្រោយ គឺជាសេចក្តីត្រូវការក្នុងការពិចារណាស្វែងរកដំណោះស្រាយប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិត ជាពិសេសនៅកម្រិតមូលដ្ឋាន។ ប្រអប់២.១៥ រៀបរាប់អំពីក្រុមឃ្លាំមើលដែលជាយន្តការ មួយសម្រាប់កិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសកេនយ៉ា។ ក្រុមឃ្លាំមើលអាចសម្រាលសម្ពាធទៅលើប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផ្លូវការ និងដើរតួនាទីជាយានមួយសម្រាប់ផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋមូលដ្ឋាននៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីតុលាការក្នុងមូលដ្ឋាន និងយន្តការដោះស្រាយវិវាទ។ ក្រុមទាំងនេះ ក៏អាចដើរតួនាទីមួយ ទៀតជាយន្តការមួយដែលមានលក្ខណៈកាន់តែទូលំទូលាយសម្រាប់អភិបាលកិច្ចដោយមានការចូលរួមនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

ប្រអប់២.១៥៖

ក្រុមឃ្លាំមើលសហគមន៍សម្រាប់គាំទ្រដល់សិទ្ធិស្ត្រី ក្នុងការទទួលបានដីធ្លី

ប្រភព៖
GROOTS Kenya, 2011.

អង្គការសង្គមស៊ីវិល ដែលមានឈ្មោះថា GROOTS Kenya បានជួយដល់សហគមន៍មូលដ្ឋាននៅក្នុងស្រុកហ្គាទុនឌូ ក្នុងការរៀបចំបង្កើតក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិ នៅក្នុងសហគមន៍ (WDGs) ដើម្បីការពារស្ត្រីមេម៉ាយ និងកុមារកំព្រា ពីការបាត់បង់ដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ។

ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍ មានមូលដ្ឋានផ្អែកលើគំនិតថា សមាជិកសហគមន៍ទាំងស្ត្រី និងបុរស គួរធ្វើការរួមគ្នាដើម្បីទប់ស្កាត់ការរំលោភបំពានទៅ លើសិទ្ធិទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគេ។ ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍នីមួយៗ មានសមាជិកជាបុរស និងស្ត្រី ចន្លោះពី ១៥នាក់ ទៅ ២៥នាក់ ដែលបានស្ម័គ្រចិត្តក្រោយពេលមានដំណើរការសហគមន៍បែបចូលរួមមួយ។ ដំណើរការនេះរួមមានការប៉ាន់ប្រមាណទៅលើសេចក្តីត្រូវការសហគមន៍ការកៀរគរ អ្នកពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗដូចជា ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យនៅក្នុងភូមិ អង្គការសិទ្ធិមនុស្ស និងអាជ្ញាធរ ថ្នាក់ខេត្ត តាមរយៈការចែករំលែកលទ្ធផលនៃការប៉ាន់ប្រមាណ និងការពន្យល់អំពីផលប៉ះពាល់នៃការរំលោភបំពានសិទ្ធិដីធ្លី ព្រមទាំងកិច្ចសន្ទនានៅក្នុងសហគមន៍។ អ្នកចូលរួមជាស្ត្រី ទទួលបានការលើកទឹកចិត្តជាពិសេស។ នៅពេលដែលការរំលោភបំពានសិទ្ធិដីធ្លីមួយមានការ ពាក់ព័ន្ធជាមួយសមាជិកសហគមន៍ងាយរងគ្រោះ ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិ នៅក្នុងសហគមន៍ធ្វើការកំណត់ទៅលើអង្គហេតុនៃករណី ជូនដំណឹងទៅកាន់សមាជិក សហគមន៍ដទៃទៀត និងធ្វើការសម្រុះសម្រួលដើម្បីធានាថា ជនដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើរំលោភបំពានប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិទៅឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិស្របច្បាប់វិញ។ វិធីសាស្ត្រសម្រុះសម្រួលផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន ត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ ដែលមានការចូលរួមពីមេដឹកនាំ សហគមន៍មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋានមេដឹកនាំដទៃទៀត និងចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ។ ក្នុងករណីចាំបាច់ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍ រៀបចំឱ្យមានការដាក់ពាក្យបណ្តឹងនៅឯតុលាការ និងធានាថាវិធានរបស់តុលាការត្រូវបានអនុវត្តន៍។ ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍ ក៏ទទួលបានផងដែរនូវការបញ្ជូនពីប្រជាពលរដ្ឋ ឬស្ថាប័នមួយចំនួន ដូចជា នគរបាល ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ អាជ្ញាធរថ្នាក់ខេត្ត អ្នកចុះបញ្ជីដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក អង្គជំនុំជម្រះវិវាទដីធ្លី និងក្រុមប្រឹក្សាភិបាលទទួលបន្ទុកការងារ ត្រួតពិនិត្យដីធ្លី។ សហគមន៍ផ្តល់មតិយោបល់ត្រឡប់ តាមរយៈការវាយតម្លៃ និងការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ ដែលដឹកនាំធ្វើដោយក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិ នៅក្នុងសហគមន៍ ហើយក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍ ដែលទទួលបានជោគជ័យត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឱ្យចែករំលែកអំពីវឌ្ឍនភាព និងការអនុវត្តរបស់ពួកគេ តាមរយៈការផ្លាស់ប្តូរបទពិសោធន៍ ឬទស្សនកិច្ចទៅកាន់សហគមន៍ដទៃដែលជួបប្រទះបញ្ហាស្រដៀងគ្នា។

តាមរយៈដៃគូ ដូចជា GROOTS Kenya និងទីភ្នាក់ងារដទៃទៀត សមាជិករបស់ ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍ នៅក្នុងស្រុកហ្គាទុនឌូ បានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលមូលដ្ឋាន ក្នុងនាមជាជំនួយការផ្នែកច្បាប់ ដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យពួកគេ អាចផ្តល់ការសម្រុះសម្រួល រវាងភាគីវិវាទ នឹងដំបូន្មានផ្នែកច្បាប់ជាមូលដ្ឋាន។ ក្រុមឃ្លាំមើល បញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍ ក៏កសាងឱ្យមានការយល់ដឹង និងផ្តល់ព័ត៌មាន ដល់ប្រជាពលរដ្ឋអំពីបណ្តាញសមស្របសម្រាប់រក្សាសន្តិសុខសុវត្ថិភាពឯកសារដែលការពារសិទ្ធិរបស់ពួកគេផងដែរ។

ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍នៅក្នុងស្រុកហ្គាទុនឌូ បានគាំទ្រដល់រដ្ឋបាលខេត្ត តាមរយៈការដោះស្រាយករណីនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងការកាត់បន្ថយ សម្ពាធទៅលើប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផ្លូវការ។ ការច្នៃប្រឌិតថ្មីដទៃទៀត រួមមានលទ្ធភាពរបស់ ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍ ក្នុងការធ្វើសេចក្តីថ្លែង ក្នុងអំឡុងពេលដែលមានករណីដីធ្លីនៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផ្លូវការ។ តាមរយៈការផ្តល់របាយការណ៍ប្រចាំខែ ជូនដល់រដ្ឋបាលខេត្ត អំពីការបំពេញការងាររបស់អាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុងសហគមន៍ បានបង្ហាញខ្លួនឯងថា ជាមធ្យោបាយមួយដ៏ល្អប្រសើរនៃអភិបាលកិច្ចដោយមានការចូលរួមដែលផ្តល់កិច្ចគាំទ្រ ដ៏មានតម្លៃសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ យ៉ាងណាមិញ ក្រុមឃ្លាំមើលបញ្ហាដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិនៅក្នុង សហគមន៍ ជួបប្រទះបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនដូចជា កង្វះការទទួលស្គាល់ឧបសគ្គរាំងស្ទះផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និងវប្បធម៌ កង្វះមូលដ្ឋានរូបវន្ត (ការិយាល័យ) និងអំពើពុករលួយ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់២.៥៖ ការធានាឱ្យមានកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ WOLREC, 2011; YWAP, 2011; RWN, 2011; FAO, 2001: 29–34.

- ✓ ប៉ាន់ប្រមាណទៅលើប្រភេទ និងកម្រិតនៃកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ដែលសហគមន៍ត្រូវការរាប់បញ្ចូលវិធីប្រសើរបំផុតក្នុងការសម្របសម្រួលឱ្យមានកិច្ចការពារសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី និងក្រុមងាយរងគ្រោះក្នុងអំឡុងពេលដែលមានកិច្ចខិតខំផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍។
- ✓ បណ្តុះបណ្តាលជំនួយការច្បាប់សហគមន៍ឱ្យចេះធ្វើការងារជាមួយស្ត្រី និងបុរស អាស្រ័យដោយបុរសក៏ត្រូវការគាំទ្រឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរផងដែរ។ ផ្តល់ឱ្យជំនួយការច្បាប់សហគមន៍នូវកិច្ចគាំទ្រហិរញ្ញវត្ថុ កិច្ចគាំទ្រផ្នែកភស្តុភារ និងកិច្ចគាំទ្រដទៃទៀត ជាពិសេសក្នុងការគាំទ្រដល់ក្រុមងាយរងគ្រោះ ដូចជាស្ត្រីមេម៉ាយ កុមារកំព្រា និងជនជាតិដើមភាគតិច។
- ✓ រៀបចំបង្កើតក្រុមឃ្លាំមើលសហគមន៍ និងភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងពួកគេទៅនឹងមជ្ឈមណ្ឌល ជំនួយផ្នែកច្បាប់ ដើម្បីទទួលបានកិច្ចគាំទ្រ។
- ✓ រៀបចំបង្កើតតុលាការក្នុងមូលដ្ឋានចល័ត និងការិយាល័យចល័តសម្រាប់ចុះបញ្ជីអាពាហ៍ពិពាហ៍ បញ្ជីកំណើត និងបញ្ជីមរណភាព ដើម្បីធ្វើឱ្យកាន់តែមានភាពងាយស្រួលសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងការទទួលបានឯកសារច្បាប់មូលដ្ឋាន និងដាក់ពាក្យ បណ្តឹងនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការផ្លូវការ នៅពេលដែលស្ថាប័នដោះស្រាយវិវាទបែបប្រពៃណី ឬស្ថាប័នដោះស្រាយវិវាទក្នុងមូលដ្ឋានមិនអាចដោះស្រាយករណីទាំងនោះបាន។
- ✓ អភិវឌ្ឍន៍មូលដ្ឋានទិន្នន័យមួយអំពីករណីនៅឯតុលាការ និងករណីយុត្តិសាស្ត្រតាមផ្លូវច្បាប់ ដែលលើកកម្ពស់ និងគាំទ្រអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ និងបង្កើតយុទ្ធនាការណ៍លើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ដើម្បីជូនដំណឹងដល់អ្នកឃ្លាំមើលសហគមន៍ និងជំនួយការផ្នែកច្បាប់អំពីឧទាហរណ៍ទាំងនេះ។
- ✓ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចងក្រងឯកសារអំពីការអនុវត្តល្អ និងការរៀនសូត្រពីគ្នាទៅវិញទៅមក។

ចូរចងចាំ!

អភិក្រមផ្សេងៗគ្នាប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិត ចំពោះកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ គឺជាអភិក្រមដែល មានប្រសិទ្ធភាពបំផុត។ រដ្ឋាភិបាលគួរកំណត់ឱ្យមាននូវឧទាហរណ៍មួយពីកម្រិតកំពូល ប៉ុន្តែ អង្គការសង្គមស៊ីវិលក៏មានសារសំខាន់ខ្លាំងផងដែរក្នុងការឈោងចាប់ និងគាំទ្រដល់ប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋាន។

កំណត់សម្គាល់

៥ Marianna Bicchieri, Patricia Costas, Nigel Edmead, Debbie Fletcher, Renée Giovarelli, Rachael Knight, Martha Osorio, Rebecca Sittie, Josephine Stowers-Fiu and Margret Vidar បានផ្តល់ជាតុច្ចលសំខាន់ៗនៅក្នុងម៉ូឌុលនេះ ក្នុងអំឡុងពេលនៃសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ដែលប្រព្រឹត្តធ្វើឡើងក្នុង ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ នៅឯការិយាល័យកណ្តាលរបស់អង្គការ FAO រាប់បញ្ចូលតាមរយៈការពិភាក្សារបស់ក្រុមការងារបច្ចេកទេសច្បាប់ចំនួនពីរក្រុមផងដែរ។

វាមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ក្នុងការដែលមានមូលដ្ឋានច្បាប់ត្រឹមត្រូវ សម្រាប់ក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិ និងក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ និងដើម្បីឱ្យយន្តការអនុវត្ត និងត្រួតពិនិត្យមានប្រសិទ្ធភាព។

ការសង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗ ស្តីពីបញ្ហាច្បាប់

ការមានប្រព័ន្ធច្បាប់ច្រើន និងច្បាប់ប្រពៃណី ផ្តល់នូវឱកាសសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ។ បើទោះបីជាទាំងនេះ មិនមែនជាដំណោះស្រាយរយៈពេលវែងក៏ដោយ គួរមានកិច្ចខិតខំដើម្បីស្វែងរកឱកាសទាំងនេះ និងធ្វើឱ្យបុគ្គលគ្រប់រូបមានលទ្ធភាពទទួលបានឱកាស។

ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ និយ័តកម្ម និងនីតិវិធីដែលមានការចូលរួម និងមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយស្ត្រី និងបុរស មកពីក្រុមសង្គមផ្សេងៗគ្នា ផ្តល់នូវកិច្ចគាំទ្រសំខាន់ៗចំពោះអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

ការទទួលបានយុត្តិធម៌ ពុំមែងតែងមានសមធម៌យេនឌ័រឡើយ។ វាមានភាពចាំបាច់ដែលត្រូវធ្វើការងារជាមួយប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌បែបផ្លូវការ និងបែបប្រពៃណី និងយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្នុងមូលដ្ឋាន និងយន្តការ ដោះស្រាយវិវាទបែបប្រពៃណី ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវសមធម៌យេនឌ័រ។

គេគួរប្រើប្រាស់អភិក្រមប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិត ចំពោះកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ដូចជា ក្រុមឃ្លាំមើលសហគមន៍ និងជំនួយការច្បាប់សហគមន៍។ កម្រិត និងប្រភេទនៃកិច្ចគាំទ្រដែលគេត្រូវការនៅក្នុងបរិបទនីមួយៗគួរត្រូវបានប៉ាន់ប្រមាណដោយប្រុងប្រយ័ត្ន។

អនុសាសន៍លើ
សូចនាករលើការត្រួតពិនិត្យសម្រាប់បញ្ហាផ្នែកច្បាប់

- ☐ វត្តមាននៃច្បាប់ និងគោលនយោបាយដែលគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរសដែលជាសមាជិកនៃគណៈកម្មការកែទម្រង់ច្បាប់ភូមិបាល។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស ដែលជាសមាជិកនៃក្រុមរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដែលធ្វើការងារលើច្បាប់ និយ័តកម្ម និងនីតិវិធីបុត្រសម្ព័ន្ធ ដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី។
- ☐ វត្តមាននៃដំណើរការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដោយមានការចូលរួម និងមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយស្ត្រី និងបុរសពីថ្នាក់មូលដ្ឋាន។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃសំណើរបស់ក្រុមស្ត្រីដែលត្រូវបានយកមកពិចារណា និងធ្វើសមាហរណកម្មទៅក្នុងលិខិតុបករណ៍ច្បាប់ដែលត្រូវបានអនុម័ត។
- ☐ វត្តមាននៃច្បាប់ស្តីពីការស្នងមរតក ដែលមានស៊ីសង្វាក់ និងគាំទ្រដល់កំណែទម្រង់លើការកាន់កាប់ និងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។
- ☐ ចំនួននៃយន្តការអនុវត្ត និងត្រួតពិនិត្យសម្រាប់ច្បាប់ភូមិបាល។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស ដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស ដែលជាសមាជិកនៃស្ថាប័ន និងយន្តការដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី រាប់បញ្ចូល ក្រុមឃ្លាំមើលក្នុងមូលដ្ឋាន។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរសដែលជាសមាជិកអាជ្ញាធរបែបប្រពៃណីដោះស្រាយបញ្ហាដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនការផ្តួចផ្តើមដើម្បីលុបបំបាត់ឧបសគ្គក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរសដែលទទួលបានកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់ក្នុងករណីដីធ្លី នៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផ្លូវការ។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃវិវាទ ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ស្ត្រីនៅចំពោះមុខតុលាការ និងយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។

ឯកសារយោង

Ahikire, J. 2010. *Half full or half empty glass. Decentralisation and women's land rights in Uganda*. Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

Carfield, M. 2011. Land justice in Uganda: Preserving peace, promoting integration. *In* E. Harper, ed. *Working with customary justice systems: post-conflict and fragile states, pp. 127-–143.* Rome, International Development Law Organization.

Daley, E. 2011. *Gendered impacts of commercial pressures on land*. Rome, ILC. www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/902/mokoro_gender_web_11.03.11. pdf

Daley, E. Dore-Weeks, R. & Umuhoza, C. 2010. Ahead of the game: Land tenure reform in Rwanda and the process of securing women's land rights. *Journal of Eastern African Studies*, 4(1): 131–152.

Djusaeva, S. 2012. *Promoting rural women's rights to land: UN Women programme experience in Kyrgyzstan and Tajikistan*. Paper prepared for the Expert Group Meeting on Good Practices in Realizing Women's Rights to Productive Resources, with a Focus on Land, organized by UNWomen in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, 25–27 June 2012.

Englert, B. & Daley, E. 2008. Introduction. *In E. Daley and B. Englert. Women's land rights and privatization in Eastern Africa.* Woodbridge, UK, Boydell and Brewer.

FAO. 2001. *Good practice guidelines for agricultural leasing arrangements. Land Tenure Studies No. 2*. Rome.

FAO. 2002c. *Law-making in an African context: The 1997 Mozambican Land Law*, C. Tanner. FAO Legal Papers Online No. 26, Rome.www.fao.org/fileadmin/user_upload/legal/docs/lpo26.pdf

FAO. 2004. *Leasing agricultural land*. *Land Tenure Notes No. 1*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/007/y5513e/y5513e00.pdf

FAO. 2006a. *Gender and law: Women's rights in agriculture, L. Cotula*. FAO Legislative Study No. 76, Rev.1.Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/y4311e/y4311e00.pdf

FAO. 2006b. *Land tenure alternative conflict management. Land Tenure Manuals No. 2*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/a0557e/a0557e00.pdf

FAO. 2008a. *Compulsory acquisition of land and compensation. Land Tenure Studies No. 10*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/011/i0506e/i0506e00.pdf

FAO. 2009c. "We all inherited this earth", inheritance rights of widows and children in the context of AIDS: legal overview. Rome. (unpublished report)

FAO. 2011a. *Governing land for women and men – gender and voluntary guidelines on responsible governance of tenure of land and other natural resources*, E. Daley and C.M. Park. *Land Tenure Working Paper No. 19*. Rome. http://www.fao.org/docrep/014/ma811e/ma811e00.pdf

FAO. 2012b. *Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*. Rome. http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf

Government of Samoa. 2008. *Legislative drafting handbook*. Legislative drafting requirements approved by the Attorney General for use in Samoa from July 2008. Apia, Legislative Division of the Office of the Attorney General.

GROOTS Kenya. 2011. Complementing the state: the contribution of the "watchdog groups" in protecting women's land rights in Gatundu District, Kenya. Rome, ILC.

Guyer, J. 1987. Women and the state in Africa: Marriage law, inheritance and resettlement. *Working Papers in African Studies No. 129*. Boston, Massachusetts, USA, African Studies Centre, Boston University.

Harrington, A. & Choprah, T. 2010. *Arguing traditions. Denying Kenya's women access to land rights.* Justice for the Poor Research Report No. 2/2010. Washington, DC, World Bank.

ILC. 2010c. Women's Access to Land – Project Brief 3: Promoting women's property rights and ownership in Pakistan. Rome. (unpublished)

ILC. 2010d. Women's Access to Land – Project Brief 4: Sustainable empowerment of tribal communities through land rights movement with women partnership for securing dignity and equity. Rome. (unpublished) International Justice Mission. Our Work: What We Do.http://www.ijm.org/ourwork/whatwedo

Kapur, A. 2011. Two faces of change: The need for a bi-directional approach to improve women's land rights in plural legal systems. *In* E. Harper, ed. *Working with customary justice systems: Post-conflict and fragile states*, pp. 73–92. Rome, International Development Law Organization.

Knight, R. 2011. The community land titling initiative: An investigation into the protection of customary land claims. *In* E. Harper, ed. *Working with customary justice systems: post-conflict and fragile states*, pp. 145–170. Rome, International Development Law Organization.

Mackenzie, F. 1989**.** Land and territory: the interface between two systems of land tenure, Murang'a District, Kenya. Africa, 59(1): 91–109.

Mackenzie, F. 1990. Gender and land rights in Murang'a District, Kenya. *Journal of Peasant Studies*, 17(4): 609–643.

Mackenzie, F. 1993. A piece of land never shrinks: Reconceptualizing land tenure in a smallholding district, Kenya. *In* T. Bassett and D. Crummey, eds. *Land in African agrarian systems*. Madison, Wisconsin, USA, University of Wisconsin Press.

Magezi, J. 2010. *The role of case law in upholding women's land Rights.* Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

McAuslan, P. 2010. Personal reflections on drafting laws to improve women's access to land: Is there a magic wand? *Journal of Eastern African Studies*, 4(1): 114–130.

Nakayi, R. 2010. *Is more less? Enhancing women's access to justice in Uganda.* Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

Namutebi, M. 2010. *The Office of the Administrator General and women's land rights*. Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

RWN. 2011. *Experiences of women in asserting their land rights: the case of Bugesera District, Rwanda.* Rome, Rwanda Women's Network, ILC.www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/956/wlr_5_rwn.pdf

Ssonko, M. N. 2010. *The application of succession law in the realization of women's land rights in Uganda*. Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

ULA. 2010. *The Uganda Land Alliance quarterly newsletter, Vol. 4*. Kampala.

Undeland, A. 2012**.** *Lessons learned and good practices in realizing women's rights to productive resources with a focus on land: Kyrgyzstan and Tajikistan*. Paper prepared for the Expert Group Meeting on Good Practices in Realizing Women's Rights to Productive Resources, with a Focus on Land, organized by UN Women in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, 25–27 June 2012.

UN Women. 2011. *Progress of the world's women 2011–2012: In pursuit of justice.* New York. http://progress.unwomen.org/pdfs/en-report-progress.pdf WLLA. 2010a. *The impact of national land policy and land reform in Uganda.* Accra, Women's Land Link Africa.

WOLREC. 2011. *Women's access to land and household bargaining power: a comparative action research project in patrilineal and matrilineal societies in Malawi.* Research Report No. 9. Rome, ILC, Women's Legal Resource Centre. www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/959/wlr_9_malawi.pdf

World Bank/FAO/IFAD. 2009a. Module 4: Gender issues in land policy and administration. *In Gender in agriculture sourcebook*. Washington, DC and Rome.

YWAP. 2011. *Assisting Kayole widows in gaining control to family land, Kenya*. Research Report No. 10. Rome, ILC, Young Widows Advancement Program. www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/951/wlr_10_ywap.pdf

ម៉ូឌុល

៣

ស្ថាប័ន

បញ្ជីរាយនាមប្រអប់ និងតារាងរូបភាព

ប្រអប់

65
ប្រអប់៣.១ ៖
ស្ថាប័ន និងគោលការណ៍ណែនាំ
68
ប្រអប់៣.២ ៖
សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ
69
ប្រអប់៣.៣ ៖
ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន
71
ប្រអប់៣.៤ ៖
ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី
73
ប្រអប់៣.៥ ៖
ការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណី
75
ប្រអប់៣.៦ ៖
ការកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
78
ប្រអប់៣.៧ ៖ ការគាំទ្រឱ្យមានការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេសសម្រាប់កុមារី
78
ប្រអប់៣.៨ ៖
បញ្ហាប្រឈមចំពោះសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងសកម្មភាព និងបច្ចេកវិទ្យារដ្ឋបាលដីធ្លី

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់

70
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.១ ៖
ការជានាឱ្យមានស្ថាប័នដីធ្លីដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ
74
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.២ ៖
ការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណី និងស្ថាប័នមូលដ្ឋាន
76
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.៣ ៖
ការកសាងសមត្ថភាពស្ត្រី
76
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.៤ ៖
ការអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពស្ថាប័នសម្រាប់សមធម៌យេនឌ័រ
79
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.៥ ៖
សកម្មភាពសម្រាប់ប្រទេសនានាដែលមានគម្លាតយេនឌ័រធ្ងន់ធ្ងរ
80
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.៦ ៖
ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លី
81
សូចនាករត្រួតពិនិត្យជាអនុសាសន៍សម្រាប់ស្ថាប័ន

តារាង និងរូបភាព

66
រូបភាព៣.១ ៖
ការប្រាស្រ័យទាក់ទងក្នុង ចំណោមស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើការ កាន់កាប់ដីធ្លី

ម៉ូឌុល៣៖ ស្ថាប័ន

ការកសាងស្ថាប័នដីធ្លីដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ និងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ

សេចក្តីផ្តើម[៦]

អភិបាលកិច្ចដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌ និងមានការទទួលខុសត្រូវ ព្រមទាំងក្នុងលក្ខណៈមួយដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ជាវិជ្ជមានសម្រាប់សង្គមទាំងមូលទាមទារឱ្យមានការបញ្ចូលយេនឌ័រទាំងពីរប្រកបដោយសមធម៌ទៅក្នុងរាល់គ្រប់ស្ថាប័នដីធ្លី និងដំណើរការអភិបាលកិច្ចទាំងអស់។ ដូច្នេះគេត្រូវការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពរបស់ស្ត្រី និងបុរស ដើម្បីចូលរួមប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នៅក្នុងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លី និងសមត្ថភាពរបស់ស្ថាប័នដីធ្លី ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាយេនឌ័រនៅក្នុងដំណើការអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។

ស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ បានទទួលការគាំទ្រពីគោលការណ៍អនុវត្តន៍ ស្នូលនៃគោលការណ៍ណែនាំ ស្តីពីការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួម ព្រមទាំងកថាខណ្ឌជាច្រើនដទៃទៀតនៅក្នុងអត្ថបទ (ប្រអប់៣.១)។

ប្រអប់៣.១៖

ស្ថាប័ន និង គោលការណ៍ណែនាំ

៣.ខ.៦ ការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួម៖ ការចូលរួម និងការស្វែងរកកិច្ចគាំទ្រពី អ្នកដែលមានសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់ ដែលអាចទទួលរងផលប៉ះពាល់ពីសេចក្តីសម្រេចចិត្ត មុនពេលដែលសេចក្តីសម្រេចចិត្តត្រូវបានធ្វើឡើង និងឆ្លើយតបទៅនឹងវិភាគទានរបស់ពួកគេ ដោយពិចារណាទៅលើអតុល្យភាពអំណាចដែលមានស្រាប់រវាងភាគីផ្សេងៗគ្នា ព្រមទាំងធានាឱ្យមានការចូលរួមសកម្ម ដោយសេរីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពប្រកបដោយអត្ថន័យ និងផ្អែកលើព័ត៌មានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ អំពីបុគ្គល និងក្រុមនានានៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តដែលពាក់ព័ន្ធ។
៥.៣ រដ្ឋគួរធានាថា ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងក្របខ័ណ្ឌ រចនាសម្ព័ន្ធ សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ទទួលស្គាល់ និងគោរពចំពោះសិទ្ធិ កាន់កាប់ស្របច្បាប់ ដោយយោងតាមច្បាប់ជាតិ រាប់បញ្ចូលសិទ្ធិកាន់កាប់បែបប្រពៃណី ដែលបច្ចុប្បន្នពុំទទួលបានកិច្ចការពារពីច្បាប់... រដ្ឋគួរផ្តល់ក្របខ័ណ្ឌ ដែលពុំមានការរើសអើង និងលើកកម្ពស់សមធម៌សង្គម ព្រមទាំងសមភាពយេនឌ័រ។
៥.៦ រដ្ឋគួររៀបចំឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវនៅគ្រប់កម្រិតនៃរដ្ឋាភិបាលដែលអាច ផ្តល់សេវាជូនដល់ប្រជាជនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់បំផុត... រដ្ឋគួរធានាឱ្យមានការសម្របសម្រួល រវាងទីភ្នាក់ងារអនុវត្ត ព្រមទាំងរដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋាន និងជនជាតិដើមភាគតិច និងសហគមន៍ដទៃទៀត ដែលមានប្រព័ន្ធកាន់កាប់បែបប្រពៃណី។
៦.១ ក្នុងកម្រិតដែលធនធានអនុញ្ញាត រដ្ឋគួរធានាថាទីភ្នាក់ងារអនុវត្តន៍ និងអាជ្ញាធរយុត្តិធម៌មានសមត្ថភាពផ្នែកធនធានមនុស្ស សមត្ថភាពរូបវន្ត សមត្ថភាពហិរញ្ញវត្ថុ និងសមត្ថភាពក្នុងទម្រង់ដទៃទៀត ដើម្បីអនុវត្តន៍គោលនយោបាយ និងច្បាប់ឱ្យបានទាន់ពេលវេលា មានប្រសិទ្ធភាព និងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ។ បុគ្គលិកនៅគ្រប់កម្រិតរចនាសម្ព័ន្ធទាំងអស់ គួរបន្តទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាល និងគួរត្រូវបានជ្រើសរើសក្រោមមូលដ្ឋាននៃការធានាឱ្យមានសមភាពយេនឌ័រ និងសមភាពសង្គម។

ប្រភព៖ FAO, 2012b.

ស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី

ស្ថាប័នដីធ្លីរបស់រដ្ឋដែលមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី រួមមាន ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីជាតិ និងស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ ស្ថាប័ននៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ ថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន មានតួនាទីផ្សេងៗគ្នានៅក្នុងដំណើរការអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ ជាធម្មតាទីភ្នាក់ងារ និងក្រសួងដែលទទួលបន្ទុកការងារដីធ្លីនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ គឺជាអ្នកឃ្លាំមើលទៅលើការអភិវឌ្ឍ និងការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រ ព្រមទាំងផ្តល់កិច្ចគាំទ្របច្ចេកទេសកម្រិតខ្ពស់។ ស្ថាប័ននៅកម្រិតថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន ផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់សំខាន់ទៅលើការផ្តល់សេវាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដីធ្លី ជូនដល់សាធារណជន ដូច្នេះជាញឹកញាប់ ស្ថាប័នទាំងនោះមានការពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់នៅក្នុងការប្រើប្រាស់ និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លីប្រចាំថ្ងៃ។

ស្ថាប័នទាំងនេះ ប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយស្ថាប័នដទៃទៀត ដែលមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី ដូចជា ស្ថាប័នគ្រប់គ្រងតំបន់វាលស្មៅ គណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងតំបន់ផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង និងធារាសាស្ត្រ ស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លី បែបប្រពៃណី និងស្ថាប័នដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការធ្វើនិយ័តកម្មទៅលើសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចមួយចំនួនដូចជា ការទាញប្រយោជន៍ពីធនធានបែបពាណិជ្ជកម្ម (ឧ. កសិឧស្សាហកម្ម ជលផល រ៉ែ ទេសចរណ៍។ល។)។ រូបភាព ៣.១ បង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនងមួយចំនួន។

ភាពជាតំណាង និងការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី រួមមានការរៀបចំឱ្យស្ត្រីធ្វើជាមេដឹកនាំនៅក្នុងអង្គភាពធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងជាអ្នកចូលរួមសកម្មនៅក្នុងដំណើរការរៀបចំផែនការ ព្រមទាំងអាចបង្កើនលទ្ធភាពនៃការសម្រេចបានលទ្ធផលការងារប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ពីដំណើរការអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី (World Bank/FAO/IFAD, 2009a: 131)។

រូបភាព៣.១៖

ការប្រាស្រ័យទាក់ទងក្នុងចំណោមស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លី

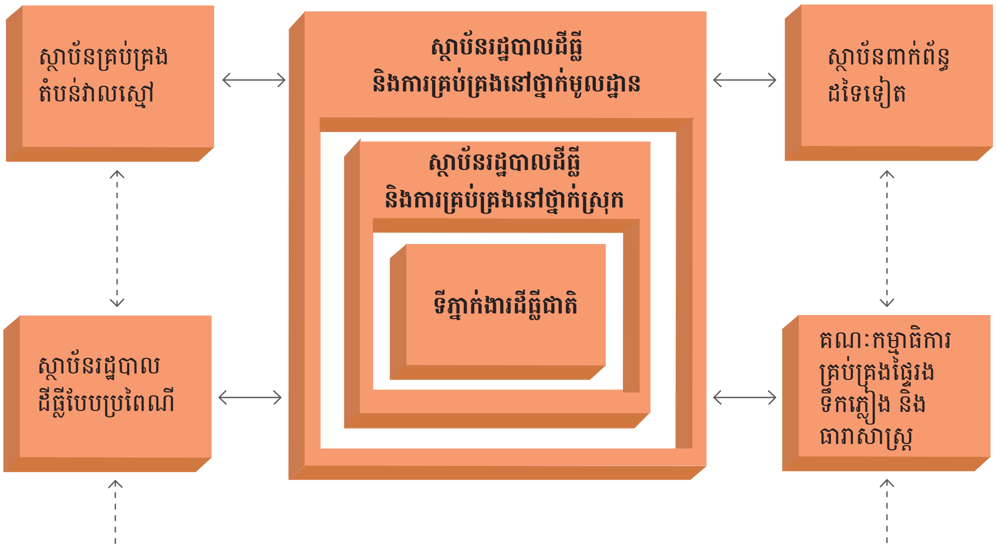

រចនាសម្ព័ន្ធ ការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនង និងនីតិវិធីប្រតិបត្តិការរបស់ស្ថាប័ន មានភាពខុសគ្នាក្នុងចំណោមបណ្ដាប្រទេស និងបរិបទផ្សេងៗគ្នា។ ដូច្នេះវិធានការដែលគេត្រូវការដើម្បីគាំទ្រចំពោះភាពជាតំណាង និងការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីក៏នឹងមានភាពខុសគ្នាផងដែរ។

ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរដ្ឋពហុជាតិសាសន៍នៃប្រទេសបូលីវៀ មជ្ឈមណ្ឌលអានឌៀនសម្រាប់ទំនាក់ទំនង និងការអភិវឌ្ឍ ដែលជាក្រុមសង្គមស៊ីវិលមួយ លើកកម្ពស់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងស្ថាប័នគ្រប់គ្រងដីធ្លី ជនជាតិដើមភាគតិច តាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាល និងសិក្ខាសាលាស្តីពីភាពជាអ្នកដឹកនាំ (បទបង្ហាញរបស់ Patricia Costas នៅឯសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១)។ នៅក្នុងប្រទេសរ៉ាវ៉ាន់ដា ក្នុងឆ្នាំ២០០៨/២០០៩ មជ្ឈមណ្ឌលដីធ្លីជាតិរបស់រដ្ឋាភិបាល បានផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជូនដល់មន្ត្រីដីធ្លី ថ្នាក់ស្រុក ស្តីពីភារកិច្ច និងមុខងាររបស់គណៈកម្មាធិការដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋានថ្មី រាប់បញ្ចូលតាមរយៈ ការផ្តល់ព័ត៌មានដល់ពួកគេអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកច្បាប់ សម្រាប់ភាពជាតំណាង និងការចូលរួមរបស់ស្ត្រី (Elizabeth Daley, personal communication)។

បញ្ហាដទៃទៀតដែលត្រូវពិចារណាទាក់ទងទៅនឹងគ្រឿងលើកទឹកចិត្តសម្រាប់បុគ្គលិកនិងសមាជិកស្ថាប័នដីធ្លីដើម្បីលើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នរបស់ពួកគេ និងវិធីបង្កើតឱ្យមានឆន្ទៈ និងការប្តេជ្ញាចិត្តដើម្បីគាំទ្រជាទូទៅដល់ស្ថាប័នដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

ស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ

ភាពជាតំណាង និងការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ នៅតែបន្តជាបញ្ហាប្រឈមមួយនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើនអាស្រ័យដោយខ្វះឱកាសលក្ខណៈសម្បត្តិ និងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពរបស់បុគ្គលិក ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវតុល្យភាពយេនឌ័រ។

កិច្ចខិតខំដើម្បីលើកទឹកចិត្តស្ត្រីឱ្យធ្វើការងារនៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លី បានជំរុញឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងទីភ្នាក់ងារដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ ក្នុងប្រទេសចាម៉ៃកា ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៣.២។ ស្ថានភាពនៅក្នុងប្រទេសហ្សាម៉ាអ៊ីក

ទទួលបានជំនួយពីអត្រាអប់រំ និងអក្ខរកម្មស្ត្រីដែលមានកម្រិតខ្ពស់ជាទូទៅនៅក្នុងតំបន់ការីបៀនទាំងមូល។ នៅក្នុងតំបន់ដែលអត្រាការអប់រំ និងអក្ខរកម្មរបស់ស្ត្រីមាន កម្រិតទាបជាងបុរស គួរឱ្យកត់សម្គាល់យុទ្ធសាស្ត្ររបស់ប្រទេសហ្សាម៉ាអ៊ីក នឹងពុំមានភាពគ្រប់គ្រាន់ឡើយ។

ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លី ថ្នាក់ជាតិ ជាធម្មតាគេតែងត្រូវការឱ្យមានសកម្មភាពវិជ្ជមាននៅក្នុងគោលនយោបាយ ការងារ និងការកំណត់កេឧបសគ្គនានាដែល ស្ត្រីជួបប្រទះ ជាពិសេសនៅកម្រិតជាន់ខ្ពស់។ គេក៏ត្រូវការឱ្យមានយន្តការគ្រប់គ្រាន់ផងដែរ ដើម្បីធានាឱ្យមានភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ដំណើរការរៀបចំផែនការ និងដំណើរការអនុវត្តដែលប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ។

ស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន

នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន រដ្ឋបាលដីធ្លីដែលធ្វើឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងថ្នាក់ស្រុក គឺជាចំណុចស្នូលនៃការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងកម្មវិធីដីធ្លី ដោយមានបុគ្គលិកវិជ្ជាជីវៈនៅក្នុងស្ថាប័នថ្នាក់ស្រុក ដើរតួនាទីជាអន្តរការីរវាងទីភ្នាក់ងារដីធ្លី ឬក្រសួងថ្នាក់ជាតិ និងគណៈកម្មាធិការដីធ្លីមូលដ្ឋាននៅកម្រិតសហគមន៍។

វិមជ្ឈការបង្កើតឱ្យមានឱកាស និងបញ្ហាប្រឈម សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ជាពិសេស ទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី។ បើពិនិត្យមើលលើទិដ្ឋភាពមួយផ្នែក វាជួយបង្កើនលទ្ធភាពឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លី អាស្រ័យដោយវិមជ្ឈការទាមទារឱ្យមានការចូលរួមពីសហគមន៍មូលដ្ឋាន និងក្រុមពាក់ព័ន្ធជាច្រើនយ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងដំណើរការអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីដែលមានការពិគ្រោះយោបល់ (ILC, 2009: 3)។

បើពិនិត្យមើលទៅលើទិដ្ឋភាពមួយផ្នែកទៀត ស្ថាប័នដីធ្លីដែលត្រូវបានធ្វើវិមជ្ឈការ អាចមិនសូវទទួលយកការចូលរួម និងភាពជាតំណាងប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។ ប្រសិនបើវិមជ្ឈការត្រូវបានអនុម័តយកមកអនុវត្ត គេត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ថាតើភារកិច្ចណាខ្លះដែលត្រូវធ្វើវិមជ្ឈការ និងកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ទៅលើអាណត្តិការងារ តួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវ។ បន្ថែមពីនេះទៀត ស្ថាប័នដីធ្លីដែលត្រូវបានធ្វើវិមជ្ឈការ អាចខកខានក្នុងការអនុវត្តកូតាជាកំហិត ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បី ធានាឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ឬសម្របសម្រួលការចូលរួមរបស់ស្ត្រី ត្រឹមកម្រិតអប្បបរមាដែលអាចទទួលយកបាន។ និយាមបទដ្ឋានវប្បធម៌ និងឥរិយាបថចំពោះយេនឌ័រ និងដីធ្លី អាចមានភាពខ្លាំងក្លាជាងនៅកម្រិតអភិបាលកិច្ចដែល ក្បែរសហគមន៍មូលដ្ឋានជាតិ (Whitechead and Tsikata, 2003)។ វិធានការដើម្បីលើកកម្ពស់ និងគាំទ្រឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព រាប់បញ្ចូលការបង្កើតឱ្យមានសមាជិក និងមេដឹកនាំជាស្ត្រី ក្នុងកម្រិតអប្បបរមាជាកំហិតដែលធានាឱ្យមានភាពជាតំណាងពិតប្រាកដរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

ប្រអប់៣.២៖ សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ

ប្រភព៖ Elizabeth Stair's presentation on "Land and gender: the Jamaican context" at the May 2011 technical workshop.

ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ (NLA) របស់ប្រទេសហ្សាម៉ាអ៊ីក មាន អាណត្តិការងារក្នុងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវរដ្ឋបាលដីធ្លី និងលើកកម្ពស់ការធ្វើឱ្យមានភាពប្រក្រតី ចំពោះសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រីនិងបុរសបើទោះបីជាទីភ្នាក់ងារនេះពុំមានអាណត្តិការងារជាក់លាក់ដើម្បីលើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ឬអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីក៏ដោយ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី កម្មវិធីរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីរបស់រដ្ឋាភិបាល (LAMP) សម្រប សម្រួលទៅលើការចុះបញ្ជីដីធ្លី សម្រាប់គ្រួសារក្រីក្រក្នុងតម្លៃទាប អាស្រ័យដោយប្រមាណពីរភាគបីនៃគ្រួសារចាម៉ៃកា ដែលរស់នៅក្រោមបន្ទាត់ភាពក្រីក្រ មានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ។ បន្ថែមពីនេះទៀត នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ បានបង្កើតជន បង្គោលយេនឌ័រ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការបំបែកទៅតាមភេទ ចំពោះទិន្នន័យដីធ្លី ដែលទីភ្នាក់ងារនេះប្រមូលបាន។

បុគ្គលិករបស់ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ មានតុល្យភាពយេនឌ័រ ដោយ ៥១% (២៩៧នាក់) ជាបុរស និង ៤៩% (២៩០នាក់) ជាស្ត្រី។ក្រុមការងារគ្រប់គ្រង មាន ៥៧% (១៦នាក់) ជាបុរស និង ៤៣% (១២នាក់) ជាស្ត្រី។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី នៅក្នុងមុខងារបច្ចេកទេសមួយចំនួន មានភាពខុសគ្នាយ៉ាងច្បាស់លាស់ចំពោះបញ្ហាយេនឌ័រ ដូចជា មានតែ ៦% ប៉ុណ្ណោះនៃមេធាវីរបស់ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ ជាបុរស និងមានតែ ២០% ប៉ុណ្ណោះនៃបុគ្គលិកអង្កេតរបស់ទីភ្នាក់ងារនេះជាស្ត្រី។ ក្នុងចំណោមបុគ្គលិកវាយតម្លៃដីធ្លី ដែលជាញឹកញាប់ បុរសតែងមានចំនួនច្រើនជាង មានស្ត្រីចំនួន ៥២% ដែលត្រូវបាន លើកទឹកចិត្តឱ្យចូលរួមនៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈនេះ ពីអ្នកវាយតម្លៃដីធ្លីជាស្ត្រី ដទៃទៀត។ ចំណុចនេះបង្ហាញឱ្យឃើញអំពីតម្លៃរបស់មេដឹកនាំជាស្ត្រី ក្នុងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងស្ថាប័ន រដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ។

ប្រអប់៣.៤ ផ្តល់ឧទាហរណ៍អំពីវិធានការលើកកម្ពស់ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លីថ្នាក់មូលដ្ឋាន ខណៈពេលដែល ម៉ូឌុល៥ ពិភាក្សាអំពីសកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយ និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីយេនឌ័រដែលគាំទ្រឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូររយៈពេលវែងទៅលើគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថ ដែលបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅនៅក្នុងស្ថាប័ន និងក្រៅស្ថាប័ន។ នៅថ្នាក់មូលដ្ឋានស្ត្រីក៏អាចត្រូវបានគេរើសអើង និងដកចេញពីដំណើរការចុះបញ្ជីអំពីសិទ្ធិ ដីធ្លីបែបប្រពៃណីផងដែរ។ ការធានាឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីកាន់តែច្រើនឡើង នៅក្នុងគណៈកម្មាធិការថ្នាក់មូលដ្ឋានដែលផ្តល់ និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីអាចធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវឱកាសរបស់ស្ត្រី ក្នុងការទទួលបានប្រយោជន៍ពីការចុះបញ្ជីអំពីសិទ្ធិដីធ្លីបែបប្រពៃណី ដូចដែលប្រអប់ ៣.៣ បង្ហាញអំពីករណីពីរដ្ឋអាំហារ៉ាក្នុងប្រទេសអេត្យូពី។

ជាធម្មតាសមាជិករបស់គណៈកម្មាធិការដីធ្លីមូលដ្ឋានគឺជាអ្នកស្ម័គ្រចិត្តដែលត្រូវបានជ្រើសរើសតាមរយៈការបោះឆ្នោត ឬតាមរយៈការតែងតាំង ហើយឋានៈរបស់ពួកគេទាក់ទងទៅនឹងស្ថាប័នដីធ្លីស្របច្បាប់ មានភាពខុសប្លែកពីគ្នា (Hilhorst, 2010)។ សកម្មភាពសម្រាប់លើកទឹកចិត្តស្ត្រី និងក្រុមដែលត្រូវបានគេមើលរំលងដើម្បីឱ្យចូលរួមនៅក្នុងស្ថាប័នមូលដ្ឋានដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី រួមមានការរៀបចំកិច្ចប្រជុំក្រុមស្ត្រីដោយឡែក ដើម្បីជួយដល់ពួកគេ ក្នុងការអភិវឌ្ឍទំនុកចិត្តលើបញ្ហា ដើម្បីត្រៀមលក្ខណៈសម្រាប់ចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំគណៈកម្មាធិការពេញអង្គ និងកិច្ចពិភាក្សាដែលមានលក្ខណៈកាន់តែទូលំទូលាយ (បទបង្ហាញរបស់ Rachael Knight នៅឯសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេសក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១)។

បើទោះជាដូច្នេះក្តី គេត្រូវការឱ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់នៅពេលកំណត់អាណត្តិការងារអំពីការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងស្ថាប័នថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ វាពុំរមែងតែងតែមានប្រសិទ្ធភាពឡើយ ក្នុងការបង្កើតរចនាសម្ព័ន្ធ ដឹកនាំថ្មី ឬកំណត់កម្រិតអប្បបរមានៃភាពជាតំណាង និងការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លី។ ការយល់ដឹង អំពីបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ មានសារសំខាន់ដូចគ្នា ដូចដែលគម្រោងនៅក្នុងប្រទេសលីបេរីយ៉ា រៀបរាប់បង្ហាញ នៅក្នុងប្រអប់២.៧ និង ២.១៤។ បើទោះបីជាការចូលរួមរបស់ស្ត្រី មិនត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងប្រទេសលីបេរីយ៉ា ក៏ដោយ ប៉ុន្តែលទ្ធផលរបស់គម្រោងរួមមានការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសស្ត្រីជាអភិបាលក្រុង តាមរយៈភាពប្រសើរឡើងនៃការយល់ដឹងផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ អំពីបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ។ នៅពេលដែលភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រី អំពីស្ថាប័នដីធ្លីមូលដ្ឋានត្រូវបានកំណត់ថាជាកាតព្វកិច្ច វាអាចមានភាពប្រសើរបំផុត ក្នុងការទុកឱ្យស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងសហគមន៍ធ្វើការសម្រេចចិត្តដោយខ្លួនឯង អំពីរបៀបដែលពួកគេនឹងប្រតិបត្តិតាម (Knight, 2011)។

ប្រអប់៣.៣៖

ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន

ប្រភព៖ Hilhorst, 2010; Teklu, 2005

នៅក្នុងរដ្ឋអាំហារ៉ា នៃ*ប្រទេសអេត្យូពី* ការស្រាវជ្រាវតាមមូលដ្ឋាន ដែលធ្វើឡើងដោយវិទ្យាស្ថានអន្តរជាតិ សម្រាប់ការងារបរិស្ថាន និងអភិវឌ្ឍ បានរកឃើញថា បើទោះបីជាសមភាពយេនឌ័រ ត្រូវបានកំណត់ នៅក្នុងគោលនយោបាយស្តីពីដីធ្លី ក្នុងតំបន់ក៏ដោយ ក៏នៅមានចន្លោះ ប្រហោងក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះផងដែរ។ ការស្រាវជ្រាវរួមមាន ក្រុមពិភាក្សាជាមួយក្រុមស្ត្រី និងគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល ប្រើប្រាស់ដីធ្លី (LUACs) នៅកម្រិត Goat ដែលជាកម្រិតរដ្ឋបាលមូលដ្ឋានតូចជាងគេបំផុត ដើម្បីប្រមូលទស្សន និងបទពិសោធន៍អំពីដំណើរការចុះបញ្ជីដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន។ ក្រុមពិភាក្សា និងកិច្ចសម្ភាសដោយឡែកត្រូវបានធ្វើឡើងជាមួយគ្រួសារដែលមានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ និងមន្ត្រីការិយាល័យនៃការិយាល័យរដ្ឋបាលធនធានធម្មជាតិ និងការប្រើប្រាស់ដីធ្លីនៅឯកម្រិត វ៉ូរ៉េដា (ថ្នាក់ស្រុក)។

ការស្រាវជ្រាវបានរកឃើញថាមានស្ត្រីតិចតួចណាស់ ដែលស្ថិតនៅក្នុងគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លី ថ្នាក់ភូមិ និងថ្នាក់ Goat បើទោះបីជាមានសេចក្តីណែនាំពីថ្នាក់ស្រុកថា គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លីថ្នាក់ភូមិ ត្រូវមានសមាជិកជាស្ត្រី យ៉ាងហោចណាស់មានសមាជិកជាស្ត្រីចំនួន២រូបក៏ដោយ។ ក្រុមពិភាក្សាបានបង្ហាញឱ្យដឹងថា ស្ត្រីមិនបានចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ ដើម្បីជ្រើសរើសគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លីឡើយ ដោយសារតែពួកគេមិនបានចូលរួមកិច្ចប្រជុំខ្វះព័ត៌មានអំពីពេលវេលា និងទីកន្លែងនៃកិច្ចប្រជុំ ឬមើលឃើញថា ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសមាជិកគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លី គឺជាការងារបុរស។ នៅឯការិយាល័យរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក (LUADs) ក៏ពុំមានបុគ្គលិកគ្រប់គ្រាន់ផងដែរ និងពុំមានជនបង្គោល យេនឌ័រសម្រាប់ឃ្លាំមើលទៅលើដំណើរការចុះបញ្ជីដីធ្លី។ សមាជិក គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លី មានការយល់ឃើញ និងបកស្រាយខុសៗគ្នាទៅលើច្បាប់ ដែលបញ្ហានេះមួយផ្នែក គឺបណ្តាលមកពីការអប់រំរបស់ពួកគេមានកម្រិត ប៉ុន្តែដោយសារតែមន្ត្រីការិយាល័យស្រុកខ្វះការបណ្តុះបណ្តាល និងសមត្ថភាពក្នុងការតាមដានផងដែរ។

ស្ត្រីភាគច្រើន ដែលត្រូវបានពិគ្រោះយោបល់នៅក្នុងការស្រាវជ្រាវ បានជឿយ៉ាងមុតមាំថាការចូលរួមនៅក្នុងការចុះបញ្ជីដីធ្លី គឺជាភារកិច្ចរបស់បុរស ហើយការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងគណៈកម្មាធិការមូលដ្ឋាន សម្រាប់ដំណើរការចុះបញ្ជី ក៏មិនធ្វើឱ្យមានភាពខុសប្លែកគ្នាអ្វីដែរ។ យ៉ាងណាមិញ ដំណើររឿងអំពីស្ត្រីម្នាក់ដែលស្ថិតនៅក្នុងគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លីថ្នាក់ Goat បានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីសារសំខាន់នៃ សមាជិកគណៈកម្មាធិការជាស្ត្រី ៖

នាងមានអាយុ៣៤ឆ្នាំ រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍រួច និងបានទទួលការអប់រំត្រឹមថ្នាក់ទី៧។ ការងារនេះមានការលំបាកសម្រាប់នាងនៅពេលដំបូង អាស្រ័យដោយការយល់ឃើញជាទូទៅថា ស្ត្រីមិនអាចរ៉ាប់រងភារកិច្ចបែបនេះបាន។ យ៉ាងណាមិញ នាងបានបញ្ជាក់ថាខ្លួននាងមានសមត្ថភាព និងធ្វើការងារបានល្អជាងបុរសមួយចំនួន នៅក្នុងគណៈកម្មាធិការ ដែលចំណុចនេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់យ៉ាងដូច្នេះ ពីសមាជិកគណៈកម្មាធិការ ដទៃទៀតជាបុរស និងមន្ត្រីការិយាល័យរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក។ តាមបទពិសោធន៍របស់នាង ស្ត្រីហាក់មាននិន្នាការថា មានអារម្មណ៍ងាយស្រួលជាង ក្នុងការប្រាប់អំពីបញ្ហារបស់ពួកគេទៅកាន់ស្ត្រីដទៃទៀតជាជាងការប្រាប់បញ្ហារបស់ពួកគេទៅកាន់បុរស។ នាង ក៏បានធ្វើការកត់សម្គាល់ផងដែរថា ស្ត្រីហាក់មានភាពអព្យាក្រឹត្យជាង និងប្រតិបត្តិតាមច្បាប់នៅក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយដែលមានភាពរសើបបែបនេះ។ នាងបន្តបញ្ជាក់ឱ្យដឹងទៀតថា បុរសជាច្រើន បានព្យាយាមដកឈ្មោះរបស់ភរិយាពួកគេចេញពីការចុះបញ្ជី។ នៅក្នុងករណីជាច្រើន សមាជិកមួយចំនួនរបស់ គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលប្រើប្រាស់ដីធ្លី បានគប់គិតជាមួយបុរសដែលជាស្វាមីទាំងនោះ ដោយឡែកនាងជឿថាស្ត្រីគ្រប់រូបដែលស្ថិតនៅក្នុងគណៈកម្មាធិការ នេះ នឹងងើបឈរឡើងដើម្បីសិទ្ធិស្ត្រី។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.១៖ ការធានាឱ្យមានស្ថាប័នដីធ្លី ដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ

- ✓ បង្កើតយន្តការស្ថាប័ន រាប់បញ្ចូលទាំងយន្តការដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើ សមាជិកភាព ដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យស្ត្រីគាំទ្រ និងមានសំឡេងនៅក្នុង អង្គភាពរដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋាន។
- ✓ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការប្រើប្រាស់កូតាសមាជិកជាស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុង ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីថ្នាក់ជាតិ និងគណៈកម្មាធិការដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន។
- ✓ បង្កើតឱ្យមានកូតាស្ត្រី និងបុរស សម្រាប់កូរ៉ុម នៅឯកិច្ចប្រជុំរបស់ ស្ថាប័នដីធ្លី។
- ✓ ផ្សព្វផ្សាយជូនដល់សមាជិកគ្រប់រូបនៃស្ថាប័នដីធ្លី អំពីសារសំខាន់នៃសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការ និងសមាសភាពរបស់ស្ថាប័នទាំង នោះ។
- ✓ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំអំពីបញ្ហាដីធ្លី និងស្ថាប័នដីធ្លី ដែលតំណាងឱ្យពួកគេ ឧទាហរណ៍តាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាល និងសិក្ខាសាលាស្តីពីភាពជាអ្នកដឹកនាំដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពរបស់ពួកគេ។

ចូរចងចាំ!

ភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រីជាកំហិត នៅក្នុងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី គឺជា ចំណុចចាប់ផ្តើមមួយដ៏សំខាន់ ប៉ុន្តែវាមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ឡើយ ដើម្បីធានាឱ្យមានការចូលរួមសកម្ម និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពរបស់ស្ត្រី ជាមួយនឹងសហការីរបស់ពួកគេជាបុរស។ គេចាំបាច់ត្រូវផ្សព្វផ្សាយ និងកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់សមាជិកគ្រប់រូបនៃស្ថាប័នដីធ្លី ដើម្បីគាំទ្រឱ្យមានអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

ស្ថាប័នដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី

ស្ថាប័នមួយចំនួនដូចជា គណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង និងធារាស្ត្រក្នុងមូលដ្ឋាន ស្ថាប័នគ្រប់គ្រងតំបន់វាលស្មៅនិងស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លីបែបប្រពៃណីរមែងតែងតែដោះស្រាយបញ្ហាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដីធ្លី និងធនធានធម្មជាតិដទៃទៀតដូចជា ការទទួលបានទឹកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងមូលដ្ឋានសិទ្ធិទទួលបានទឹកនៅតំបន់វាលស្មៅ សិទ្ធិតាមបែបប្រពៃណីក្នុងការទទួលបានទឹកសម្រាប់ធារាសាស្ត្រ និងការទទួលបានដីវាលស្មៅ សម្រាប់ចិញ្ចឹមសត្វ (FAO, 2011a: 25)។ ដោយសារតែទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធទាំងនេះ កំណែទម្រង់គោលនយោបាយដែលបានប៉ុនប៉ងធ្វើនិយ័តកម្មទៅលើធនធានធម្មជាតិដោយឡែកពីគ្នា រមែងតែងមានផលវិបាក ដែលគេមិនបានដឹងមុន ទៅលើទម្រង់នៃការកាន់កាប់ និងប្រើប្រាស់ដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន រាប់បញ្ចូលផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានទៅលើស្ត្រីផងដែរ (Adams, Berkoff and Daley, 2006)។ ការធានាថា ស្ថាប័នក្នុងមូលដ្ឋាន ដែលដោះស្រាយបញ្ហាគ្រប់គ្រងផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង ធារាសាស្ត្រ និងតំបន់វាលស្មៅ មានសមធម៌យេនឌ័រ អាចជួយឱ្យជៀសវាងបាននូវផលវិបាកមួយចំនួនដែលគេមិនបានមើលឃើញជាមុន។ ប្រអប់៣.៤ ផ្តល់នូវឧទាហរណ៍ មួយចំនួនអំពីមេរៀនដែលបានរៀនសូត្រពីកិច្ចខិតខំលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី។

ប្រអប់៣.៤៖ ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងស្ថាប័នដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី

ប្រភព៖ Seeley, Batra and Sarin, 2000; FAO, 2006a: 45–46; World Bank/ FAO/IFAD, 2009c: 451–452 and 456–457; Flintan and Cullis, 2010; Agarwal, 2009.

នៅក្នុង*ប្រទេសឥណ្ឌា* គោលការណ៍ណែនាំស្ដីពីផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង ឆ្នាំ១៩៩៤ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមកាន់តែច្រើនពីស្ត្រី និងក្រុមដែលត្រូវបានគេមើលរំលងនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង។ គោលការណ៍ណែនាំនេះ អំពាវនាវឱ្យគម្រោងផ្ទៃរងទឹកភ្លៀងនានា បង្កើតក្រុមអ្នកប្រើប្រាស់ និងក្រុមជួយខ្លួនឯងដែលរួមមានស្ត្រី ឬសម្រាប់តែស្ត្រីប៉ុណ្ណោះ។ យ៉ាងណាមិញ ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ មានការលំបាកក្នុងការសម្រេចឱ្យបាន ហើយជំនួសឱ្យការដែលត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ថាជាសមាជិកពេញសិទ្ធិនៃក្រុមគ្រប់គ្រងផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង ជាទូទៅ ស្ត្រីត្រូវបានគេយល់ឃើញថាចូលរួមដើម្បី បំពេញកូតាប៉ុណ្ណោះ។ មួយផ្នែកនៃបញ្ហានេះ គឺដោយសារតែការគ្រប់គ្រងផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង នៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា ផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើដីកសិកម្មនៅក្នុងតំបន់ផ្ទៃរងទឹកភ្លៀងដែលគ្រប់គ្រងដោយបុរស។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការរិះគន់ថាកម្មវិធី អភិវឌ្ឍន៍ផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង គឺសម្រាប់តែបុរស រដ្ឋាភិបាលខេត្តអាន់ដ្រា ប្រាដេស បានធ្វើការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាផ្លូវការនូវក្រុមជួយខ្លួនឯងរបស់ស្ត្រី ចំនួន ១.២០០ក្រុម នៅក្នុង តំបន់ម៉ាហាប៊ូណាហ្គា ទៅនឹងកម្មវិធី ហើយអ្នកតំណាងមកពីក្រុមទាំងនេះ ដែលមាន សមាសភាពមកពីក្រុមសង្គម និងក្រុមបង្កើតប្រាក់ចំណូលផ្សេងៗគ្នា បានក្លាយជាអ្នកតំណាងស្ត្រី នៅក្នុងគណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង។

នៅក្នុង*ប្រទេសអេត្យូពី* អភិក្រមបែបចូលរួមចំពោះការគ្រប់គ្រងដីសូត នៅតំបន់វាលស្មៅ បានបើកចំហឱកាសថ្មីៗ សម្រាប់ការចូលរួមដែលមានសមធម៌យេនឌ័រប្រសើរជាងមុន។ ជោគជ័យជាច្រើន គឺបណ្តាលមកពីការកំណត់ផែនទីធនធាន តាមរយៈដំណើរការសហគមន៍មួយដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ ដែលលំហាត់កំណត់ផែនទី និងលំហាត់ប្រមូលព័ត៌មានត្រូវបានអនុវត្តន៍ជាមួយស្ត្រី និងបុរសដោយឡែកពីគ្នា។ សកម្មភាពបែបនេះ ធានាថាទស្សន និងការយល់ឃើញរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ធនធានគ្រប់រូបត្រូវបានដាក់បញ្ចូល។

នៅក្នុង*ប្រទេសឥណ្ឌា*និង*ប្រទេសនេប៉ាល់*កស្តុតាងបានឱ្យដឹងថា ការជម្រុះទៅលើឧបសគ្គនៃការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចព្រៃឈើ ទំនងនឹងមានផលប៉ះពាល់ មួយដែលផ្តល់នូវសារប្រយោជន៍ទៅលើលទ្ធផលអភិរក្ស។ ឧទាហរណ៍ ការសិក្សាមួយបានរកឃើញថា ក្រុមគ្រប់គ្រងព្រៃឈើសហគមន៍ ដែលមានសមាមាត្រស្ត្រីច្រើននៅក្នុងគណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិរបស់ពួកគេ បាននាំឱ្យមានភាពរីកចម្រើនយ៉ាងខ្លាំងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ចំពោះលក្ខខណ្ឌព្រៃឈើ។ ក្រុមដែលមានគណៈកម្មាធិការប្រតិបត្តិគ្រប់រូបជាស្ត្រី នៅក្នុងប្រទេសនេប៉ាល់ ក៏ទទួលបានលទ្ធផលការងារដាំព្រៃឈើឡើងវិញ ប្រសើរជាងក្រុមដទៃទៀតផងដែរ បើទោះបីជាពួកគេគ្រប់គ្រងទៅលើព្រៃដែលមានទំហំតូចជាង និងមានភាពរេចរិលខ្លាំងជាងក៏ដោយ។

នៅក្នុង *ប្រទេសអេហ្ស៊ីប* គម្រោងគ្រប់គ្រងធនធានម៉ាទ្រូ របស់ធនាគារពិភពលោក មានបំណងទម្លាយវដ្តនៃការរេចរិលធនធានធម្មជាតិ និងភាពក្រីក្រនៅក្នុងសហគមន៍ បេដូអ៊ីន។ គម្រោងនេះ ធ្វើការងារជាមួយក្រុមសហគមន៍ដើម្បីកំណត់អំពីសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រី និងបុរស និងធានាថាពួកគេចូលរួមនៅក្នុងការរៀបចំ និងអនុវត្តន៍ផែនការ គ្រប់គ្រងធនធានក្នុងមូលដ្ឋាន។ ដើម្បីបង្កលក្ខណៈឱ្យក្រុមសហគមន៍នេះ អាចដោះស្រាយបញ្ហាយេនឌ័រប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព បុគ្គលិកគម្រោងបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលអំពីយេនឌ័រ ហើយភ្នាក់ងារផ្សព្វផ្សាយជាស្ត្រី នៅក្នុងតំបន់អនុគម្រោងនីមួយៗ ធ្វើការងារដោយផ្ទាល់ជាមួយស្ត្រី។

កម្មវិធីគ្រប់គ្រងធនធានកសិកម្ម ដែលផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់លើកសិករ (FARM) ដែល អនុវត្តដោយអង្គការ FAO និងគាំទ្រដោយកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍សហប្រជាជាតិ (UNDP) នៅក្នុង*ប្រទេសចិន ឥណ្ឌា ឥណ្ឌូនេស៊ី នេប៉ាល់ ហ្វីលីពីន ស្រីលង្ការ ថៃ និងវៀតណាម* ចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៩៣ និងឆ្នាំ១៩៩៨ បានលើកកម្ពស់សន្តិសុខស្បៀងគ្រួសារ និងការប្រើប្រាស់ និងគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយនិរន្តរភាព នៅក្នុងវិស័យកសិកម្មក្នុងតំបន់រងទឹកភ្លៀង ដែលគ្មានលក្ខណៈអំណោយផលផ្នែកអេកូឡូស៊ី។ កម្មវិធីនេះ បានលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី នៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់នៃដំណើរការធ្វើសេចក្តី សម្រេចចិត្ត និងសកម្មភាពដទៃទៀត។ កម្មវិធីគ្រប់គ្រងធនធានកសិកម្ម ដែលផ្តោត យកចិត្តទុកដាក់លើកសិករ បានប្រើប្រាស់អភិក្រមរៀបចំផែនការប៉ាន់ប្រមាណបែបចូលរួម ដែលបញ្ចូលឧបករណ៍វិភាគយេនឌ័រទៅតាមភាពជាក់ស្តែងមួយ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យទៅលើសកម្មភាពបញ្ហាចំណេះដឹង និងការទទួលបានធនធានធម្មជាតិសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស ព្រមទាំងអនុវត្តធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្គោលក្រោមកម្មវិធីវិភាគសង្គមសេដ្ឋកិច្ច និងយេនឌ័រ (SEAGA) របស់អង្គការ FAO។ លទ្ធផលដែលទទួលបាន គឺការយល់ដឹងប្រសើរជាងមុនអំពីបញ្ហាសមធម៌សង្គម នៅក្នុងចំណោមសមាជិកសហគមន៍ដោយស្ត្រី ចាប់ផ្តើមដើរតួនាទីសំខាន់នៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងការដឹកនាំ។

នៅក្នុង*ប្រទេសប៉ាគីស្ថាន* អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក ដែលមានឈ្មោះថា ប៉ាតាន់ គាំទ្រដល់អង្គការសហគមន៍ ដែលពុំមានភាពជាតំណាងគ្រប់គ្រាន់ និងអភិវឌ្ឍន៍ស្ថាប័ន ក្នុងមូលដ្ឋានឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រ ដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពរបស់សហគមន៍ ក្នុងការដោះស្រាយទៅនឹងគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ដូចជាទឹកជំនន់។ អង្គការប៉ាតាន់ បានធ្វើការងារជាមួយសហគមន៍ ដើម្បីរៀបចំឱ្យមានអ្នកតំណាង និងវេទិកាប្រជាធិបតេយ្យដែលមានឈ្មោះថា ប៉ាតាន់ ដេហ៊ី តាន់ហ្ស៊ីមស៍ (PDTs) សម្រាប់ការធ្វើ សេចក្តីសម្រេចចិត្តជាសមូហភាព។ ដោយមានការហាមឃាត់ពីប្រពៃណីក្នុងមូលដ្ឋានមិនឱ្យចូលរួមនៅក្នុងវេទិកា PDTs ស្ត្រីបានបង្កើតវេទិកាផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ។ នៅពេល ដែលទឹកជំនន់ឆ្នាំ១៩៩២ បានបំផ្លិចបំផ្លាញភូមិជាច្រើន អង្គការប៉ាតាន់ បានផ្តួចផ្តើមគម្រោងមួយ ដើម្បីស្តារលំនៅដ្ឋានឡើងវិញ ដោយមានស្ត្រីចូលរួមនៅក្នុងគម្រោង PDTs។ នៅក្នុងប្រទេសប៉ាគីស្ថាន ស្ត្រីរក្សារចនាបទលំនៅដ្ឋានបែបប្រពៃណី (កាចា) ប៉ុន្តែគម្រោងបានឱ្យពួកគេចូលរួមនៅក្នុងការរចនា និងសាងសង់លំនៅដ្ឋានដែលមានរចនាបទប្រសើរជាងមុន (ប៉ាកា)។ អង្គការប៉ាតាន់ បានណែនាំអំពីគោលគំនិត សហកម្មសិទ្ធិទៅលើលំនៅដ្ឋានថ្មីនេះ និងបានផ្តល់កម្ចីដល់គ្រួសារដែលស្ត្រីជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការសង់។ នៅពេលដំបូង បុរសជំទាស់ទៅនឹងការដែលស្ត្រីទទួលយក ការទទួលខុសត្រូវនេះ ប៉ុន្តែនៅទីបំផុតពួកគេបានមើលឃើញអំពីតម្លៃនៃសហកម្មសិទ្ធិ។ បទពិសោធន៍ដែលទទួលបានពីគម្រោងស្តារលំនៅដ្ឋាននេះ បានផ្តល់ទំនុកចិត្តដល់ស្ត្រី ក្នុងការធ្វើសកម្មភាពសមូហភាពនៅក្នុងគម្រោងដទៃទៀត។

ការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នដីធ្លីបែបប្រពៃណី

នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន ស្ថាប័នបែបប្រពៃណីគ្របដណ្តប់ទៅលើរាល់ទិដ្ឋភាពផ្នែកសង្គម វប្បធម៌ សេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយរបស់ប្រជាជន និងដើរតួនាទីមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការគ្រប់គ្រងទៅលើសិទ្ធិទទួលបានដីធ្លី ទឹក និងវាលស្មៅសម្រាប់ចិញ្ចឹមសត្វ។ ដូច្នេះស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លីបែបប្រពៃណីគួរទទួលបានការគាំទ្រក្នុងលក្ខណៈជាផ្នែកមួយនៃអភិក្រមទូលំទូលាយ និងជាក់ស្តែង ដើម្បីឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ (Daley and Englert, 2010)។

ស្ថាប័នបែបប្រពៃណីដែលគ្របដណ្តប់ដោយបុរសរើសអើង និងមិនរាប់បញ្ចូលស្ត្រី គួរទទួលបានជំនួយក្នុងការជម្រះទៅលើឧបសគ្គទាំងនេះ និងទទួលយកគោលការណ៍សមធម៌យេនឌ័រ។ ឧទាហរណ៍ មេដឹកនាំបែបប្រពៃណី និងស្ត្រីនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន អាចចូលរួមក្នុងការបែងចែករវាងការអនុវត្តវប្បធម៌ដែលគាំទ្រដល់សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី និងការអនុវត្តវប្បធម៌ដែលមិនគាំទ្រសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី។ ជម្រើសដទៃទៀត រួមមានការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលសហគមន៍សម្រាប់មេដឹកនាំជាបុរស និងស្ត្រី ការបង្ហាញអំពីករណីអនុវត្តល្អ និងការលើកកម្ពស់ឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរបទពិសោធន៍គ្នាទៅវិញទៅមក (WLLA, 2010a)។

ដូចមានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុង *ម៉ូឌុល២* ជួនកាល ស្ត្រីមានភាពងាយស្រួលជាងក្នុងការទៅរកមេដឹកនាំបែបប្រពៃណីក្នុងមូលដ្ឋាន បើធៀបទៅនឹងការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយស្ថាប័នផ្លូវការ ជាពិសេសនៅពេលដែលស្ថាប័នផ្លូវការ គឺជាស្ថាប័នដែលថ្មី (FAO, 2011a: 17)។ ស្ត្រីអាចមានស្ថាប័នបែបប្រពៃណីផ្ទាល់ខ្លួន ដោយឡែកពីគ្នាដែលអាចដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រដោយពុំចាំបាច់ត្រូវបង្កើតស្ថាប័នថ្មី (Flintan, 2010b)។

ស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លីបែបប្រពៃណី អាចដើរតួនាទីមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការជះឥទ្ធិពលឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរឆ្ពោះទៅរកការអនុវត្តកាន់កាប់ដែលមានសមធម៌យេនឌ័រប្រសើរជាងមុន ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៣.៥ អំពីករណីពីប្រទេសយូហ្គាន់ដា និងម៉ាឡាវី។

ប្រអប់៣.៥៖
ការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណី

ប្រភព៖ WOLREC, 2011; ULA, 2010; Adoko, 2011; Akin, no date.

ចលនាសមធម៌ដីធ្លីនៅក្នុង*ប្រទេសយូហ្គាន់ដា* (LEMU) ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុង ឆ្នាំ២០០៣ ដើម្បីលើកកម្ពស់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីបែបប្រពៃណីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងប្រទេសយូហ្គាន់ដា ភាគខាងជើង និងភាគខាងកើត។ ចលនានេះ មានការចូលរួមពីអាជ្ញាធរប្រពៃណីក្នុងមូលដ្ឋានក្នុងការបង្កើតឱ្យមានការឯកភាពជារួម និងការលើកទឹកចិត្តឱ្យមានសុខដុមនីយកម្មទៅលើប្រព័ន្ធបែបប្រពៃណី និងប្រព័ន្ធតាមផ្លូវច្បាប់ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការធានាឱ្យបាននូវសិទ្ធិដីធ្លី។ សកម្មភាពលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងរបស់ចលនាសមធម៌ដីធ្លីនៅក្នុងប្រទេសយូហ្គាន់ដា រួមមាន៖

- ការចងក្រងឯកសារអំពីច្បាប់ប្រពៃណីនៅក្នុងក្រមអនុវត្តន៍សម្រាប់ចែកចាយជូន ដល់តុលាការផ្លូវការ។
- ការគាំទ្រដល់សហគមន៍ក្នុងការកំណត់ព្រំប្រទល់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ និងប្រើប្រាស់សិទ្ធិតាមរយៈវិធីសាស្ត្រក្នុងមូលដ្ឋានមួយចំនួនដូចជា ការដាំដើមឈើ និងការគូសផែនទី។
- ការបណ្តុះបណ្តាលនគរបាលអំពីសិទ្ធិដីធ្លីបែបប្រពៃណី និងការគាំទ្រចំពោះការ អនុវត្តដីកា។
- ការបណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យអំពីសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីតាមបែបប្រពៃណី និងការបង្កើតឱកាសសម្រាប់ពួកគេធ្វើការសម្រុះសម្រួលនៅក្នុងបញ្ហាវិវាទដីធ្លីជាក់ស្តែង។

យោងតាមសំណើរបស់រដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ស្រុក និងក្រសួងដែនដី ចលនាសមធម៌ដីធ្លីនៅក្នុងប្រទេសយូហ្គាន់ដា បានផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជូនដល់មេដឹកនាំបែបប្រពៃណី និងសមាជិកគណៈកម្មាធិការដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន អំពីច្បាប់ភូមិបាលបែបគតិយុត្ត និងបែបប្រពៃណី និងការកាត់បន្ថយជម្លោះ ព្រមទាំងបណ្តុះបណ្តាលអំពីការរៀបចំបង្កើតតំបន់គណៈកម្មាធិការដីធ្លីសម្រាប់រដ្ឋបាលដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន។

នៅក្នុង*ប្រទេសម៉ាឡាវី* ការសិក្សាស្រាវជ្រាវមួយ ដែលធ្វើឡើងដោយមជ្ឈមណ្ឌល ធនធានច្បាប់ស្ត្រី (WOLREC) ដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីសម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ (ILC) បានធ្វើការងារជាមួយប្រធានសហគមន៍ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរសង្គម សំដៅអនុញ្ញាតឱ្យស្ត្រីមេម៉ាយ អាចមានលទ្ធភាពទទួលបានដីធ្លី។ ប្រធានសហគមន៍បានទទួលស្គាល់ថា ការផ្តល់ជំនូនអាពាហ៍ពិពាហ៍ជូនដល់ភាគីខាងបុរស ផ្តល់ឱកាសសម្រាប់ស្ត្រីមេម៉ាយក្នុងការចរចាអំពីការទទួលបានដីធ្លី។ ជាធម្មតា ស្ត្រី មេម៉ាយត្រូវបានដកហូតទ្រព្យសម្បត្តិដែលភាគច្រើនគឺដោយសារតែការខ្សត់ជីនាំឱ្យគ្រួសាររបស់ស្វាមីដែលបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិតធ្វើការប្រឆាំងទៅនឹងគំនិតបែបប្រពៃណីដែលស្ត្រីទទួលបានកម្មសិទ្ធិរួមគ្នា ចំពោះដីធ្លីរបស់ស្វាមីពួកគេ ក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍។ ក្រោយពេលដែលមានកិច្ចខិតខំពីការសិក្សានេះ មេដឹកនាំសហគមន៍មួយចំនួន បានចាប់ផ្តើមធ្វើការប្រោនចោលនូវការដកហូតកម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រីមេម៉ាយ នៅតាមកិច្ចប្រជុំសាធារណៈ ពិធីបុណ្យសព និងការជួបជុំគ្នាដទៃទៀតនៅក្នុងភូមិ។ យ៉ាងណាមិញ ជាដំបូងការសិក្សាត្រូវជម្រះទៅលើភាពមានកម្រិតមួយចំនួន ដែលរាប់បញ្ចូលទាំងភាពស្ទាក់ស្ទើរនៅពេលដំបូងរបស់មេដឹកនាំសហគមន៍ ការភ័យខ្លាចចំពោះអាជ្ញាធរកម្រិតខ្ពស់ជាង និងកង្វះចំណេះដឹងអំពីច្បាប់ភូមិបាលដែលមានលក្ខណៈបែបគតិយុត្ត។

✎ បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.២៖ ការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណី និងស្ថាប័នមូលដ្ឋាន

ប្រភព៖ Judy Adoko's paper on "Constructive ways of working with customary institutions in support of women's land rights" at the May 2011 technical workshop; Flintan, 2010a; 2010b.

- ✓ ស្រាវជ្រាវអំពីការអនុវត្ត និងស្ថាប័នកាន់កាប់បែបប្រពៃណី និងលើកកម្ពស់ ការយល់ដឹងអំពីការអនុវត្ត និងស្ថាប័នកាន់កាប់បែបប្រពៃណី នៅក្នុងចំណោមអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយ និងអ្នកបង្កើតច្បាប់នៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ។ ស្វែងយល់អំពីរបៀបធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តទៅលើអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងប្រែក្លាយឱ្យទៅជាសកម្មភាព និងលទ្ធផលការងារ។
- ✓ កំណត់រកការអនុវត្តដំណើរការ និងស្ថាប័នបែបប្រពៃណី ដែលគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ និងស្វែងរក ធ្វើការលុបបំបាត់ការអនុវត្តដំណើរការ និងស្ថាប័នទាំងឡាយណាដែលរើសអើង ឬមិនរាប់បញ្ចូលស្ត្រី។
- ✓ ផ្សព្វផ្សាយដល់មេដឹកនាំបែបប្រពៃណី និងសមាជិកស្ថាប័នដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋានអំពីសារសំខាន់នៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ និងគាំទ្រដល់ពួកគេក្នុងការសម្របខ្លួនទៅនឹងដំណើរការអភិបាលកិច្ចថ្មី។ មិនត្រូវសន្មតថា មេដឹកនាំបែបប្រពៃណីទាំងអស់សុទ្ធសឹងតែប្រឆាំងទៅនឹងការផ្លាស់ប្តូរឡើយ។
- ✓ គាំទ្រដល់រដ្ឋបាលដីធ្លី តាមរយៈស្ថាប័នបែបប្រពៃណី និងស្នើសុំឱ្យរដ្ឋាភិបាល ធ្វើឱ្យស្ថាប័នបែបប្រពៃណីទាំងនោះមានគណនេយ្យភាពចំពោះសមធម៌យេនឌ័រ។
- ✓ បញ្ចូលស្ថាប័ន និងវេទិកាបែបប្រពៃណីដែលមានស្រាប់របស់ស្ត្រី ទៅក្នុងការរៀបចំអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន។

ចូរចងចាំ!

ជាញឹកញាប់ ស្ថាប័នបែបប្រពៃណីដែលមានស្រាប់គឺ ជាទីកន្លែងដែលប្រសើរបំផុត សម្រាប់ចាប់ផ្តើមបន្តអនុវត្តន៍អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

ស្ថាប័នដទៃទៀត

ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ដែលមានតុលាការ និងការិយាល័យរបស់ខ្លួន នៅថ្នាក់កណ្តាល និងថ្នាក់មូលដ្ឋានទូទាំងប្រទេស ក៏មានតួនាទីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រផងដែរ។ ចៅក្រមព្រះរាជអាជ្ញា នាយនគរបាល និងមន្ត្រីដទៃទៀត ត្រូវដឹងអំពីច្បាប់ដែលបានចែងអំពីសមភាពយេនឌ័រចំពោះ សិទ្ធិទទួលបានដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិ និងឧបសគ្គដែលក្រុមប្រជាជនផ្សេងៗគ្នាជួបប្រទះ ក្នុងការព្យាយាមការពារសិទ្ធិរបស់ពួកគេ។ ដូចមានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុង *ម៉ូឌុល២* ការគាំទ្រឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ជួយធ្វើឱ្យលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានយុត្តិធម៌កាន់តែមានភាពប្រសើរឡើង។

ផលិតករ និងអង្គការកសិករ អាចគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ ស្ថាប័នទាំងនេះ រមែងតែងដើរតួនាទីជាអន្តរការី រវាងសហគមន៍មូលដ្ឋាន និងអង្គភាពបង្កើត គោលនយោបាយនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ និងសាកល និងក្រសួងរដ្ឋាភិបាល ព្រមទាំងចូលរួមនៅក្នុងការតស៊ូមតិ ដែលមានសារប្រយោជន៍ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី និងសកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននៅកម្រិតផ្សេងៗគ្នា។ ការគាំទ្រចំពោះភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងអង្គការជនបទ ជួយសម្របសម្រួលឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រនៅ ក្នុងដំណើរការគ្រប់គ្រង និងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ស្ថាប័នទាំងនេះ ក៏ដូចជានៅក្នុងដំណើរការអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីដែលកាន់តែទូលំទូលាយ (FAO, 2011a: 11)។

សមភាពយេនឌ័រ និងការចូលរួមរបស់បុគ្គលគ្រប់រូបទាំងស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងស្ថាប័ននានា គឺជាសិទ្ធិមនុស្សមួយ ហើយភស្តុតាងបានឱ្យដឹងថាការបង្កលក្ខណៈឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី នៅក្នុងមូលដ្ឋានព្រមជាមួយនឹងបុរសនៅក្នុងគ្រប់ស្ថាប័នទាំងអស់ដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លីក៏អាចធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងផងដែរនូវលទ្ធផលសមធម៌យេនឌ័រជារួមសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ ប្រអប់៣.៤ ផ្តល់នូវ ឧទាហរណ៍ អំពីការអនុវត្តល្អនៅក្នុងចំណុចនេះ។

ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពសម្រាប់ស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

គេត្រូវការឱ្យមានវិធានការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពជាក់លាក់ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហារបស់ស្ត្រី ដែលទាក់ទងទៅនឹងកង្វះលទ្ធភាពទទួលបានការអប់រំឧត្តមសិក្សា និងកង្វះការលើកទឹកចិត្តឱ្យសិក្សាមុខវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេសដែលរារាំងស្ត្រីមិនឱ្យចូលទៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈបច្ចេកទេសមួយចំនួនក្នុងវិស័យដីធ្លី។ គេក៏ត្រូវការឱ្យមានការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពទូទៅផងដែរ នៅក្នុងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ដើម្បីបង្កើនចំណេះដឹង និងការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ។ ប្រអប់៣.៦ ផ្តល់ឧទាហរណ៍អំពីការអនុវត្តល្អ នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពស្ថាប័នប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

ប្រអប់៣.៦៖

ការកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

នៅក្នុង *ប្រទេសឥណ្ឌា* ចន្លោះពីឆ្នាំ២០០១ និងឆ្នាំ២០០៩ គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ផ្ទៃរង ទឹកភ្លៀងកាណាតាកាដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីធនាគារពិភពលោកមានបំណងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសក្តានុពលដែលប្រកបដោយផលិតភាពនៃផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង នៅក្នុងស្រុកចំនួន៧ នៃរដ្ឋកាណាតាកា តាមរយៈការចូលរួមពីពលរដ្ឋក្នុងមូលដ្ឋាននៅក្នុងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិសហគមន៍ រាប់បញ្ចូលតាមរយៈការបង្កើនឱកាសសម្រាប់ស្ត្រីដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត។ គម្រោងបានអភិវឌ្ឍន៍ឱ្យមានភាព ជាដៃគូជាមួយជំនាញការបច្ចេកទេសរបស់រដ្ឋាភិបាល អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល សហគមន៍ អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងអង្គការស្រាវជ្រាវ ព្រមទាំងបានរៀបចំបង្កើត អង្គការសហគមន៍ ដូចជាក្រុមស្ត្រី និងក្រុមប្រជាពលរដ្ឋគ្មានដី ដែលត្រូវបានភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាផ្លូវការជាមួយកម្មវិធីផ្ទៃរងទឹកភ្លៀង។ ការបង្កើតឱ្យមាននូវវេទិកាសម្រាប់តែ ស្ត្រីដែលគាំទ្រដោយបុរស បានលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរួមគ្នា និងកម្មសិទ្ធិទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិរួមគ្នាផងដែរ។ ប្រយោជន៍ត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញ តាមរយៈការទទួលបានសុខភាព ការអប់រំ និងបទដ្ឋាននៃជីវភាពរស់នៅជារួមប្រសើរជាងមុនសម្រាប់គ្រួសារដែលបានចូលរួម។

នៅក្នុង*ប្រទេសតាជីគីស្ថាន* កម្មវិធីដែលគាំទ្រដោយអង្គការ UN Women បានគាំទ្រ ដល់ការអនុម័តប្រើប្រាស់យន្តការមួយ សម្រាប់ផ្តល់ឱ្យទីភ្នាក់ងារដីធ្លីនូវមតិយោបល់ត្រឡប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋអំពីកំណែទម្រង់ដីធ្លីដែលកំពុងតែបន្តអនុវត្ត។ យន្តការនេះ បានប្រើប្រាស់ទំនាក់ទំនងទ្វេទិសរវាងទីភ្នាក់ងារដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក និងប្រជាពលរដ្ឋជនបទ ដោយសង្កត់ធ្ងន់លើកិច្ចខិតខំសំដៅលុបបំបាត់នូវទម្លាប់វប្បធម៌ និងសង្គមដែលនៅតែមានភាពរឹងមាំនៅឡើយក្នុងតំបន់ជនបទ។ ការអនុវត្តសាកល្បងនូវយន្តការផ្តល់មតិយោបល់ត្រឡប់ ដែលត្រូវបានត្រួតពិនិត្យ តាមរយៈប័ណ្ណរាយការណ៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋបានបង្ហាញឱ្យឃើញអំពីសេចក្តីត្រូវការយ៉ាងខ្លាំងក្លាឱ្យមានការបន្តពង្រឹង បន្ថែមទៅលើសមត្ថភាពរដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្តល់សេវាដែលមានមូលដ្ឋាន ផ្អែកលើសិទ្ធិ និងផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ។ ជាលទ្ធផល មន្ត្រី និងបុគ្គលិករដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋានជាង ៦៥០នាក់ មកពីទីភ្នាក់ងារដីធ្លី គណៈកម្មាធិការស្ត្រី អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងក្រុមសហគមន៍ជនបទមិនផ្លូវការ បានចូលរួម សិក្ខាសាលាបណ្តុះបណ្តាលអំពីទិដ្ឋភាពយេនឌ័រ នៃដំណើរការកំណែទម្រង់ដីធ្លី។ សកម្មភាពនេះ បានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការចូលរួមរបស់សិក្ខាកាមនៅក្នុងដំណើរការ រៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធដីធ្លីឡើងវិញ រាប់ចាប់ពីការទទួលបានជំនាញកាន់តែប្រសើរក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាព្រួយបារម្ភរបស់កសិករ រហូតដល់ការចូលរួមកាន់តែច្រើននៅក្នុងយុទ្ធនាការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង។

ប្រភព៖ World Bank/FAO/IFAD, 2009b: 457 and 463–465; ADB, 2006; Khudayberdiyeva, 2009; Djusaeva, 2012.

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.៣៖ ការកសាងសមត្ថភាពស្ត្រី

ប្រភព៖ Discussions of the working group on institutions at the May 2011 technical workshop; World Bank/ FAO/ IFAD, 2009b:458.

- ✓ បណ្តុះបណ្តាលស្ត្រីអំពីបច្ចេកទេសក្នុងការនិយាយជាសាធារណៈ និងបច្ចេកទេសពិភាក្សាវែកញែក ដើម្បីបង្កើនទំនុកចិត្តរបស់ពួកគេ។
- ✓ បណ្តុះបណ្តាលស្ត្រីអំពីគោលនយោបាយ និងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចរួមចំណែកប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរបស់ស្ថាប័នពួកគេ។
- ✓ បណ្តុះបណ្តាលស្ត្រី និងបុរស អំពីនីតិវិធី និងដំណើរការរបស់ស្ថាប័ន ជាពិសេស អំពីបទប្បញ្ញត្តិសម្រាប់គាំទ្រ និងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។
- ✓ ធានាថានីតិវិធីប្រតិបត្តិការរបស់ស្ថាប័ន ពិចារណាទៅលើសេចក្តីត្រូវការ ការប្តេជ្ញាចិត្តចំពោះពេលវេលា ភាពមានកម្រិតនៃការធ្វើចលនា និងនិយាម បទដ្ឋានវប្បធម៌របស់សមាជិកជាស្ត្រី ដើម្បីបង្កើនផលប៉ះពាល់នៃការចូលរួមរបស់ស្ត្រីជាអតិបរមា។ ចំណុចនេះអាចរាប់បញ្ចូលការបង្កើតបទប្បញ្ញត្តិអំពីការថែទាំកុមារក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចប្រជុំ និងសកម្មភាពរបស់ស្ថាប័ន។

ចូរចងចាំ!

សមាជិកជាស្ត្រីរបស់ស្ថាប័នដីធ្លី អាចត្រូវការការបណ្តុះបណ្តាល និងកិច្ចគាំទ្រពិសេស ដើម្បីអនុវត្តន៍តួនាទីរបស់ពួកគេឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ជាពិសេសក្នុងករណីដែលពួកគេ មានបទពិសោធន៍តិចតួចនៃការចូលរួមក្នុងស្ថាប័នបែបនេះ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់ ៣.៤៖ ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពស្ថាប័នសម្រាប់សមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ Seeley, Batra and Sarin, 2000.

- ✓ ជ្រើសរើសស្ត្រីឱ្យបម្រើការងារនៅក្នុងមុខតំណែងថ្នាក់កំពូលនៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លីដើម្បីផ្តល់ឧទាហរណ៍អំពីការដឹកនាំស្ថាប័នដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ និងផ្តល់កិច្ចគាំទ្រសមស្របជូនដល់ពួកគេ។
- ✓ ផ្សព្វផ្សាយ និងបណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិក និងសមាជិករបស់គ្រប់ស្ថាប័នទាំងអស់ ដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីដែលរួមមានជាអាទិ៍មន្ត្រីនគរបាលថៅក្រម និងអាជ្ញាធរបែបប្រពៃណី អំពីបញ្ហាយេនឌ័រ។
- ✓ លើកទឹកចិត្តអង្គការវិស័យឯកជននៅក្នុងវិស័យដីធ្លី ឱ្យដោះស្រាយបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការងាររបស់ពួកគេ ជាមួយស្ថាប័នដីធ្លីនៅគ្រប់កម្រិត។ មិនត្រូវពឹងផ្អែកទៅលើរដ្ឋាភិបាល និងក្រុមហ៊ុនធំៗដែលមានប្រតិបត្តិការនៅក្នុងប្រទេសផ្សេងៗគ្នា ឱ្យធ្វើការដឹកនាំក្នុងការផ្លាស់ប្តូរការអនុវត្តប្រចាំថ្ងៃ តាមស្ថាប័ននៅថ្នាក់មូលដ្ឋានឡើយ។
- ✓ បណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិកតាមមូលដ្ឋានជាស្ត្រីរបស់គម្រោងដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី និងមន្ត្រីដីធ្លីជាស្ត្រី ក្នុងការសម្របសម្រួលឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងស្ថាប័ន អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីក្នុងមូលដ្ឋាន។
- ✓ បន្តអនុវត្តដំណើរការបែបចូលរួម និងការច្នៃប្រឌិតថ្មីនៃការរៀបចំផែនការ និងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តថ្នាក់មូលដ្ឋាន ដើម្បីកសាងសមត្ថភាពពីកម្រិតសហគមន៍មូលដ្ឋានឡើងទៅ។
- ✓ ធានាថាសមាជិកជាស្ត្រី និងបុរស នៃស្ថាប័នដីធ្លីត្រូវបានផ្តល់តួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវដែលមានសារសំខាន់ស្មើគ្នា។
- ✓ ទទួលស្គាល់ថា ស្ត្រីដែលមានសាវតារផ្នែកសង្គមសេដ្ឋកិច្ច សាសនា វណ្ណៈផ្សេងៗគ្នា ។ល។ អាចមានចំណាប់អារម្មណ៍ខុសៗគ្នាក្នុងការចូលរួម និងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លី។ រចនាសម្ព័ន្ធ និងដំណើរការរបស់ស្ថាប័នត្រូវពិចារណាទៅលើចំណុចនេះ ដើម្បីធានាឱ្យមានអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌សម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសគ្រប់រូប។

ចូរចងចាំ!

ស្ថាប័នរមែងតែងមានការវិវឌ្ឍជានិច្ច ដូច្នេះការកសាងសមត្ថភាពស្ថាប័ន ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ត្រូវតែជាដំណើរការមួយ ដែលបន្តមានការវិវឌ្ឍផងដែរ។

ភាពជាតំណាងប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈបច្ចេកទេស

កន្លងមក រដ្ឋបាលដីធ្លីគឺជាវិស័យមួយដែលមានការគ្របដណ្តប់ពីបុរស ជាពិសេស នៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈដែលកាន់តែមានលក្ខណៈបច្ចេកទេស ដូចជាការធ្វើអង្កេត។ ចំណុចនេះបាននាំឱ្យមានការយល់ឃើញអំពីសមធម៌យេនឌ័រថា ទាមទារត្រឹមតែផ្តល់ការងារជូនស្ត្រីនៅក្នុងផ្នែកណាមួយនៅក្នុងស្ថាប័ន និងគម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លីប៉ុណ្ណោះ មិនចំពោះថាពួកគេត្រូវបានប្រគល់តួនាទីអ្វីឡើយ (World Bank, 2005: 18)។

យុវតីដែលមានបំណងចង់ចូលទៅក្នុងវិស័យដីធ្លី ជាអ្នកវិជ្ជាជីវៈបច្ចេកទេស រមែងតែងត្រូវជម្រះទៅលើ៖

- ឧបសគ្គផ្នែករូបវ័ន្ត និងឧបសគ្គផ្ទាល់ខ្លួន ចំពោះការចំណាយពេលវេលាយូរអង្វែងនៅតាមមូលដ្ឋាន ដែលជាញឹកញាប់មានត្រឹមតែលក្ខខណ្ឌជីវភាពរស់នៅកម្រិតមូលដ្ឋាន ដែលនេះជាការតម្រូវនៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈ ដូចជាការងារអង្កេតបែបនេះ។
- ការអប់រំបច្ចេកទេសមានកម្រិតទាបជាងយុវជន អាស្រ័យដោយគ្រួសាររមែងតែងផ្តល់ឱកាសជូនដល់បុរសច្រើនជាង ក្នុងការបន្តការអប់រំកម្រិតឧត្តមសិក្សា ជាពិសេសនៅក្នុងមុខវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រ។
- ការរើសអើងការងារដោយប្រយោល អាស្រ័យដោយការកំណត់ផ្គត់គំនិតសង្គមរបស់កុមារី និងយុវតីនៅក្នុងតួនាទីការងារផ្ទះ ការងារបន្តពូជ និងតួនាទីបន្ទាប់បន្សំ ព្រមទាំងដោយសារតែការអនុវត្តបែបរើសអើងយេនឌ័រនៅក្នុងដំណើរការជ្រើសរើសបុគ្គលិក។
- ការដែលមិនសូវមានលទ្ធភាពដូចយុវជនក្នុងការទទួលបានបណ្តាញព័ត៌មាន និងយន្តការស្វែងរកការងាររាប់បញ្ចូលតាមរយៈបណ្តាញ និងសមាគមវិជ្ជាជីវៈ។

ជាទូទៅ ស្ត្រីរមែងតែងមានវត្តមានការងារច្រើនជាងនៅក្នុងការងារការិយាល័យរដ្ឋបាលដីធ្លី។ ឧទាហរណ៍ ស្ត្រីត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ថា ដើរតួនាទីសំខាន់ជាភ្នាក់ងារសេវាអតិថិជននៅក្នុងការិយាល័យចុះបញ្ជីដីធ្លី។ ជាញឹកញាប់ អតិថិជនជាស្ត្រីតែងមានភាពងាយស្រួលជាងក្នុងការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយស្ត្រីដទៃទៀត ដែលធ្វើការងារនៅការិយាល័យជួរមុខ ដូច្នេះវាមានសារសំខាន់ដែលត្រូវធានាឱ្យមានតុល្យភាពយេនឌ័រចំពោះបុគ្គលិកការិយាល័យ។

នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន ស្ត្រីក៏ចូលរួមផងដែរនៅក្នុងការផ្សព្វផ្សាយអំពីរបៀបដំណើរការនៃប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លី រាប់បញ្ចូលតាមរយៈការអភិវឌ្ឍ និងការដាក់ពង្រាយឧបករណ៍នៅក្នុងវិស័យឯកជន។ ជាញឹកញាប់ ពួកគេក៏ជាអ្នកប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធ និងមូលដ្ឋានទិន្នន័យព័ត៌មានដីធ្លីផងដែរ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងតួនាទីដូចជាស្មៀន និងអ្នកបញ្ចូលទិន្នន័យ។

បើទោះជាដូច្នេះក្តី គេត្រូវការឱ្យមានសកម្មភាពផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងទិដ្ឋភាពផ្នែកបច្ចេកទេសនៃរដ្ឋបាលដីធ្លី ជាពិសេសក្នុងការធានាឱ្យមានតុល្យភាពយេនឌ័រកាន់តែប្រសើររវាងការងារនៅក្នុងការិយាល័យ និងការងារតាមមូលដ្ឋាន។ ឧទាហរណ៍ គេត្រូវការឱ្យមានវិធានការមួយចំនួន ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង និងផ្តល់ព័ត៌មានអំពីការងារដោយបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់ថា ពួកគេមានភាពបើកចំហ

ចំពោះយេនឌ័រទាំងពីរ ហើយកិច្ចខិតខំក្នុងការទាក់ទាញ យុវតីឱ្យបានកាន់តែច្រើនទៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈបច្ចេកទេស និងការងារតាមមូលដ្ឋានគួរពន្យល់អំពីគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិព្រមទាំងសម្របសម្រួលបទពិសោធន៍ជាក់ស្តែងតាមមូលដ្ឋាន។ ករណីសិក្សាពីប្រទេសហ្គាណា ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៣.៧ ផ្តល់នូវឧទាហរណ៍អំពីការអនុវត្តល្អ មួយអំពីការគាំទ្រដល់ការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេសសម្រាប់ស្ត្រីនិងកុមារី។ ប្រអប់៣.៨ ពន្យល់អំពីស្ថានភាពមួយផ្សេងទៀតនៅតំបន់អារ៉ាប់។

ប្រអប់៣.៧៖ ការគាំទ្រឱ្យមានការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេសសម្រាប់ កុមារី

ប្រភព៖ Rebecca Sittie's presentation on "Gender issues in managing and implementing land registration in Ghana" at the May 2011 technical workshop; Rebecca Sittie, personal communication.

ដោយមានការគាំទ្រពីក្រសួងកិច្ចការនារី និងកិច្ចការកុមារ ក្រសួងអប់រំរបស់ប្រទេសហ្គាណា បានដាក់ឱ្យដំណើរការនូវ "គ្លីនិក" មួយចំនួនក្នុងអំឡុងពេលនៃវិស្សមកាលរយៈពេលវែងរបស់សាលារៀន នៅក្នុងតំបន់ទាំង១០។ ស្ត្រីដែលបានសិក្សាមុខវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រ និងគណិតវិទ្យា បានចូលរួមគ្លីនិកទាំងនេះដើម្បីនិយាយជាមួយកុមារី ដែលមានអាយុពី ១៣ឆ្នាំទៅ១៦ឆ្នាំ ដោយលើកទឹកចិត្តពួកគេឱ្យបន្ត សិក្សាមុខវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេសនៅឯសាលារៀន និងក្រោយពេលបញ្ចប់ការសិក្សានៅឯសាលារៀន។ ស្ត្រីគំរូក៏ថ្លែងចំណាប់អារម្មណ៍លើកទឹកចិត្តនៅឯសាលាបឋមសិក្សាផងដែរ ដើម្បីជំរុញឱ្យកុមារីផ្តោតលើគោលដៅឱ្យបានខ្ពស់។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ការិយាល័យស្ត្រីនៃស្ថាប័នអ្នកអង្កេតរបស់ហ្គាណាបានរៀបចំធ្វើទស្សនកិច្ចកុមារីនៅឯវិទ្យាល័យ ដើម្បីណែនាំអំពីវគ្គសិក្សាពីការធ្វើអង្កេតដែលមាននៅកម្រិតសាកលវិទ្យាល័យ។

ជាលទ្ធផលនៃកិច្ចខិតខំទាំងនេះ និងគោលនយោបាយទូទៅរបស់រដ្ឋាភិបាល ស្តីពីការលើកកម្ពស់ការអប់រំកុមារីក្នុងឆ្នាំ២០០៥ និស្សិតបញ្ចប់ការសិក្សាថ្មីចំនួន៤០នាក់ ក្នុងចំណោម១១០នាក់ ពីផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចដីធ្លី នៃសាកលវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា Kwame Nkrumah គឺជាស្ត្រី។ រយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំបន្តបន្ទាប់មកគេបានកត់ត្រាឃើញសមាមាត្រនៃការចុះឈ្មោះចូលរៀនរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងវគ្គសេដ្ឋកិច្ចដីធ្លីក្នុងកម្រិតប្រហាក់ប្រហែលគ្នា។

ប្រអប់៣.៨៖ បញ្ហាប្រឈមចំពោះសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុង សកម្មភាពនិងបច្ចេកវិទ្យា រដ្ឋបាលដីធ្លី

ប្រភព៖ Dalal Alnaggar's presentation on "Developing enderequitable land survey and technologies in the Arab region" at the May 2011 technical workshop; Dalal Alnaggar personal communication.

នៅក្នុងប្រទេសទាំង២២ នៃពិភពអារ៉ាប់ ការរើសអើងយេនឌ័រ មានទិដ្ឋភាពស្មុគស្មាញ មួយចំនួនដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាសាសនា វប្បធម៌ សង្គម នយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ច។ បុរសដែលចូលរួមនៅក្នុងទិដ្ឋភាពបច្ចេកទេសនៃវិស័យដីធ្លីក្នុងប្រទេសទាំងនេះរមែងតែងមានអារម្មណ៍ថា ការរើសអើងយេនឌ័រការពារស្ត្រីដោយសារតែការងារតាមមូលដ្ឋានត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ពុំមានភាពសមស្របសម្រាប់ស្ត្រីហើយឧបករណ៍សម្ភារមានទម្ងន់ធ្ងន់ខ្លាំងពេក។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ស្ត្រីមួយចំនួន ជាពិសេសស្ត្រីនៅតំបន់ជនបទ មានការភ័យខ្លាចចំពោះការធ្វើដំណើរហួសពីតួនាទីយេនឌ័របែបប្រពៃណីរបស់ពួកគេដែលជាញឹកញាប់ រមែងតែងតែមិនត្រូវបានរាប់បញ្ចូល អាស្រ័យដោយផលប៉ះពាល់ជាសក្តានុពលទៅលើកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ពួកគេ។ ស្ត្រីមិនសូវមានពេលវេលា ដោយសារតែបន្ទុកការងារធ្ងន់ធ្ងរនៅក្នុងផ្ទះ ហើយជារឿយៗ ភាពចល័តរបស់ពួកគេមែងតែងមានកម្រិត ដូចជាពួកគេអាចមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើដំណើរឬចេញទៅក្រៅតែម្នាក់ឯង។ ការអប់រំមានការបែងចែកយេនឌ័រយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ហើយស្ត្រីដែលធ្វើការងាររមែងតែងជ្រើសរើសការងារក្នុងមូលដ្ឋានដែលមិនប៉ះពាល់ដល់បន្ទុកការងារក្នុងផ្ទះ និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះក្នុងសង្គមរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងពិភពអារ៉ាប់ទាំងមូល មានតែស្ត្រីរៀបការរួចចំនួន ១៨% ប៉ុណ្ណោះ គឺជាចំណែកមួយនៃកម្លាំងពលកម្មដែលទទួលបានប្រាក់កម្រៃ ហើយស្ត្រីដែលស្ថិតនៅក្នុងមុខតំណែងកម្រិតខ្ពស់ នៅក្នុងវិស័យវិទ្យាសាស្ត្រមានចំនួនត្រឹមតែ ២% ប៉ុណ្ណោះ។

នៅក្នុង*ប្រទេសអេហ្ស៊ីប ហ្សដង់ លីបង់ ម៉ូរ៉ុកកូ* និង*ទុយនីស៊ីហ្សៀ* ស្ត្រីអាចធ្វើការងារ នៅក្នុងសហគមន៍បច្ចេកទេសនៃវិស័យដីធ្លីបាន ប៉ុន្តែពុំមែនការងារទាំងអស់សុទ្ធសឹងតែ បើកចំហចំពោះស្ត្រី និងបុរសឡើយ អាស្រ័យដោយការងារមួយចំនួន ដែលទាមទារឱ្យមានលក្ខណៈសម្បត្តិខ្ពស់ ត្រូវបានរក្សាទុកសម្រាប់តែបុរសប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងពិភពអារ៉ាប់ទាំងមូលមានគម្លាតយេនឌ័រមួយដ៏ធំ នៅកម្រិតធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តក្នុងវិស័យវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេសរបស់រដ្ឋាភិបាល និងវិស័យឯកជន។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេសអេហ្ស៊ីប ក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ២០០០-២០១០ ស្ត្រីរួមមានប្រមាណមួយភាគបី នៃនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យក្នុងវគ្គសិក្សាផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រ ប៉ុន្តែក្នុងឆ្នាំ២០១១ មានតែស្ត្រី៥០នាក់ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានសញ្ញាបត្រថ្នាក់អនុបណ្ឌិតលើផ្នែកអង្កេត និងមានស្ត្រី១៥នាក់ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានសញ្ញាបត្រថ្នាក់បណ្ឌិត។ ពុំមានអ្នកអង្កេតជាស្ត្រីដែលមានសញ្ញាបត្រថ្នាក់ក្រោយឧត្តមសិក្សានៅក្នុងប្រទេសអារ៉ាប់ដទៃទៀតឡើយ។

✎ **បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.៥៖**

សកម្មភាពសម្រាប់ប្រទេសនានាដែលមានគម្លាតយេនឌ័រធ្ងន់ធ្ងរ

- ✓ នៅក្នុងបរិបទដែលមានគម្លាតយេនឌ័រធ្ងន់ធ្ងរ ត្រូវកំណត់រកបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ ចំពោះសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងទិដ្ឋភាពបច្ចេកទេសនៃរដ្ឋបាលដីធ្លី។
- ✓ បង្កើតឱ្យមាននូវធនាគារទិន្នន័យមួយ អំពីការងារវិទ្យាសាស្ត្រ និងការងារបច្ចេកទេស ព្រមទាំងលើកទឹកចិត្តស្ត្រីឱ្យដាក់ពាក្យ។
- ✓ គាំទ្រស្ត្រីដែលមានឯកទេសផ្នែកព័ត៌មានវិទ្យា ការវាយតម្លៃ និងការរៀបចំកំណត់បទដ្ឋាន។
- ✓ គាំទ្រចំពោះការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេស ព្រមទាំងវិធានការកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់កុមារី និងយុវតី។
- ✓ បង្កើតកូតាអប្បបរមាសម្រាប់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងតួនាទីបច្ចេកទេស ក្នុងទីភ្នាក់ងារ និងផ្នែករដ្ឋបាលដីធ្លី។
- ✓ គាំទ្រដល់អ្នកអង្កេតជាស្ត្រី និងអ្នកវិជ្ជាជីវៈបច្ចេកទេសដទៃទៀត ក្នុងការធ្វើការងារជាមួយទីភ្នាក់ងារអន្តរជាតិ រដ្ឋាភិបាល និងវិស័យឯកជន តាមរយៈការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា និងព័ត៌មានសមស្របរាប់បញ្ចូលបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗ ដែលកាន់តែមានភាពអព្យាក្រឹត្យចំពោះយេនឌ័រ។
- ✓ បង្កើនបទដ្ឋាន និងការគ្របដណ្តប់នៃការអប់រំវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេស នៅតំបន់ជនបទដោយយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសចំពោះការអប់រំកុមារី។
- ✓ លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីសារសំខាន់របស់ស្ត្រី ដោយកំណត់អំពីសិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ។ ផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើការលុបបំបាត់ជំនឿថា ការងារធ្វើឱ្យធ្លាក់តម្លៃស្ត្រី និងប៉ះពាល់ដល់បន្ទុកការងារក្នុងផ្ទះ ព្រមទាំងកេរ្តិ៍ឈ្មោះក្នុងសង្គមរបស់ពួកគេ។

ចូរចងចាំ!

គេត្រូវការឱ្យមានវិធានការកំណត់គោលដៅ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លីក្នុងបណ្តាប្រទេសដែលគម្លាតយេនឌ័រធ្ងន់ធ្ងរបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅនៅក្នុងជំនឿវប្បធម៌ និងសាសនា។

ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវតុល្យភាពយេនឌ័រ នៅក្នុងចំណោមអ្នកវិជ្ជាជីវៈវិស័យដីធ្លី និងគាំទ្រឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌រវាងស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លី គេត្រូវការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យា និងប្រព័ន្ធទូទាំងពិភពលោក ដែលក្រុមប្រជាពលរដ្ឋកាន់តែច្រើនអាចយកមកប្រើប្រាស់ និងដើម្បីកែសម្រួលឡើងវិញទៅលើលក្ខណៈសម្បត្តិដែលគេត្រូវការសម្រាប់ការងារបច្ចេកទេសជាក់លាក់មួយចំនួនសំដៅកាត់បន្ថយឧបសគ្គចំពោះការទទួលបាន ជាពិសេសសម្រាប់ស្ត្រី។ បច្ចេកទេសអង្កេត និងវាស់វែងក៏គួរធ្វើឱ្យមានភាពសាមញ្ញផងដែរ ក្នុងករណីដែលអាចធ្វើទៅបាន ដើម្បីឱ្យជំនួយការអ្នកអង្កេតដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិទាបជាង អាចគ្រប់គ្រងទៅលើបច្ចេកទេសទាំងនោះបានផងដែរ (FAO, 2011a: 10)។ កំណើននៃការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រដែលមានការចូលរួម និងមានថ្លៃចំណាយទាបនៃការអង្កេត និងការចុះបញ្ជីដីធ្លីកំពុងមានផលប៉ះពាល់វិជ្ជមានមួយគួរឱ្យកត់សម្គាល់ទៅលើសមធម៌យេនឌ័ររួចទៅហើយ នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៣.៦៖ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លី

- ✓ គាំទ្រចំពោះលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រី និងបុរសក្នុងការចូលទៅក្នុងផ្នែកបច្ចេកទេសនៃវិស័យដីធ្លី ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងនិរន្តរភាព រាប់បញ្ចូលតាមរយៈសកម្មភាពវិជ្ជមាននៅក្នុងចន្លោះរយៈពេលខ្លី និងរយៈពេលមធ្យម។
- ✓ ប្រមូល និងផ្សព្វផ្សាយទិន្នន័យដែលមានការបំបែកព័ត៌មានទៅតាមយេនឌ័រ នៅក្នុងគ្រប់ស្ថាប័ន និងគម្រោង រដ្ឋបាលដីធ្លីទាំងអស់រាប់បញ្ចូលទិន្នន័យអំពីបុគ្គលិកផងដែរ។
- ✓ រៀបចំ និងអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពបច្ចេកទេសរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងវិស័យដីធ្លី តាមរយៈការអប់រំវិជ្ជាជីវៈ ការបណ្តុះបណ្តាល និងបណ្តាញវិជ្ជាជីវៈរាប់បញ្ចូលសមាគមអ្នកអង្កេតជាស្ត្រីផងដែរ។
- ✓ កំណត់រកបុគ្គលឆ្នើម និងលើកកម្ពស់គ្រូបណ្តុះបណ្តាល និងជនគំរូជាស្ត្រី។
- ✓ អភិវឌ្ឍន៍ការបណ្តុះបណ្តាលបណ្តើរធ្វើការងារបណ្តើរ ដើម្បីកសាងសមត្ថភាពស្ថាប័នវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេស សំដៅគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍអាជីពរបស់ស្ត្រី ឧទាហរណ៍តាមរយៈបទពិសោធន៍វិជ្ជាជីវៈជាក់ស្តែងនៅក្នុងវិស័យក្រោយបញ្ចប់ការសិក្សាសាកលវិទ្យាល័យ។
- ✓ សម្របសម្រួលដល់ភាពចល័តរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងតួនាទីបច្ចេកទេសផ្សេងៗគ្នាក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លី ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរ ឡើងនូវការយល់ដឹងរបស់ពួកគេ អំពីទិដ្ឋភាពទាំងស្រុងនៃការងារបច្ចេកទេសរបស់រដ្ឋបាលដីធ្លីខណៈពេលដែលពួកគេបោះជំហានឈានឡើងនៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈនេះ។
- ✓ រៀបចំការបណ្តុះបណ្តាលអំពីយេនឌ័រ ការកសាងសមត្ថភាព និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងសម្រាប់អ្នកវិជ្ជាជីវៈជាស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងវិស័យដីធ្លី។
- ✓ អភិវឌ្ឍន៍យុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់បញ្ចូលបញ្ហាកង្វល់ និងបទពិសោធន៍របស់ស្ត្រី និងបុរសទៅក្នុងការរៀបចំការអនុវត្ត ការត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃទៅលើគម្រោងនានានៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពបច្ចេកទេសទាំងអស់នៃរដ្ឋបាលដីធ្លី។
- ✓ ផ្តល់កិច្ចគាំទ្រ និងសម្ភារឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ស្ត្រី ដើម្បីធ្វើការងារនៅមូលដ្ឋាន។

ចូរចងចាំ!

សមភាពយេនឌ័រនៅក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លីមិនអាចសម្រេចទៅបានឡើយ លុះត្រាណាតែស្ត្រីអាចចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពបច្ចេកទេស និងប្រព័ន្ធក្នុងលក្ខណៈស្មើភាពគ្នាទៅនឹងបុរស។

ការសង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗ ស្តីពីស្ថាប័ន

ស្ថាប័នដីធ្លីដែលមានភាពជាតំណាងនិងមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រមានភាពប្រសើរជាងនៅក្នុងការងារអភិបាលកិច្ចដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស។
គេត្រូវការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងសាធារណៈ អំពីសារសំខាន់នៃការចូលរួមប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពពីស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីគ្រប់កម្រិត ពីថ្នាក់ជាតិរហូតដល់ថ្នាក់ស្រុក។
ដំណើរការវិមជ្ឈការបង្កើតឱ្យមាននូវឱកាស និងបញ្ហាប្រឈមសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។
ស្ថាប័នមួយចំនួនដូចជា ស្ថាប័នមូលដ្ឋានទទួលបន្ទុកការងារគ្រប់គ្រងប្រឡាយទឹក ធារាសាស្ត្រ និងតំបន់វាលស្មៅ ក៏មានតួនាទីនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រផងដែរ។
ស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លីបែបប្រពៃណី អាចដើរតួនាទីមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការជះឥទ្ធិពលឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរឆ្ពោះទៅរកការអនុវត្តបែបប្រពៃណី ដែលមានសមធម៌យេនឌ័រកាន់តែប្រសើរ។
គេអាចត្រូវការវិធានការកសាងសមត្ថភាពជាក់លាក់ ដើម្បីគាំទ្រដល់សមាជិកស្ថាប័នដីធ្លីជាស្ត្រីនៅគ្រប់កម្រិត។ សមត្ថភាពស្ថាប័នដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លី គួរតែបន្តធ្វើការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ និងអភិវឌ្ឍន៍។
គេត្រូវការឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងទិដ្ឋភាពផ្នែកបច្ចេកទេសនៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីដូចជា សកម្មភាពបច្ចេកវិទ្យា និងប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលដីធ្លី ដើម្បីសម្របទៅតាមប្រយោជន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបទាំងស្ត្រី និងបុរស។

សូចនាករត្រួតពិនិត្យ សម្រាប់ស្ថាប័ន

- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីថ្នាក់កណ្តាល។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីថ្នាក់ស្រុក។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លីថ្នាក់មូលដ្ឋាន។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លីបែបប្រពៃណី និងស្ថាប័នក្នុងមូលដ្ឋានដទៃទៀតដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនមន្ត្រីដីធ្លីដែលទទួលបានការផ្សព្វផ្សាយ និងការបណ្តុះបណ្តាលអំពីយេនឌ័រ។
- ☐ ចំនួនស្ថាប័នដីធ្លីបែបប្រពៃណី និងស្ថាប័នក្នុងមូលដ្ឋានដទៃទៀតទាក់ទងនឹងដីធ្លី ដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ និងដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនការផ្តួចផ្តើមសម្រាប់លុបបំបាត់ឧបសគ្គចំពោះការទទួលបានយុត្តិធម៌ដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រី។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរសដែលបានទទួលកិច្ចគាំទ្រផ្នែកច្បាប់នៅក្នុងករណីដីធ្លីក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ផ្លូវការ។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃវិវាទ ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ស្ត្រីនៅចំពោះមុខតុលាការ និងយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។

កំណត់សម្គាល់

៦ Debra Fletcher, Rachael Knight, Martha Osorio, Elizabeth Stair, Josephine Stowers-Fiu, Mika Törhönen and Margret Vidar បានផ្តល់ជាតុចូលសំខាន់ៗនៅក្នុងម៉ូឌុលនេះ ក្នុងអំឡុងពេលនៃសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ដែលប្រព្រឹត្តធ្វើឡើងក្នុង ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ នៅឯការិយាល័យកណ្តាលរបស់អង្គការ FAO រាប់បញ្ចូលតាមរយៈការពិភាក្សារបស់ក្រុមការងារផ្នែកស្ថាប័ន។

ឯកសារយោង

Adams, M., Berkoff, J. & Daley, E. 2006. *Land-water interactions: opportunities and threats to water entitlements of the poor in Africa for productive use.* Human Development Report Occasional Paper No. 2006/20. Washington, DC, UNDP. http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2006/papers/adams%20martin%20et%20al.pdf

ADB. 2006. *Republic of Uzbekistan: land improvement project*. Report and Recommendation of the President to the Board of Directors, Proposed Loans and Technical Assistance Grant. Manila, Asian Development Bank. www2.adb.org/documents/rrps/uzb/37536-01-uzb-rrp.pdf

Agarwal, B. 2009. Gender and forest conservation: The impact of women's participation in community forest governance. *Ecological Economics*, 68(11): 2785–2799.

Alden Wily, E. 2003. *Governance and land relations: A review of decentralisation of land administration and management in Africa.* London, IIED. http://pubs.iied.org/pdfs/9304IIED.pdf

Basangwa, S.K. 2010. *Women in land administration.* Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Muynonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

Daley, E., Dore-Weeks, R. & Umuhoza, C. 2010. Ahead of the game: Land tenure reform in Rwanda and the process of securing women's land rights. *Journal of Eastern African Studies*, 4(1): 131–152.

Daley, E. & Englert, B. 2010. Securing land rights for women. *Journal of Eastern African Studies*, 4(1): 91–113.

Djusaeva, S. 2012. *Promoting rural women's rights to land: UN Women programme experience in Kyrgyzstan and Tajikistan*. Paper prepared for the Expert Group Meeting on Good Practices in Realizing Women's Rights to Productive Resources, with a Focus on Land, organized by UNWomen in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, 25–27 June 2012.

FAO. 2006a. *Gender and law: Women's rights in agriculture*, L. Cotula. FAO Legislative Study No. 76, Rev.1.Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/y4311e/y4311e00.pdf

FAO. 2011a. *Governing land for women and men – gender and voluntary guidelines on responsible governance of tenure of land and other natural resources,* E. Daley and C.M. Park. *Land Tenure Working Paper No. 19.* Rome. http://www.fao.org/docrep/014/ma811e/ma811e00.pdf

FAO. 2012b. *Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security.*Rome. http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf

Flintan, F. 2010b. Sitting at the table: Securing benefits for pastoral women from land tenure reforms in Ethiopia. *Journal of Eastern African Studies*, 4 (1): 153–178.

Flintan, F. 2010a. *Learning by doing: Working towards participatory rangeland management (PRM) in pastoral areas through ELMT/ELSE.* Washington, DC, USAID.

Flintan, F. & Cullis, A., compilers. 2010. *Introductory guidelines to participatory rangeland management in pastoral areas.* Ethiopia, Save the Children USA, FAO and ECHO. www.cop-ppld.net/fileadmin/user_upload/cop-ppld/items/introductory%20guidelines%20prm.pdf

Hilhorst, T. 2010. Decentralization, land tenure reforms and local institutional actors: building partnerships for equitable and sustainable land governance in Africa. *Land Tenure Journal*, 1(10): 35–59.

ILC. 2009. *Advancing the monitoring of land governance for ensuring impact on poverty reduction.* Paper presented atLand Governance in Support of the MDGs: Responding to New Challenges, World Bank, Washington, DC, 9–10 March 2009.

Khudayberdiyeva, M. 2009. *Uzbekistan Land Improvement Project.*Tashkent, ADB Uzbekistan.

Knight, R. 2011. The community land titling initiative: An investigation into the protection of customary land claims. In E. Harper, ed. *Working with customary justice systems*: *Post-conflict and fragile states*, pp. 145–170. Rome, International Development Law Organization.

Seeley, J., Batra, M. & Sarin, M. 2000. *Women's participation in watershed development in India.* Gatekeeper Series No. 92. London, IIED. http://pubs.iied.org/pdfs/6347IIED.pdf

Teklu, A. 2005. *Research report 4 – land registration and women's land rights in Amhara Region, Ethiopia.* London, IIED.

ULA. 2010. *The Uganda Land Alliance quarterly newsletter, Vol. 4.* Kampala.

Whitehead, A. &Tsikata, D. 2003. Policy discourse on women's land rights in sub-Saharan Africa: The implications of the re-turn to the customary. *Journal of Agrarian Change*, 3(1–2): 67–112.

WLLA. 2010a. *The impact of national land policy and land reform in Uganda.* Accra, Women's Land Link Africa.

WOLREC. 2011. *Women's access to land and household bargaining power: a comparative action research project in patrilineal and matrilineal societies in Malawi.* Research Report No. 9. Rome, ILC, Women's Legal Resource Centre. www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/959/wlr_9_malawi.pdf

World Bank. 2005. *Gender issues and best practices in land administration projects: A synthesis report.* Washington, DC. http://siteresources.worldbank.org/intard/resources/gender_land_fulltxt.pdf

World Bank/FAO/IFAD. 2009a. Module 4: Gender issues in land policy and administration. *In Gender in agriculture sourcebook. Washington, DC and Rome.*

World Bank/FAO/IFAD. 2009b. Module 10: Gender and natural resources management. *In Gender in agriculture sourcebook.* Washington, DC and Rome.

ម៉ូឌុល

៤

បញ្ហាបច្ចេកទេស

បញ្ជីរាយនាមប្រអប់ និងតារាងរូបភាព

ប្រអប់

85
ប្រអប់៤.១៖
សមធម៌យេនឌ័រ បញ្ហាបច្ចេកទេស និងគោលការណ៍ណែនាំ

87
ប្រអប់៤.២៖
ការអនុវត្តន៍ល្អសម្រាប់សមធម៌យេនឌ័រ ក្នុងគម្រោងដីធ្លី

89
ប្រអប់៤.៣៖
ការធានាឱ្យមានសមធម៌ យេនឌ័រនៅក្នុងការរៀបចំសិទ្ធិ តាមបែបប្រពៃណីឱ្យមាន លក្ខណៈផ្លូវការ

90
ប្រអប់៤.៤៖
ការកំណត់ផែនទីសហគមន៍ ដោយ មានការចូលរួមតាមរយៈការប្រើប្រាស់ បច្ចេកវិទ្យាGPS

91
ប្រអប់៤.៥៖
ការធ្វើឱ្យការចុះបញ្ជីដីធ្លី កាន់តែ ងាយស្រួលទទួលបានសម្រាប់ស្ត្រី

92
ប្រអប់៤.៦៖
ការធ្វើសកម្មភាពទៅលើកម្រៃ សេវាចុះបញ្ជីដើម្បីគាំទ្រដល់ សមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុង រដ្ឋបាលដីធ្លី

95
ប្រអប់៤.៧៖
ជម្រើសដោយឡែកក្រៅពីការ ផ្តល់ប្លង់ដី

99
ប្រអប់៤.៨៖
ការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី ដោយមានការចូលរួមប្រកប ដោយសមធម៌យេនឌ័រ

102
ប្រអប់៤.៩៖
ផលប៉ះពាល់នៃការបែងចែកដីធ្លី ឡើងវិញ ទៅលើស្ត្រីនៅអឺរ៉ុបភាគខាងកើត

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់

88
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.១៖
ការលើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងគម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លី

92
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.២៖
ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការងារ អង្កេត និងការចុះបញ្ជីដីធ្លី

96
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៣៖
ការធានាឱ្យមានប្រព័ន្ធព័ត៌មាន ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

97
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៤៖
ការគាំទ្រចំពោះការវាយតម្លៃ ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៥៖
98
ការគាំទ្រចំពោះការកំណត់ យកពន្ធដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ

100
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៦៖
ការគាំទ្រចំពោះការធ្វើផែនការ ប្រើប្រាស់ដីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

101
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៧៖
ការគាំទ្រចំពោះការច្របាច់ដីធ្លី បញ្ចូលគ្នាប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

103
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៨៖
ការគាំទ្រចំពោះបដិទានដីធ្លី ប្រកប ដោយសមធម៌យេនឌ័រ

104
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៩៖
ការគាំទ្រចំពោះកំណែទម្រង់ លើការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញ ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

105
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.១០៖
ការគាំទ្រចំបោះការផ្តល់សំណងប្រកប ដោយសមធម៌យេនឌ័រ

107
សូចនាករត្រួតពិនិត្យ តាមការណែនាំ សម្រាប់បញ្ហាបច្ចេកទេស

តារាង និងរូបភាព

94
រូបភាព៤.១៖
ការបន្តទទួលបានសិទ្ធិដីធ្លី

ម៉ូឌុល៤៖ បញ្ហាបច្ចេកទេស

ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុង អភិក្រម រដ្ឋបាលដីធ្លី វិធីសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា

សេចក្តីផ្តើម[៧]

រដ្ឋបាលដីធ្លីតម្រូវឱ្យពិចារណាទៅលើបញ្ហាយេនឌ័រសំខាន់ៗចំនួន២៖ ១) តើការរៀបចំសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លី ដោះស្រាយចំពោះសេចក្តីត្រូវការប្រយោជន៍ និងបញ្ហាកង្វល់របស់ស្ត្រីបានគ្រប់គ្រាន់ដល់កម្រិតណា និង ២) តើស្ត្រីអាចចូលរួមដោយស្មើភាពនៅក្នុងសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីបានដោយរបៀបណា។

សេចក្តីត្រូវការក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងសកម្មភាព បច្ចេកវិទ្យា និងប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលដីធ្លីទទួលបានការគាំទ្រដោយផ្ទាល់នៅក្នុងគោលការណ៍ណែនាំទាំងមូល (សូមមើលឧទាហរណ៍នៅក្នុងប្រអប់ ៤.១)។

ប្រអប់៤.១៖ សមធម៌យេនឌ័រ បញ្ហាបច្ចេកទេស និងគោលការណ៍ណែនាំ

ការធានា និងការវិភាជន៍សិទ្ធិដីធ្លី
៧.៤ រដ្ឋគប្បីធានាថា ស្ត្រី និងបុរស ទទួលបានសិទ្ធិដូចគ្នានៅក្នុងសិទ្ធិកាន់កាប់ដែលទើបត្រូវបានទទួលស្គាល់ និងធានាថាសិទ្ធិទាំងនោះត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងក្នុងការចុះបញ្ជី។.... គប្បីប្រើប្រាស់អភិក្រមសមស្របក្នុងមូលដ្ឋាន ដើម្បីបង្កើនតម្លាភាពនៅពេលដែលការចុះបញ្ជីអំពីសិទ្ធិកាន់កាប់ត្រូវបានបង្កើតឡើងដំបូង រួមទាំងការកំណត់ផែនទីសិទ្ធិកាន់កាប់ផងដែរ។
១០.៣ នៅពេលដែល រដ្ឋផ្តល់ការទទួលស្គាល់ស្របច្បាប់ចំពោះការកាន់កាប់ក្រៅប្រព័ន្ធ ការទទួលស្គាល់នេះគប្បីធ្វើតាមរយៈកិច្ចដំណើរការដោយមានការចូលរួម និងគិតគូរដល់យេនឌ័រដោយយកចិត្តទុកដាក់ដោយឡែកចំពោះអ្នកជួល។
១១.៦ រដ្ឋគប្បីបង្កើតវិធានការការពារដើម្បីការពារសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់របស់សហព័ទ្ធ សមាជិកគ្រួសារ និងអ្នកដទៃទៀតដែលមិនត្រូវបានបង្ហាញជាសាម៉ីជនមានសិទ្ធិកាន់កាប់នៅក្នុងប្រព័ន្ធចុះបញ្ជីដូចជាបញ្ជីដីធ្លីជាដើម។
៧.១ នៅពេលរដ្ឋទទួលស្គាល់ ឬបែងចែកសិទ្ធិកាន់កាប់ដី ជលផល និងព្រៃឈើ រដ្ឋគប្បីបង្កើតស្របតាមច្បាប់ជាតិ នូវវិធានការការពារដើម្បីជៀសវាងការរំលោភ ឬការរំលត់សិទ្ធិកាន់កាប់របស់អ្នកដទៃ រួមទាំងសិទ្ធិកាន់កាប់ស្របច្បាប់ ដែលបច្ចុប្បន្ន មិនត្រូវបានការពារដោយច្បាប់។ ជាពិសេស វិធានការការពារ គប្បីការពារស្ត្រី និងជនងាយរងគ្រោះដែលមានសិទ្ធិកាន់កាប់បន្ទាប់បន្សំ ដូចជាសិទ្ធិយកផលជាដើម។
ការចុះបញ្ជីសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី
១៧.៣ រដ្ឋគប្បីខិតខំធានាឱ្យបានថាប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបអាចចុះបញ្ជីសិទ្ធិកាន់កាប់របស់ខ្លួន និងទទួលបានព័ត៌មានដោយគ្មានការរើសអើងទោះជាផ្អែកលើមូលដ្ឋានអ្វីក៏ដោយ។
ការធ្វើនិយ័តកម្មផែនការរៀបចំដែនដី
២០.២ តាមរយៈការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួមរដ្ឋគប្បីអភិវឌ្ឍន៍ និងផ្សព្វផ្សាយគោលនយោបាយ និងច្បាប់ ស្តីពីការធ្វើនិយតកម្មផែនការរៀបចំដែនដី ដោយគិតគូរដល់យេនឌ័រ។
២០.៣ រដ្ឋគប្បីធានាថា ការធ្វើនិយ័តកម្មផែនការរៀបចំដែនដី ត្រូវបានធ្វើតាមវិធីមួយដែលទទួលស្គាល់ទំនាក់ទំនងប្រទាក់ក្រឡាគ្នារវាង ដី ជលផល និងព្រៃឈើ និងការប្រើប្រាស់ធនធានទាំងនេះរួមទាំងទិដ្ឋភាពយេនឌ័រនៃការប្រើប្រាស់។

ប្រភព៖ FAO, 2012b.

បដិទានដីធ្លី

១៤.៤ រដ្ឋគប្បីអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយ និងច្បាប់គិតគូរដល់យេនឌ័រ ដែលចែងពីនីតិវិធីច្បាស់លាស់ប្រកបដោយតម្លាភាពសម្រាប់បដិទាន។ ព័ត៌មានស្តីពីនីតិវិធីបដិទាន គប្បីផ្សព្វផ្សាយឱ្យបានទូលាយ ជាភាសាសមស្រប។ អ្នកទាមទារគប្បីត្រូវបានផ្តល់ជូននូវជំនួយគ្រប់គ្រាន់ រួមមាន តាមរយៈជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងជំនួយការមេធាវី នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការទាំងមូល។

កំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញ

១៥.៥ ក្នុងករណីដែលរដ្ឋសម្រេចអនុវត្តកំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីឡើងវិញ រដ្ឋគប្បីបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់នូវគោលដៅនៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់ និងចង្អុលបង្ហាញដីដែលត្រូវបានលើកលែងពីការបែងចែកឡើងវិញនេះ។ មុខសញ្ញាអ្នកទទួលផលដូចជាគ្រួសារ រួមទាំងអ្នកស្វែងរកសួនដំណាំនៅផ្ទះ ស្ត្រី អ្នកតាំងលំនៅដ្ឋានក្រៅប្រព័ន្ធ អ្នកចិញ្ចឹមសត្វ ក្រុមជនជួបការលំបាកជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ក្រុមជនត្រូវគេមើលរំលងជនជាតិដើមភាគតិច អ្នកដើរប្រមូលផល និងអ្នកផលិតស្បៀងខ្នាតតូចគប្បីត្រូវកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់។

បញ្ហាទូទៅទាក់ទងនឹងរដ្ឋបាលដីធ្លី និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី[៩]

ឧបសគ្គទូទៅមួយចំនួននៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ មានប្រភពចេញពីតម្លៃរបស់សង្គមដែលបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅ (បទបង្ហាញរបស់ Renée Giovarelli នៅឯសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១)៖

- នៅក្នុងទូទាំងពិភពលោក បុគ្គលិក និងអ្នកអនុវត្តន៍គម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លីភាគច្រើនជាបុរស។ ជាលទ្ធផលស្ត្រីរមែងតែងមិនចូលរួមឬមិនមានវត្តមាននៅក្នុងសកម្មភាពគម្រោងនៅមូលដ្ឋានដូចជាការកំណត់ព្រំប្រទល់ ឬការអង្កេតដីធ្លី (សូមមើល ម៉ូឌុល៣)។
- ជារឿយៗ ស្ត្រីរមែងតែងមិនត្រូវបានបញ្ចូលនៅក្នុងការរៀបចំគម្រោង ឬប្រយោជន៍ពីសកម្មភាព គម្រោងដូចជា ការទទួលបានសេវាឥណទាន ឬសេវាសហគមន៍។
- ជារឿយៗ ស្ត្រីរមែងតែងមានចំណេះដឹងតិចជាងបុរស អំពីបញ្ហាកាន់កាប់ដីធ្លី និងបញ្ហាអភិបាលកិច្ច ដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់ពីគម្រោងមួយ ឬអំពីសញ្ញាណជាសក្តានុពលរបស់គម្រោង សម្រាប់ការអនុវត្តគ្រប់គ្រង និងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីដែលមានស្រាប់។
- បុគ្គលិករដ្ឋបាលដីធ្លី និងអ្នកអនុវត្តន៍គម្រោង ក្រោមគម្រោងដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីម្ចាស់ជំនួយ អាចមិនដឹងទាំងស្រុងអំពីទិដ្ឋភាពផ្នែកសង្គម និងវប្បធម៌នៃសិទ្ធិដីធ្លីនៅក្នុងតំបន់ដែលពួកគេកំពុងធ្វើការងារ។

វាមានសារសំខាន់ដែលត្រូវធានាថា គ្រប់សកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីទាំងអស់បញ្ជ្រាបបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ តាមរយៈការពិចារណាទៅលើកម្រងបញ្ហាយេនឌ័រទាំងមូល ក្នុងអំឡុងពេលនៃការរៀបចំការអនុវត្ត ការត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃគម្រោង (World Bank/FAO/IFAD, 2009a: 130-132)។ បញ្ហាដែលត្រូវដោះស្រាយ អាស្រ័យលើភារកិច្ចជាក់លាក់ និងបរិបទរបស់ប្រទេស ប៉ុន្តែមានឧទាហរណ៍ជាច្រើននៃការអនុវត្តល្អ ដែលត្រូវដកស្រង់ចេញ ដែលឧទាហរណ៍មួយចំនួនមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៤.២។

ប្រអប់៤.២៖ ការអនុវត្តបានល្អសម្រាប់សមធម៌យេនឌ័រក្នុងគម្រោងដីធ្លី

ការទទួលបានប្លង់ដីរួមគ្នា

នៅក្នុង*ប្រទេសឥណ្ឌា* កម្មវិធីទិញដីលំនៅដ្ឋាន បានជួយដល់គ្រួសារជនបទដែលគ្មានដីឱ្យទទួលបានដីមួយប្លង់តូច សម្រាប់សាងសង់លំនៅដ្ឋាន និងប្រកបអាជីវកម្មខ្នាតតូច នៅតាមផ្ទះដោយស្ត្រីជាអ្នកគ្រប់គ្រង។ ការចូលរួមពេញលេញរបស់អ្នកទទួលផល នៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់នៃកម្មវិធីទាំងនេះ រាប់ចាប់ពីការកំណត់រកដីសមស្របរហូតដល់ ការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍដីធ្លី បានរួមចំណែកធ្វើឱ្យការអនុវត្តទទួលបានជោគជ័យ។ កម្មវិធីជាច្រើនបានផ្តល់ប្លង់ដីរួមគ្នាជូនដល់ស្វាមី និងភរិយា ដោយជួនកាលគេបាន ចុះឈ្មោះភរិយាជាមុន ដោយឡែកកម្មវិធីដទៃទៀតផ្តល់ប្លង់ដីជូនដល់ស្ត្រីតែប៉ុណ្ណោះ។ ជោគជ័យត្រូវបានសម្របសម្រួលតាមរយៈការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងចំណោមសហគមន៍ និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន។

នៅក្នុងគម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លីបន្ថែមរបស់*ប្រទេសកម្ពុជា* ឆ្នាំ២០០២-២០០៧ ប្លង់ដីថ្មីចំនួន ៧៨% ត្រូវបានចេញរួមគ្នាទៅឱ្យស្វាមី និងភរិយា។ គម្រោងនេះ មានគោលបំណងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវស្ថានភាពសង្គមសេដ្ឋកិច្ចទូទៅរបស់ស្ត្រី។ ដើម្បីលើកកម្ពស់និរន្តរភាព រយៈពេលវែង គម្រោងនេះត្រូវបានភ្ជាប់ទៅនឹងគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ដទៃទៀត ដូចជា គម្រោងធានាលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានសេវាឥណទាន និងសេវាផ្សព្វផ្សាយ។ ការប៉ាន់ប្រមាណសង្គមមួយ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងមុនពេលអនុវត្តគម្រោងបានប្រើប្រាស់ ទស្សនវិស័យយេនឌ័រមួយចំពោះសិទ្ធិដីធ្លី ហើយក្តីកង្វល់ចំពោះបញ្ហាយេនឌ័រត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងការរៀបចំគម្រោង។ ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីក៏ត្រូវបានសង្កត់ធ្ងន់ផងដែរនៅក្នុងដំណាក់កាលរៀបចំ និងអនុវត្តន៍គម្រោង។ គម្រោងនេះត្រូវបានធ្វើយុទ្ធនាការ ចុះផ្ទាល់តាមមូលដ្ឋានជាសាធារណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយមួយ ដែលមានវគ្គបណ្តុះបណ្តាលលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីយេនឌ័រញឹកញាប់ ដែលមានការចូលរួមពីស្ត្រី និងបុរស រាប់បញ្ចូលទាំងមន្ត្រីរដ្ឋបាល និងគ្រង់គ្រងដីធ្លីគ្រប់កម្រិត។ ស្ត្រីត្រូវបានកំណត់គោលដៅ ជាក់លាក់ ដោយសារតែពួកគេមានកម្រិតអនក្ខរភាពខ្ពស់ជាងបុរស និងជាទូទៅខ្វះការអប់រំអំពីសិទ្ធិដីធ្លី។ គម្រោងនេះក៏បានជួលទីប្រឹក្សាផ្នែកយេនឌ័រឱ្យធ្វើការងារជាមួយក្រុមអនុវត្តន៍។

នៅក្នុង*ប្រទេសអេត្យូពី* ក្រោយពេលចេញសេចក្តីប្រកាសស្តីពីការប្រើប្រាស់ និងរដ្ឋបាលដីធ្លី នៅក្នុងតំបន់អាំហារ៉ា ក្នុងឆ្នាំ២០០០ ការិយាល័យតំបន់ទទួលបន្ទុកធនធានធម្មជាតិ និងការប្រើប្រាស់ដីបានអភិវឌ្ឍន៍យុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តន៍មួយ នឹងគោលការណ៍ណែនាំដែលកំណត់អំពីការទទួលខុសត្រូវ និងគណនេយ្យភាពរបស់តួអង្គផ្សេងៗគ្នានៅក្នុងការចុះបញ្ជីសិទ្ធិដីធ្លី។ គោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះបានចែងថា ការចុះបញ្ជីប្លង់ដីរួមគ្នាត្រូវបញ្ចូលឈ្មោះ និងរូបថតរបស់ភរិយា និងស្វាមីនៅលើលិខិតបញ្ជាក់ ហើយសហព័ទ្ធទាំងពីរត្រូវចុះហត្ថលេខាលើលិខិតបញ្ជាក់ប្លង់ដីមុនពេលលិខិតនេះ ត្រូវបានផ្តល់ជូនទៅឱ្យគ្រួសារ។ ការកំណត់ចែងទាំងនេះជួយធានាឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការចុះបញ្ជីសិទ្ធិដីធ្លី យ៉ាងណាមិញស្រុកទាមទារឱ្យមានកិច្ចគាំទ្របន្ថែមទៀត នៅក្នុងការបញ្ជ្រាបបញ្ហាយេនឌ័រ ទៅក្នុងប្រតិបត្តិការ និងការរៀបចំកម្មវិធីរបស់ពួកគេ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

នៅក្នុង*ប្រទេសហុងឌូរ៉ាស់* គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មជ្រលងភ្នំហ្គាយអេប ដែលទទួលបាន មូលនិធិគាំទ្រពីគណៈកម្មាធិការសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មអន្តរទ្វីប-អាមេរិក បានធ្វើការងារជាមួយទីភ្នាក់ងារផ្តល់ប្លង់ដីនៃប្រទេសហុងឌូរ៉ាស់ ដើម្បីបញ្ចូលឈ្មោះរបស់ភរិយាទៅក្នុងប្លង់ដី បើទោះបីជាបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនៅមានកម្រិត ហើយការអនុវត្តស្នងមរតក និងការអនុវត្តចំពោះការទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ មិនបានរាប់បញ្ចូលស្ត្រីក៏ដោយ។ គម្រោងទទួលបានជោគជ័យ អាស្រ័យដោយគម្រោងនេះ បានត្រួតពិនិត្យឡើងវិញទៅលើនីតិវិធីផ្តល់ប្លង់ដី ដើម្បីធ្វើឱ្យនីតិវិធីទាំងនោះបង្កលក្ខណៈ ឱ្យស្ត្រីកាន់តែមានភាពងាយស្រួលក្នុងការទទួលបានប្លង់ដី និងរាប់បញ្ចូលស្ត្រី និងដោយសារតែគម្រោងនេះ រៀបចំការបណ្តុះបណ្តាលអំពីយេនឌ័រ សម្រាប់បុគ្គលិកគម្រោងមន្ត្រីផ្តល់ប្លង់ដីរបស់រដ្ឋាភិបាល និងមន្ត្រីសាធារណៈ ព្រមទាំងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន។

ការអប់រំ និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងសាធារណៈ

នៅក្នុង*ប្រទេសហ្សាម៉ាអ៊ីក* ការងាររបស់ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីជាតិ (NLA) នៅក្នុងការអប់រំសាធារណៈ គាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។ ឧទាហរណ៍ ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីជាតិ រៀបចំធ្វើការបង្ហាញតាមផ្លូវទូទាំងប្រទេស ដែលជាធម្មតា សកម្មភាពនេះ ធ្វើឡើងនៅក្នុងថ្ងៃដែលមានសកម្មភាពទីផ្សារ នៅពេលដែលស្ត្រីមកពីតំបន់ជនបទ ទំនងនឹងមានវត្តមាននៅទីប្រជុំជន។ នៅក្នុងការបង្ហាញតាមផ្លូវទាំងនេះ ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីជាតិផ្តល់ព័ត៌មាន និងធ្វើបទបង្ហាញជូនដល់ស្ត្រីក្នុងលក្ខណៈជាក្រុម និងលក្ខណៈបុគ្គល។ ប្រធានបទរួមមាន ប្រយោជន៍នៃការធ្វើបណ្តាំមរតក ការចុះឈ្មោះរបស់ពួកគេនៅក្នុងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ដៃគូពួកគេ ការធ្វើឱ្យមានភាពប្រក្រតីនូវការកាន់កាប់ របស់ពួកគេដែលមានស្រាប់ តាមរយៈការចុះបញ្ជី និងការធ្វើប្លង់ដីទៅលើដីដែលពួកគេ ទិញក្រោមសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ។ បុគ្គលិកកម្មវិធីរដ្ឋបាល និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លីរបស់ ចាម៉ៃកា បានចូលរួមនៅក្នុងវគ្គទាំងនេះ។ ទីភ្នាក់ងារដីធ្លីជាតិ ផ្តល់ព័ត៌មាន តាមរយៈ ខិត្តប័ណ្ណ សម្ភារបោះពុម្ពដទៃទៀត និងអ៊ីនធឺណិត។

ប្រភព៖ Elizabeth Stair’s presentation on “Land and gender: the Jamaican context” at the May 2011 technical workshop; Giovarelli and Lastarria-Cornhiel, 2006; World Bank/FAO/IFAD, 2009a:139–140 and 145; Teklu, 2005; FAO, 2012a.

ការកំណត់ផែនទីដោយមានការចូលរួម

នៅក្នុង*ប្រទេសម៉ូហ្សំប៊ិក* អភិក្រមស្តីពីការអភិវឌ្ឍទឹកដី ដោយមានការចូលរួម និងមានការចរចា (PNTD) របស់អង្គការ FAO ត្រូវបានគេយកមកប្រើប្រាស់នៅក្នុង ការកំណត់ព្រំដែនដីសហគមន៍។ សមាជិកសហគមន៍ រាប់បញ្ចូលក្រុមស្ត្រី និងបុរសដោយឡែកពីគ្នា ផលិតផែនទីក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការពិគ្រោះយោបល់មួយដែលមាន ការចូលរួម។ ក្រោយមកទម្រង់ផែនទីចុងក្រោយមួយត្រូវបានគេឯកភាព និងចុះបញ្ជីនៅក្នុងផ្នែកសុរិយោដីក្រោយពេលពិភាក្សាជាមួយសហគមន៍ជិតខាង។ នាពេលថ្មីៗនេះ អង្គការ FAO បានធ្វើសមាហរណកម្មអភិក្រមស្តីពីការអភិវឌ្ឍទឹកដី ដោយមានការចូលរួម និងមានការចរចា និងអភិក្រមការវិភាគសង្គមសេដ្ឋកិច្ច និងយេនឌ័រ (SEAGA) ទៅក្នុងគោលការណ៍ណែនាំស្តីពីការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ ក្នុងបញ្ហាដែនដី ដើម្បីលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រ និងឧបករណ៍បែបចូលរួម ដែលផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រនៅក្នុងដំណើរការចរចា ដែលទាក់ទងទៅនឹងការទទួលបាន និងការប្រើប្រាស់ដី និងធនធានធម្មជាតិ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.១៖ ការលើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងគម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លី

ប្រភព៖ Dalal Alnaggar’s presentation on “Developing genderequitable land survey and technologies in the Arab region”, and Kate Dalrymple’s presentation on “Gender and technology issues in land administration projects in Southeast Asia and the Pacific” at the May 2011 technical workshop.

- ✓ អភិវឌ្ឍន៍ឱ្យមានការយល់ដឹងអំពីប្រព័ន្ធកាន់កាប់ក្នុងមូលដ្ឋាន និងបទប្បញ្ញត្តិ ដែលប្រព័ន្ធនេះធ្វើឡើងសម្រាប់ស្ត្រី។ ត្រូវដឹងថាព័ត៌មានទាំងនេះ ភាគច្រើននឹងមិនត្រូវបានកត់ត្រាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរឡើយ។
- ✓ ពិនិត្យទៅលើភាពមានកម្រិតនៅក្នុងច្បាប់ គោលនយោបាយ និងនិយ័តកម្មផ្សេងៗគ្នា ដែលទាក់ទងទៅនឹងសមភាពយេនឌ័រ។
- ✓ ធ្វើការប៉ាន់ប្រមាណសង្គម មុនពេលអនុវត្តគម្រោង រាប់បញ្ចូលរចនាសម្ព័ន្ធ គ្រួសារផងដែរ។ ភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងការងារក្នុងមូលដ្ឋាន អំណាចក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងតួនាទីនៅក្នុងគ្រួសារ និងសង្គម ព្រមទាំងគំរូនៃការស្នងមរតក ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការលែងលះ។
- ✓ កំណត់គោលដៅទៅលើស្ត្រីថាជាអ្នកទទួលផលពីគម្រោង និងសួរទៅកាន់ពួកគេថាតើពួកគេត្រូវការអ្វី និងតើពួកគេមើលឃើញថា មានឧបសគ្គ រាំងស្ទះអ្វីខ្លះចំពោះរដ្ឋបាលដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។
- ✓ អភិវឌ្ឍន៍គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ការអនុវត្តន៍ ជាភាសាក្នុងមូលដ្ឋាន ដោយមានតំណាង និងការចូលរួមសកម្មពីស្ត្រី។
- ✓ ដំឡើងប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យមួយដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រតាំងពីដំបូងរាប់បញ្ចូលសូចនាករយេនឌ័រផងដែរ។
- ✓ ជួលទីប្រឹក្សា ឬជនបង្គោលយេនឌ័រ ១រូប ដើម្បីធ្វើការងារជាមួយក្រុមអនុវត្តន៍។
- ✓ ភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីទៅនឹងគម្រោងដទៃទៀត ដូចជាសកម្មភាពសម្រាប់ធានាលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានសេវា ឥណទាន និងសេវាផ្សព្វផ្សាយ។
- ✓ លើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រ និងឧបករណ៍បែបចូលរួមដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ នៅក្នុងការធ្វើនិយ័តកម្មទៅលើការទទួលបាន និងការប្រើប្រាស់ដី និងធនធានធម្មជាតិ។
- ✓ នៅពេលរៀបចំផែនការបណ្តុះបណ្តាល យុទ្ធនាការទំនាក់ទំនង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងត្រូវពិចារណាទៅលើកត្តាដែលមានភាពជាក់លាក់ទៅតាមបរិបទដូចជា ភាសា និងទំនៀមទម្លាប់ក្នុងមូលដ្ឋាន ដែលអាចរាំងស្ទះចំពោះលទ្ធភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពសម្រាប់ក្រុមស្ត្រី និងបុរសផ្សេងៗគ្នា។
- ✓ ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីយេនឌ័រ សម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសបុគ្គលិកគម្រោង និងមន្ត្រីរដ្ឋបាលដីធ្លីដោយផ្តល់វគ្គបណ្តុះ បណ្តាលដោយឡែកសម្រាប់ស្ត្រីក្នុងករណីចាំបាច់។
- ✓ ធ្វើយុទ្ធនាការចុះផ្ទាល់តាមមូលដ្ឋានជាសារណៈឱ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងការងារអប់រំដែលកំណត់គោលដៅទៅលើបុរស និងស្ត្រីដោយស្មើភាព គ្នា។
- ✓ ពិចារណាទៅលើឧបសគ្គរាំងស្ទះផ្នែកភាសា អនក្ខរភាព និងកង្វះព័ត៌មាន ព្រមទាំងមធ្យោបាយធ្វើដំណើរ ជាពិសេសសម្រាប់ស្ត្រី។
- ✓ ក្នុងករណីដែលឯកសារអត្តសញ្ញាណជាតិត្រូវបានប្រើប្រាស់ ត្រូវបញ្ចូលសមាសធាតុមួយ ដើម្បីជួយដល់ស្ត្រី និងបុរសក្នុងការទទួលបានឯកសារ ទាំងនេះ។
- ✓ ផ្តល់សៀវភៅផ្តត់ព័ត៌មាន ខ្សែអាត់វីដេអូ ការផ្សព្វផ្សាយតាមវិទ្យុ អត្ថបទ សារព័ត៌មាន និងគេហទំព័រ ដែលផ្តោតទៅលើស្ថានភាពស្ត្រី និងប្រើប្រាស់បរិបទដែលពួកគេស្គាល់ និងមានភាពពាក់ព័ន្ធចំពោះពួកគេ ដូចជា តាមរយៈការប្រើប្រាស់រូបភាពស្ត្រីនៅក្នុងការពន្យល់។
- ✓ ដំឡើងប្រព័ន្ធវាយតម្លៃដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រនិងប្រមូលទិន្នន័យអំពីការអនុវត្តល្អ ព្រមទាំងទិន្នន័យដែលមានការបំបែកព័ត៌មានទៅតាមយេនឌ័រ ដើម្បីតាមដានផលប៉ះពាល់រយៈពេលវែងលើបញ្ហាសមភាពយេនឌ័រ។

ការចុះបញ្ជីសិទ្ធិកាន់កាប់

សន្តិសុខលើការកាន់កាប់ អាចធានាសុវត្ថិភាពបានក្រោមទម្រង់ផ្សេងៗគ្នាដែលបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់អំពីសិទ្ធិរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ដី និងម្ចាស់ដី៖ ប្លង់ដីផ្លូវការ កិច្ចសន្យាជួលច្បាស់លាស់រយៈពេលវែងកិច្ចព្រមព្រៀងជួលដែលគួរឱ្យជឿជាក់បានឬការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការអំពីសិទ្ធិមិនផ្លូវការបែបប្រពៃណី និងសិទ្ធិស្របច្បាប់ជាមួយនឹងយន្តការដោះស្រាយវិវាទដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យគេអាចទទួលបាន និងមានប្រសិទ្ធភាព។ ឧទាហរណ៍ជាច្រើនបង្ហាញថា ការលើកកម្ពស់សន្តិសុខលើការកាន់កាប់ផ្តល់នូវប្រយោជន៍ដល់បុគ្គលគ្រួសារ និងសហគមន៍ តាមរយៈការលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការវិនិយោគនៅក្នុងការកែលម្អដី គេហដ្ឋាន និងបរិស្ថានជុំវិញ ដែលធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវជីវភាព និងបទដ្ឋានរស់នៅ (UN-HABITAT, 2008:8)។ ប្រអប់ ៤.៣ រៀបរាប់អំពីបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ ដែលបានកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលនៃការចុះបញ្ជីជាផ្លូវការនូវសិទ្ធិតាមបែបប្រពៃណីនៅអាហ្វ្រិកខាងត្បូង។

ប្រអប់៤.៣៖

ការធានាឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការរៀបចំសិទ្ធិតាមបែបប្រពៃណីឱ្យមានលក្ខណៈផ្លូវការ

ប្រភព៖ South Africa Department of Land Affairs, 1997: 65 and 68; World Bank/FAO/IFAD, 2009: 456.

អត្ថបទមួយក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧ ដែលនិយាយអំពីគោលនយោបាយដីធ្លីរបស់*អាហ្វ្រិកខាងត្បូង* បានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើគ្រោះថ្នាក់ដែលកើតឡើងពីសិទ្ធិតាមព្រឹត្តិន័យ (តាមបែបប្រពៃណី) ដែលត្រូវបានរៀបចំឱ្យមានលក្ខណៈផ្លូវការ ដោយស្ថិតក្រោមសិទ្ធិនេះ ជាធម្មតាមានតែ បុគ្គលម្នាក់គត់ ដែលទទួលបានប្លង់ដី បើទោះបីជាក្នុងករណីដែលមានបុគ្គលលើសពី មួយនាក់មានសិទ្ធិតាមព្រឹត្តន័យយ៉ាងដូច្នេះក៏ដោយ។ “ប្រជាពលរដ្ឋដែលធ្លាប់មានសិទ្ធិ ស្មើគ្នាកន្លងមក នៅក្នុងភាពអសន្តិសុខរបស់ពួកគេ ឥឡូវនេះត្រូវបានបែងចែកដាច់ស្រឡះ នៅពេលដែលសន្តិសុខត្រូវបានប្រគល់ទៅឱ្យបុគ្គលតែម្នាក់ ដែលជាទូទៅបុគ្គលម្នាក់នោះ គឺជាបុរសមេគ្រួសារ។ បទពិសោធន៍បានបង្ហាញឱ្យដឹងថាជារឿយៗស្ត្រី និងមនុស្សចាស់ គឺជាអ្នកដែលបាត់បង់សិទ្ធិនៅក្នុងដំណើរការនេះ” (នាយកដ្ឋានកិច្ចការ ដីធ្លីអាហ្វ្រិកខាងត្បូង ១៩៩៧៖ ៦៥)។ “ឧទាហរណ៍ ជាទូទៅលិខិតអនុញ្ញាតកាន់កាប់ ត្រូវបានបែងចែកទៅឱ្យមេគ្រួសារជាបុរស។ ក្នុងករណីដែលលិខិតអនុញ្ញាតកាន់កាប់ ទាំងនោះត្រូវផ្លាស់ប្តូរទៅជាកម្មសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់លិខិតអនុញ្ញាត លិខិតទាំងនោះ ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរទៅឱ្យមេគ្រួសារជាបុរសស្ទើរតែគ្រប់ករណីទាំងអស់។ ជារឿយៗបុរស ជាមេគ្រួសារម្នាក់នេះ គឺជាអ្នកដែលបានចាកចេញទៅធ្វើការនៅទីក្រុង និងអាចមានគ្រួសារទីពីរនៅទីនោះ។ ប្រសិនបើគាត់ក្លាយទៅជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដែលអាចលក់ ឬផ្ទេរកម្មសិទ្ធិបានវាបង្កើតឱ្យមាននូវការលើកទឹកចិត្តឱ្យគាត់លក់ដី និងអាចធ្វើឱ្យសមាជិក គ្រួសារដទៃទៀតរងគ្រោះទៅនឹងការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិ (នាយកដ្ឋានកិច្ចការដីធ្លី អាហ្វ្រិក ខាងត្បូងឆ្នាំ១៩៩៧៖ ៦៨)។

តាមរយៈការកសាងបន្ថែមទៅលើបទពិសោធន៍ទាំងនេះ អត្ថបទឆ្នាំ១៩៩៧នេះ ធានាថាស្ត្រីទទួលបានកិច្ចការពារទូលំទូលាយតាមរយៈការណែនាំអំពីទម្រង់ទ្រព្យសម្បត្តិ និងនីតិវិធីថ្មីសម្រាប់ “ការផ្លាស់ប្តូរ” (ការធ្វើឱ្យមានលក្ខណៈផ្លូវការ) ចំពោះសិទ្ធិតាមព្រឹត្តន័យ។ “កំណែទម្រង់លើការកាន់កាប់ផ្តល់ឱកាសសំខាន់ៗដើម្បីកសាងកិច្ចការពារ សិទ្ធិស្ត្រីទៅក្នុងទម្រង់កម្មសិទ្ធិថ្មីដែលកំពុងត្រូវបានអភិវឌ្ឍ ជាពិសេសសិទ្ធិដែលមានមូលដ្ឋានលើគ្រួសារ និងប្រព័ន្ធកម្មសិទ្ធិជាក្រុម” (នាយកដ្ឋានកិច្ចការដីធ្លីអាហ្វ្រិកខាងត្បូង ឆ្នាំ១៩៩៧៖ ៦៨)។

ការអង្កេត ការផ្តល់ប្លង់ និងការចុះបញ្ជីដីធ្លី[៩]

ការអង្កេត និងការចុះបញ្ជីដីធ្លី គឺជាសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីសំខាន់ៗសម្រាប់ចុះបញ្ជី សិទ្ធិដីធ្លីនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន។ បច្ចេកវិទ្យាទំនើបដែលងាយស្រួលប្រើប្រាស់ សម្រាប់ធ្វើការអង្កេត និងចុះបញ្ជីដីធ្លី សម្របសម្រួលឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាល តាមមូលដ្ឋានឆាប់រហ័ស និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពសម្រាប់ទាំងស្ត្រី និងបុរស នៅក្នុងដំណើរការបច្ចេកទេសប្រចាំថ្ងៃនៃរដ្ឋបាលដីធ្លី និងអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លី។ ជារឿយៗ បច្ចេកវិទ្យាទំនើបតែងមានភាពងាយស្រួលក្នុងការអនុវត្ត និងសន្សំសំចៃថវិកា ដែលបច្ចេកវិទ្យាបែបនេះ គាំទ្រដល់សមធម៌យេនឌ័រតាមរយៈការធ្វើឱ្យសកម្មភាពបច្ចេកទេសកាន់តែងាយរកបាន និងមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់បានសម្រាប់ក្រុមប្រជាពលរដ្ឋ ដែលកាន់តែទូលំទូលាយជាងនេះ។ ដូច្នេះការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងទិដ្ឋភាពផ្នែកបច្ចេកទេសនៃរដ្ឋបាលដីធ្លី គឺជាគោលដៅមួយដែលអាចសម្រេចបាន។

ឧទាហរណ៍ បច្ចេកវិទ្យាប្រព័ន្ធកំណត់ទីតាំងសាកល (GPS) ដែលមានលក្ខណៈ ស្មុគស្មាញ បែរជាមានភាពសាមញ្ញក្នុងការអនុវត្តនៅតាមមូលដ្ឋាន តាមរយៈឧបករណ៍ GPS កាន់ដោយដៃ ដែលផ្តល់នូវសុក្រឹតភាពក្នុងកម្រិតមួយសមស្រប។ នៅក្នុងគម្រោងធ្វើឱ្យមានភាពប្រក្រតីលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ក្នុងប្រទេសហ្គាណា ការងារស្រាវជ្រាវតាមមូលដ្ឋាននៅក្នុងភូមិ ភាគច្រើនត្រូវបានអនុវត្តដោយស្ត្រី ដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលក្នុងមូលដ្ឋាន ដែលបានធ្វើដំណើរពីផ្ទះមួយ ទៅផ្ទះមួយទៀតដើម្បីសម្ភាសប្រជាជន និងធ្វើការចុះបញ្ជីអំពីសិទ្ធិដីធ្លី និងព្រំប្រទល់របស់ពួកគេដោយប្រើប្រាស់កុំព្យូទ័រយួរដៃ និងឧបករណ៍ GPS ដែលកាន់ដោយដៃ។ សកម្មភាពនេះ បានធ្វើឱ្យដំណើរការចុះបញ្ជីកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព អាស្រ័យដោយទិន្នន័យត្រូវបានបញ្ចូលដោយស្វ័យប្រវត្តិពីមូលដ្ឋាន ដោយផ្ទាល់ទៅក្នុងប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លី។ គម្រោងនេះបានរកឃើញថា ស្ត្រីមានភាពងាយស្រួលជាងក្នុងការនិយាយអំពីបញ្ហាដីធ្លីរបស់ពួកគេទៅកាន់អ្នកអនុវត្តការងារជាស្ត្រីជាងអ្នកអនុវត្តន៍ការងារជាបុរស (បទបង្ហាញរបស់ Rebecca Sittie and Nigel Edmead នៅឯសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ Rebecca Sittie, personal communication)។

បច្ចេកវិទ្យា GPS ក៏ជាឧបករណ៍មួយដ៏ សំខាន់ក្នុងការគាំទ្រដល់ការងារកំណត់ផែនទី ដោយមានការចូលរួមសម្រាប់ការរៀបចំផែនការប្រើប្រាស់ដី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រដូចដែលប្រអប់ ៤.៤ បានពន្យល់ ដោយលើកឡើងអំពីករណីប្រទេសហ្វីលីពីន។

ប្រអប់៤.៤៖

ការកំណត់ផែនទី សហគមន៍ដោយមានការចូលរួមតាមរយៈ ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា GPS

ប្រភព៖ Seema Gaikwad, personal communication.

សហគមន៍អភិវឌ្ឍន៍អន្តរវប្បធម៌របស់ *ប្រទេសហ្វីលីពីន* (PAFID) គាំទ្រដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ក្នុងការបង្កើតផែនទី 3-D ដែលមានការចូលរួម និងការរៀបចំពាក្យបណ្តឹងទាមទារដីបុព្វបុរស និងធនធានរបស់ពួកគេវិញ។ ដំណើរការនេះមានការចូលរួមពីសហគមន៍ទាំងមូល-ទាំងស្ត្រីនិងបុរសទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីបច្ចេកវិទ្យា GPS និងចូលរួមនៅក្នុងការកំណត់ផែនទី ធនធាន ហើយផែនទីដែលសម្រេចបាន គឺពឹងទៅលើការរួមបញ្ចូល គ្នានូវចំណេះដឹងរបស់ពួកគេអំពីតំបន់ ដែលកំពុងត្រូវបានប៉ាន់ប្រមាណ។ ប្រជាពលរដ្ឋវ័យក្មេង គឺជាអ្នកសិក្សារៀនសូត្របាន ឆាប់រហ័ស អាស្រ័យដោយពួកគេមានទំនុកចិត្តខ្លាំងជាង ក្នុងការស្វែងរក និងប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ថ្មី។ សហគមអភិវឌ្ឍន៍អន្តរវប្បធម៌ របស់ប្រទេសហ្វីលីពីន បានផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជនជាតិដើមភាគតិច ជាង១៤៨នាក់ អំពីការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា GPS សម្រាប់ការផ្ទៀងផ្ទាត់នៅមូលដ្ឋាន និងការកំណត់អត្តសញ្ញាណ ទៅលើចំណុច យោងរបស់សហគមន៍។ ជាលទ្ធផល ប្រជាជនជន ជាតិ ម៉ាំងយ៉ាន នៃកោះមីនដូរ៉ូ បានអភិវឌ្ឍនិយមន័យថ្មីមួយ សម្រាប់ឧបករណ៍ GPS ជាភាសាក្នុងស្រុករបស់ពួកគេ ដោយកំណត់ និយមន័យឧបករណ៍នេះថា Gamit Pang-Sukat "ឧបករណ៍ សម្រាប់វាស់វែង"។

ស្ត្រីដែលបានចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការកំណត់ផែនទី 3-D បានកំណត់រកឃើញប្រភពទឹកទទួលទានដែលមានសុវត្ថិភាព និងទីតាំង គ្លីនិក និងសាលារៀន។ ក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការនេះ ស្ត្រីមាន ឋានៈស្មើគ្នាទៅនឹងបុរស ក្នុងការសម្រេចចិត្តរបស់សហគមន៍អំពី ទិន្នន័យដែលត្រូវបញ្ចូលទៅក្នុងផែនទី 3-D។ ស្ត្រី និងបុរស ក៏មាន ឱកាសស្មើគ្នាផងដែរក្នុងការប្រើប្រាស់ផែនទី។ ស្ត្រីចូលរួមចាប់តាំង ពីការកសាងគំរូនេះដំបូង រហូតដល់ដំណាក់កាលកំណត់កូដ និងបកស្រាយទិន្នន័យ។

ក្នុងឆ្នាំ២០០៣ សហគមអភិវឌ្ឍអន្តរវប្បធម៌របស់ប្រទេសហ្វីលីពីន ត្រូវបានស្នើសុំឱ្យចែករំលែកអភិក្រមធ្វើផែនទី 3-D របស់ខ្លួនជា មួយប្រទេសដទៃទៀត និងរៀបចំផ្តល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលនៅក្នុង *ប្រទេសឥណ្ឌា និងភូមា*។

ការកំណត់ផែនទីរាងជាប្រអប់ដោយផ្អែកលើរូបថតពីលើអាកាសឬរូបភាពផ្កាយរណបមានភាពងាយស្រួលជាងសម្រាប់ធ្វើឱ្យសហគមន៍ទាំងមូលយល់ អាស្រ័យដោយ ប្រជាពលរដ្ឋមិនចាំបាច់ត្រូវការឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាលពិសេស ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចកំណត់អត្តសញ្ញាណដើមឈើឬដំណាំកសិផល ដែលកំណត់ព្រំប្រទល់ដីរបស់ពួកគេនៅលើរូបថតពីលើអាកាស ឬរូបភាព ផ្កាយរណបឡើយ។ ដូច្នេះ វិធីសាស្ត្រនៃការកំណត់ផែនទីរាងជាប្រអប់បែបនេះ អាចជាវិធីមួយដែលផ្តល់ភាពអង់អាច បង្កលក្ខណៈ ងាយស្រួល និងមានសមធម៌យេនឌ័រក្នុងការចុះបញ្ជីសិទ្ធិដីធ្លី។ ជាធម្មតា ការកំណត់ផែនទីរាងជាប្រអប់ មានមូលដ្ឋានផ្អែកលើភស្តុតាង និងចំណេះដឹងក្នុងមូលដ្ឋានអំពីព្រំប្រទល់ដីធ្លីជាពិសេសភស្តុតាង និងចំណេះដឹងដែលទទួលបានពីអ្នកជិតខាង និងសមាជិកសហគមន៍ដទៃទៀតដែលគួរមានវត្តមាននៅពេលដែលតំបន់មួយកំពុងត្រូវបានគេធ្វើការកំណត់ព្រំប្រទល់។

ការធ្វើឱ្យការចុះបញ្ជីដីធ្លី និងការផ្តល់ប្លង់ដីកាន់តែងាយទទួលបាន និងមានសមធម៌យេនឌ័រ

ស្ថាប័នរដ្ឋបាលដីធ្លីនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ជាច្រើន ខ្វះការិយាល័យ និងបុគ្គលិកដែលមានសមត្ថភាព។ ស្ថាប័នទាំងនោះ អាចស្ថិតនៅឆ្ងាយដាច់ស្រយាលពីសហគមន៍ជនបទ និងមានថវិកា និងធនធានមានកម្រិត សម្រាប់ការធ្វើដំណើរទៅមូលដ្ឋាន។ ដោយខ្សែកលទ្ធភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋជនបទក្នុងការទំនាក់ទំនងជាមួយ ការិយាល័យរដ្ឋបាលដីធ្លីមានការរាំងស្ទះ ដោយសារកង្វះមធ្យោបាយធ្វើដំណើរ ផ្លូវថ្នល់ល្អ និងថវិកា ជាពិសេសសម្រាប់ស្ត្រីដែលនៅក្នុងសង្គមជាច្រើនមានឱកាសតិចជាងបុរសក្នុងការធ្វើដំណើរ។ វិធីម៉្យាងក្នុងការធ្វើឱ្យការចុះបញ្ជីដីធ្លីកាន់តែមានភាពងាយស្រួលក្នុងការទទួលបានសម្រាប់ស្ត្រី គឺតាមរយៈការធ្វើវិមជ្ឈការស្ថាប័ន រដ្ឋបាលដីធ្លី ដូចដែលប្រអប់៤.៥ រៀបរាប់អំពីករណីនៅប្រទេសហ្គាណា។

ប្រអប់៤.៥៖ ការធ្វើឱ្យការចុះបញ្ជីដីធ្លីកាន់តែងាយស្រួលទទួលបានសម្រាប់ស្ត្រី

នៅក្នុងប្រទេសហ្គាណា ចំនួនឯកសារដែលស្ត្រីបានចុះបញ្ជី ក្រោមឈ្មោះផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេនៅក្នុងប្រព័ន្ធចុះបញ្ជីលិខិតកាន់កាប់ បានមានការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ នៅចន្លោះឆ្នាំ២០០៥ នៅពេលដែលមានកន្លែងចុះបញ្ជីដីធ្លីចំនួនពីរប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងប្រទេស ទាំងមូល និងឆ្នាំ២០០៦ នៅពេលដែលរដ្ឋបាលដីធ្លីត្រូវបានធ្វើវិមជ្ឈការ និងមានកន្លែង ចុះបញ្ជីជាច្រើនបន្ថែមទៀតត្រូវបានរៀបចំឱ្យមានដំណើរការនៅក្រៅរដ្ឋធានី (សូមមើលរូបភាពខាងក្រោម)។ វិមជ្ឈការមានការបំពេញបន្ថែមពីយុទ្ធនាការលើកកម្ពស់ ការយល់ដឹងជាសាធារណៈមួយដែលផ្តល់ព័ត៌មានដល់ស្ត្រី និងបុរសអំពីការបើកឱ្យមានដំណើរការនូវការិយាល័យចុះបញ្ជីលិខិតកាន់កាប់ថ្មី ដែលពួកគេអាចចុះបញ្ជីឯកសាររបស់ពួកគេបាន។

ចំនួនឯកសារដែលចុះបញ្ជីដោយស្ត្រី ចន្លោះពីឆ្នាំ២០០៥-២០១០

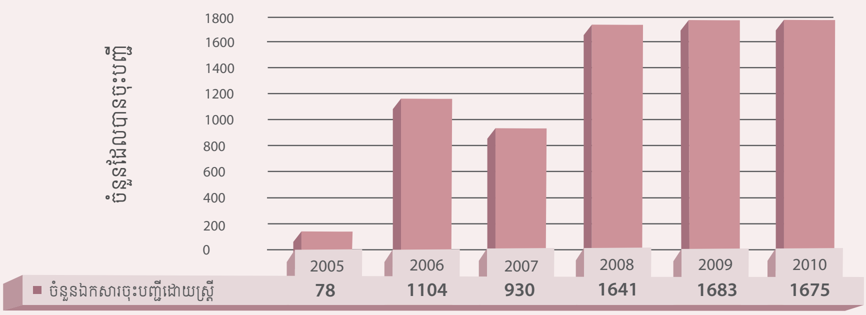

ប្រភព៖ Rebecca Sittie's presentation on "Gender issues in managing and implementing land registration in Ghana" at the May 2011 technical workshop.

ថ្លៃសេវា និងសោហ៊ុយសម្រាប់សេវាចុះបញ្ជីដីធ្លី ក៏មានផលប៉ះពាល់ទៅលើលទ្ធភាពប្រើប្រាស់សេវារបស់ស្ត្រីផងដែរ ដូចដែលមានបង្ហាញនៅក្នុងឧទាហរណ៍ក្នុងប្រអប់៤.៦។

ប្រអប់៤.៦៖ ការធ្វើសកម្មភាពទៅលើកម្រៃសេវាចុះបញ្ជីដើម្បីគាំទ្រដល់សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លី

ប្រភព៖ Seema Gaikwad's presentation on "Asian experiences of civil society engagement with land policy processes", and Rebecca Sittie's presentation on "Gender issues in managing and implementing land registration in Ghana" at the May 2011 technical workshop; Undeland, 2012.

នៅក្នុងប្រទេសនេប៉ាល់ រដ្ឋាភិបាលបានអនុម័តទៅលើសារាចរណ៍ណែនាំមួយ ដែលមិនយកថ្លៃសេវាចុះបញ្ជីមួយផ្នែក នៅពេលដែលដីត្រូវបានចុះបញ្ជីក្រោមឈ្មោះរបស់ស្ត្រី។ ការលើកលែងចំពោះការយកថ្លៃសេវាចុះបញ្ជីដីធ្លីនេះ បានចាប់ផ្តើមក្នុងកម្រិត ១០% ក្នុង ឆ្នាំ២០០៦ និងកើនឡើង ២០% ក្នុងឆ្នាំ ២០០៧ និង ២៥% ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ (បច្ចុប្បន្នគេកំពុងធ្វើការទាមទារឱ្យមានការលើកលែងរហូតដល់ ៥០%)។ ជាលទ្ធផល ចំនួនដី ដែលបានចុះបញ្ជីក្រោមឈ្មោះរបស់ស្ត្រី មានការកើនឡើងជាង ៣ដង។ យ៉ាងណាមិញ វាមានការលំបាកក្នុងការដឹងថា តើការកើនឡើងនេះ បាននាំឱ្យសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រីកាន់តែមានសន្តិសុខសុវត្ថិភាពប្រសើរជាងមុន នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងដែរឬទេ។

នៅក្នុងគម្រោងចំនួនពីរ ក្នុង*ប្រទេសហ្គាណា* ថ្លៃចុះបញ្ជីត្រូវបានកាត់បន្ថយក្នុងកម្រិត គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដើម្បីលើកទឹកចិត្តប្រជាពលរដ្ឋឱ្យចុះបញ្ជីដីធ្លីរបស់ពួកគេ។ គម្រោង រដ្ឋបាលដីធ្លីរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីធនាគារពិភពលោក បានកាត់បន្ថយថ្លៃចុះបញ្ជីប្លង់ដីនៅតំបន់ទីក្រុង មកត្រឹមប្រមាណមួយភាគបួននៃតម្លៃធម្មតា។ នៅក្នុងគម្រោងផ្តល់ប្លង់ដីក្នុងលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធនៅតំបន់ជនបទ (មានរៀបរាប់នៅក្នុង ប្រអប់៥.២) រដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់ការលើកលែងទៅលើពន្ធប្រថាប់ត្រា ហើយគណនី Millennium Challenge Account បានគ្របដណ្តប់ទៅលើថ្លៃចំណាយសរុបនៃការរៀបចំ ឯកសារ ការអង្កេត និងការធ្វើផែនទី ថ្លៃចុះបញ្ជី និងថ្លៃសេវាផ្នែកច្បាប់។ បើទោះបីជា មានសំនួរដែលបានលើកឡើងទាក់ទងទៅនឹងនិរន្តរភាពនៃកិច្ចគាំទ្រប្រភេទនេះក៏ដោយ ប៉ុន្តែវាទំនងជាឧបករណ៍មួយដ៏សំខាន់ក្នុងការជំរុញឱ្យមានសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងការចុះបញ្ជីដីធ្លី និងរដ្ឋបាលដីធ្លីអាស្រ័យដោយការផ្តល់ប្លង់ដីក្នុងលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ ត្រូវ បានពង្រីកទៅកាន់តំបន់ជនបទក្នុងប្រទេសហ្គាណា។

នៅក្នុង*ប្រទេសកៀហ្ស៊ីស៊ីស្ថាន* ថ្លៃចំណាយចុះបញ្ជីទ្រព្យសម្បត្តិ និងដីធ្លីត្រូវបានកំណត់ថា ជាឧបសគ្គរាំងស្ទះមួយដ៏ចម្បងចំពោះស្ត្រី បើទោះបីជាប្រព័ន្ធរបស់ប្រទេសមានលក្ខណៈជាគំរូ ក្នុងការចុះបញ្ជីសហកម្មសិទ្ធិគ្រប់រូបក៏ដោយ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.២៖ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងការងារអង្កេត និងការចុះបញ្ជីដីធ្លី

ប្រភព៖ Dalal Alnaggar's presentation on "Developing gender-equitable land survey and technologies in the Arab region" at the May 2011 technical workshop.

- ✓ មុនពេលចុះបញ្ជីដីធ្លី ត្រូវធ្វើការប៉ាន់ប្រមាណមួយអំពីសិទ្ធិដែលមានស្រាប់ ដោយផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើសិទ្ធិស្ត្រី (បានចុះបញ្ជី និងមិនបានចុះបញ្ជី) និងគំរូនៃការស្នងមរតក ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការលែងលះ។
- ✓ អភិវឌ្ឍន៍គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ការអនុវត្ត និងសៀវភៅសម្រាប់បុគ្គលិក តាមមូលដ្ឋាន ព្រមទាំងធានាឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រី។
- ✓ រៀបចំដំឡើងប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យមួយ ដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ រាប់បញ្ចូលសូចនាករយេនឌ័រផងដែរ។
- ✓ កំណត់គោលដៅទៅលើគ្រួសារដែលមានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ សម្រាប់ការចុះបញ្ជីដីធ្លី និងសួរពួកគេថា តើពួកគេត្រូវការអ្វីខ្លះ និងតើពួកគេមើលឃើញឧបសគ្គត្រង់ចំណុចណាខ្លះនៅក្នុងការផ្តល់ប្លង់ដីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។
- ✓ លើកកម្ពស់ឱ្យមានការចូលរួមពីប្រតិបត្តិករជាស្ត្រីនៅក្នុងដំណើរការចុះបញ្ជី។
- ✓ លើកកម្ពស់ឱ្យមានការផ្តល់ប្លង់ដីរួមគ្នា និងការចុះបញ្ជីស្ត្រីជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេតែម្នាក់គត់។
- ✓ រៀបចំប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លី និងមូលដ្ឋានទិន្នន័យដើម្បីបញ្ចូលជំហានមួយ ចំនួនដែលធានាថា ច្បាប់ និងនិយ័តកម្មនានាទាក់ទងទៅនឹងសមធម៌យេនឌ័រត្រូវបានអនុវត្តន៍។
- ✓ គាំទ្រដល់ការធ្វើផែនទីរាងជាប្រអប់ ដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើភស្តុតាង និងចំណេះដឹងក្នុងមូលដ្ឋាន អំពីព្រំដែនដីដោយធានាឱ្យមាននូវវត្តមានរបស់ស្ត្រី (រាប់បញ្ចូលគ្រួសារដែលមានបុរសជាមេគ្រួសារ) អ្នកជិតខាង និងសមាជិកសហគមន៍ដទៃទៀតនៅក្នុងដំណើរការកំណត់ព្រំប្រទល់។
- ✓ ធ្វើវិមជ្ឈការកន្លែងចុះបញ្ជីដីធ្លីដើម្បីធ្វើឱ្យសហគមន៍ជនបទកាន់តែមានភាពងាយស្រួលក្នុងការទទួលបានសេវា។

- ✓ ប្រាប់បញ្ចូលសកម្មភាពផ្តល់ប្លង់ដីជាមួយគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច ដូចជា គម្រោងផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍អាជីវកម្មខ្នាតតូច ឬមីក្រូឥណទាន។
- ✓ រក្សាថ្លៃសេវាឱ្យមានកម្រិតទាប ដើម្បីសម្របសម្រួលឱ្យស្ត្រី និងក្រុមងាយរងគ្រោះដទៃទៀតមានលទ្ធភាពទទួលបានសេវា។
- ✓ អនុវត្តន៍យុទ្ធនាការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងសាធារណៈដែលកំណត់គោលដៅទៅលើស្ត្រី ដោយផ្តល់ព័ត៌មានជូនដល់ពួកគេអំពីសារសំខាន់នៃសិទ្ធិដីធ្លី និងការចុះបញ្ជីដីធ្លី ក្នុងករណីដែលពួកគេអាចចុះបញ្ជីទៅលើសិទ្ធិរបស់ពួកគេបាន និងក្រោមលក្ខខណ្ឌណាខ្លះដែលអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេអាចធ្វើយ៉ាង ដូច្នេះបាន ថ្លៃសេវា សេចក្តីត្រូវការឱ្យមានភស្តុតាង...។ល។
- ✓ ពិចារណាទៅលើអនក្ខរភាព និងកង្វះព័ត៌មានព្រមទាំងមធ្យោបាយធ្វើដំណើរ។
- ✓ ផ្តល់សៀវភៅផ្នត់ព័ត៌មាន ខ្សែអាត់វីដេអូ ការផ្សព្វផ្សាយតាមវិទ្យុ សារព័ត៌មាន និងគេហទំព័រជូនដល់ស្ត្រីដែលអាចត្រូវការឱ្យមានការរៀបចំដោយឡែកពីបុរស។
- ✓ ពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ថា ប្លង់ដីមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវ ហើយម្ចាស់កម្មសិទ្ធិទ្រព្យសម្បត្តិគ្រប់រូប ត្រូវបានផ្តល់ប្លង់ដីដោយស្របច្បាប់។
- ✓ ធានាថា ប្លង់ដីត្រូវបានផ្តល់ស្របពេលជាមួយគ្នាចំពោះស្ត្រី និងបុរសដែលជាម្ចាស់សិទ្ធិលើទ្រព្យសម្បត្តិ។
- ✓ សម្របសម្រួលឱ្យមានដំណើរការប្តឹងជំទាស់សម្រាប់ស្ត្រីតាមរយៈការបង្កើតឱ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយមេធាវី និងជំនួយការផ្នែកច្បាប់ដែលអាចផ្តល់ជំនួយជាក់លាក់។
- ✓ រៀបចំដំឡើងប្រព័ន្ធវាយតម្លៃដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ និងប្រមូលការអនុវត្តល្អព្រមទាំងទិន្នន័យដែលបំបែកព័ត៌មានទៅតាមយេនឌ័រដើម្បីពិនិត្យតាមដានទៅលើផលប៉ះពាល់រយៈពេលវែងនៃសមភាពយេនឌ័រ។

ជម្រើសដោយឡែកនៃការផ្តល់ប្លង់ដី

ការប៉ុនប៉ងរៀបចំឱ្យមានលក្ខណៈផ្លូវការទៅលើសិទ្ធិបែបមិនផ្លូវការ និងការកាន់កាប់បែបប្រពៃណី រមែងតែងផ្តោតទៅលើការផ្តល់ឱ្យបុគ្គលនូវប្លង់កាន់កាប់គ្មានពេលកំណត់។ ការផ្តល់ប្លង់ដីបាន និងកំពុងមានប្រជាប្រិយភាពនៅក្នុងទីភ្នាក់ងារអន្តរជាតិ និងអ្នកទទួលផលជាច្រើន។ បើទោះជាដូច្នេះក្តីគេត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ ដើម្បីធានាថាការធ្វើឱ្យមានលក្ខណៈផ្លូវការ មិនបណ្តាលឱ្យស្ត្រីបាត់បង់សិទ្ធិបន្ទាប់បន្សំរបស់ពួកគេ ដូចជាសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានប្រើប្រាស់ប្រមូល ឬដាំដុះដែលពួកគេមានក្រោមច្បាប់ប្រពៃណីឡើយ (ប្រអប់៤.៣)។ តាមរយៈការធ្វើឱ្យធ្លាក់ចុះនូវសិទ្ធិដីធ្លីដែលស្ត្រីធ្លាប់មានកន្លងមកការផ្តល់ប្លង់ដីអាចបង្កើនភាពអសន្តិសុខចំពោះស្ត្រី។

ពុំមានទម្រង់នៃការកាន់កាប់ណាតែមួយ ដែលអាចស្របទៅតាមសេចក្តីត្រូវការផ្សេងៗគ្នារបស់គ្រប់ក្រុមសង្គមទាំងអស់បានឡើយ។ នៅពេលដែលកម្រងនៃជម្រើសកាន់កាប់ដីធ្លីមួយចំនួនត្រូវបានទទួលស្គាល់ស្ត្រី និងបុរស ពីគ្រប់ក្រុមសង្គមទាំងអស់ កាន់តែអាចមានលទ្ធភាពទទួលបាននូវសេចក្តីត្រូវការរបស់ពួកគេដែលរមែងតែងមានការប្រែប្រួលទៅតាមសម័យកាល។ ការទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ ទៅលើទម្រង់នៃការកាន់កាប់ផ្សេងៗគ្នា ក៏អាចលើកកម្ពស់ឱ្យមានការអភិវឌ្ឍទីផ្សារដីធ្លីយ៉ាងសកម្មផងដែរ (UN-HABITAT, 2008a: 10)។ នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន សិទ្ធិដីធ្លី និងប្រភេទនៃការកាន់កាប់ផ្សេងៗគ្នាដែលមានបង្កើតឱ្យមាននូវដំណើរការ បន្តមួយ (រូបភាព៤.១)។ជ្រុងមួយនៃដំណើរការបន្តនេះ គឺជាទម្រង់នៃការកាន់កាប់រួមគ្នាបែបមិនផ្លូវការ ឬខុសច្បាប់ ដូចជាការទទួលស្គាល់តាមព្រឹត្តិន័យទៅលើការតាំងទីលំនៅបែបមិនផ្លូវការ ឬខុសច្បាប់

ឬកិច្ចការពារពីផ្នែកនយោបាយ ប្រឆាំងទៅនឹងការបណ្តេញចេញដោយបង្ខំ។ នៅជ្រុងកណ្តាល គឺជាសិទ្ធិកាន់កាប់សិទ្ធិប្រើប្រាស់រួម កម្មសិទ្ធិអវិជ្ជមានសមូហភាព សម្បទានពិសេស និងការកាន់កាប់សមូហភាពតាមបែបប្រពៃណី ដែលអាចមានលក្ខណៈមិនផ្លូវការ ឬផ្លូវការ។ ជ្រុងមួយទៀតនៃដំណើរការបន្តនេះ គឺជាសហកម្មសិទ្ធិ និងការជួលដោយមានការចុះបញ្ជី ដែលជាធម្មតាគេសំដៅហៅថា ប្រភេទនៃការកាន់កាប់ “បែបផ្លូវការ” (UN-HABITAT, 2007b: 24)។

រូបភាព៤.១៖

ការបន្តទទួលបានសិទ្ធិដីធ្លី

ប្រភព ៖

UN-HABITAT, 2008a: 8.

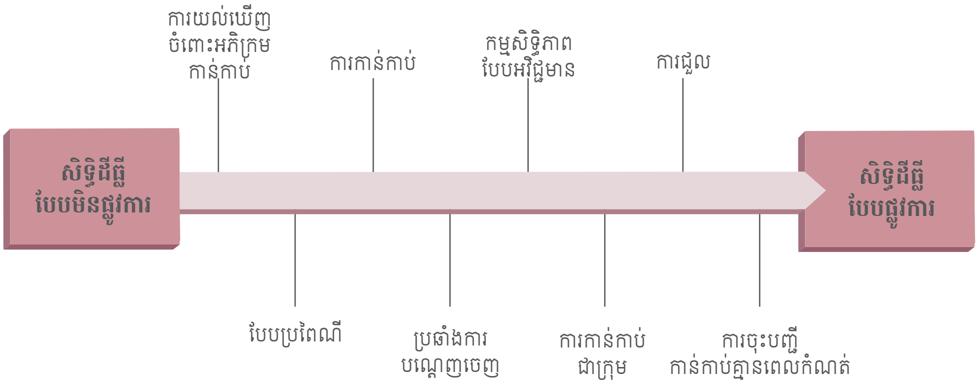

ជម្រើសដោយឡែកក្រៅពីការផ្តល់ប្លង់ដី (ប្រអប់៤.៧) អាចផ្តល់សន្តិសុខលើការកាន់កាប់បាន ប៉ុន្តែត្រូវជ្រើសរើសទៅតាមបរិបទដូចជា ការតាំងទីលំនៅ នៅតំបន់ជនបទ តំបន់ប្រជុំជន តំបន់ទីក្រុង ការតាំងទីលំនៅមិនរៀបរយ។ល។ កម្រិតសមធម៌យេនឌ័រនៃទម្រង់កាន់កាប់ទាំងនេះមានភាពខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំង ហើយសន្តិសុខ លើការកាន់កាប់ដែលភ្ជាប់ទៅនឹងទម្រង់នៃការកាន់កាប់នីមួយៗ ក៏មានភាពខុសគ្នាផងដែរ ដែលអាស្រ័យទៅលើកត្តាជាច្រើន។ ឧទាហរណ៍ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងការកាន់កាប់គ្មានពេលកំណត់ការជួល ជាពិសេស កិច្ចសន្យា ភតិកម្ម មានតម្លៃទាបជាង អាចផ្តល់ជូនបានឆាប់រហ័សជាងមានភាពបត់បែនជាងអាចធ្វើទៅបានបើទោះបីជាកម្មសិទ្ធិដីធ្លីស្ថិតក្រោមវិវាទក៏ដោយអាចកែលម្អទៅតាមសេចក្តីត្រូវការ និងទាមទារឱ្យមានប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាដែលមានតម្លៃថោក និងសាមញ្ញ។ វិធានការដូចជា ការចុះបញ្ជីរួមគ្នាទៅលើលិខិតជួល ឬការចុះបញ្ជីដោយដាក់ ឈ្មោះសហព័ទ្ធទាំងពីរអាចមានភាពចាំបាច់ ដើម្បីជៀសវាងការមិនបញ្ចូលស្ត្រី (Augustinus and Benschop, 2003: 4)។

ប្រភេទនៃការកាន់កាប់មិនផ្លូវការមួយចំនួនដូចជា ការទទួលស្គាល់ទៅលើការកាន់កាប់តាមព្រឹត្តិន័យ តាមរយៈការគាំទ្រផ្នែកនយោបាយ ភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់អំពីការបង់វិក្កយបត្រទឹកភ្លើង ភស្តុតាងផ្ទាល់មាត់សិទ្ធិប្រពៃណី ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ក្នុងលក្ខណៈមិនផ្លូវការ ការយល់ឃើញចំពោះការកាន់កាប់ដែលមានសន្តិសុខល្អ គឺជាប្រភេទនៃការកាន់កាប់បែបមិនផ្លូវការទូទៅបំផុតនៅក្នុងតំបន់អណាធិបតេយ្យ និងការតាំងទីលំនៅមិនរៀបរយ។ សន្តិសុខនៃការកាន់កាប់ដែលគេផ្តល់ជូន អាស្រ័យទៅលើស្ថានភាពក្នុងមូលដ្ឋាន និងថាតើវាមានការបំពេញបន្ថែម ពីទម្រង់ដទៃទៀតនៃកិច្ចការពារប្រឆាំងទៅនឹងការបណ្តេញចេញដោយបង្ខំដែរឬទេ (Augustinus and Benschop, 2003: 4)។ គេអាចផ្តល់មូលដ្ឋានសម្រាប់អភិក្រមកែលម្អការកាន់កាប់ជាបណ្តើរៗ ដែលសិទ្ធិកាន់កាប់ត្រូវបានរៀបចំឱ្យមានលក្ខណៈផ្លូវការ ឬកែលម្អបន្តិចម្តងៗជាបន្តបន្ទាប់។ អភិក្រមកែលម្អជាបណ្តើរៗ អាចបង្កើនសន្តិសុខពីរយៈពេលខ្លីទៅរយៈពេលមធ្យម ខណៈពេល

ដែលអាជ្ញាធរអភិវឌ្ឍន៍ជម្រើសដោយឡែករយៈពេលវែង ដែលកាន់តែមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់នៅក្នុងមូលដ្ឋាន (UN-HABITAT, 2008a: 10-11 and 20)។

ប្រអប់៤.៧៖ ជម្រើសដោយឡែកក្រៅពីការផ្ដល់ប្លង់ដី

សន្តិសុខ និងសេវានៅក្នុងប្រទេសកូឡុំប៊ី

ប្រព័ន្ធកាន់កាប់បែបផ្លូវការ រមែងតែងត្រូវបានចាត់ទុកថាមានសារសំខាន់ក្នុងការធានា ដល់លទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានសេវាសាធារណៈ។ បើទោះជាដូច្នេះក្ដីនៅក្នុងប្រទេសកូឡុំប៊ី ច្បាប់អនុញ្ញាតឱ្យប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបទទួលបានសេវា ដូចជា ទឹក អនាម័យ អគ្គិសនី ប្រព័ន្ធបង្ហូរទឹក ការប្រមូលសំរាម ទូរសព្ទ និងឧស្ម័នដរាបណាពួកគេអាច បញ្ជាក់ថាពួកគេរស់នៅក្នុងផ្ទះរបស់ពួកគេ និងអាចបង់ថ្លៃសេវាដែលផ្ដល់ជូនបាន។ កម្រងនៃប្រព័ន្ធកាន់កាប់កម្រិតមធ្យម មួយចំនួនដូចជា ការប្រកាសអំពីកម្មសិទ្ធិ ការទិញ និងការលក់សិទ្ធិសម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅពេលអនាគត និងភតិកម្មសមូហភាព ផ្ដល់នូវការបោះជំហានឆ្ពោះទៅរកការពង្រឹងសិទ្ធិ និងកិច្ចការពារពីការបណ្ដេញចេញ ដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យគ្រួសារក្រីក្រទទួលបានសន្តិសុខចំពោះលំនៅដ្ឋានដែលពួកគេអាចមានលទ្ធភាពរកបានដោយមិនប្រកាន់អំពីឋានៈនៃការកាន់កាប់របស់ពួកគេ។

លិខិតអនុញ្ញាតកាន់កាប់បណ្ដោះអាសន្នក្នុងប្រទេសកេនយ៉ា

ក្រុមប្រឹក្សាក្រុងណៃរ៉ូប៊ី បានណែនាំលិខិតអនុញ្ញាតកាន់កាប់បណ្ដោះអាសន្ន (TOLs) ដើម្បីលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ដីសាធារណៈដែលនៅទំនេរក្នុង តំបន់ទីតាំងយុទ្ធសាស្ត្រឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ដូចជា កន្លែងផ្លូវប្រសព្វគ្នា ផ្លូវបម្រុងនៅក្នុងកន្លែងដែលមានដង់ស៊ីតេខ្ពស់ និងដីទំនេរនៅតំបន់ ជាយក្រុង។ ស្ថិតក្រោមលិខិតអនុញ្ញាតកាន់កាប់បណ្ដោះអាសន្ន អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានបែងចែកដីធ្លី សម្រាប់ការប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងផលិតកម្ម ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះ ក៏រក្សាឱ្យបានផងដែរនូវការគ្រប់គ្រងរយៈពេលវែង។ លិខិតអនុញ្ញាតនេះអាចធ្វើថ្មីឡើងវិញមួយឆ្នាំម្ដង ហើយអ្នកកាន់កាប់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យសាងសង់សំណង់ពាក់កណ្ដាលអចិន្ត្រៃយ៍។ អ្នកកាន់កាប់ត្រូវបង់ថ្លៃជួលដីមួយឆ្នាំម្ដង ដែលចូលទៅក្នុងចំណូលរបស់ក្រុង។ បើទោះបីជាលិខិតអនុញ្ញាត កាន់កាប់បណ្ដោះអាសន្ននេះ មានបំណងបង្កើតប្រាក់ចំណូលដីធ្លីបែបពាណិជ្ជកម្មក៏ដោយ ប៉ុន្តែជួនកាលវាត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់គោលបំណងលំនៅដ្ឋានផងដែរ ហើយគេអាចចម្លងគំរូនេះទៅអនុវត្តន៍នៅកន្លែងដទៃទៀត។

ការជួលដីបណ្ដោះអាសន្ននៅក្នុងប្រទេសថៃ

សហគមន៍ដែលមានប្រាក់ចំណូលទាបនៅក្នុងទីក្រុងបាងកក បានធ្វើការវិវឌ្ឍទៅលើ ការរៀបចំជាក់ស្ដែងមួយជាមួយម្ចាស់ដី ដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យពួកគេរស់នៅក្នុងតំបន់ ដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យពួកគេទទួលបានឱកាសប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិត។ ប្រជាជនក្រីក្រ ស្វែងរកម្ចាស់ដីដែលកំពុងរង់ចាំឱ្យដីរបស់ពួកគេឡើងថ្លៃមុនពេលអភិវឌ្ឍន៍ដីនោះ និងជួលដីឱ្យពួកគេក្នុងរយៈពេលខ្លីទៅរយៈពេលមធ្យម ដោយបង់ថ្លៃជួលទៅតាមលទ្ធភាពរបស់ពួកគេ។ ម្ចាស់ដីចូលចិត្តការជួលរបៀបនេះ អាស្រ័យដោយវាគឺជាកិច្ចការពារ ចំពោះការទន្ទ្រានដីធ្លីរបស់ពួកគេពីភាគីទី៣។ នៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ សហគមន៍ និងអាជ្ញាធរបាន និងកំពុងស្វែងរកវិធីពង្រីកសេវាមូលដ្ឋានទៅកាន់កន្លែងដទៃទៀត ហើយប្រជាជនក្រីក្រអាចចរចាឱ្យមានការរៀបចំស្រដៀងគ្នាជាមួយម្ចាស់ដីនៅក្នុងតំបន់ថ្មីៗទាំងនោះ។

ប្រភព៖ Aristazabal and Gomez, 2004; Yahya, 2002; Farfan, 2002.

បញ្ហាយេនឌ័រក្នុងការរៀបចំ និងបង្កើតប្រព័ន្ធ និងមូលដ្ឋានទិន្នន័យព័ត៌មានដីធ្លី[១០]

បើទោះបីជាបញ្ហាយេនឌ័រ ជាធម្មតាមិនត្រូវបានកសាងទៅក្នុងប្រព័ន្ធ និងមូលដ្ឋានទិន្នន័យព័ត៌មានដីធ្លីក៏ដោយ ការរៀបចំប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លី ត្រូវស្របទៅតាមក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ និងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ រាប់បញ្ចូលទាំងក្របខ័ណ្ឌសម្រាប់បញ្ហាយេនឌ័រផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើការផ្ដល់ប្លង់ដីរួមគ្នាត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់ ប្រព័ន្ធគួរត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងលក្ខណៈមួយដើម្បីគាំទ្រដល់ចំណុចនេះ។ ការរៀបចំប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លីនៅលើក្រដាសឱ្យក្លាយទៅជាប្រព័ន្ធដែលគ្រប់គ្រងដោយកុំព្យូទ័រ ផ្ដល់នូវឱកាសសម្រាប់បញ្ចូលបញ្ហាយេនឌ័រ ដូចជា តាមរយៈការណែនាំប្រព័ន្ធសម្រាប់ចុះបញ្ជីយេនឌ័ររបស់ម្ចាស់ដីសំដៅអនុញ្ញាតឱ្យមានការបំបែកព័ត៌មានអំពី

យេនឌ័រ និងការវិភាគទៅលើទិន្នន័យ។ ទម្រង់ប្រមូលទិន្នន័យ និងឯកសារ ចុះបញ្ជីគួរបញ្ចូលឱ្យមានចន្លោះ គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់សរសេរឈ្មោះរបស់ម្ចាស់ដីគ្រប់រូប និងអ្នកដែលមានប្រយោជន៍នៅក្នុងដីនោះ។

មូលដ្ឋានទិន្នន័យ និងប្រព័ន្ធដែលគ្រប់គ្រងដោយកុំព្យូទ័រ អាចត្រូវបានរៀបចំឡើងយ៉ាងងាយស្រួល ដើម្បីចុះបញ្ជីសិទ្ធិសហព័ទ្ធ កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរួមគ្នា និងប្រយោជន៍របស់សមាជិកគ្រួសារនៅក្នុងដីនោះ ព្រមទាំងទាមទារឱ្យ មានការផ្តល់លិខិតបញ្ជាក់ស្របច្បាប់ ឯកសារ ឬព័ត៌មានដទៃទៀត (ឧ. សំបុត្រអាពាហ៍ពិពាហ៍) មុនពេលបន្ត ទៅជំហានបន្ទាប់ នៅក្នុងដំណើរការបញ្ចូលទិន្នន័យ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេសយូហ្គាន់ដា ការផ្ទេរដីតម្រូវឱ្យផ្តល់ទម្រង់ដីធ្លីលេខ៤១ "ទម្រង់យល់ព្រមពីសហព័ទ្ធចំពោះប្រតិបត្តិការដីធ្លី" ដូច្នេះប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លី ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីធានាថា ទម្រង់នេះ ត្រូវបានស្កេនមុនពេលដែលគេអាចអនុវត្តន៍ជំហានបន្ទាប់ក្នុងការផ្ទេរប្លង់ដីជាផ្លូវការ។

ដើម្បីធ្វើឱ្យរដ្ឋបាលដីធ្លីកាន់តែមានសមធម៌យេនឌ័រ អ្នកអនុវត្តន៍ការងារជាស្ត្រី គួរចូលរួមនៅក្នុងការរៀបចំ និងការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ និងបច្ចេកវិទ្យា ហើយការបណ្តុះបណ្តាលអំពីរដ្ឋបាល និងប្រតិបត្តិការនៃប្រព័ន្ធ និងមូលដ្ឋានទិន្នន័យព័ត៌មានដីធ្លី គួរត្រូវបានរៀបចំឡើងឱ្យស្របទៅតាមសេចក្តីត្រូវការអប់រំរបស់ស្ត្រី និងបុរស។ ឧបករណ៍ទាំងនេះ គួរត្រូវបានវាយតម្លៃពីទស្សនវិស័យយេនឌ័រ។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់វាយតម្លៃយេនឌ័រ របស់បណ្តាឧបករណ៍ដីធ្លីសាកល (GLTN) ដែលត្រូវបានអភិវឌ្ឍន៍ឡើងតាមរយៈយន្តការអភិវឌ្ឍឧបករណ៍ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ គឺជាឧទាហរណ៍មួយដែលប្រសើរបំផុត អំពីការអនុវត្តល្អក្នុងចំណុចនេះ (UN-HABITAT, 2007a; 2009; 2011)។

✎ បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៣៖ ការធានាឱ្យមាន ប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លីប្រកបដោយ សមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ FAO, 2009c: 115.

- ✓ ប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាមានតម្លៃទាបដែលក្រុមប្រជាពលរដ្ឋទូលំទូលាយអាចមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់បាន។
- ✓ ធានាឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍកម្រងសំនួរ និងការអង្កេត។
- ✓ ប្រមូលទិន្នន័យដែលមានការបំបែកព័ត៌មានទៅតាមយេនឌ័រ។
- ✓ នៅពេលប្រមូលទិន្នន័យ ត្រូវសម្ភាសស្ត្រីដាច់ដោយឡែកពីបុរស ដើម្បីទទួល បានដំណើររឿងពិតរបស់ពួកគេ។
- ✓ ប្រើប្រាស់ការកំណត់ផែនទីសហគមន៍ដោយមានការចូលរួម សម្រាប់ការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី និងការប៉ាន់ប្រមាណធនធានដោយជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី និងយុវជនដោយឡែកពីគ្នាពីបុរស និងមនុស្សដែលមានវ័យចំណាស់ជាងព្រមទាំងធានាឱ្យមានវត្តមានរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងគ្រប់ក្រុមការងារទាំងអស់។
- ✓ ពន្យល់ឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីបច្ចេកវិទ្យា និងផ្តល់ការងារជូនដល់អ្នកអនុវត្តន៍ ការងារជាស្ត្រីឱ្យបានកាន់តែច្រើននៅក្នុងការងារតាមមូលដ្ឋាន ដើម្បីជួយបង្ហាញថា សកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីមានសមធម៌យេនឌ័រ។
- ✓ ធានាថាទម្រង់ប្រមូលទិន្នន័យ និងឯកសារចុះបញ្ជី ផ្តល់នូវចន្លោះគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់បំពេញឈ្មោះម្ចាស់ដីគ្រប់រូប និងអ្នកដែលមានប្រយោជន៍នៅក្នុងដីនោះ ព្រមទាំងមានចន្លោះសម្រាប់កត់ត្រាអំពីយេនឌ័រ។
- ✓ វាយតម្លៃទៅលើឧបករណ៍តាមរយៈទស្សនវិស័យយេនឌ័រ (ឧ. តាមរយៈលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យវាយតម្លៃយេនឌ័ររបស់បណ្តាញឧបករណ៍ដីធ្លីសាកល)។

ចូរចងចាំ!

បើទោះបីជាបច្ចេកវិទ្យាមានភាពអព្យាក្រឹត្យលើបញ្ហាយេនឌ័រក៏ដោយ ប៉ុន្តែការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា អាចពុំមានភាពអព្យាក្រឹត្យលើបញ្ហាយេនឌ័រឡើយ។

ការវាយតម្លៃ[11]

អាស្រ័យដោយស្ត្រីជាច្រើនមានធនធានហិរញ្ញវត្ថុតិចជាងបុរស ដូច្នេះវាមានសារសំខាន់ជាពិសេស ដែលទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ស្ត្រីត្រូវវាយតម្លៃប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌។ ការវាយតម្លៃប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌ ត្រូវពិចារណាទៅលើគោលបំណងនៃការវាយតម្លៃទ្រព្យសម្បត្តិចំនួន២ ដែលមានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នា៖ ១) សម្រាប់គណនាទៅលើពន្ធទ្រព្យសម្បត្តិ និង២)សម្រាប់គណនាសំណងចំពោះម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ក្នុងករណីអស្សាមិករណ៍។

- ✓ ធានាថាប្រព័ន្ធវាយតម្លៃពិចារណាទៅលើតម្លៃមិនមែនទីផ្សារមួយចំនួនដូចជា តម្លៃ សង្គម វប្បធម៌ សាសនា ស្មារតី និងបរិស្ថាន។
- ✓ ប៉ាន់ប្រមាណទៅលើឥទ្ធិពលនៃកត្តាសង្គម ដូចជាទំនាក់ទំនងសង្គម កិត្យានុភាព ភាតរភាព ទៅលើការចរចា ដើម្បីកំណត់តម្លៃទ្រព្យសម្បត្តិ ជាពិសេស សម្រាប់ ក្រុមងាយរងគ្រោះ ដូចជា ស្ត្រីមេម៉ាយ និងស្ត្រីមេគ្រួសារដែលមានអំណាចទន់ខ្សោយក្នុងការចរចាផ្នែកនយោបាយ។
- ✓ រក្សាតម្លៃសេវាឱ្យស្ថិតនៅកម្រិតអប្បបរមា។
- ✓ ពន្យល់ទៅកាន់ម្ចាស់ដីអំពីរបៀបសម្រេចទៅលើការវាយតម្លៃ ជាពិសេសស្ត្រី ដែលរមែងតែងមានកម្រិតអក្ខរភាពទាបជាងបុរស និងខ្វះព័ត៌មាន។
- ✓ ទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយ តាមរយៈការបង្កលក្ខណៈឱ្យមានព័ត៌មានវាយតម្លៃ និងការវិភាគជូនដល់សាធារណជន។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៤៖ ការគាំទ្រចំពោះការវាយតម្លៃប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ Nigel Edmead's presentation on "Gender issues in designing and setting up land information systems and databases: experiences from Ghana, Zambia and Uganda" at the May 2011 technical workshop.

ការកំណត់ពន្ធ[12]

គោលនយោបាយពន្ធដារ មានផលប៉ះពាល់ទៅលើភាពក្រីក្រ ការបែងចែកប្រាក់ចំណូល និងសមធម៌យេនឌ័រ។គេត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ដើម្បីធានាថាគោលនយោបាយពន្ធដារពុំបង្កឱ្យមានការរើសអើងទៅលើបុរស ឬស្ត្រីកាន់តែមានភាពធ្ងន់ធ្ងរនោះទេ ជាពិសេសក្រុមងាយរងគ្រោះដូចជាគ្រួសារដែលមានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ។ ការកំណត់យកពន្ធធ្ងន់ធ្ងរទៅលើ (សហ) កម្មសិទ្ធិទ្រព្យសម្បត្តិអាចលើកទឹកចិត្តឱ្យប្រជាពលរដ្ឋគេចពីការចុះបញ្ជីផ្លូវការ និងបន្តស្ថិតក្រោមទម្រង់នៃការកាន់កាប់ដែលមិនសូវមានសន្តិសុខល្អប្រសើរ។ ក្នុងលក្ខណៈជាវិធានទូទៅ ពន្ធដីធ្លីប្រចាំឆ្នាំមិនគួរមានតម្លៃលើសពី១% នៃតម្លៃទ្រព្យសម្បត្តិឡើយ ហើយពន្ធសម្រាប់ការទទួលបានដីមិនគួរមានតម្លៃលើសពី ៣% ឡើយ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៥៖ ការគាំទ្រចំពោះការកំណត់យកពន្ធដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ FAO et al., 2007.

- ✓ ធានាថា ស្ត្រី និងបុរសទទួលបានការប្រព្រឹត្តស្មើភាពគ្នានៅក្នុងក្រម និងបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីពន្ធដារ។
- ✓ ដោះស្រាយផលប៉ះពាល់ខុសៗគ្នាដែលពន្ធដីធ្លី អាចមានទៅលើស្ត្រី និងបុរស ដូចជាចំណែករបស់ពួកគេនៅក្នុងកម្មសិទ្ធិការប្រើប្រាស់ដីធ្លី និងជីវភាពរស់នៅ និងការអនុវត្តផ្ទេរដីធ្លី។
- ✓ ធានាថាការពិភាក្សាកែញកែនយាហាយទាក់ទងទៅនឹងគាលនយាហាយដីធ្លលីទទួលហានព័ត៌មានពញេលេញ អំពីផលប៉ះពាល់សង្គមនៃជម្រើសគោលនយោបាយស្តីពីពន្ធដារ ជាពិសេស ទៅលើបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ។
- ✓ កំណត់កម្រិតមូលដ្ឋានពន្ធដារមួយ ដែលងាយយកមកអនុវត្តន៍ និងប៉ាន់ប្រមាណ ប៉ុន្តែក៏ត្រូវធានាឱ្យមានភាពយុត្តិធម៌ និងសមស្របផងដែរ។
- ✓ ធានាថា ពន្ធមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើតម្លៃសមស្រប។
- ✓ ពិចារណាផ្តល់ការលើកលែងពន្ធ និងការសម្រាលពន្ធ សម្រាប់ក្រុមងាយរងគ្រោះដូចជាស្ត្រីក្រីក្រ។
- ✓ ប៉ាន់ប្រមាណថា តើអ្នកបង់ពន្ធអាចទទួលយកការបង់ពន្ធដល់កម្រិតណា និងពន្យល់ទៅកាន់ពួកគេអំពីសេចក្តីត្រូវការ និងការប្រើប្រាស់ពន្ធដែលបានប្រមូល។ អ្នកបង់ពន្ធអាចចូលរួមនៅក្នុងការកំណត់អត្រាពន្ធ និងសម្រេចចិត្តអំពីរបៀបដែលគេគួរប្រើប្រាស់ចំណូលពីពន្ធ។
- ✓ ប៉ាន់ប្រមាណ និងប្រមូលពន្ធក្នុងលក្ខណៈដែលមិនរើសអើងទៅលើស្ត្រី និងបុរស ដោយពិចារណាទៅលើបញ្ហាមួយចំនួន ដូចជាអនក្ខរភាព និងកង្វះព័ត៌មាន ឬមធ្យោបាយធ្វើដំណើរដែលអាចប្រាប់បញ្ចូលគ្នាជាមួយសកម្មភាពដទៃទៀត ដូចជាកិច្ចប្រជុំសហគមន៍ ទីផ្សារ ឬវគ្គបណ្តុះបណ្តាល។
- ✓ ធានាថាចំណូលពីពន្ធត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងលក្ខណៈដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់ស្ត្រី និងបុរសតាមរយៈការជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីយេនឌ័រទាំងពីរ នៅក្នុងការវិភាគសេចក្តីត្រូវការ ដូចជាតាមរយៈការធ្វើផែនការថវិកា ដោយមានការចូលរួមនៅកម្រិតថ្នាក់ក្រុង។
- ✓ ធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលអំពីការបំពេញទម្រង់ពន្ធដារ និងចំនួនទឹកប្រាក់ដែលត្រូវបង់នៅក្នុងស្ថានភាពផ្សេងៗគ្នា ដូចជាប្រតិបត្តិការទ្រព្យសម្បត្តិ ការទទួលបានអចលនទ្រព្យរាប់បញ្ចូលតាមរយៈការស្នងមរតក ឬការផ្តល់ជាអំណោយ។ល។
- ✓ ធានាឱ្យមានតម្លាភាពតាមរយៈការផ្សព្វផ្សាយអំពីការប៉ាន់ប្រមាណជាសាធារណៈ។
- ✓ រៀបចំនីតិវិធីដែលផ្តល់ឱកាសដល់ស្ត្រី និងបុរសធ្វើការប្តឹងតវ៉ាឱ្យមានការ ពិនិត្យឡើងវិញទៅលើការប៉ាន់ប្រមាណពន្ធរបស់ពួកគេ។

ការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី[១៣]

ការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី នាំឱ្យមានផលប៉ះពាល់ទៅលើរបៀបដែលប្រជាពលរដ្ឋអាចប្រើប្រាស់ដី ដែលស្ថិតក្រោមសិទ្ធិរបស់ពួកគេ។ នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន ស្ត្រី និងបុរសប្រើប្រាស់ដីក្នុងលក្ខណៈផ្សេងៗគ្នា ដូច្នេះអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ទាមទារឱ្យមានការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដីធ្លីដែលផ្តោតកការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ។

ការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដីដោយមានការចូលរួមនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន គឺជាវិធីមួយដ៏ល្អក្នុងការសម្រេចឱ្យបាននូវគោលបំណងនេះ ដូចឧទាហរណ៍នៃការកំណត់ផែនទីសហគមន៍ពីប្រទេសហ្វីលីពីនដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៤.៤ បានបញ្ជាក់។ ប្រអប់៤.៨ ពន្យល់អំពីការអនុវត្តល្អដទៃទៀតពីប្រទេសអេត្យូពី និងប្រទេសម៉ាលី។ អភិក្រមពាជំហាន ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងករណីប្រទេសអេត្យូពី អាចចម្លងយកទៅអនុវត្តន៍នៅក្នុងបរិបទ និងប្រទេសដទៃទៀតបាន។

ប្រអប់៤.៨៖

ការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី ដោយមានការចូលរួម ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖

Wehrman, 2011: 156–157.

នៅក្នុង*ប្រទេសអេត្យូពី* គម្រោងស្តីពីផែនការប្រើប្រាស់ដី និងការគ្រប់គ្រងធនធាន ធម្មជាតិរបស់ទីភ្នាក់ងារអាល្លឺម៉ង់សម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ (GIZ) នៅក្នុងតំបន់អរ៉ូមៀ បានបញ្ចូលការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រទៅក្នុងការរៀបចំគម្រោងរបស់ខ្លួន។ នីតិវិធី ជ្រើសរើសបុគ្គលិក បានលើកកម្ពស់តុល្យភាពយេនឌ័ររវាងបុគ្គលិកជាស្ត្រី និងបុរស ក្នុងករណីដែលសកម្មភាពនេះមិនអាចធ្វើទៅបានទីប្រឹក្សា និងអ្នកហាត់ការងារជាស្ត្រីត្រូវ បានជួលឱ្យធ្វើការងារជំនួសវិញ។ បុគ្គលិកគម្រោង និងបុគ្គលិកសមភាគី ត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាលអំពីការធ្វើសមាហរណកម្មបញ្ហាយេនឌ័រទៅក្នុងគ្រប់សកម្មភាពទាំងអស់។ ការធ្វើ ផែនការប្រើប្រាស់ដីបែបចូលរួម និងសកម្មភាពវាយតម្លៃនៅតំបន់ជនបទបែបចូលរួមពីស្ត្រី និងបុរស មានការចូលរួមពីស្ត្រី និងបុរសដែលជាក្រុមប្រជាជនគោលដៅ ហើយពេលវេលា និងតំបន់ទីតាំងរបស់ពួកគេ ត្រូវបានរៀបចំផែនការ ដើម្បីជៀសវាងការបាត់បង់ ប្រយោជន៍សម្រាប់ស្ត្រី ឬបុរស។ ឧបករណ៍វិភាគយេនឌ័រ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បី ប្រមូលព័ត៌មានអំពីការទទួលបាន និងការគ្រប់គ្រងទៅលើធនធាន សកម្មភាព និងទម្ងន់ការងាររបស់គ្រប់សមាជិកគ្រួសារទាំងអស់ និងការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅកម្រិតផ្សេងៗគ្នា។ ការអង្កេតរបស់គម្រោងបានបង្កើតឱ្យមាននូវទិន្នន័យដែលបំបែកព័ត៌មានទៅតាមយេនឌ័រ ដែលត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ ដើម្បីវិភាគទៅលើការប្រើប្រាស់ដីធ្លីដែលមានស្រាប់នៅក្នុងស្រុក និងសហគមន៍គោលដៅរបស់គម្រោង។

ឥឡូវនេះ ស្ត្រីចូលរួមពេញលេញនៅក្នុងការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដីបែបចូលរួមនៅក្នុង តំបន់អរ៉ូមៀ ព្រមទាំងចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តសាធារណៈ និងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងគ្រួសារ។ សកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចដែលគម្រោងបានផ្តួចផ្តើមឡើង បានបន្តតាមរយៈក្រុមស្ត្រីដែលមានលក្ខណៈប្រពៃណី ដោយមានចំនួនស្ត្រីចូលរួមកាន់តែ ច្រើនឡើង។

គំនូសផែនទីការងារដោយឡែកដែលធ្វើឡើងដោយស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងប្រទេសម៉ាលី បានបង្ហាញឱ្យដឹងថា ស្ត្រីផ្តល់វិភាគទានដ៏មានតម្លៃចំពោះការរៀបចំផែនការ និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី ព្រមទាំងធនធានធម្មជាតិដទៃទៀត នៅពេលដែលពួកគេចូលរួមនៅក្នុង ការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដីបែបចូលរួម។ គំនូសផែនទីការងាររបស់ស្ត្រី ផ្តោតលើបញ្ហា ប្រើប្រាស់ដី ដែលទាក់ទងទៅនឹងសួនបន្លែរបស់ស្ត្រី វាលស្រែ និងការទទួលបានទឹក។ វាគ្របដណ្តប់ទៅលើតំបន់មួយ ដែលតូចជាងគំនូសផែនទីការងាររបស់បុរស ប៉ុន្តែវាផ្តល់នូវព័ត៌មានលម្អិតខ្លាំងជាងអំពីតំបន់មួយផ្នែកនៃភូមិនេះ ដែលភាគច្រើនស្ត្រីជាអ្នកប្រើប្រាស់។ គំនូសផែនទីការងាររបស់បុរស ផ្តោតលើតំបន់ដាច់ស្រយាលដែលមានភាព ពាក់ព័ន្ធច្រើនជាង ទៅនឹងការងាររបស់ពួកគេ។ ដូច្នេះគំនូសផែនទីទាំងពីរនេះ បំពេញបន្ថែមឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក ហើយវារួមចំណែកស្មើភាពគ្នាចំពោះរូបភាពរួមនៃស្ថានភាពធនធានក្នុងមូលដ្ឋាន។

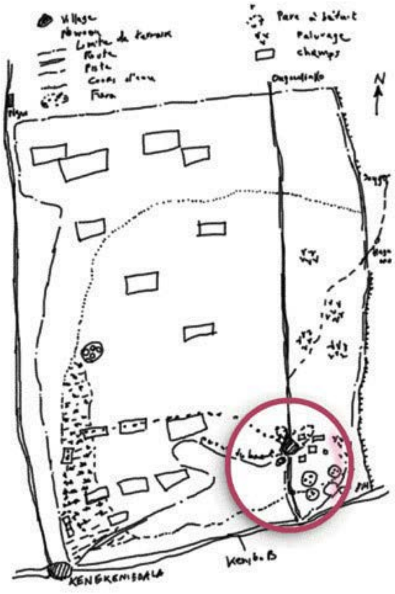

ការងារបុរស

ការងារស្ត្រី

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៦៖ ការគាំទ្រចំពោះការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

- ✓ ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រីក្នុងការបញ្ជាក់អំពីសេចក្តីត្រូវការ និង/ឬការទាមទារឱ្យមានការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី (រាប់បញ្ចូលការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាព ទៅលើផែនការដែលមានស្រាប់) អាស្រ័យដោយស្ត្រីអាចមើលអំពីការទាម ទារ និងសេចក្តីត្រូវការ ដែលបុរសអាចមើលមិនឃើញ។
- ✓ វិភាគទៅលើស្ថានភាពក្នុងមូលដ្ឋាន ៖ សិទ្ធិដីធ្លីដែលមានស្រាប់ដែលបានចុះបញ្ជី និងមិនបានចុះបញ្ជី ជាពិសេសសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី ការប្រើប្រាស់ និងការទទួលបានប្រយោជន៍ខុសៗគ្នាពីដី ។ល។
- ✓ នៅពេលកំណត់អត្តសញ្ញាណអ្នកពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងសិក្ខាសាលាធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី ត្រូវធានាឱ្យមានការចូលរួមពីជំនាញការជាស្ត្រី សមាជិកនៃសមាគមស្ត្រី និងស្ត្រីដែលតំណាងឱ្យក្រុមសង្គមផ្សេងៗគ្នា។
- ✓ ធ្វើការងារជាមួយស្ត្រីទាំងនេះដោយផ្ទាល់ នៅពេលផ្សព្វផ្សាយ ឬជូនដំណឹងដល់អ្នកពាក់ព័ន្ធ។
- ✓ ធានាថាស្ត្រីត្រូវបានទាក់ទងនៅពេលមានកិច្ចសន្ទនាជាមួយអ្នកចូលរួម (អ្នកប្រើប្រាស់ដី)។
- ✓ ធានាឱ្យមានភាពជាតំណាងស្មើភាពគ្នានៅក្នុងកិច្ចសម្ភាសប្រមូលទិន្នន័យ ក្រុមពិភាក្សា និងសិក្ខាសាលា។ ពេលវេលា និងទីកន្លែងនៃកិច្ចប្រជុំ ត្រូវសម្របទៅតាមកាលវិភាគ និងលទ្ធភាពចូលរួមរបស់ស្ត្រី។
- ✓ ទាក់ទងស្ត្រីដោយឡែកពីគ្នាពីបុរស ដើម្បីធានាថាពួកគេលើកឡើងនូវបញ្ហា ដែលមានសារសំខាន់ចំពោះពួកគេ។
- ✓ ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រីនៅក្នុងការប្រមូលទិន្នន័យ ដូចជាការវិភាគស្ថានភាពសេចក្តីត្រូវការសក្តានុពល ។ល។ អាស្រ័យដោយពួកគេរមែងតែងមានព័ត៌មានសំខាន់ៗដែលបុរសមិនមាន ឬបុរសមិនផ្តល់តម្លៃ។
- ✓ បង្កើតឱ្យមានការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ ក្នុងការធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដី។
- ✓ កំណត់រកវិធានការដែលអាចអនុវត្តបាន ដើម្បីកាត់បន្ថយវិសមភាពយេនឌ័រ។
- ✓ នៅពេលដែលផែនការកំពុងត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើង (ជាញឹកញាប់ដោយអ្នកជំនាញការ) ត្រូវចាត់ទុកថាធាតុចូលរបស់ស្ត្រីមានសារសំខាន់ដូចគ្នា ទៅនឹងធាតុចូលរបស់បុរសដែរ។
- ✓ ជាមួយនឹងអ្នកជំនាញការផ្នែកផ្សព្វផ្សាយអំពីយេនឌ័រ ចូរពិភាក្សាអំពីផលប៉ះពាល់នៃវិធានការដែលអាចមានទៅលើស្ត្រី និងបុរស។
- ✓ ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រីនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត។
- ✓ ធានាថាផែនការឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការ និងការរំពឹងទុករបស់ស្ត្រី ដូចគ្នាទៅនឹងការរំពឹងទុករបស់បុរសផងដែរ។
- ✓ ធានាថាសកម្មភាពអាទិភាពដែលត្រូវបានអនុវត្តដំបូងគេ ផ្តល់ប្រយោជន៍ស្មើភាពគ្នាចំពោះស្ត្រី និងបុរស។
- ✓ ការត្រួតពិនិត្យទៅលើការអនុវត្តផែនការប្រើប្រាស់ដី ត្រូវផ្អែកលើទិន្នន័យ ដែលបំបែកព័ត៌មានទៅតាមយេនឌ័រ។

ការប្រចាប់បញ្ចូលគ្នា និងការកែសម្រួលដីឡើងវិញ[១៤]

ការប្រចាប់កញ្ចប់ដីធ្លីបញ្ចូលគ្នា មិនចំពោះថាជាដីលំនៅដ្ឋាន ឬដីកសិកម្ម និងការបែងចែកសិទ្ធិឡើងវិញនៅក្នុងព្រំប្រទល់ថ្មី អាចមានផលប៉ះពាល់ចម្បងៗទៅលើកម្មសិទ្ធិដីធ្លីដែលមានស្រាប់ និងសិទ្ធិប្រើប្រាស់របស់ស្ត្រី និងបុរស។ ដូច្នេះវាមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលត្រូវពិចារណាទៅលើសិទ្ធិដែលមានស្រាប់ទាំងនេះ និងសេចក្តីត្រូវការប្រើប្រាស់ដីរបស់ស្ត្រី និងបុរសដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់។ អភិក្រមបែបចូលរួមក្នុងការរៀបចំ យុទ្ធសាស្ត្រ និងគម្រោងប្រចាប់ដីបញ្ចូលគ្នា ផ្តល់នូវជំនួយជាពិសេស។

- ✓ វិភាគទៅលើព្រំប្រទល់ដែលមានស្រាប់ និងស្ថានភាពស្របច្បាប់នៃកញ្ចប់ដីធ្លី ដោយផ្ដោតទៅលើសិទ្ធិស្ត្រី (បានចុះបញ្ជី និងមិនបានចុះបញ្ជី)។
- ✓ កំណត់រកអ្វីដែលសហគមន៍ត្រូវការ និងចង់បានដោយពិគ្រោះយោបល់ជាមួយស្ត្រី និងយុវជនដោយឡែកពីគ្នាពីបុរស និងមនុស្សដែលមានវ័យចំណាស់ជាង។
- ✓ ធានាថាគោលនយោបាយជាតិ ដែលទាក់ទងទៅនឹងការប្រមូលដីបញ្ចូលគ្នា ធានាដល់សិទ្ធិរបស់ស្ត្រី និងបុរស ព្រមទាំងគាំទ្រដល់សិទ្ធិស្នងមរតករបស់ស្ត្រី និងកុមារី។
- ✓ ផ្ដល់ការបណ្ដុះបណ្ដាលដែលផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ សម្រាប់មន្ត្រីដែលធ្វើការងារលើបញ្ហាប្រមូលដីបញ្ចូលគ្នា។
- ✓ ចែករំលែកសេចក្ដីព្រាងផែនគោលការណ៍គំនិត ដែលចែងអំពីគោលបំណងវិស័យ វិសាលភាព និងការវិភាគនៃការប្រមូលបញ្ចូលគ្នា ជាមួយស្ត្រី និងបុរសនៃសហគមន៍ដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់ និងធានាថាប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបដែលពាក់ព័ន្ធមានលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មាននេះ (តាមរយៈសារព័ត៌មាន វិទ្យុ អ៊ីនធឺណិត)។
- ✓ ប្រមូលទិន្នន័យអំពីទ្រព្យសម្បត្តិការប្រើប្រាស់ និងគ្រប់គ្រងដី និងសូចនាករសង្គមសេដ្ឋកិច្ចដទៃទៀត (អក្ខរភាពកម្រិតនៃការអប់រំប្រភពនៃប្រាក់ចំណូល។ល។) នៅក្នុងសហគមន៍ ដោយបំបែកព័ត៌មានទៅតាមយេនឌ័រ។
- ✓ បញ្ចូលស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងសហគមន៍ទៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាភិបាលប្រមូលដីធ្លីបញ្ចូលគ្នា។ សម្របសម្រួលឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ និងរៀបចំឱ្យមានការកិច្ចប្រជុំសម្រាប់តែស្ត្រីប៉ុណ្ណោះ។
- ✓ ធានាឱ្យមានតម្លាភាពទាក់ទងទៅនឹងការវាយតម្លៃកញ្ចប់ដីធ្លី។
- ✓ បញ្ចូលគ្រប់ស្ត្រី និងបុរស ដែលកញ្ចប់ដីធ្លីរបស់ពួកគេទទួលរងផលប៉ះពាល់ទៅក្នុងការរៀបចំផែនការ និងការធ្វើសេចក្ដីសម្រេចចិត្ត ដោយមិនប្រកាន់ថាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិផ្លូវការជានរណាឡើយ។
- ✓ ចែករំលែកអំពីផែនការប្រមូលដីបញ្ចូលគ្នាលម្អិតមួយ ដែលបង្ហាញអំពីទម្រង់កញ្ចប់ដីធ្លីថ្មី ទីតាំងផ្លូវថ្មី និងមូលដ្ឋានសេវាសារណៈដទៃទៀត ជាមួយស្ត្រី និងបុរស និងកំណត់រកផ្លូវ និងមូលដ្ឋានសេវាសាធារណៈដែលនឹងត្រូវរុះរើចេញ។
- ✓ បញ្ចូលមតិយោបល់ទៅក្នុងផែនការ និងផ្ដល់ឱកាសជូនដល់ស្ត្រី និងបុរស ក្នុងការលើកឡើងនូវការជំទាស់ ទាក់ទងទៅនឹងព្រំប្រទល់ កម្មសិទ្ធិការវាយតម្លៃ ។ល។
- ✓ រៀបចំឱ្យមានការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញបែបចូលរួមមួយ ទៅលើជម្រើសប្រមូលដីបញ្ចូលគ្នា។
- ✓ ជូនដំណឹងដល់សហគមន៍អំពីការអនុម័ត ការអង្កេតទៅលើព្រំប្រទល់ថ្មីនៅមូលដ្ឋានបច្ចុប្បន្នភាពចុងក្រោយនៃផែនទីសុរិយោដី និងការផ្ដល់ ព្រមទាំងការចុះបញ្ជី ប្លង់ដីថ្មី។
- ✓ បង្កើតឱ្យមានគម្រោងសំណងដែលមានភាពយុត្តិធម៌ និងមានតម្លាភាពដែលមិនរើសអើងស្ត្រី និងដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការទូទាត់សំណងជូនសហព័ទ្ធទាំងពីរ និងម្ចាស់ដីគ្រប់រូប។
- ✓ លើកកម្ពស់ជំនួយផ្នែកច្បាប់សម្រាប់ស្ត្រីដែលធ្វើការតស៊ូមតិដើម្បីសិទ្ធិស្ត្រី។

✎ បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៧៖

ការគាំទ្រចំពោះការប្រមូលដីធ្លីបញ្ចូលគ្នាប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ការបែងចែកដីឡើងវិញ និងបដិទាន[១៩]

នៅក្នុងដំណើរការឯកជនភាវូបនីយកម្មក្រោយពេលដួលរលំរបបកុំម្មុយនីស្តនៅអឺរ៉ុបខាងកើត បដិទានដីធ្លីត្រូវបានអនុវត្តយ៉ាងទូលំទូលាយ ដើម្បីប្រគល់ដីទៅឱ្យម្ចាស់ដីដើមវិញ ដែលសិទ្ធិជាម្ចាស់របស់ម្ចាស់ដីទាំងនោះ ត្រូវបានដកហូតក្រោមច្បាប់ ដែលបង្កើតឡើងដោយអតីតរដ្ឋាភិបាលកុំម្មុយនីស្ត (Osskó, 2002) (តិច ឬច្រើនរដ្ឋាភិបាលទាំងនេះ បានអនុវត្តតាមការដឹកនាំរបស់សហភាពសូវៀត ដែលធ្វើឱ្យដីធ្លីទាំងអស់ក្លាយជាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋ)។

បើទោះបីជាផលប៉ះពាល់ផ្សេងៗគ្នាទៅលើយេនឌ័រ នៃដំណើរការបដិទាននេះ មិនត្រូវបានសិក្សាទូលំទូលាយក៏ដោយ ប៉ុន្តែមានសញ្ញាណមួយចំនួននៃការប្រព្រឹត្តមិនស្មើភាពគ្នាទៅលើស្ត្រី និងបុរស ព្រមទាំងមានភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់អំពីការវិលត្រឡប់មកវិញនៃនិយាមបទដ្ឋាន និងការអនុវត្តបែបបិតុនិយមនៅកម្រិតមូលដ្ឋាន ទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី (ប្រអប់៤.៩) បើទោះបីជានៅកន្លែងដែលវិធានឯកជនភាវូបនីយកម្មផ្លូវការមិនរើសអើងស្ត្រីក៏ដោយ។

ប្រអប់៤.៩៖ ផលប៉ះពាល់នៃការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញទៅលើស្ត្រីនៅអឺរ៉ុបភាគខាងកើត

ប្រភព៖ World Bank, 2005: 8;Giovarelli and Duncan, 1999.

នៅក្នុង *ប្រទេសអាល់បានី* ដីធ្លីត្រូវបានចែងចែកឡើងវិញជូន ដល់គ្រួសារកសិករ និងអតីតសមាជិកសហករ និងកសិដ្ឋាន របស់រដ្ឋដោយយោងទៅតាមចំនួនមនុស្សនៅក្នុងគ្រួសារ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ដីត្រូវបានផ្តល់ប្លង់ និងចុះបញ្ជីក្រោមឈ្មោះ មេគ្រួសារប៉ុណ្ណោះ។

នៅក្នុង*ប្រទេសអាហ្សែបៃចាន* ច្បាប់កំណែទម្រង់ដីធ្លី ឆ្នាំ១៩៩៦ តម្រូវឱ្យដីដែលកាន់កាប់ក្រោមកម្មសិទ្ធិសមូហភាពពីមុន ត្រូវបែងចែក និងចែកចាយទៅឱ្យប្រជាពលរដ្ឋនៅតំបន់ជនបទ។ ស្ថិតក្រោមគម្រោងឯកជនភាវូបនីយកម្មកសិដ្ឋានរបស់ធនាគារពិភពលោក សមាជិកគ្រួសារដែលមានអាយុយ៉ាងហោចណាស់ ១៦ឆ្នាំ ឬ១៨ឆ្នាំ បានទទួលចំណែកមួយចំនួន ហើយឈ្មោះរបស់ ពួកគេត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងលិខិតបញ្ជាក់ដីធ្លី បើទោះបីជាមាន តែឈ្មោះមេគ្រួសារដែលត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងបញ្ជីដីធ្លីក៏ដោយ។ ដីដែលត្រូវបានបែងចែកឡើងវិញនេះ ត្រូវបានកាន់កាប់ក្រោមកម្មសិទ្ធិរួម។ ប្រទេសអាហ្សែបៃចាន បានរក្សាប្រពៃណីដ៏សែនចាស់ដែលមិនលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការបែងចែកប្រភេទនេះឡើយ។ ក្រោមច្បាប់ប្រពៃណីរបស់ប្រទេសដែលទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍និងការស្នងមរតកស្ត្រីមិនទទួលបានដីឡើយ បើទោះបីជាស្ថិតក្រោមច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៦ ស្ត្រីមានសិទ្ធិទទួលបានដីកសិកម្មក៏ដោយ។ ជាលទ្ធផលនៅក្នុងផ្ទៃដីកសិកម្មជាច្រើនដែលត្រូវបានបែងចែកឡើងវិញ ស្ត្រីបានទទួលដីតូចជាងបុរស។

សមធម៌យេនឌ័រមានសារសំខាន់ជាពិសេស នៅក្នុងសកម្មភាពបដិទានដីធ្លី ក្រោយពេលគ្រោះមហន្តរាយដែលបង្កឡើងដោយមនុស្សជម្លោះ និងគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ (UNHCS, 1999)។ ស្ត្រីរមែងតែងជួបប្រទះ ឧបសគ្គចម្បងៗក្នុងការទទួលបានដីធ្លីក្រោយពេលមានជម្លោះ និងគ្រោះមហន្តរាយ និងនៅពេលដែលអភិបាលកិច្ច លើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីជាទូទៅមានការលំបាកធ្ងន់ធ្ងរ បញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រអាចពុំមែនជាអាទិភាពបន្ទាន់ឡើយ។ យ៉ាងណាមិញ នៅក្នុងប្រទេសកូឡុំប៊ី ច្បាប់ស្តីពីជនរងគ្រោះ និងបដិទានដីធ្លី ឆ្នាំ២០១១ មានគោលបំណងកាត់បន្ថយការខាតបង់របស់ជនរងគ្រោះនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធផ្ទៃក្នុងពុំរ៉ែ។ ច្បាប់ថ្មីនេះ ប្រកាន់យកអភិក្រម មួយដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ និងពិចារណាទៅលើចរិកលក្ខណៈពិសេស ដោយផ្អែកលើអាយុ បែបផែនជីវិតផ្លូវភេទ និងពិការភាព។ និយ័តកម្មសម្រាប់ស្ត្រីនៅក្នុងដំណើរការបដិទានផ្តល់អាទិភាព ដល់ស្ត្រីនៅក្នុងនីតិវិធីបដិទានដីធ្លី និងការផ្តល់ប្លង់ដីជាផ្លូវការចំពោះកម្មសិទ្ធិដែលត្រូវបានធ្វើបដិទានជូន។ ឯកសារកាន់កាប់ដីធ្លីត្រូវបានផ្តល់ជូន និងចុះបញ្ជីរួមគ្នាជាមួយសហព័ទ្ធ ឬដៃគូអចិន្ត្រៃយ៍ បើទោះបីជាសហព័ទ្ធ ឬដៃគូពុំមានវត្តមាននៅក្នុងអំឡុងពេលនៃនីតិវិធីរដ្ឋបាលក៏ដោយ (Meertens, 2012)។

ការបញ្ជ្រាបក្តីកង្វល់អំពីយេនឌ័រ ទៅក្នុងសកម្មភាពត្រៀមកាត់បន្ថយគ្រោះមហន្តរាយ ក៏បង្កើនលទ្ធភាពដែលស្ត្រី និងបុរសអាចអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពព្យាករណ៍ និងបន្សាំទៅនឹងឥទ្ធិពលនៃគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិផងដែរ (World Bank/FOA/IFAD, 2009b: 451)។

គោលការណ៍ ពីនហេរ៉ូ ផ្តល់នូវការណែនាំអំពីបញ្ហាបដិទានលំនៅដ្ឋាន និងទ្រព្យសម្បត្តិសម្រាប់ជនភៀសខ្លួន និងបុគ្គលដែលត្រូវបានជម្លៀសក្នុងស្រុក និងមានភាពពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ អាស្រ័យដោយគោលការណ៍ទាំងនោះលើកកម្ពស់គុណតម្លៃស្នូលនៃការមិនរើសអើង និងការផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ។ ជាពិសេសគោលការណ៍ទី១៤ អំពាវនាវឱ្យមានការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួមឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរាប់បញ្ចូលភាពជាតំណាង និងការបញ្ចូលស្ត្រីទៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តអំពីបដិទានព្រមទាំងធានាថាស្ត្រីមានមធ្យោបាយ និងព័ត៌មានចាំបាច់ ដើម្បីចូលរួមប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព (FAO et al., 2007)។ គោលការណ៍ទាំងនេះមានភាពពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសកម្មភាពបដិទានដីធ្លីនៅក្នុងរាល់បរិបទក្រោយគ្រោះមហន្តរាយទាំងអស់។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៨៖ ការគាំទ្រចំពោះបដិទាន ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

- ✓ ត្រួតពិនិត្យទៅលើសិទ្ធិដែលមានស្រាប់ ដោយពិចារណាអំពីសិទ្ធិដីធ្លីដែលពុំមាន ភស្តុតាងបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់។
- ✓ ធានាថាគោលនយោបាយជាតិដែលទាក់ទងទៅនឹងបដិទានដីធ្លី លំនៅដ្ឋាន និងទ្រព្យសម្បត្តិ ធានាដល់សិទ្ធិរបស់ស្ត្រី និងបុរស និងគាំទ្រដល់សិទ្ធិស្នងមរតករបស់ស្ត្រី និងកុមារី។
- ✓ កំណត់គោលនយោបាយមួយសម្រាប់បដិទានរាប់បញ្ចូល តើសិទ្ធិទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិណាខ្លះ ដែលនឹងត្រូវពង្រឹងឡើងវិញ និងត្រូវផ្តល់ជូនដល់អ្នកទាមទារ ណាខ្លះព្រមទាំងទម្រង់នៃបដិទានដែលត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ ដូចជាការទទួលបានមកវិញនូវទ្រព្យសម្បត្តិ ឬការផ្តល់សំណង។
- ✓ ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលអំពីការផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ សម្រាប់មន្ត្រី ដែលធ្វើការងារលើបញ្ហាបដិទាន។
- ✓ ផ្តល់ព័ត៌មានឱ្យបានទាន់ពេលវេលាអំពីវិធី និងពេលណាដែលត្រូវធ្វើការទាមទារ បដិទាន តាមរយៈសារព័ត៌មាន វិទ្យុ អ៊ីនធឺណិត និងកិច្ចប្រជុំសាធារណៈ។
- ✓ រៀបចំកម្មវិធីដើម្បីជួយដល់ស្ត្រី និងកុមារី ក្នុងការទាមទារបដិទាន ឧទាហរណ៍ តាមរយៈការផ្តល់ទម្រង់ទាមទារដែលមានភាពសាមញ្ញ និងការផ្តល់ជំនួយដែលផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រក្នុងការបំពេញទម្រង់ទាំងនោះ។
- ✓ ផ្តល់ធនធានពិសេសជូនដល់គ្រួសារ ដែលមានស្ត្រីតែម្នាក់ឯងជាមេគ្រួសារ ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចទទួលបានសិទ្ធិសម្រាប់ខ្លួនឯង ក្នុងករណីគ្រោះអាសន្ន។
- ✓ បញ្ជ្រាបអំពីការផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ នៅក្នុងកម្មវិធី និងនីតិវិធីនានា ដើម្បីឱ្យស្ត្រី និងបុរសទទួលបានការប្រព្រឹត្តស្មើភាពគ្នានៅក្នុងដំណើរការបដិទាន រហូតដល់ការផ្តល់ជូនរួមគ្នានូវសិទ្ធិលំនៅដ្ឋាន សិទ្ធិដីធ្លី ឬសិទ្ធិទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលមានការបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់។
- ✓ ត្រួតពិនិត្យទៅលើសិទ្ធិបដិទានលំនៅដ្ឋាន និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ស្ត្រី ដើម្បីធានាថាជនភៀសខ្លួនជាស្ត្រី អនុវត្តសិទ្ធិរបស់ពួកគេដោយស្ម័គ្រចិត្ត និងមិនត្រូវបានបង្ខំឱ្យវិលត្រឡប់ទៅផ្ទះរបស់ពួកគេវិញ ឬរារាំងមិនឱ្យធ្វើយ៉ាងដូច្នេះដោយសុវត្ថិភាពនិងភាពថ្លៃថ្នូរ។ អនុវត្តការប៉ះប៉ូវដោយយកចិត្តទុកដាក់ និងឆាប់រហ័ស។ ធានាថាមានជំនួយផ្នែកច្បាប់សម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងពិចារណាបង្កើតក្រុមការងារផ្នែកច្បាប់ចល័ត។
- ✓ គាំទ្រឱ្យមានវិធានការកាត់បន្ថយគ្រោះមហន្តរាយជាក់លាក់ ដើម្បីកាត់បន្ថយភាពងាយរងគ្រោះរបស់គ្រួសារក្រីក្រដែលត្រូវបានជម្លៀស និងមានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ។

ចូរចងចាំ!

ស្ត្រី និងបុរសអាចផ្តោតទៅលើទិដ្ឋភាពផ្សេងៗគ្នានៃដំណើរការបដិទាន ដូច្នេះគេគួរខិតខំ ដើម្បីកំណត់ទៅលើទស្សនៈខុសគ្នារបស់ពួកគេ និងរបៀបដែលទស្សនៈទាំងនោះ អាចត្រូវបានយកមកពិចារណា និងសម្របសម្រួលនៅក្នុងដំណើរការបដិទានទាំងមូល។

កំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីឡើងវិញ[១៦]

ខណៈពេលដែលការច្របាច់បញ្ចូលគ្នា និងការកែសម្រួលដីធ្លីឡើងវិញ ត្រូវបានអនុវត្តន៍ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង នូវទ្រង់ទ្រាយ និងរចនាសម្ព័ន្ធ នៃកញ្ចប់ដីធ្លី កម្មវិធីកំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញ មានលក្ខណៈ កាន់តែទូលំទូលាយជាងនេះ និងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការដកហូតសិទ្ធិដីធ្លីពីម្ចាស់ដី និងអ្នកប្រើប្រាស់ដីមួយចំនួន និងការបែងចែកសិទ្ធិដីធ្លីទាំងនោះទៅឱ្យអ្នកទទួលផលថ្មីទូទាំងប្រទេស។ នៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ជាច្រើន កំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញ គឺជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់នៃគោលនយោបាយសម្រាប់បង្កើនលទ្ធភាព ក្នុងការទទួលបានដី និងជាញឹកញាប់ កំណត់គោលដៅទៅលើអ្នកទទួលផលដែលគ្មានដី ក្រីក្រ និងត្រូវបានគេ មើលរំលងរាប់បញ្ចូលស្ត្រី និងគ្រួសារដែលមានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.៩៖ ការគាំទ្រចំពោះកំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

បញ្ហាទំនាក់ទំនងមានសារសំខាន់ជាពិសេស ក្នុងការធានាឱ្យមានការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ដូចមានពិភាក្សាទាក់ទងទៅនឹងកម្មវិធីបែងចែកដីធ្លីរបស់រដ្ឋាភិបាលខេត្ត Sindh នៅក្នុងប្រទេស ប៉ាគីស្ថានក្នុងប្រអប់៥.៣។

- ✓ រាប់បញ្ចូលស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងការពិភាក្សាវែកញែកថ្នាក់ជាតិ អំពីគោលបំណងនៃការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញ។
- ✓ សម្របសម្រួលឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងក្រុមការងារបច្ចេកទេស និងគណៈកម្មការដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការស្វែងរកការពិត និងការរៀបចំសេចក្តីព្រាងអនុសាសន៍សម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍គោលនយោបាយបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញ។
- ✓ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការពីក្រសួងពាក់ព័ន្ធដែលអនុវត្តន៍ដំណើរការកំណែទម្រង់ដីធ្លី ក្នុងការផ្តល់កិច្ចគាំទ្ររួមគ្នាជូនដល់អ្នកទទួលផល ជាពិសេសគ្រួសារដែលមានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ។
- ✓ ដាក់កម្រិតទៅលើចំនួនវិភាគទានដែលតម្រូវឱ្យអ្នកទទួលផលផ្តល់ជូនក្នុងទម្រង់ជាសាច់ប្រាក់សម្ភារ ឬតាមរយៈកម្ចី និងអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកទទួលផលធ្វើការដាក់ពាក្យជាក្រុម ដើម្បីធានាឱ្យមានការបញ្ចូលក្រុមប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះព្រមទាំងលើកកម្ពស់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។
- ✓ លើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រនៅក្នុងច្បាប់ និងនិយ័តកម្មនានា សម្រាប់ការបែងចែងដីធ្លី។
- ✓ ធ្វើការប៉ាន់ប្រមាណអំពីតម្រូវការដីសម្រាប់ការងារកសិកម្ម ការចិញ្ចឹមជីវិត ។ល។ និងបែងចែកកញ្ចប់ដីធ្លីទៅតាមភាពជាក់ស្តែង ដោយផ្អែកទៅលើដីជាតិ ទំហំ និងទីតាំងដី។
- ✓ ជួយដល់ក្រុមងាយរងគ្រោះ ដូចជាអ្នកដែលគ្មានដី និងស្ត្រីក្នុងការកំណត់រកវាយតម្លៃ និងចរចាទៅលើការទិញដី និងចូលរួមក្នុងការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍស្រែចម្ការ។
- ✓ ធានាឱ្យមានតម្លាភាព ដើម្បីបង្ការអ្នកដែលមានឥទ្ធិពលពីការចង្អុលទិសទៅ លើការជ្រើសរើសអ្នកទទួលផល។
- ✓ កំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ អំពីសិទ្ធិទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិដែលត្រូវបានបែងចែកជូនប្រជាពលរដ្ឋតាំងទីលំនៅឡើងវិញ។ គេត្រូវយល់ឱ្យបានច្បាស់អំពីសិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវហើយអ្នកដែលត្រូវអនុវត្តតាមត្រូវតែទទួលយកសិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវទាំងនោះដែលរដ្ឋត្រូវពង្រឹងឱ្យបានរឹងមាំហើយត្រូវឱ្យគេយល់ឃើញថាមានសន្តិសុខសុវត្ថិភាពល្អ។
- ✓ បង្កើតយន្តការសម្រាប់ទប់ស្កាត់ និងដោះស្រាយវិវាទទាក់ទងទៅនឹងព្រំដែន ឬការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិដែលទទួលបានពីការបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញ ឬសម្របសម្រួលឱ្យមានការធ្វើសមាហរណកម្មប្រជាពលរដ្ឋដែលតាំងទីលំនៅឡើងវិញដោយរលូនទៅក្នុងសហគមន៍ជុំវិញយន្តការសម្រុះសម្រួល តុលាការដីធ្លី ។ល។
- ✓ ជ្រើសរើសអ្នកទទួលផលដែលមានបទពិសោធន៍ជាកសិករ ឬពលករ និងគាំទ្រអ្នកដែលគ្មានបទពិសោធន៍បែបនេះ តាមរយៈការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញកសិកម្ម អំពីការប្រើប្រាស់ដីដោយសមស្រប និងប្រកបដោយនិរន្តរភាព។
- ✓ សម្របសម្រួលឱ្យមានការទទួលបានទីផ្សារសម្ភារ និងផលិតផលកសិកម្ម សេវាឥណទាន និងសេវាប្រឹក្សាយោបល់សម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស។
- ✓ មានប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យមួយដ៏ល្អសម្រាប់កំណត់រកការប្រែប្រួលនៅក្នុងលទ្ធផលការកែលម្អកម្មវិធី និងការរៀបចំផែនការវិធានការកាត់បន្ថយសម្រាប់ព្រឹត្តិការណ៍និងផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននានា។

សំណាង[១៧]

ជាទូទៅ សំណាងត្រូវផ្តល់ក្នុងករណីអស្សាមិករណ៍ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីប្រយោជន៍សាធារណៈ និងជួនកាល គឺសម្រាប់អ្នកដែលបាត់បង់សិទ្ធិកាន់កាប់ក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការបដិទាន ប្រូបាច់បញ្ចូលគ្នា និងបែងចែកដីធ្លីឡើងវិញ។ សំនួរដែលសួរថា តើនរណាទទួលបានសំណាងសម្រាប់ដីដែលស្ថិតក្រោមកម្មសិទ្ធិរួមគ្នា អាចមានភាពស្មុគស្មាញខ្លាំងនៅពេលដែលកម្មសិទ្ធិដីធ្លីស្ថិតក្រោមវិវាទ។ ដូច្នេះច្បាប់ដែលទាក់ទងទៅនឹងសំណាង គួរទាមទារឱ្យមានការស៊ើបអង្កេតថា តើនរណានឹងរងគ្រោះពីការខាតបង់ដែលបណ្តាលមកពីការយកដី ដោយបង្ខំឬអស្សាមិករណ៍ដោយយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ចំពោះសិទ្ធិប្រើប្រាស់ដីរបស់ស្ត្រី និងកុមារដែលអាចពុំមែនជាម្ចាស់ដីផ្លូវការព្រមទាំងសិទ្ធិរបស់ភតិកៈ។ យន្តការផ្តល់សំណាងគួរត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីធានាឱ្យមានការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរួមគ្នានៅក្នុងគ្រួសារ អំពីការប្រើប្រាស់ថវិកាសំណាង (FAO, 2008a: 33-34)។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៤.១០៖
ការគាំទ្រចំពោះ ការផ្តល់សំណាងប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

- ✓ ពិនិត្យថាតើនរណាជាម្ចាស់ដី ឬមានសិទ្ធិទៅលើដីនោះដោយធានាថាម្ចាស់ដីគ្រប់រូបទទួលបានការជូនដំណឹងសមស្រប មិនចំពោះថាពួកគេរស់នៅលើដី ឬមិនរស់នៅលើដី ដែលកំពុងត្រូវបានធ្វើអស្សាមិករណ៍ឡើយ។
- ✓ ពិនិត្យថាម្ចាស់ប្លង់ដី ដែលស្ថិតក្រោមកម្មសិទ្ធិរួមគ្នាទទួលបានចំណែកនៃសំណាងប្រកបដោយសមធម៌។
- ✓ ធានាថាសំណាងប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌ ត្រូវបានផ្តល់ជូនដល់ម្ចាស់ដី។ ក្នុងករណី ដែលអាចធ្វើទៅបានត្រូវពិចារណាផ្តល់ដីមួយកន្លែងទៀតជាសំណាង សម្រាប់ក្រុមងាយរងគ្រោះដែលពុំមានប្រាក់ចំណូលដទៃទៀត។
- ✓ យន្តការផ្តល់សំណាងគួរធានាឱ្យមានការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរួមគ្នានៅក្នុងគ្រួសារ អំពីការប្រើប្រាស់ថវិកាសំណាង។

ចូរចងចាំ!

ដើម្បីធានាថាស្ត្រីទទួលបានប្រយោជន៍ពីសំណាង ពិតជាមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលសិទ្ធិកាន់កាប់របស់ពួកគេត្រូវបានទទួលស្គាល់ និងចុះបញ្ជី។

កំណត់សម្គាល់

7 Dalal Alnaggar, Marianna Bicchieri, Kate Dalrymple, Nigel Edmead, Neil Pullar and Rebecca Sittie បានផ្តល់ធាតុចូលសំខាន់ៗនៅក្នុង ម៉ូឌុលនេះ ក្នុងអំឡុងពេលនៃសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ដែលប្រព្រឹត្តធ្វើឡើងក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ នៅឯការិយាល័យកណ្តាល របស់អង្គការ FAO រាប់បញ្ចូលក្នុងអំឡុងពេលនៃការពិភាក្សា របស់ក្រុមការងារស្តីពីបញ្ហាបច្ចេកទេស។

8 World Bank/FAO/IFAD. The Gender and Agriculture Sourcebook, 2009. http://siteresources.worldbank.org/INTGENAGRLIVSOUBOOK/Resources/CompleteBook.pdf

9 Ibid.

10 Nigel Edmead's presentation on "Gender issues in designing and setting up land information systemsand databases: experiences from Ghana, Zambia and Uganda" at the May 2011 technical workshop.

11 Mends, 2006: 5ff; Ambaye, 2009: 13 ff.

12 www.fig.net/commission9/wgroups/sg9_1_1_11_14.htm; Barnett and Grown, 2004.

13 Wehrman, 2011.

14 FAO, 2003b: 22.

15 Grover and Flores-Bórquez, 2004; Osskó, 2002.

16 Binswanger-Mkhize, Bourguignon and van den Brink, 2009: 14ff.

17 Binswanger-Mkhize, Bourguignon and van den Brink, 2009: 23ff; Ambaye, 2009: 18ff.

សង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗ ស្តីពីបញ្ហាបច្ចេកទេស

មុនពេលចាប់ផ្តើមសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីណាមួយ គេគួរវិភាគទៅលើស្ថានភាពនៅមូលដ្ឋានរាប់បញ្ចូលរចនាសម្ព័ន្ធគ្រួសារ អំណាចក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ស្ត្រី គំរូនៃការស្នងមរតក ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការលែងលះ ភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងកិច្ចការមូលដ្ឋាន ការប្រើប្រាស់ និងការទទួលបានប្រយោជន៍ផ្សេងៗគ្នាពីដី ព្រមទាំងព្រំប្រទល់ និងសិទ្ធិដីធ្លីដែលមានស្រាប់ (បានចុះបញ្ជី និងមិនបានចុះបញ្ជី) ជាពិសេសសិទ្ធិស្ត្រី។

យន្តការគួរបង្កលក្ខណៈឱ្យមានការចុះបញ្ជីសិទ្ធិដីធ្លីជាក់លាក់របស់ស្ត្រី ដូចជា សិទ្ធិប្រើប្រាស់សិទ្ធិបន្ទាប់បន្សំ ឬសិទ្ធិក្នុងការមានកម្មសិទ្ធិរួមគ្នា។ ស្ត្រីគួរអាចមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់សិទ្ធិក្នុងការមានកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិ ជាលក្ខណៈបុគ្គល ឬជាក្រុម។

វិធីសាស្ត្រ និងឧបករណ៍បែបចូលរួម ដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យស្ត្រីចូលរួម គួរត្រូវបានលើកកម្ពស់។ គួររៀបចំឱ្យមានកិច្ចប្រជុំដាច់ដោយឡែកសម្រាប់ស្ត្រី ដើម្បីធានាថាស្ត្រីលើកឡើងនូវបញ្ហាដែលមានសារសំខាន់ចំពោះពួកគេដែលពួកគេអាចមិនធ្វើដូច្នេះនៅពេលដែលមានវត្តមានបុរស ដោយសារតែមូលហេតុទាក់ទងនឹងវប្បធម៌។

ស្ត្រីដែលតំណាងឱ្យក្រុមសង្គមផ្សេងៗគ្នាគួរត្រូវបានកំណត់ថាជាអ្នកពាក់ព័ន្ធសំខាន់ និងគួរសម្របសម្រួលឱ្យមានការចូលរួមសកម្មរបស់ពួកគេនៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត។ គួរពិចារណាទៅលើបញ្ហាអនក្ខរភាព កង្វះព័ត៌មាន និងមធ្យោបាយធ្វើដំណើរ ហើយទីតាំង និងពេលវេលានៃកិច្ចប្រជុំ គួរសម្របទៅតាមកាលវិភាគ និងលទ្ធភាពក្នុងការធ្វើដំណើររបស់ស្ត្រី។

គួរយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រក្នុងការរៀបចំប្រព័ន្ធ និងមូលដ្ឋានទិន្នន័យថ្មីៗអំពីព័ត៌មានដីធ្លី។

គេអាចត្រូវការឱ្យមានកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងនីតិវិធី ដើម្បីគាំទ្រដល់ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា និងប្រព័ន្ធដែលសម្របសម្រួលឱ្យមានភាពប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រក្នុងរដ្ឋបាលដីធ្លី។

ឧបករណ៍ដីធ្លីគួរវាយតម្លៃតាមរយៈទស្សនវិស័យយេនឌ័រ។

បញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ គួរបញ្ជ្រាបទៅក្នុងការរៀបចំការអនុវត្ត និងការត្រួតពិនិត្យគម្រោង និងសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីទាំងអស់។ គេត្រូវការឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងទិដ្ឋភាពផ្នែកបច្ចេកទេសនៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ដូចជាសកម្មភាព បច្ចេកវិទ្យា និងប្រព័ន្ធ រដ្ឋបាលដីធ្លីដើម្បីបញ្ចូលប្រយោជន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបទាំងស្ត្រី និងបុរស។

បុគ្គលិក មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងសហគមន៍ គួរទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីការផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ហាយេនឌ័រ ហើយយុទ្ធនាការចុះផ្សាល់តាមមូលដ្ឋានជាសាធារណៈគួរត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីលើកកម្ពស់ ការយល់ដឹងអំពីសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ។

នីតិវិធី និងលទ្ធផលនៃសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លី ត្រូវមានភាពងាយយល់ ផ្តល់ជូនសម្រាប់សាធារណជន និងមានតម្លៃទាប ដើម្បីជៀសវាងអំពើពុករលួយ និងការមិនរាប់បញ្ចូល។

ផលប៉ះពាល់ផ្សេងៗគ្នានៃវិធានការទៅលើស្ត្រី និងបុរស គួរត្រូវបានយកមកពិចារណា ដើម្បីធានាថាសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លីផ្តល់ប្រយោជន៍ស្មើភាពគ្នាចំពោះស្ត្រី និងបុរស។

អនុសាសន៍លើសូចនាករត្រួតពិនិត្យ សម្រាប់បញ្ហាបច្ចេកទេស

- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរសដែលធ្វើការងារនៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈបច្ចេកទេសនៃរដ្ឋបាលដីធ្លី (ការអង្កេត ការវាយតម្លៃ វិភាគផែនដី GPS ។ល។)។
- ☐ ចំនួនស្ត្រីដែលបានចុះឈ្មោះ និងបញ្ចប់ការសិក្សាវគ្គបច្ចេកទេសកម្រិតឧត្តមសិក្សា និងមុខវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រ នៅឯមធ្យមសិក្សា។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស ដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីការតស៊ូមតិ និងអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ដែលផ្តោតលើបញ្ហាដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនបច្ចេកវិទ្យាដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ ដែលត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ នៅក្នុងសកម្មភាពរដ្ឋបាលដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរស ដែលចូលរួមវគ្គបណ្តុះបណ្តាលអំពីការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាថ្មី ដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី។

ឯកសារយោង

Ambaye, D. W. 2009. Land valuation for expropriation in Ethiopia: Valuation methods and adequacy of compensation. Paper presented at the 7th FIG Regional Conference on Spatial Data Serving People: Land Governance and the Environment – Building the Capacity, Hanoi, 19–22 October 2009.

Aristazabal, N. & Gomez, A. 2004. Improving security without titles in Bogotá. *Habitat International*, 28(2): 245–258.

Augustinus, C. & Benschop, M. 2003: Security of tenure – best practices. Nairobi, UN-HABITAT. http://www.unhabitat.org/downloads/docs/10784_1_594339.pdf

Barnett, K. & Grown, C. 2004. Gender impacts of government revenue collection: The case of taxation. *Economic Paper No. 62*. London, Commonwealth Secretariat.

Binswanger-Mkhize, H. P., Bourguignon, C. & van den Brink, R. 2009. *Agricultural land redistribution: toward greater consensus.* Washington, DC, World Bank.

FAO. 2003b. *The design of land consolidation pilot projects in Central and Eastern Europe. Land Tenure Studies No. 6.* Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/006/y4954e/y4954e00.pdf

FAO. 2008a. *Compulsory acquisition of land and compensation. Land Tenure Studies No. 10.* Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/011/i0506e/i0506e00.pdf

FAO. 2009c. "We all inherited this earth", inheritance rights of widows and children in the context of AIDS: legal overview. Rome. (final draft)

FAO. 2012b. Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security.Rome. http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf

FAO, Norwegian Refugee Council, UNHCR, UN-HABITAT, OHCHR & OCHA. 2007. *Handbook on housing and property restitution for refugees and displaced persons – implementing the "Pinheiro Principles".* www.ohchr.org/Documents/Publications/pinheiro_principles.pdf

FAO. 2012a. Improving Gender Equality in Territorial Issues (IGETI).Land and Water Division Working Paper No. 3. Rome. www.fao.org/docrep/016/me282e/me282e.pdf

Farfan, F. 2002. *In* G. Payne, ed. *Land rights and innovation: improving tenure security for the urban poor.* London, ITDG Publishing.

Giovarelli, R. & Duncan, J. 1999. Women and land in Eastern Europe and Central Asia. Washington, DC, USAID. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnacl400.pdf

Giovarelli, R. & Lastarria-Cornhiel, S. 2006. *Study on women and property rights: project best practices.* Washington, DC, USAID. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnadj420.pdf

Grover, R. & Flores-Bórquez, M. 2004. *Restitution and land markets*. Paper presented at the FIG Working Week, Athens, 22–27 May 2004.

Meertens, D. 2012. *Colombia's law on victims and restitution: a challenge for gender-sensitive transitional justice.* Paper presented at the Expert Group Meeting on Good Practices in Realizing Women's Rights to Productive Resources, with a Focus on Land, UN Women in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, 25–27 June 2012.

Osskó, A. 2002. Land restitution and compensation procedures in Central Eastern Europe. Paper Presented at the FIG Commission 7 Annual Meeting, Pretoria, 4–9 November 2002.

South Africa Department of Land Affairs.1997. White Paper on South African Land Policy. Pretoria.

Teklu, A. 2005. Research report 4 – land registration and women's land rights in Amhara Region, Ethiopia. London, IIED.

Undeland, A. 2012.Lessons learned and good practices in realizing women's rights to productive resources with a focus on land: Kyrgyzstan and Tajikistan. Paper prepared for the Expert Group Meeting on Good Practices in Realizing Women's Rights to Productive Resources, with a Focus on Land, organized by UN Women in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, 25–27 June 2012.

UNCHS. 1999. Women's rights to land, housing and property in post-conflict situations and during reconstruction: A global overview. Nairobi, United Nation Centre for Human Settlements.www.unhabitat.org/downloads/docs/1504_59744_Land.pdf2.pdf

UN-HABITAT. 2007. Gendering land tool development. Nairobi, GLTN Secretariat.

UN-HABITAT. 2007b. Policy makers guide to women's land, property and housing rights across the world. Nairobi.

UN-HABITAT. 2008a. Secure Land Rights for All.Nairobi.

UN-HABITAT. 2009. Gender evaluation criteria for large-scale land tools. Nairobi.

UN-HABITAT. 2011. Designing and evaluating land tools with a gender perspective: training package for land professionals. Nairobi.

Wehrmann, B. 2003. Women's access to and control over land in African and South Asian countries. *Landnutzung und Landentwicklung* [Land Use and Development], 44: 83–89.

Wehrman, B. 2011. *Land use planning. Concept, tools and applications.* Eschborn, Germany, GIZ. www2.gtz.de/dokumente/bib-2011/giz2011-0041en-land-use-planning.pdf

World Bank. 2005. Gender issues and best practices in land administration projects: A synthesis report. Washington, DC. http://siteresources.worldbank.org/intard/resources/gender_land_fulltxt.pdf

World Bank/FAO/IFAD. 2009. Gender in agriculture sourcebook. Washington, DC and Rome.

World Bank/FAO/IFAD. 2009a. Module 4: Gender issues in land policy and administration. *In* Gender in agriculture sourcebook. Washington, DC and Rome.

World Bank/FAO/IFAD. 2009b. Module 10: Gender and natural resources management. In *Gender in agriculture sourcebook*. Washington, DC and Rome.

ម៉ូឌុល

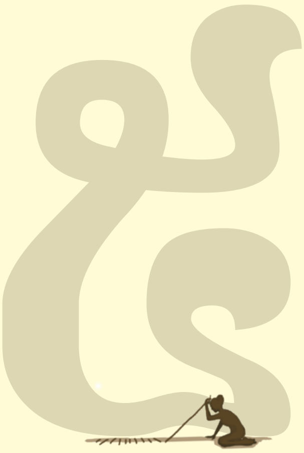

ការបញ្ជូនសារ

បញ្ជីរាយនាមប្រអប់ និងតារាងរូបភាព

ប្រអប់

111
ប្រអប់៥.១៖
ការបញ្ជូនសារ និងគោលការណ៍ណែនាំ
113
ប្រអប់៥.២៖
ការអនុវត្តន៍ល្អក្នុងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង
115
ប្រអប់៥.៣៖
ការផ្សព្វផ្សាយអំពីយេនឌ័រ ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
119
ប្រអប់៥.៤៖
ការគាំទ្រអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់
123
ប្រអប់៥.៥៖
ការរៀបចំសារតាមរយៈកិច្ចសន្ទនាសហគមន៍
125
ប្រអប់៥.៦៖
ការគាំទ្រឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ
126
ប្រអប់៥.៧៖
វិទ្យុសហគមន៍ក្នុងលក្ខណៈជាឧបករណ៍ទំនាក់ទំនងមួយដើម្បីឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ - គម្រោងឌីមីត្រា
127
ប្រអប់៥.៨៖
វិធីសាស្ត្រទំនាក់ទំនង និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
127
ប្រអប់៥.៩៖
ការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ តាមរយៈអភិក្រមមួយដែលផ្តោត លើគ្រួសារ

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់

114
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.១៖
ការគាំទ្រដល់ការទទួលបាន ព័ត៌មានដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ
116
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.២៖
ការផ្សព្វផ្សាយអំពីយេនឌ័រ
117
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.៣៖
ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងសម្រាប់ការតស៊ូមតិ
120
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.៤៖
ការរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រទំនាក់ទំនង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង
124
បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.៥៖
ការអភិវឌ្ឍសារ
129
សូចនាករត្រួតពិនិត្យជាអនុសាសន៍សម្រាប់ ការបញ្ជូនសារ

តារាង និងរូបភាព

121
រូបភាព៥.១៖
ការរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រទំនាក់ទំនងនិងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង

ម៉ូឌុល៥៖ ការបញ្ជូនសារ

យុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រទំនាក់ទំនង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

សេចក្តីផ្តើម[១៨]

ទំនាក់ទំនង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង មានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការផ្លាស់ប្តូរគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថរួមមាន គុណតម្លៃ និងឥរិយាបថអំពីយេនឌ័រ និងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ ទំនាក់ទំនង អាចកៀរគរប្រជាពលរដ្ឋឱ្យចូលរួមក្នុងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍ ដូចជាការទាមទារសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ក៏ជួយកសាងឱ្យមានការឯកភាពជារួមទៅលើបញ្ហា និងដំណោះស្រាយដែលអាចធ្វើទៅបាន តាមរយៈការចូលរួមរបស់គ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ (FAO/GTZ, 2006)។

គោលការណ៍មួយក្នុងចំណោមគោលការណ៍ចម្បងទាំង១០នៃការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំ ដែលនោះគឺជាគោលការណ៍ស្តីពីតម្លាភាព កំណត់អំពីរបៀបដែលទំនាក់ទំនង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង អាចគាំទ្រដល់ អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ គោលការណ៍ណែនាំ ក៏បានសង្កត់ធ្ងន់ផងដែរ អំពីសេចក្តីត្រូវការឱ្យមានសារដែលផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ និងកំណត់គោលដៅទៅលើយេនឌ័រ (ប្រអប់៥.១)។

ប្រអប់៥.១៖ ការបញ្ជូនសារ និងគោលការណ៍ណែនាំ

៣.ខ.៨ តម្លាភាព៖ ការកំណត់និយមន័យច្បាស់លាស់ និងការផ្សព្វផ្សាយទូលំទូលាយ អំពីគោលនយោបាយ ច្បាប់ និងនីតិវិធីនានា ជាភាសាសមស្រប និងការផ្សព្វផ្សាយទូលំទូលាយអំពីសេចក្តីសម្រេចនានាជាភាសាសមស្រប និងក្នុងទម្រង់ដែលអាចប្រើប្រាស់បានគ្រប់គ្នា។
៨.៩ រដ្ឋគប្បីបែងចែកសិទ្ធិកាន់កាប់ និងធ្វើប្រតិភូកម្មអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ ប្រកបដោយតម្លាភាព និងមានការចូលរួម ដោយប្រើប្រាស់នីតិវិធីសាមញ្ញដែលមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ អាចរកប្រើប្រាស់បាន និងងាយយល់សម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូប ជាពិសេសជនជាតិដើមភាគតិច និងសហគមន៍ផ្សេងទៀតដែលមានប្រព័ន្ធកាន់កាប់បែបប្រពៃណី។ ព័ត៌មានជាភាសាសមស្រប គប្បីផ្តល់ជូនគ្រប់មុខសញ្ញាចូលរួម រាប់បញ្ចូលតាមរយៈសារដែលគិតគូរដល់យេនឌ័រ។
១៥.៩ រដ្ឋគប្បីអនុវត្តន៍កំណែទម្រង់លើការបែងចែកដីឡើងវិញ តាមរយៈអភិក្រម និងនីតិវិធីមានតម្លាភាព មានការចូលរួម និងមានគណនេយ្យភាព។...ភាគីរងផលប៉ះពាល់ទាំងអស់រួមទាំងក្រុមជនជួបការលំបាក គប្បីទទួលបានព័ត៌មានពេញលេញ និងច្បាស់លាស់អំពីកំណែទម្រង់ រួមទាំងតាមរយៈសារដែលផ្តោតគោលដៅលើយេនឌ័រ។

ប្រភព៖ FAO, 2012b.

ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ការផ្សព្វផ្សាយយេនឌ័រ និងការតស៊ូមតិ

ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវដឹងអំពីបញ្ហា និងសិទ្ធិដើម្បីឱ្យពួកគេអាចអនុវត្តន៍ប្រើប្រាស់ទាំងសំឡេង និងជម្រើសរបស់ពួកគេ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព (FAO, 2011a: 20)។ ដូច្នេះ ព័ត៌មានត្រូវមានជាភាសាក្នុងមូលដ្ឋាន (ព័ត៌មានលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងការផ្តល់ព័ត៌មានផ្ទាល់មាត់) ព្រមទាំងផ្តល់ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់កម្រិតទាំងអស់ ចាប់ពីអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយនៅកម្រិតថ្នាក់ជាតិ រហូតដល់សហគមន៍មូលដ្ឋាន ដែលអាចមានគំនិតទស្សនវិស័យ បទពិសោធន៍ និងប្រើប្រាស់ភាសាខុសគ្នា។

ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ដើរតួនាទីមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការជួយលុបបំបាត់ឧបសគ្គដែលរាំងស្ទះចំពោះលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានដីធ្លី នៅក្នុងគម្រោង និងកំណែទម្រង់វិស័យដីធ្លីព្រមទាំងនៅក្នុងគ្រប់ដំណើរការ និងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។

ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងមានប្រសិទ្ធភាពបំផុតនៅពេលដែលអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នាជាច្រើនរាប់បញ្ចូលទាំង អ្នកពាក់ព័ន្ធពីខាងភាគីរដ្ឋាភិបាល និងសង្គមស៊ីវិល សហការគ្នា និងនៅពេលដែលសហគមន៍ទាំងមូលចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង។ សកម្មភាពនេះទាមទារឱ្យមានយុទ្ធសាស្ត្រដែលត្រូវបានគិតគូដោយប្រុងប្រយ័ត្ន សម្រាប់ប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយស្ត្រី និងបុរស និងធ្វើការងារជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នានៅកម្រិតខុសៗគ្នា។

ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាដីធ្លី និងយេនឌ័រ មានសារសំខាន់ជាពិសេសនៅក្នុងការអនុវត្តគម្រោង និងកំណែទម្រង់វិស័យដីធ្លី។ ឧទាហរណ៍នៃការអនុវត្តល្អ មានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៥.២។ កត្តាសំខាន់ៗដើម្បីទទួលបានជោគជ័យ រួមមានការប្រើប្រាស់អន្តរាគមន៍កំណត់គោលដៅដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដោយសហការជាមួយអង្គការសង្គមស៊ីវិល ដែលសម្របសម្រួលឱ្យមានការដឹកនាំច្បាស់លាស់របស់ស្ត្រី នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង និងអនុម័តទៅលើអភិក្រមបែបចូលរួមមួយដែលអាចអនុវត្តន៍ទៅបានជាមួយសហគមន៍អ្នកទទួលផលក្នុងមូលដ្ឋាន។

ប្រអប់៥.២៖

ការអនុវត្តល្អក្នុងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង

ប្រភព៖

Renée Giovarelli's presentation on "Gender-equitable awareness raising" and Rebecca Sittie's presentation on "Gender issues in managingand implementingland registrationin Ghana" at theMay 2011 technicalworkshop; ILC, 2010e.

នៅក្នុង *ប្រទេសឥណ្ឌា*គម្រោងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងមួយរបស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងមូលដ្ឋានដែលមានឈ្មោះថា ស្វាឌីណា ក្នុងស្រុកមីដណាផរ ភាគខាងលិច នៃខេត្តវែសប៊ែងហ្គល បានប្រើប្រាស់សកម្មភាពលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងមួយចំនួន ដើម្បីជំរុញ ឱ្យមានការចូលរួមពីសមាជិកសហគមន៍គ្រប់កម្រិត ជាមួយនឹងព្រឹត្តិការណ៍កំណត់គោលដៅ ដើម្បីបង្កើនកម្រិតចំណេះដឹងទំនុកចិត្ត និងអក្ខរភាពរបស់ស្ត្រី។ គម្រោងមានគោលបំណង បង្កើនការយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិដីធ្លី និងលើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រ ក្នុងចំណោមគ្រួសារ កុលសម្ព័ន្ធ និងគ្រួសារជនបទដែលត្រូវបានគេមើលរំលង។ សកម្មភាពរួមមានជាអាទិ៍ ៖

- កិច្ចប្រជុំរយៈពេល១ថ្ងៃចំនួន១០ដង នៅក្នុងសហគមន៍ចំនួន១០ កិច្ចប្រជុំថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់ប្លុកសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស ព្រមទាំងការសម្តែងល្ខោនតាមផ្លូវចំនួន១៦ដង ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង។
- ការផលិតសម្ភារទំនាក់ទំនងសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងមូលដ្ឋាន និងទូទាំងប្រទេស រាប់បញ្ចូលខ្សែភាពយន្តខ្លីជាភាសាក្នុងមូលដ្ឋាន អំពីការផ្តល់ភាពអង់អាចដល់ស្ត្រី និងសិទ្ធិដីធ្លី ផ្ទាំងបដារ និងកូនសៀវភៅគំនូរជីវចល។
- ការបណ្តុះបណ្តាលអំពីការដឹកនាំសង្គម និងការដឹកនាំតាមផ្លូវច្បាប់ សម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងសហគមន៍ទាំង១០ និងជំរុំហាត្ថលេខាចំនួន១៤ ដែលស្ត្រីអនក្ខរកម្ម ចំនួន៣៥៤នាក់ បានរៀនសូត្រអំពីរបៀបចុះហត្ថលេខាលើឈ្មោះរបស់ពួកគេ។
- ពិធីបុណ្យផែនដីនៅក្នុងសហគមន៍ចំនួន២ ដែលប្រារព្ធអំពីវិភាគទានរួមចំណែករបស់ស្ត្រីចំពោះវិស័យកសិកម្មក្នុងមូលដ្ឋាន និងមានការចូលរួមព្រមទាំងការកៀរគរពីសហគមន៍ទាំងមូល។

នៅក្នុង*សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យឡាវ*បើទោះបីជាគោលការណ៍សមធម៌យេនឌ័រត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីគ្រួសារ ច្បាប់ស្តីពីការស្នងមរតក និងទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយសង្គមភាគច្រើនមានលក្ខណៈមាតាធិបតេយ្យជាប្រពៃណីដោយពុំមានការរិតបន្តឹង ទៅលើស្ត្រីកាន់កាប់ដីធ្លីក៏ដោយ ប៉ុន្តែគម្រោងមួយដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីធនាគារពិភពលោក សម្រាប់ការចុះបញ្ជីប្លង់ដីនៅតំបន់ទីក្រុង អនុវត្តការងារមិនបានល្អប្រសើរឡើយលើបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងរយៈពេល២ឆ្នាំដំបូង៖ នៅពេលដែលស្ត្រីស្នងមរតកដីធ្លី ស្វាមីរបស់ពួកគេគឺជាអ្នកចុះបញ្ជីដីធ្លីនោះ។ មានស្ត្រីតិចតួចណាស់ដែល បានចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរបស់គម្រោង និងសកម្មភាពដទៃទៀត ហើយទម្រង់ដែលគេបានប្រើប្រាស់ពុំមានផ្តល់ការរៀបចំឱ្យមានសហកម្មសិទ្ធិរួមគ្នាឡើយ និងគ្រាន់តែស្នើសុំឱ្យបំពេញឈ្មោះមេគ្រួសារ ដែលជាទូទៅគឺជាបុរសដែលមានវ័យចំណាស់ជាងគេ នៅក្នុងគ្រួសារដោយឡែក ឯកសារដែលគេត្រូវការដើម្បីគាំទ្រដល់ការទាមទារ កម្មសិទ្ធិ ជាទូទៅត្រូវបានចុះបញ្ជីក្រោមឈ្មោះរបស់មេគ្រួសារ។
ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះ សហភាពស្ត្រីឡាវបានរៀបចំវគ្គផ្តល់ព័ត៌មានអំពីយេនឌ័រ ចំនួន២នៅក្នុងសហគមន៍គម្រោងនីមួយៗ - វគ្គផ្តល់ព័ត៌មានមួយ គឺសម្រាប់បុរស និងស្ត្រី និងមួយវគ្គទៀត គឺសម្រាប់តែស្ត្រីប៉ុណ្ណោះ។ ការបណ្តុះបណ្តាលសហគមន៍ ផ្តោតទៅលើ សិទ្ធិក្រោមច្បាប់ និងប្រយោជន៍នៃការចូលរួមនៅក្នុងការផ្តល់ប្លង់ដី ហើយសមាជិក សហភាពស្ត្រីឡាវ បានចាប់ផ្តើមចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពផ្តល់ប្លង់ដីរបស់គម្រោងនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ ករណីនេះបង្ហាញឱ្យឃើញអំពីសារសំខាន់នៃការត្រួតពិនិត្យគម្រោង ដើម្បីកំណត់រកបញ្ហា និងការប្រឈមនានា ក្នុងការសម្រេចឱ្យបាននូវសមធម៌យេនឌ័រ និងអភិក្រមដែលមានភាពបត់បែនសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនោះ។

នៅក្នុង ប្រទេសហ្គាណា គម្រោងផ្តល់ប្លង់ដីជនបទជាប្រព័ន្ធរបស់អាជ្ញាធរអភិវឌ្ឍន៍ សហស្សវត្សរ៍ ដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីសារជីវកម្ម ស្តីពីការប្រឈមសហស្សវត្សរ៍ រួមមានសមាសភាពសំខាន់ៗស្តីពីការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីយេនឌ័រ និងដីធ្លី ដែលជួយបង្កើនផលប៉ះពាល់របស់វា៖

- ការចូលរួមពីអ្នកពាក់ព័ន្ធ និងការអប់រំសាធារណៈនៅក្នុងសហគមន៍បានធានាឱ្យមានលទ្ធភាព និងឱកាសស្មើភាពគ្នាសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស។ ឈ្មោះរបស់សហម្ចាស់កម្មសិទ្ធិទាំងអស់ត្រូវបានចុះបញ្ជីលើលិខិតបញ្ជាក់ដីធ្លី។
- គម្រោងបានអនុម័តជ្រើសរើសយកវិធីសាស្ត្របែបចូលរួមមួយ៖
  - ដើម្បីជ្រាបទៅដល់សហគមន៍មូលដ្ឋាន អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងអង្គការ សហគមន៍ដែលគម្រោងបានប្រើប្រាស់បានណែនាំអំពីសកម្មភាពអង្កេត និងសកម្មភាពសារពើភ័ណ្ឌជូនដល់សហគមន៍។
  - សិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីត្រូវបានចងក្រង និងពន្យល់ជូនដល់សហគមន៍បានយ៉ាងប្រសើរ។
  - សហគមន៍បានចូលរួមនៅក្នុងលំហាត់កំណត់ផែនទីតាមមូលដ្ឋាន។
  - សមាជិកសហគមន៍ដែលត្រូវបានជ្រើសរើស ទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលអំពី បច្ចេកទេសដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ដើម្បីដោះស្រាយវិវាទដីធ្លីរបស់ពួកគេ។
  - វគ្គបន្តត្រួតពិនិត្យទៅលើការផ្តល់ព័ត៌មានជាសាធារណៈ បានបញ្ជាក់ឱ្យបាន ច្បាស់លាស់អំពីបញ្ហាសំខាន់ៗមួយចំនួន។
- ស្ត្រីបានដឹកនាំសកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយយេនឌ័រ និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងរបស់គម្រោងនៅក្នុងសហគមន៍ដែលទទួលបានការគាំទ្រពីស្ត្រី និងបុរសដទៃទៀត។

ឥរិយាបថអំពីយេនឌ័រ និងដីធ្លីដែលបានចាក់ឬសយ៉ាងជ្រៅ អាចមានការពិបាក ក្នុងការផ្លាស់ប្តូរ ដូច្នេះគេត្រូវរៀបចំផែនការ និងធ្វើសមាហរណកម្មកិច្ចខិតខំ ផ្សព្វផ្សាយដាក់លាក់អំពីបញ្ហាយេនឌ័រ ទៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រទំនាក់ទំនង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងទូលំទូលាយ។

ការផ្សព្វផ្សាយយេនឌ័រប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព គួរកំណត់គោលដៅទាំងស្ត្រី និងបុរសគ្រប់អាយុ វណ្ណៈ សាសនា ជាតិពន្ធុ ឋានៈសង្គម ។ល។ ការផ្សព្វផ្សាយ យេនឌ័រផ្តល់ភាពអង់អាចដល់ស្ត្រី តាមរយៈព័ត៌មាន និងជំនាញក្នុងការនិយាយ អះអាង ប៉ុន្តែវាក៏មានសារសំខាន់ផងដែរ ដែលបុរសត្រូវជានាឱ្យមានឱកាស សម្រាប់ស្ត្រីក្នុងការចរចាអំពីសេចក្តីត្រូវការរបស់ពួកគេ។ ការសម្រេចឱ្យបាននូវចំណុចនេះ អាចទាមទារឱ្យមានការដោះស្រាយបញ្ហា ដែលទាក់ទងទៅនឹងអត្ថន័យនៃភាពជាបុរស ឬស្ត្រីនៅក្នុងវប្បធម៌ដែលពាក់ព័ន្ធ (WOLREC, 2011)។

ការផ្សព្វផ្សាយយេនឌ័រអំពីសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី អាចមានទម្រង់ជាច្រើនផ្សេងៗគ្នា ដូចជា កម្មវិធីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងសាធារណៈ និងសហគមន៍ អំពីសិទ្ធិកាន់កាប់របស់ស្ត្រី វិធានការអប់រំមូលដ្ឋានសម្រាប់ជូនដំណឹង ដល់ស្ត្រី និងបុរស អំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេ សកម្មភាពដែលគាំទ្រដល់អក្ខរកម្មផ្នែក ច្បាប់ និងសកម្មភាពគាំទ្រសិទ្ធិដីធ្លី ព្រមទាំងកម្មវិធីដែលលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមសកម្មពីស្ត្រី និងក្រុមស្ត្រី នៅក្នុងការងារអភិបាលកិច្ច និងគ្រប់គ្រង ធនធាន (FAO, 2000: 10)។

ប្រអប់៥.៣ ផ្តល់ឧទាហរណ៍អំពីការអនុវត្តល្អ ដែលរាល់ការអនុវត្តទាំងនោះបានឱ្យដឹងថា ការផ្សព្វផ្សាយអំពី យេនឌ័រប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពពឹងផ្អែកទៅលើការប្រើប្រាស់កម្រងឧបករណ៍ និងសម្ភារទំនាក់ទំនងផ្សេងៗគ្នា ប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិត។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.១៖ ការគាំទ្រដល់ការទទួលបានព័ត៌មានដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ប្រភព៖ FIG, 2001.

- ✓ ពន្យល់ទៅកាន់ស្ត្រីអំពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចដែលទាក់ទងទៅនឹងការកាន់កាប់ប្លង់ដី។
- ✓ ពិភាក្សាអំពីអត្ថន័យនៃពាក្យរដ្ឋបាលដីធ្លី និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី ជាមួយស្ត្រី។
- ✓ ពិគ្រោះយោបល់ជាមួយស្ត្រី ថាតើនរណានឹងទទួលរងផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ពីគម្រោង និងលទ្ធផលកំណែទម្រង់វិស័យដីធ្លី។
- ✓ ធានាថា មានយន្តការទំនាក់ទំនងទ្វេទិសមួយ រវាងស្ត្រី និងអ្នកអង្កេត ព្រមទាំងអ្នកបច្ចេកទេសវិស័យដីធ្លីនៅមូលដ្ឋាន។
- ✓ បញ្ចូលអ្នកវិជ្ជាជីវៈផ្នែកអង្កេតជាស្ត្រី ទៅក្នុងក្រុមដែលធ្វើការងារជាមួយសហគមន៍មូលដ្ឋាន។
- ✓ គាំទ្រដល់សមាជិកភាពរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងស្ថាប័នដីធ្លីគ្រប់កម្រិត។

ចូរចងចាំ!

ត្រូវលុបបំបាត់ឧបសគ្គដែលរាំងស្ទះលទ្ធភាពរបស់ស្ត្រី ក្នុងការទទួលបាន ព័ត៌មានដីធ្លី ដើម្បីបង្កើតឱ្យមាននូវការទទួលបានព័ត៌មានដីធ្លីប្រកប ដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងគម្រោង និងកំណែទម្រង់វិស័យដីធ្លី។

ប្រអប់៥.៣៖

ការផ្សព្វផ្សាយអំពីយេនឌ័រ ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

នៅក្នុង*ប្រទេសប៉ាគីស្ថាន* ក្នុងឆ្នាំ២០០៩-២០១០ គម្រោងមួយដែលទទួលបានមូលនិធិ គាំទ្រពីសម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ (ILC) បានត្រួតពិនិត្យផលប៉ះពាល់ទៅលើលទ្ធភាព របស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានដីធ្លីនៃកម្មវិធីបែងចែកដីធ្លី (LDP) របស់រដ្ឋាភិបាលខេត្ត Sindh និងបានផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ជូនដល់ស្ត្រីដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងវិវាទដីធ្លី។ សមាសធាតុមួយដ៏សំខាន់របស់គម្រោង គឺជាការបញ្ជ្រាបប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអំពីបញ្ហាដីធ្លី និងយេនឌ័រ ដោយបង្កើនការយកចិត្តទុកដាក់របស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ចំពោះកម្មវិធី បែងចែកដីធ្លី ដែលបានរួមចំណែកធ្វើឱ្យរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ខេត្តទទួលស្គាល់ អំពីចន្លោះប្រហោងនៅក្នុងដំណើរការបែងចែកដី។ សកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយ រួមមាន កិច្ចសន្ទនា ជាមួយប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអំពីកម្មវិធីបែងចែកដីធ្លី និងបញ្ហាពាក់ព័ន្ធ ទស្សនកិច្ចរបស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទៅកាន់បណ្តាស្រុក និងប្រជាពលរដ្ឋដែលទទួលបានដីធ្លី អត្ថបទ សម្រាប់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយធ្វើការបោះពុម្ព វីដេអូ និងឯកសារអំពីករណីសិក្សា និងករណីជោគជ័យ ព្រមទាំងការផ្សព្វផ្សាយអំពីការសិក្សាលើបញ្ហាកម្មវិធីបែងចែកដីធ្លី។

ចលនាដីធ្លី និងសមធម៌នៅក្នុង*ប្រទេសយូហ្គាន់ដា* (LEMU) កំពុងផ្សព្វផ្សាយជូនដល់ សហគមន៍អំពីបញ្ហាដីធ្លី និងយេនឌ័រ ព្រមទាំងផ្តល់ព័ត៌មានជូនដល់សាធារណជន រាប់បញ្ចូលព័ត៌មានអំពីជម្រើសសម្រាប់គ្រួសារ ដែលកំពុងសម្រេចចិត្ត ថាតើពួកគេគួរ ឬមិនគួរចុះបញ្ជីប្លង់ដីបែបប្រពៃណីរបស់ពួកគេ ឬគ្រួសារដែលកំពុងជួបប្រទះបញ្ហា ការទិញដីរបស់ពួកគេដោយបង្ខំ។ ចលនាដីធ្លី និងសមធម៌នៅក្នុងប្រទេសយូហ្គាន់ដា ប្រើប្រាស់ខិត្តប័ណ្ណ កម្មវិធីជជែកតាមទូរសព្ទនៅក្នុងវិទ្យុ និងការផ្តល់ដំបូន្មានផ្នែកច្បាប់លក្ខណៈបុគ្គល ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី ស្ថិតក្រោមច្បាប់បែបប្រពៃណី និងបែបគតិយុត្ត ព្រមទាំងអំពីជំហានដែលសហគមន៍អាចអនុវត្តន៍ ដើម្បីកាត់បន្ថយជម្លោះដីធ្លី និងដើម្បីជំរុញឱ្យមានការផ្សព្វផ្សាយ និងពិភាក្សាវែកញែក អំពីបញ្ហាយេនឌ័រ។

នៅក្នុង*ប្រទេសនេប៉ាល់* គម្រោងជួលភ្នំដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ព្រៃឈើ និងការចិញ្ចឹមសត្វរបស់មូលនិធិអន្តរជាតិសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម (IFAD) បានជួលសិទ្ធិអ្នកប្រើប្រាស់លើដីព្រៃទៅឱ្យគ្រួសារក្រីក្រដែលមានសមាជិកចន្លោះពី ៥គ្រួសារ ទៅ ១០គ្រួសារ ក្នុងមួយក្រុម។ ដើម្បីធានាថា គម្រោងនេះឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការ និងប្រយោជន៍របស់ស្ត្រីជនបទ គម្រោងបានជួលក្រុមការងារយេនឌ័រមួយក្រុម ដែលមាន សមាសភាពស្ត្រីចំនួន៣រូប ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍យុទ្ធសាស្ត្រផ្សព្វផ្សាយយេនឌ័រមួយប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិត។ សកម្មភាព រួមមានការជ្រើសរើស និងការបណ្តុះបណ្តាល ក្រុមស្ត្រីធ្វើការងារលើកកម្ពស់ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយដល់អ្នកទទួលផលជាស្ត្រី និងបុរស អំពីគម្រោងកំណត់អត្តសញ្ញាណ ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលនិងបង្រៀនជនបង្គោលយេនឌ័រនៅក្នុងទីភ្នាក់ងារអនុវត្តគម្រោងដែលបុគ្គលិកភាគច្រើនជាបុរស និងការផលិត និងចែកចាយទស្សនាវដ្តីចំនួនពីរ៖ ទស្សនាវដ្តីមួយសម្រាប់ជនបង្គោលយេនឌ័រនៅថ្នាក់ស្រុក និងទស្សនាវដ្តីមួយទៀតសម្រាប់ក្រុមអ្នកលើកកម្ពស់នៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

ក្រោយពេលអនុវត្តន៍បាន៩ឆ្នាំ ជោគជ័យរួមមានការចូលរួម និងតួនាទីដឹកនាំរបស់ស្ត្រី មានចំនួនកាន់តែច្រើន - អ្នកចូលរួមចំនួន២៥% នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំក្រុមជួលព្រៃ គឺជាស្ត្រី និងមានក្រុមស្ត្រីសុទ្ធសាធចំនួន៧៤ក្រុម និងប្រធានក្រុមស្ត្រីចំនួន១១២នាក់ ទំនុកចិត្តលើខ្លួនឯងមានការកើនឡើងសម្រាប់យុវតីដែលចូលរួមនៅក្នុងគម្រោង ហើយការផ្តល់ប្លង់ដីជូនដល់ស្ត្រីមានការកើនឡើង ជាមួយនឹងរបាយការណ៍ឱ្យដឹងថា បុរស មានការទទួលយកកាន់តែច្រើនឡើង ចំពោះសិទ្ធិស្ត្រីក្នុងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីកសិកម្ម ក្រោមឈ្មោះផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ។ ស្ត្រីដែលធ្លាប់បានចូលរួមក្នុងក្រុមទាំងនេះ យ៉ាងហោចរយៈពេល៥ឆ្នាំបានរាយការណ៍ឱ្យដឹងថា ឥឡូវនេះ ៩០% នៃរាល់សេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងគ្រួសារត្រូវបានធ្វើឡើងរួមគ្នា។

ប្រភព៖ ILC, 2010c; ULA, 2010; World Bank/FAO/IFAD, 2009a: 159–161.

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.២៖
ការផ្សព្វផ្សាយ អំពីយេនឌ័រ

ប្រភព៖ FAO, 2002c: 27.

- ✓ ផ្សព្វផ្សាយជូនដល់ស្ត្រី និងបុរសឱ្យផ្លាស់ប្តូរគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថដែលបាន ចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅ។
- ✓ ផ្សព្វផ្សាយជូនដល់មេដឹកនាំថ្នាក់ជាតិ ថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់មូលដ្ឋានអំពី យេនឌ័រ និងបញ្ហាដីធ្លី។
- ✓ លើកកម្ពស់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងគម្រោង និងកំណែទម្រង់វិស័យដីធ្លី តាមរយៈការផ្តល់ការផ្សព្វផ្សាយ និងការបណ្តុះបណ្តាលសមស្របអំពីយេនឌ័រ ជូនដល់បុគ្គលិកគម្រោងគ្រប់រូបទាំងអស់ និងសមាជិករបស់សហគមន៍មូលដ្ឋានដែលពាក់ព័ន្ធ។
- ✓ ជំរុញឱ្យមានការពិភាក្សាអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ និងបញ្ហាដីធ្លីក្នុងវេទិកាមួយដែលមានលក្ខណៈអព្យាក្រឹត្យ និងជានាឱ្យមានយន្តការប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងមានភាពសមស្របទៅតាមបរិបទវប្បធម៌ សម្រាប់ការកំណត់អត្តសញ្ញាណ និងការ ពិភាក្សា ការចរចា និងការដោះស្រាយជម្លោះចំពោះបញ្ហា។
- ✓ ផ្តល់ឱកាសស្មើភាពគ្នាសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងការផ្សព្វផ្សាយ ការអប់រំ និងការបណ្តុះបណ្តាលអំពីយេនឌ័រ (រាប់បញ្ចូលទស្សនកិច្ចសិក្សា) នៅក្នុងគ្រប់គម្រោង និងកំណែទម្រង់វិស័យដីធ្លីទាំងអស់។
- ✓ សម្របសម្រួលឱ្យមានការតែងតាំងស្ត្រី ដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ឱ្យ ចូលកាន់តួនាទីដឹកនាំ និងធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តក្នុងបញ្ហាដីធ្លី។
- ✓ ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលពិសេសអំពីបញ្ហាយេនឌ័រជូនដល់ស្ត្រីដើម្បីជំរុញឱ្យមានជំនាញ និងធនធានថ្មីៗសម្រាប់ប្រឆាំងទៅនឹងតួនាទីបែបប្រពៃណីរបស់ពួកគេ និងចូលរួមឱ្យបានពេញលេញនៅក្នុងដំណើរការ និងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើការ កាន់កាប់ដីធ្លី។
- ✓ ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលពិសេសអំពីបញ្ហាយេនឌ័រជូនដល់បុរសដើម្បីលើកទឹកចិត្តពួកគេក្នុងការធានាឱ្យមានឱកាសសម្រាប់ ស្ត្រីចូលរួមនៅក្នុងការងារអភិបាល កិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី តាមរយៈការដោះស្រាយបញ្ហាដែលទាក់ទងទៅនឹង អត្តន័យនៃភាពជាបុរស ឬស្ត្រីនៅក្នុងវប្បធម៌ដែលពាក់ព័ន្ធ។
- ✓ ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយពីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ដើម្បីសម្របសម្រួលឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ ប្រកបដោយនិរន្តរភាពនៅកម្រិតសហគមន៍ រដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋាន និងកម្រិត ថ្នាក់ជាតិ។

ចូរចងចាំ!

ការផ្សព្វផ្សាយអំពីយេនឌ័រ គឺជាផ្នែកមួយដែលចាំបាច់នៃយុទ្ធសាស្ត្រទំនាក់ទំនងប្រកប ដោយជោគជ័យ ប៉ុន្តែផ្នែកនេះមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់នៅឡើយទេ សម្រាប់កសាងឱ្យមានការគាំទ្រប្រកបដោយនិរន្តរភាព ចំពោះអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ អង្គការអន្តរជាតិ មានតួនាទីមួយដ៏សំខាន់នៅ ក្នុងសកម្មភាពអប់រំ និងផ្សព្វផ្សាយ ដើម្បីលើកកម្ពស់សមាហរណកម្មយេនឌ័រ ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ និងសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការ និងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លី។

បើទោះបីជាការងារតស៊ូមតិ រមែងតែងសំដៅដោយផ្ទាល់ចំពោះអ្នកបង្កើតគោលនយោបាយ នៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល និងអង្គភាពធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តដទៃទៀតក៏ដោយ ប៉ុន្តែការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងនៅក្នុងចំណោមអ្នកពាក់ព័ន្ធទូលំទូលាយ និងក្រុមដែលទទួលបានប្រយោជន៍ អាចគាំទ្រដល់កិច្ចខិតខំតស៊ូមតិ តាមរយៈការអភិវឌ្ឍឱ្យមានសម្ពាធសាធារណៈ សំដៅជំរុញឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ និងកំណែទម្រង់។

- ✓ ផ្ដល់ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព និងកិច្ចគាំទ្រហិរញ្ញវត្ថុជូនដល់អង្គការសង្គម ស៊ីវិលដែលធ្វើការងារនៅមូលដ្ឋាន និង/ឬ ក្រោមភាពជាដៃគូជាមួយអង្គការ សហគមន៍ អាស្រ័យដោយពួកគេអាចជួយលុបបំបាត់ចន្លោះប្រហោង (ដូចជា របាំងឧបសគ្គ ផ្នែកភាសា) រវាងសហគមន៍មូលដ្ឋាន និងរដ្ឋាភិបាល។
- ✓ ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីសហគមន៍ទាំងមូលនៅក្នុងគ្រប់យុទ្ធសាស្ត្រទំនាក់ទំនងទាំងអស់ ដើម្បីឱ្យអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីមានសមធម៌យេនឌ័រ និងសង្កត់ធ្ងន់អំពីប្រយោជន៍នៃសមធម៌យេនឌ័រជូនដល់ជនគ្រប់រូប៖
    - ជាជាងការជំរុញទាមទារសិទ្ធិស្ត្រីដាច់ដោយឡែកតែឯង ត្រូវលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការគាំទ្រពីប្រជាជនដែលត្រូវបានគេមើលរំលង និងងាយរងគ្រោះបំផុតនៅក្នុងសហគមន៍ដើម្បីជៀសវាងការប្រឈមដោយផ្ទាល់ទៅនឹង ឥរិយាបថដែលបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅអំពីទំនាក់ទំនងយេនឌ័រ។
- ✓ ធានាថាគ្រប់ផលិតផល និងឧបករណ៍ទំនាក់ទំនងទាំងអស់សង្កត់ធ្ងន់ទៅលើបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ។ ពិចារណាប្រើប្រាស់ផលិតផល និងឧបករណ៍ផ្សេងៗគ្នាសម្រាប់ប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយបុរស និងស្ត្រីដោយយោងទៅតាម ប្រភេទប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងៗគ្នាដែលពួកគេអាចមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ និងមានចំណាប់អារម្មណ៍។
- ✓ ផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់ពិសេស ចំពោះការដោះស្រាយបញ្ហាអនក្ខរភាពរបស់ស្ត្រីជនបទ និងប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងគមនាគមន៍ទាំងមូល ដែលស្ត្រីអាចមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់រាប់បញ្ចូលទាំងទូរសព្ទចល័តផងដែរ។
- ✓ ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី និងកសាងទំនុកចិត្តរបស់ពួកគេក្នុងការ និយាយដើម្បីប្រយោជន៍ខ្លួនឯងជាសាធារណៈ។
- ✓ ពិចារណាទៅលើទម្ងន់ការងាររបស់ស្ត្រី និងពេលវេលាដែលពួកគេមានសម្រាប់ចូលរួមកិច្ចប្រជុំ។

ចូរចងចាំ!

ការប្រាស្រ័យទាក់ទងមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ចំពោះការងារតស៊ូមតិ។ យុទ្ធសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទងដែលត្រូវបានរៀបចំ និងអនុវត្តបានល្អអាចជួយលើកកម្ពស់បុព្វហេតុមួយបានផ្ទុយទៅវិញភាពទន់ខ្សោយក្នុងការប្រាស្រ័យទាក់ទងអាចបំផ្លាញវាទៅវិញ។

✎ បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.៣៖ ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងសម្រាប់ការតស៊ូមតិ

ប្រភព៖ Sabine Pallas's presentation on "Developing communication and advocacy tools through action-oriented research in Africa" at the May 2011 technical workshop; ILC, 2011.

អក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់

អក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ទាមទារឱ្យស្ត្រី និងបុរស ដឹងអំពីអ្វីដែលអាចទៅរួចតាមផ្លូវច្បាប់ និងទាមទារឱ្យពួកគេមានព័ត៌មានអំពីរបៀបចុះបញ្ជីសិទ្ធិដីធ្លី ចូលរួមនៅក្នុងប្រតិបត្តិការដីធ្លី និងចូលរួមក្នុងដំណើរការ ព្រមទាំងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។ ពួកគេក៏ត្រូវយល់ផងដែរអំពីភាពស្មុគស្មាញនៃបញ្ហាដីធ្លី ភាពមានកម្រិតនៃច្បាប់ និងសមត្ថភាពអនុវត្តន៍របស់ស្ថាប័ន រដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លី ព្រមទាំងជម្រើសយន្តការ និងបរិយាកាសផ្នែកច្បាប់បែបផ្លូវការ និងមិនផ្លូវការផ្សេងៗគ្នាដែលអាចមានដើម្បីបន្តធ្វើការទាមទារដីធ្លីរបស់ពួកគេ។ បុគ្គលដែលមានបន្ទុកអនុវត្តន៍ច្បាប់ភូមិបាល និងគ្រប់គ្រងដំណើរការស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ដូចជាមេដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន អាជ្ញាធរយុត្តិធម៌ និងរដ្ឋបាល ព្រមទាំងអ្នកបច្ចេកទេសវិស័យដីធ្លី ក៏ត្រូវយល់អំពីច្បាប់ និងអត្ថន័យនៃច្បាប់ផងដែរ (FAO, 2011a: 18-19; World Bank/FAO/IFAD, 2009a: 144)។

ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងកិច្ចគាំទ្រដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ត្រូវដោះស្រាយការរើសអើង បែបប្រពៃណី ដែលរមែងតែងកើតឡើងយូរអង្វែង និងដែលបណ្តាលឱ្យស្ត្រីមួយចំនួនបោះបង់សិទ្ធិដីធ្លីតាមផ្លូវ ច្បាប់របស់ពួកគេ បើទោះបីជាពួកគេដឹងថាពួកគេមានសិទ្ធិទាំងនោះក៏ដោយ។

ការអនុវត្តល្អក្នុងការបង្កើត និងគាំទ្រដល់អក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកប ដោយសមធម៌យេនឌ័រ រួមមានអភិក្រមបែបចូលរួមដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងប្រទេសកូឡុំប៊ី និងយុទ្ធនាការ យល់ដឹងអំពីច្បាប់ ដោយប្រើប្រាស់បទចំរៀង របាំ និងឧបករណ៍ទស្សនីយភាព ដែលងាយស្រួលក្នុងការចម្លង យកលំនាំតាម នៅក្នុងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដែលមានកម្រិតអនក្ខរភាពខ្ពស់ និងងាយរងគ្រោះខ្លាំង នៅក្នុងសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងហ្គោ ភាគខាងកើត ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៥.៤។

ប្រអប់៥.៤៖ ការគាំទ្រអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់

ប្រភព៖

ILC, 2010a; 2010b.

នៅក្នុងប្រទេសកូឡុំប៊ី គម្រោងអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់មួយ ដែលអនុវត្តដោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលមានឈ្មោះ Centro de Investigación y Educación Popular ក្នុងឆ្នាំ២០១០ បានបណ្តុះបណ្តាលស្ត្រីចំនួន ៣០នាក់ ពីអង្គការជនបទ ដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងរបស់សហគមន៍អំពីសិទ្ធិដីធ្លី និងយន្តការសម្រាប់ទាមទារសិទ្ធិទាំងនោះ។ អភិក្រមបែបចូលរួមមានជាអាទិ៍៖

- ការស្រាវជ្រាវ និងវិភាគដោយមានការចូលរួមដែលនាំឱ្យមានការផលិតឯកសារ អំពីបញ្ហាប្រឈមដែលស្ត្រីជួបប្រទះក្នុងការទទួលបានដីធ្លី ក្នុងប្រទេសកូឡុំប៊ី។
- វគ្គបណ្តុះបណ្តាលចំនួន៣ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងភូមិនីមួយៗក្នុងចំណោមភូមិទាំង៥ បូករួមជាមួយកិច្ចប្រជុំចុងក្រោយមួយសម្រាប់រៀនសូត្រ និងចែករំលែក បទពិសោធន៍ក្នុងចំណោមស្ត្រីទាំង ៣០នាក់។
- ការផលិតសម្ភារប្រាស្រ័យទាក់ទងរាប់បញ្ចូលព្រឹត្តិប័ត្រ និងផ្ទាំងបដារអំពីស្ត្រី និងការទទួលបានដីធ្លី និងការផ្សាយវិទ្យុតាមប៉ុស្តិ៍វិទ្យុក្នុងតំបន់ចំនួន៣។
- ការរៀបចំសេចក្តីព្រាង និងការផ្តល់សុក្រឹតភាពទៅលើយុទ្ធសាស្ត្រច្បាប់មួយ សម្រាប់ការពារ និងទាមទារសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី ការអនុម័តទៅលើសេចក្តីប្រកាស និងការផ្សព្វផ្សាយកញ្ចប់ឧបករណ៍ដោយសិក្ខាកាមជាស្ត្រីទាំង ៣០នាក់។

សកម្មភាពទាំងនេះ មានផលប៉ះពាល់គួរឱ្យកត់សម្គាល់ទៅលើទំនុកចិត្តរបស់សិក្ខាកាម ក្នុងការនិយាយ និងទាមទារសិទ្ធិរបស់ពួកគេ និងការលើកទឹកចិត្តរបស់ពួកគេក្នុងការ សហការសំដៅសម្រេចគោលដៅរួមមួយ។

នៅក្នុង សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងហ្គោ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩-២០១០ Union pour l'Emancipation de la Femme Autochtone (UEFA) បានអនុវត្តន៍ធ្វើយុទ្ធនាការ យល់ដឹងអំពី ច្បាប់មួយដែលទទួលបានមូលនិធិគាំទ្រពីសម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ (ILC) ដោយផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងសហគមន៍មនុស្សតឿ ក្នុងខេត្តគីវូភាគខាងជើង និងភាគខាងត្បូង។ សកម្មភាពរួមមាន៖

- ការកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់អ្នកលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ("sensibilisateurs") ចំនួន១០នាក់ អំពីជំនាញ និងបច្ចេកទេសទំនាក់ទំនង ច្បាប់ភូមិបាល និងច្បាប់ព្រៃឈើ សិទ្ធិស្ត្រី យេនឌ័រ និងការអភិវឌ្ឍ។
- ការផលិតសម្ភារលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីច្បាប់ រាប់បញ្ចូលកូនសៀវភៅគំនូរ ជីវចល និងចំរៀងជាភាសាក្នុងមូលដ្ឋាន ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងសម្រាប់សហគមន៍ ដែលមានកម្រិតអនក្ខរភាពខ្ពស់ ដែលមានវប្បធម៌សម្បូរបែបអំពីចំរៀង ដែលទទួលស្គាល់អំពីសិទ្ធិ និងឋានៈរបស់ស្ត្រី ប៉ុន្តែត្រូវគេបំភ្លេចចោល។
- ការរៀបចំយុទ្ធនាការសកម្មភាពដែលជ្រាបទៅដល់ប្រជាជនជិត ៩,០០០នាក់ និងមេដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋានចំនួន ២០នាក់ ហើយបើយោងតាមការប៉ាន់ប្រមាណរបស់ UEFA ចំនួននេះ តំណាងឱ្យ ១៥% នៃមនុស្សតឿក្នុងមូលដ្ឋាន។
- ការតស៊ូមតិជាមួយមេដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន ដោយប្រើប្រាស់អនុស្សរណៈមួយស្តីពីសិទ្ធិ ដីធ្លីរបស់ស្ត្រីដែលរៀបចំឡើងដោយប្រតិភូពីសហគមន៍គម្រោងជាមូលដ្ឋានសម្រាប់សកម្មភាពនៅពេលអនាគត។

យុទ្ធនាការនេះ បានបង្កើនការយល់ដឹងរបស់សហគមន៍អំពីសិទ្ធិដីធ្លី ក្នុងចំណោមសហគមន៍ មនុស្សតឿ និងការយល់ដឹងរបស់មេដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន អំពីសិទ្ធិដីធ្លីរបស់មនុស្សតឿ ជាស្ត្រី។ ការប្រើប្រាស់ចំរៀង របាំ និងឧបករណ៍ទស្សនីយភាពបែបប្រពៃណី មានតម្លៃ ជាពិសេស ក្នុងការលើកកម្ពស់អក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ ក្នុងចំណោមប្រជាជនដែលត្រូវបានគេ មើលរំលង និងងាយរងគ្រោះខ្លាំងទាំងនេះ ព្រមទាំងផ្តល់នូវគំរូមួយនៃការអនុវត្ត។

យុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង

នៅពេលរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង វាមានសារសំខាន់ ក្នុងការកំណត់រកវិធីផ្សេងៗគ្នាដែលស្ត្រី និងបុរស ចូលរួមជាមួយពិភពលោក និងទទួលបានព័ត៌មាន ព្រមទាំងកែច្នៃព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេស គម្រោង និង/ឬ កំណែទម្រង់ដែលពាក់ព័ន្ធ។

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.៤៖ ការរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រ ទំនាក់ទំនង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង

- ✓ តើស្ត្រី និងបុរសជាទូទៅទទួលបានព័ត៌មានពីកន្លែងណា?
  - ឧទាហរណ៍ ជារឿយៗ គ្រូបង្រៀនគឺជាប្រភពព័ត៌មានមួយដ៏សំខាន់សម្រាប់ស្ត្រី ប៉ុន្តែពួកគេមិនសូវជាប្រភពព័ត៌មានសំខាន់សម្រាប់បុរសឡើយ។
- ✓ តើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយណាខ្លះដែលប្រសើរបំផុតសម្រាប់ជ្រាបទៅដល់ស្ត្រី?
- ✓ តើអ្វីខ្លះជាសញ្ញាណផ្នែកសង្គម និងវប្បធម៌នៃសិទ្ធិដីធ្លីសម្រាប់យេនឌ័រនីមួយៗ? តើកំណែទម្រង់លើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី អាចមានផលប៉ះពាល់ខុសគ្នាអ្វីខ្លះ សម្រាប់ ស្ត្រី និងបុរស?
- ✓ តើប្រជាពលរដ្ឋផ្សេងៗគ្នាចូលរួមនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីដោយរបៀបណា និងនៅពេលណា? តើពួកគេអាចមានចំណេះដឹងកម្រិតណារួចទៅហើយ?
- ✓ តើគេត្រូវផ្តល់សារអ្វីខ្លះជូនដល់ស្ត្រី និងបុរសនៅដំណាក់កាលផ្សេងៗគ្នា និងអំពីដំណាក់កាលផ្សេងៗគ្នានៃគម្រោង ឬកំណែទម្រង់វិស័យដីធ្លី? តើគេគួររៀបចំសារទាំងនេះដោយរបៀបណា?

ចូរចងចាំ!

កិច្ចខិតខំប្រាស្រ័យទាក់ទង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ប្រឈមទៅនឹងការដែលមាន ផលប៉ះពាល់មិនគ្រប់គ្រាន់ ប្រសិនបើសំនួរទាំងនេះ មិនត្រូវបានឆ្លើយតបពីដំបូងនៅក្នុងដំណាក់កាលរៀបចំយុទ្ធនាការព័ត៌មានមួយ។

ការរៀបចំ និងការអនុវត្តសកម្មភាពប្រាស្រ័យទាក់ទង គួរឆ្លើយតបទៅនឹងទិដ្ឋភាពផ្នែកយុទ្ធសាស្ត្រ ដូចជា ការផ្លាស់ប្តូររយៈពេលវែងទៅលើគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថ ទិដ្ឋភាពផ្នែកវិធីសាស្ត្រ ដូចជាជម្រើសនៃវិធីសាស្ត្រ ឧបករណ៍ និងសារសម្រាប់ក្រុមគោលដៅផ្សេងៗគ្នា និងទិដ្ឋភាពផ្នែកស្ថាប័ន ដូចជាសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងអង្គការ ឬស្ថាប័នដែលលើកកម្ពស់សកម្មភាព (FAO-Demitra, 2011b)។

រូបភាព៥.១ បង្ហាញអំពីជំហានក្នុងការរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធីសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។

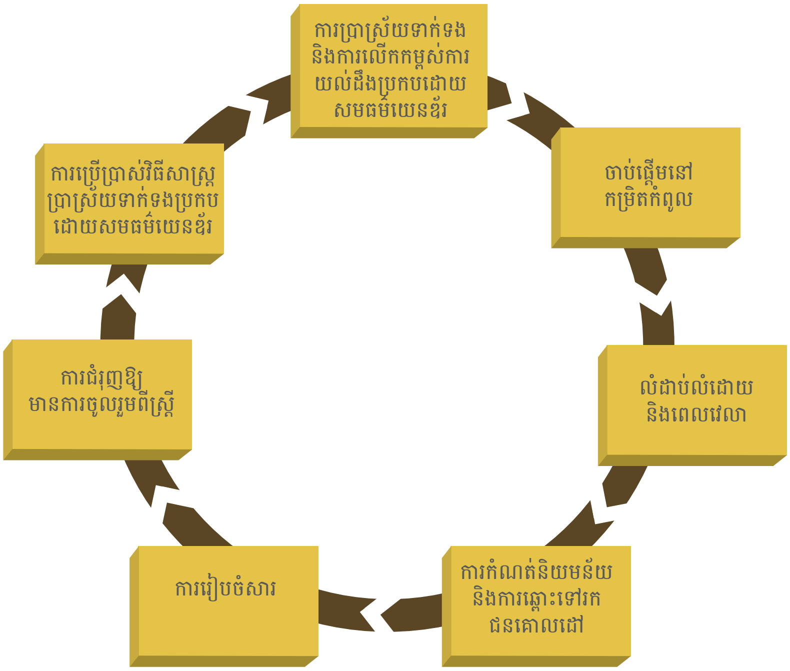

រូបភាព៥.១៖

ការរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រទំនាក់ទំនង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង

ការចាប់ផ្តើមនៅកម្រិតកំពូល

ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងដោយជោគជ័យ អាស្រ័យទៅលើការទទួលបានកិច្ចគាំទ្រ និងការប្តេជ្ញាចិត្តពីបុគ្គលនៅកម្រិតកំពូលនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងការបង្កើតគោលនយោបាយ។ ដូច្នេះ រាល់យុទ្ធសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទងទាំងអស់ គួរចាប់ផ្តើមពីការផ្សព្វផ្សាយ និងបណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងមន្ត្រីរដ្ឋបាល ព្រមទាំងអ្នកបច្ចេកទេសវិស័យដីធ្លី ស្តីពី៖

- ហេតុអ្វីបានជាយេនឌ័រគឺជាបញ្ហាដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់
- តើគម្រោង និងកំណែទម្រង់វិស័យដីធ្លីនីមួយៗបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ទៅលើស្ត្រី និងបុរសលើផ្នែក វប្បធម៌ សង្គម និងសេដ្ឋកិច្ច ដោយរបៀបណាជំនឿទៅលើអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ និងជំនឿក្នុងការជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងគ្រប់ដំណើរការ និងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ទាំងអស់ រាប់បញ្ចូលស្ថាប័នរដ្ឋបាល និងគ្រប់គ្រងដីធ្លី និងសកម្មភាពអនុវត្តន៍គម្រោង និងកំណែទម្រង់ការអនុវត្តល្អ សម្រាប់លើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រ។
- ជំហានដំបូងនេះក៏ទាមទារឱ្យមានការយល់ច្បាស់អំពីបរិបទនិងគោលបំណងនៃការប្រាស្រ័យការទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងផងដែរ។ ទាក់ទងទៅនឹងក្របខ័ណ្ឌបង្កើតគោលនយោបាយ ដែលមានរៀបរាប់ នៅក្នុងម៉ូឌុល១ វាមានសារប្រយោជន៍ក្នុងការកសាងឱ្យមាននូវអាណត្តិការងារមួយ ដើម្បីឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ តាមរយៈសម្ព័ន្ធភាពពហុភាគីអ្នកពាក់ព័ន្ធ ដោយកំណត់រកបុគ្គលឆ្នើម និងក្រុមអ្នកត្រួសត្រាយផ្លូវមួយក្រុម ដើម្បីលើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងធ្វើការដឹកនាំក្នុងការរៀបចំ និងអនុវត្តន៍យុទ្ធសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជារួម។

លំដាប់លំដោយ និងពេលវេលា

ការផ្តល់ឱ្យសាធារណជននូវព័ត៌មានឱ្យបានឆាប់រហ័សពីដំបូងនៅក្នុងដំណើរការ អាចជួយកែតម្រូវទៅលើការ សន្និដ្ឋានមិនត្រឹមត្រូវ និងជៀសវាងការភាន់ច្រឡំ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ប្រសិនបើស្ថាប័នដីធ្លីបំពេញមុខងារ មិនបានល្អ ឬពុករលួយ ព័ត៌មានដែលផ្តល់ជូនអាចបង្កឱ្យមានអំពើហិង្សា និងភាពខ្វែងគំនិតគ្នាក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋ។ នេះគឺជាហានិភ័យជាក់លាក់មួយនៅក្នុងស្ថានភាពក្រោយជម្លោះ ដែលបញ្ហាដី និងធនធាន អាចជាកត្តារួមចំណែកមួយនៅក្នុងជម្លោះ។

ជំហានទី២ នៅក្នុងដំណើរការរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ ក៏ទាមទារឱ្យមានការប្រចាប់បញ្ចូលគ្នានូវការរៀបចំផែនការ និងថវិកាសម្រាប់អនុវត្តសកម្មភាពប្រាស្រ័យទាក់ទង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងផងដែរ។

ការកំណត់និយមន័យ និងចាប់យកជនគោលដៅ

នៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រ ទំនាក់ទំនងជារួម គេត្រូវអភិវឌ្ឍសារផ្សេងៗគ្នាសម្រាប់ជនគោលដៅផ្សេងៗគ្នា។ ដូច្នេះ ព័ត៌មានដូចគ្នាអាចត្រូវបង្ហាញក្នុងលក្ខណៈខុសគ្នា ដោយផ្តោតទៅលើសមាសជាតុដែលគេចាប់អារម្មណ៍ និងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងក្រុមប្រជាជនផ្សេងៗគ្នា។

វាក៏មានសារសំខាន់ខ្លាំងផងដែរ ក្នុងការប៉ាន់ប្រមាណទៅលើកម្រិតចំណេះដឹង និងការយល់ដឹងដែលមាន ស្រាប់របស់ជនគោលដៅទាំងពីរភេទជាទូទៅ និងបញ្ហាសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីជាក់លាក់ដែលកំពុងមានការប្រឈម។ ចំណុចនេះអាចសម្រេចទៅបានតាមរយៈការកំណត់ផែនទីជនគោលដៅ ដើម្បីកំណត់ថា តើវាមានភាពបើកចំហក្នុងការពិភាក្សាអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ ប្រភេទសកម្មភាព និងសារទំនាក់ទំនងដែលអាចមានភាពសមស្របបំផុត និងក្របខ័ណ្ឌពេលវេលាប្រហាក់ប្រហែល។ ការកំណត់ផែនទីជនគោលដៅក៏ត្រូវពិចារណាអំពីបណ្តាញ និងទីតាំងដែលមានសារប្រយោជន៍បំផុតសម្រាប់ការប្រាស្រ័យទាក់ទង សកម្មភាពប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីសមធម៌យេនឌ័រ និងបញ្ហាដីធ្លីដែលអង្គការ និងស្ថាប័នដទៃទៀតកំពុងអនុវត្តន៍ ព្រមទាំងវិធីសាស្ត្រ និងឧបករណ៍ដែលកំពុងត្រូវបានប្រើប្រាស់រួចទៅហើយ ដែលគេអាចពង្រឹងបន្ថែមទៅលើវិធីសាស្ត្រ និងឧបករណ៍ទាំងនោះបាន។

ការកំណត់ជនគោលដៅ រាប់បញ្ចូលការសួរសំនួរអំពី តើនរណា/ស្ថាប័នណាដែលមានអាណត្តិការងារកសាង ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ និងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងការជានាថាបុគ្គល និងស្ថាប័នទាំងនេះ ត្រូវបានបញ្ចូលជាជនគោលដៅ និងជាតួអង្គនៅក្នុងការផ្តល់សារ។

ការរៀបចំសារ

គេត្រូវអភិវឌ្ឍន៍ និងរៀបចំសារឱ្យបានប្រុងប្រយ័ត្ន ដោយពិចារណាអំពីជនគោលដៅ និងមាតិកានៃសារ ព្រមទាំង តើសារទាំងនោះនឹងត្រូវផ្តល់ជូនដោយរបៀបណា និងដោយនរណា ក៏ដូចជាបរិបទរបស់ប្រទេស និងគម្រោងផងដែរ។

សារកាន់តែមានភាពខ្លាំងក្លានៅពេលដែលអ្នកផ្តល់សារទាំងនោះ មានអារម្មណ៍ ថាពួកគេគឺជាម្ចាស់សារ ដូច្នេះវាមានសារសំខាន់ក្នុងការអនុវត្តអភិក្រមបែបចូលរួមមួយដើម្បីអភិវឌ្ឍសារ។ បច្ចេកទេសក៏មានសារសំខាន់ផងដែរ ដូចជាការបង្ហាញអំពីការផ្លាស់ប្តូរថាជាការអភិវឌ្ឍមួយបែប

វិជ្ជមាន ដែលនាំមកនូវប្រយោជន៍សម្រាប់សហគមន៍ទាំងមូល ទំនងនឹងទទួលបានជោគជ័យច្រើនជាងការបង្ហាញថា វាមានពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការបាត់បង់អំណាចរបស់អ្នកកាន់អំណាចដែលមានស្រាប់។ ដូច្នេះការវិភាគដែលគេត្រូវការសម្រាប់រៀបចំសារគួរបញ្ចូលការពិចារណាអំពីបញ្ហាដែលសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីបង្កឱ្យមានឡើងនាពេលបច្ចុប្បន្ន។

ភាពលម្អិតតូចមួយ ក៏អាចធ្វើឱ្យមានភាពខុសគ្នាគួរឱ្យកត់សម្គាល់ចំពោះ របៀបដែលប្រជាពលរដ្ឋបកស្រាយសារផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ គំនូរជីវចល ដែលបង្ហាញរូបភាពបុរស និងស្ត្រីម្នាក់ចុះបញ្ជីដីធ្លីរបស់ពួកគេ ដែលនៅក្នុងរូបភាពនោះ បុរសត្រូវបានបង្ហាញថា កំពុងចុះហត្ថលេខាទៅលើទម្រង់ ខណៈពេលដែលស្ត្រីឈរញញឹមនៅក្បែរគាត់ ពុំបញ្ជូនសារអំពីសមធម៌យេនឌ័រដូចការ ដែលរូបភាពបង្ហាញអំពីស្ត្រីចុះហត្ថលេខាទៅលើទម្រង់ឡើយ។

វិធីសាស្ត្រសន្ទនាសហគមន៍ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៥.៥ គឺជាឧបករណ៍មួយ ដែលមានឥទ្ធិពលខ្លាំងក្លា ដើម្បីជំរុញឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យសហគមន៍ទាំងមូលស្តាប់ឮអំពីទស្សនៈរបស់សហគមន៍ដទៃទៀត។ កិច្ចសន្ទនារបស់សហគមន៍ត្រូវបានអភិវឌ្ឍឡើងដោយអ្នកដែលធ្វើការងារ លើបញ្ហាមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ និងបញ្ហាកាត់ច្រិបប្រដាប់ភេទស្ត្រីនៅអាហ្វ្រិក ដើម្បីប្រើប្រាស់ជាឧបករណ៍មួយសម្រាប់សម្របសម្រួលឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរផ្នែក វប្បធម៌ ហើយវាក៏មានសារប្រយោជន៍ ដូចគ្នានៅក្នុងបញ្ហាដីធ្លីផងដែរ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ការអនុវត្តវិធីសាស្ត្រនៅក្នុង បរិបទដទៃទៀត ទាមទារឱ្យមានការយក លំនាំតាម ដូចជានៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌាដែលគំនិតរបស់សហគមន៍មានលក្ខណៈ ខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពីអ្វីដែលបានរកឃើញ នៅអាហ្វ្រិក ដោយសារតែការដែលគេ ត្រូវពិចារណាទៅលើវណ្ណៈ និងសាសនា ព្រមទាំងយេនឌ័រ។ ដូច្នេះវាពុំមែង តែងតែអាចធ្វើទៅបានឡើយ ក្នុងការធ្វើការងារជាមួយសហគមន៍ទាំងមូល និងផ្តួចផ្តើមឱ្យមានប្រភេទកិច្ចសន្ទនា សហគមន៍ដែលអាចធ្វើទៅបាននៅក្នុងបរិបទមួយចំនួន។

ប្រអប់៥.៥៖ ការរៀបចំសារតាមរយៈកិច្ចសន្ទនាសហគមន៍

គម្រោងមួយដែលទទួលបានថវិកាគាំទ្រពីមូលនិធិ Nike និងអនុវត្តន៍ ដោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ដែលមានឈ្មោះថា លែនដេសា នៅវែសប៉ែងហ្គល ប្រទេសឥណ្ឌា បានអនុម័តប្រើប្រាស់ អភិក្រមសន្ទនាសហគមន៍មួយ ដើម្បីលើកកម្ពស់សន្តិសុខលើការកាន់កាប់ ដីធ្លីសម្រាប់កុមារី និងដើម្បីត្រួតពិនិត្យទៅលើបញ្ហាស្នងមរតករបស់ កុមារី ដែលមានលក្ខណៈកាន់តែទូលំទូលាយ។ អង្គការលែនដេសា បានរៀបចំកិច្ចប្រជុំមួយចំនួន ដែលសហគមន៍ និងក្រុមកុមារា និងកុមារី ផ្សេងៗគ្នាពិភាក្សាអំពីបញ្ហាដែលធ្វើឱ្យកុមារីមានការលំបាកក្នុងការគ្រប់គ្រងទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិ ដូចជាភាពក្រីក្រ ការទាមទារឱ្យផ្តល់ជំនូនអាពាហ៍ពិពាហ៍ទៅខាងបុរស ការឆាប់រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍។ ដោយសារតែការរិតបន្តឹងផ្នែកវប្បធម៌ទៅលើការប្របាច់បញ្ចូលគ្នានូវក្រុមប្រជាជនផ្សេងៗគ្នា គម្រោងត្រូវរៀបចំកិច្ចប្រជុំដោយឡែកជាមួយក្រុមវណ្ណៈ សាសនា និងក្រុមផ្សេងៗគ្នាដទៃទៀត មុនពេលដែលសហគមន៍ទាំងមូល អាចជួបគ្នា។

នៅពេលសន្ទនាជាមួយក្រុមដោយឡែកពីគ្នា អង្គការ លែនដេសា បានដឹង ថាគោលបំណងរបស់គម្រោងក្នុងការកាត់បន្ថយជំនូនអាពាហ៍ពិពាហ៍ ដែលផ្តល់ជូនដោយគ្រួសារក្រីក្រ មានភាពផ្ទុយគ្នាទៅនឹងទស្សនៈរបស់ សហគមន៍ថា ជំនូនតិចតួចធ្វើឱ្យកូនស្រីបាក់មុខ។ កុមារីពីគ្រួសារក្រីក្រ រមែងតែងរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក្នុងវ័យក្មេង ដើម្បីឱ្យគ្រួសាររបស់ពួកគេ អាចផ្តល់ជំនូនតិច។ ទីបំផុត សមាជិកសហគមន៍បានឈានដល់ការ ឯកភាពគ្នាថា ជាជាងការលុបបំបាត់ ឬកាត់បន្ថយការផ្តល់ជំនូន គេអាច ចាត់ទុកថាជំនូនមួយផ្នែកគឺជាទ្រព្យសម្បត្តិសម្រាប់កូនស្រីរបស់ពួកគេ។ កិច្ចសន្ទនាសហគមន៍ក៏បាននាំឱ្យមានការទាមទារពីម្តាយ និងកូនស្រីឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈដែលមានមូលដ្ឋានផ្អែកលើដីធ្លី ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ជំនាញដែលពួកគេអាចរកប្រាក់ចំណូលបានពីជំនាញទាំងនោះ។ ជាលទ្ធផលនៃអភិក្រមនេះ គម្រោងអាចផ្តល់កិច្ចគាំទ្ររបស់ខ្លួន ជូនដល់ កុមារីជំទង់នៃគ្រួសារដែលគ្មានផ្ទះសម្បែង និងគ្មានដីដើម្បីធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីប្រយោជន៍ និងសេចក្តីត្រូវការរបស់ពួកគេនៅក្នុងសហគមន៍។

ប្រភព៖ Renée Giovarelli's presentation on "Gender-equitable awareness raising" at the May 2011 technical workshop.

បញ្ជីផ្ទៀងផ្ទាត់៥.៥៖ ការអភិវឌ្ឍសារ

ប្រភព៖ Sabine Pallas's presentation on "Developing communication and advocacy tools through action-oriented research in Africa" at the May 2011 technical workshop; ILC, 2011.

- ✓ កំណត់រកប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលល្អបំផុតដើម្បីឱ្យដល់ស្ត្រី។
- ✓ ដឹងអំពីបរិយាកាសនយោបាយ តាមរយៈការធ្វើផែនទីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមួយ ដើម្បីកំណត់រកអ្នកពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ។
- ✓ ស្គាល់អំពីជនគោលដៅ តាមរយៈការអនុវត្តកំណត់ផែនទីរកជនគោលដៅ។
- ✓ សារត្រូវមានភាពសាមញ្ញ និងខ្លី។
- ✓ ត្រូវមានលក្ខណៈជាការបញ្ចុះបញ្ចូល ពុំមែនជាការបង្ខិតបង្ខំឡើយ។
- ✓ ប្រើប្រាស់រឿងរ៉ាវ និងការដកស្រង់ពីជីវិតពិត។
- ✓ ប្រើប្រាស់អង្គហេតុឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងតួលេខប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិត។

ចូរចងចាំ!

ជនគោលដៅខុសៗគ្នា មានសេចក្តីត្រូវការក្នុងការប្រាស្រ័យទាក់ទងខុសៗគ្នា។ គេត្រូវធ្វើការកែសម្រួលទៅលើភាសា និងផ្តល់សារទៅតាមប្រភេទអតិថិជនផ្សេងៗគ្នា ដើម្បីឱ្យពួកគេយល់ និងទទួលយកបានប្រសើរបំផុត។

ការជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី

ទីតាំង និងពេលវេលានៃកិច្ចប្រជុំមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ដើម្បីបង្កលក្ខណៈឱ្យស្ត្រីចូលរួម។ ឧទាហរណ៍ ស្ត្រីរមែងតែងមានការងារធ្វើជាច្រើននៅឯផ្ទះ ដូច្នេះ វាអាចមានភាពសមស្របក្នុងការរៀបចំកិច្ចប្រជុំក្រុមតូចៗ ដែលមានការចូលរួមពី ស្ត្រីដែលរស់នៅជិតគ្នា នៅក្នុងផ្ទះរបស់ស្ត្រីណាម្នាក់។ ការអញ្ជើញស្ត្រីឱ្យយកអាហារសម្រាប់គ្រួសាររបស់ពួកគេទៅកាន់កន្លែងប្រជុំដើម្បីឱ្យពួកគេអាចជាំស្លរួមគ្នា ក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចប្រជុំ ក៏អាចជួយបង្កើនការចូលរួមរបស់ស្ត្រីបានផងដែរ ដូចមានបញ្ជាក់នៅក្នុងឧទាហរណ៍ពីប្រទេសយូហ្គាន់ដា នៅក្នុងប្រអប់៥.៦។

វាអាចមានភាពប្រសើរបំផុតក្នុងការរៀបចំកិច្ចប្រជុំសម្រាប់ស្ត្រី នៅល្ងាចនោះ ក្រោយពេលដែលពួកគេបានបញ្ចប់ការងារប្រចាំថ្ងៃរបស់ពួកគេ។ បើទោះជាដូច្នេះក្តី កិច្ចប្រជុំនៅពេលល្ងាចអាចពុំមានភាពសមស្របនៅពេលដែលស្ត្រីរស់នៅឆ្ងាយពីគ្នា អាស្រ័យដោយសុវត្ថិភាព និងសន្តិសុខរបស់ពួកគេ អាចមានគ្រោះថ្នាក់នៅពេល ដែលពួកគេដើរត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញនៅពេលងងឹត។ វាមានសារសំខាន់ដែលត្រូវផ្តល់ សារឱ្យមានភាពសាមញ្ញ និងច្បាស់លាស់នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេលល្ងាចដើម្បីឱ្យកិច្ចប្រជុំអាចចប់មុនពេលដែលអ្នកចូលរួមគ្រប់រូបមានភាពនឿយហត់។

វាក៏មានសារសំខាន់ផងដែរ ដែលត្រូវរៀបចំ កិច្ចប្រជុំនៅកន្លែងដែលស្ត្រី អាចចូលរួមប្រកបដោយសុខុមាលភាព។ កិច្ចប្រជុំរបស់គម្រោង អាចប្របាច់បញ្ចូលគ្នាជាមួយកិច្ចប្រជុំដែលមានស្រាប់ ដែលមានការចូលរួមពីស្ត្រី ឬរៀបចំនៅកន្លែងដែលស្ត្រីរមែងតែងជួបជុំគ្នា ដូចជាចំណុចប្រភពទឹករបស់រដ្ឋាភិបាល កន្លែងលក់ទឹកតែ ឬមណ្ឌលអក្ខរកម្ម ដូចក្នុងករណីប្រទេសម៉ាឡាវី (ប្រអប់៥.៦)។

ប្រអប់៥.៦៖

ការគាំទ្រឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ

ប្រភព៖ Rachael Knight's presentation on "Genderequitable participation in land governance: community land titling in Liberia, Mozambique and Uganda", and discussions of the communication working group at the May 2011 technical workshop; World Bank/FAO IFAD, 2009b: 441.

គម្រោងកសិរុក្ខកម្មមួយ នៅតំបន់ហ្គូឌីបានដា នៃខេត្តកាណាតាកា *ប្រទេសឥណ្ឌា* ដែលអនុវត្តដោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល មានឈ្មោះថា ស្ត្រីសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព គាំទ្រដល់កសិករជាស្ត្រី និងបុរសក្នុងមូលដ្ឋាន ក្នុងការធ្វើចម្ការ សម្រាប់ប្រមូលផល និងការយកកាបូន។ គម្រោងសម្របសម្រួលឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រីនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ដោយពិចារណាទៅលើពេលវេលារបស់ស្ត្រី និងឧបសគ្គផ្នែក វប្បធម៌នៅពេលរៀបចំបង្កើតវេទិកាសាធារណៈ។

ក្នុងអំឡុងពេលនៃការអនុវត្តគម្រោងផ្តល់ប្លង់ដីសហគមន៍របស់អង្គការច្បាប់អភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិ នៅក្នុងតំបន់អ៊ូកេរ៉េវេនៃ*ប្រទេសយូហ្គាន់ដា*ស្ត្រីបានរាយការណ៍ឱ្យដឹងថាពួកគេត្រូវខកខានចូលរួមកិច្ចប្រជុំជាច្រើន អាស្រ័យដោយពួកគេត្រូវធ្វើការងារ និងពុំមានពេលវេលា។ ដូច្នេះអ្នកគាំទ្រសហគមន៍ម្នាក់ បានស្នើសុំឱ្យស្ត្រីធ្វើ ម្ហូបអាហាររបស់ពួកគេទៅកន្លែងប្រជុំ បន្ទាប់មក ចំអិនអាហារទាំងអស់ ដើម្បីធានាថាស្ត្រីបានចូលរួមកិច្ចប្រជុំ។

គម្រោងមួយរបស់អង្គការអាកសិនអេដ ដែលទទួលបានពានរង្វាន់ នៅក្នុងប្រទេសម៉ាឡាវី បានបញ្ចូលការពិភាក្សាអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ និងបញ្ហាដីធ្លី ទៅក្នុងថ្នាក់អក្ខរកម្មប្រចាំសប្តាហ៍សម្រាប់ស្ត្រី។

ការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទងប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

វិធីសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទង និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមួយចំនួន មានប្រសិទ្ធភាពជាងវិធីសាស្ត្រ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដទៃទៀត ក្នុងការឈោងចាប់ជនគោលដៅផ្សេងៗគ្នា អាស្រ័យទៅលើការមានធនធាន ពេលវេលា និងការគ្រប់គ្រងទៅលើលទ្ធភាពទទួលបាន និងការប្រើប្រាស់។

ឧទាហរណ៍ វិទ្យុគឺជាឧបករណ៍មួយដ៏សំខាន់សម្រាប់លើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ការផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម និងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននៅតំបន់ជនបទ និងសហគមន៍ដែលស្ថិតនៅដាច់ដោយឡែកពីគេ។ គេក៏អាចប្រើប្រាស់វិទ្យុ នៅក្នុងអភិក្រមបែបចូលរួមផងដែរ ដូចដែលគម្រោងឌីមីត្រារបស់អង្គការ FAO មានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់ ៥.៧។ អភិក្រមរបស់គម្រោងឌីមីត្រា គឺជាការអនុវត្តល្អមួយសម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅតំបន់ជនបទ ដើម្បីលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការវែកញែក និងការពិភាក្សា។ បើទោះជាដូច្នេះក្តីនៅក្នុងករណីមួយចំនួន បុរសគឺជាអ្នកគ្រប់គ្រងទៅលើការប្រើប្រាស់ និងលទ្ធភាពប្រើប្រាស់វិទ្យុគ្រួសារ។

ប្រអប់៥.៧៖

វិទ្យុសហគមន៍ក្នុងលក្ខណៈជាឧបករណ៍ទំនាក់ទំនងមួយ ដើម្បីឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ - គម្រោងឌីមីត្រា

ប្រភព៖ FAO-Dimitra, 2008; 2010a; 2010b; 2011a; 2011b; 2011c; Eliane Najros, personal communication.

ឌីមីត្រា គឺជាគម្រោងមួយរបស់អង្គការ FAO ព្រមទាំងជាបណ្តាញស្តីពីសមភាព យេនឌ័រ ព័ត៌មាន ទំនាក់ទំនង និងសន្តិសុខស្បៀងនៅតំបន់ជនបទ។ ជាមួយនឹងដៃគូ នៅក្នុងប្រទេសណៃជឺ និងសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងហ្គោ (DRC) ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ គម្រោងឌីមីត្រា បានអភិវឌ្ឍឱ្យមានក្លឹបអ្នកស្តាប់សហគមន៍ ដែល បច្ចុប្បន្នមានសមាជិកប្រមាណ ៨,០០០នាក់ នៅក្នុងប្រទេសទាំងពីរនេះ។

ក្រុមដោយឡែកពីគ្នា និងក្រុមចម្រុះ ដែលមានអ្នកភូមិជាស្ត្រី និងបុរស ជួបប្រជុំគ្នា ជាទៀងទាត់ ដើម្បីពិភាក្សាអំពីបញ្ហាកង្វល់ និងឧបសគ្គរបស់ពួកគេ ព្រមទាំងចាត់ វិធានការសមូហភាពដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនោះ។ ស្ថានីយវិទ្យុជនបទបញ្ជូនបន្ត និងផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មានគ្នាទៅវិញទៅមក ដោយផ្តល់លទ្ធភាពកាន់តែទូលំទូលាយចំពោះ ការទទួលបានចំណេះដឹង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីប្រធានបទដែលសមាជិក ក្លឹបបានកំណត់រកឃើញ ដូចជាការអនុវត្តនៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម សន្តិសុខស្បៀង ការទទួលបានដីធ្លី អនាម័យ។ល។ សមាជិកក្លឹបប្រើប្រាស់វិទ្យុដែលប្រើថាមពល ពន្លឺព្រះអាទិត្យ និងវិទ្យុវ៉េនិង(ជួនកាល) ទូរសព្ទដៃ ដើម្បីទាក់ទងជាមួយគ្នា ទៅវិញទៅមក និងក្លឹបដទៃទៀត។ តាមរយៈកិច្ចសន្ទនា និងសកម្មភាពប្រជាពលរដ្ឋ ជនបទទទួលបានព័ត៌មានកាន់តែប្រសើរ ចែករំលែកចំណេះដឹង ទទួលបានទំនុកចិត្តលើខ្លួនឯង និងហ៊ាននិយាយ។ ដំណើរការនេះ ក៏លើកទឹកចិត្តឱ្យពួកគេចូលរួមសកម្ម នៅក្នុងជីវិតសហគមន៍ផងដែរ។

លទ្ធផលមួយចំនួនក្នុងចំណោមលទ្ធផលទាំងនេះមានសារប្រយោជន៍ជាពិសេស ក្នុងការលើកកម្ពស់សមធម៌យេនឌ័រ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេសណៃជឺ ស្ត្រីនៅក្នុងភូមិ បានីហ្សូមប៊ូ បានចរចាជាមួយបុរសជាម្ចាស់ដីក្នុងមូលដ្ឋាន ដើម្បីទទួលបានការជួលដី ២,៧៥ហិកតា ដែលមានគុណភាពល្អសម្រាប់ដាំបន្លែ រយៈពេល ៩៩ឆ្នាំ។ នៅក្នុង សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងហ្គោ តាមរយៈការពិភាក្សាក្នុងចំណោមក្លឹបអ្នកស្តាប់ នៅប៊ូហ្គោប៊ី (កាបារី) គេឃើញថា បុរសកាន់កាប់តំបន់ដីសើមដែលមានជីជាតិ ដើម្បីដាំអំពៅ។ ចំណុចនេះមានផលប៉ះពាល់គួរឱ្យកត់សម្គាល់ទៅលើស្ថានភាពស្បៀង អាហាររបស់គ្រួសារ អាស្រ័យដោយវាធ្វើឱ្យស្ត្រីខ្វះដីសម្រាប់ដាំដំណាំដទៃទៀត។ ក្លឹបអ្នកស្តាប់បានផ្តល់ព័ត៌មានដល់អាជ្ញាធររដ្ឋបាល និងអាជ្ញាធរបែបប្រពៃណីដែលបានកំណត់ពន្ធខ្ពស់ខ្លាំងទៅលើអ្នកដាំអំពៅ។ ជាលទ្ធផលដីប្រមាណ៧០% បានវិល-ត្រឡប់មកជាការដាំបន្លែ និងផ្លែឈើវិញ។

ឧទាហរណ៍ទាំងនេះ បង្ហាញអំពីរបៀបដែលការទទួលបានព័ត៌មាន និងការប្រាស្រ័យទាក់ទងកាន់តែប្រសើរ អាចជំរុញឱ្យមានការសួរសំនួរចំពោះការអនុវត្តដែលពុំមាន សមធម៌យេនឌ័រ និងការពិភាក្សាអំពីបញ្ហាអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍សំខាន់ៗ ទាក់ទងទៅនឹង វិស័យកសិកម្ម សន្តិសុខស្បៀង សិទ្ធិស្ត្រី។ល។ ដែលនាំឱ្យមានការធ្វើចលនាសង្គម និងការផ្តល់ភាពអង់អាចដល់សមាជិកសហគមន៍ ជាពិសេសស្ត្រី។ បុរសម្នាក់បានរៀបរាប់ អំពីរបៀបដែលការចូលរួមរបស់គាត់នៅក្នុងក្លឹបអ្នកស្តាប់ ក្នុងតំបន់កាឡេហេនៃខេត្តគីវូភាគខាងត្បូង សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងហ្គោ ថាវាគឺជាលើកដំបូងដែលគាត់ បានចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សាវែកញែកស្តីពីការយល់ដឹងអំពីយេនឌ័រ។ “ខ្ញុំតែងតែគិតថា នេះគឺជាប្រធានបទដែលលម្អៀងទៅលើស្ត្រី និងប្រឆាំងចំពោះបុរស!”។

ស្ត្រីជនបទរមែងតែងមានលទ្ធភាពមានកម្រិតខ្លាំង ក្នុងការទទួលបានប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក្នុងទម្រង់បោះពុម្ព និងព័ត៌មានបោះពុម្ព ដូច្នេះគេគួរផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសទៅលើឧបករណ៍ប្រាស្រ័យទាក់ទងផ្ទាល់មាត់ និងឧបករណ៍ប្រាស្រ័យទាក់ទងបែបទស្សនីយភាព។ គេក៏អាចត្រូវបកប្រែសារ និងព័ត៌មានជាភាសាក្នុងមូលដ្ឋានផងដែរ និងគួរជៀសវាងប្រើប្រាស់ពាក្យបច្ចេកទេស ឬភាសាច្បាប់។ ការសម្តែងល្ខោនតាមសហគមន៍ សៀវភៅ គំនូរជីវចល ចំរៀង ផ្ទាំងបដារ និងវីដេអូ គឺជាឧបករណ៍បន្ថែម ដូចមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៥.៨ អំពីគម្រោង មួយនៅក្នុងប្រទេសម៉ាឡាវី។

ប្រអប់៥.៨៖ វិធីសាស្ត្រទំនាក់ទំនង និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

សកម្មភាពជាមួយមេដឹកនាំបែបប្រពៃណី ដែលអាចមានប្រសិទ្ធភាពខ្លាំងក្នុងការធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរសង្គម នៅពេលដែលពួកគេដឹង និងទទួលស្គាល់អំពីធម្មានុរូបនៃបញ្ហាយេនឌ័រ។

ការចងក្រងឯកសារវីដេអូដែលរួមមានបទចំរៀង កំណាព្យ ល្ខោន និងសំឡេង ផ្សេងៗគ្នា ប៉ុន្តែជួនកាលប្រជាជនមិនចង់បង្ហាញមុខនៅក្នុងម៉ាស៊ីនថត និងបង្ហាញអត្តសញ្ញាណរបស់ពួកគេឡើយ។

ល្ខោនសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍផ្តោតលើបញ្ហាដីធ្លី ដែលមានវិសមភាពយេនឌ័រ និងការផ្សព្វផ្សាយអំពីគំហើញនៃការស្រាវជ្រាវនៅក្នុងសហគមន៍ ដែលផ្តល់ឱកាសជូនដល់ជនគោលដៅ ដើម្បីពិភាក្សាអំពីតថភាពជាក់ស្តែងរបស់ពួកគេ និងស្វែងរកដំណោះ ស្រាយ ដើម្បីធ្វើការតស៊ូមតិទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី។

ការផ្លាស់ប្តូរទស្សនកិច្ចគ្នាទៅវិញទៅមក រវាងសហគមន៍បិតាធិបតេយ្យ និងមាតាធិបតេយ្យ ដើម្បីប្រៀបធៀបប្រព័ន្ធកាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ពួកគេដែលនេះគឺជាវិធីសាស្ត្រទំនាក់ទំនងមួយដែលត្រូវប្រើធនជានច្រើន។

លំហាត់ទស្សនវិស័យសហគមន៍ដែលស្ត្រី និងបុរសក្នុងសហគមន៍គូរផែនទីអំពី រូបភាពនៃកម្មសិទ្ធិ និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លីរបស់ស្ត្រី។

ប្រភព៖ WOLREC, 2011.

ការផ្លាស់ប្តូរគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថ

ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី គឺជាគម្រោងមួយរយៈពេលវែង ដែលទាមទារឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ ចំពោះគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថមូលដ្ឋាន ដែលជារឿយៗបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅ។ ដើម្បីឱ្យមានផលប៉ះពាល់ធំធេងបំផុតក្នុងរយៈពេលវែង វាមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលត្រូវកំណត់រកច្រកចូលសម្រាប់ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ និងដីធ្លី។ យុទ្ធសាស្ត្រប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពរួមមាន ការធ្វើការងារជាមួយកុមារដែលគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថរបស់ពួកគេ នឹងក្លាយទៅជាគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថរបស់សង្គមនៅពេលអនាគត។ អភិក្រមកិច្ចសន្ទនាសហគមន៍ មានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៥.៥ និងអភិក្រមដែលផ្តោតលើគ្រួសារមានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់៥.៩។

ប្រអប់៥.៩៖ ការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ តាមរយៈអភិក្រមមួយ ដែលផ្តោតលើគ្រួសារ

គម្រោងសាកល្បងស្តីពីការទទួលបានដីធ្លី របស់ធនាគារពិភពលោក និងការពង្រីកទៅលើគម្រោង Proyecto Acceso a la Tierra ត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសហុងឌូរ៉ាស់ នៅចន្លោះឆ្នាំ២០០១ និងឆ្នាំ២០០៩ ដើម្បីលើកកម្ពស់លទ្ធភាពរបស់ប្រជាជនក្រីក្រ ក្នុងការទទួលបានដីធ្លី បង្កើនការយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិទ្រព្យសម្បត្តិរួម ការធានាតាមផ្លូវច្បាប់ទៅលើសិទ្ធិ ដោយមិនប្រកាន់អំពីស្ថានភាពអាពាហ៍ពិពាហ៍ ការចូលរួមដោយស្មើភាពគ្នាពីសមាជិកគ្រួសារនៅក្នុងអាជីវកម្មខ្នាតតូចនៅជនបទ ការគ្រប់គ្រងអាជីវកម្មថ្មីដោយស្ត្រី និងការបណ្តុះបណ្តាលប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។ គម្រោងនេះ បានផ្តល់ឱ្យគ្រួសារ ជនបទដែលគ្មានដី និងខ្វះដី នូវជំនួយបច្ចេកទេស និងជំនួយតាមផ្លូវច្បាប់ ព្រមទាំងកម្ចី ទិញដី ដោយពិចារណាអំពីសកម្មភាពរបស់ភរិយាដែលគាំទ្រដល់ការធ្វើអាជីវកម្មរបស់ស្វាមីពួកគេ។ គម្រោងត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយមានប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃបែបចូលរួមមួយ ព្រមទាំងបានបញ្ចូលយុទ្ធសាស្ត្រយេនឌ័រចាប់ពីឆ្នាំ២០០៣។ រាល់បុគ្គលិកបច្ចេកទេសទាំងអស់ត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាល និងផ្សព្វផ្សាយអំពីបញ្ហាសមធម៌យេនឌ័រ។

បុគ្គលិកគម្រោងបានរាយការណ៍ឱ្យដឹងថា ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រយេនឌ័រ ខណៈពេលដែលត្រូវដោះស្រាយបញ្ហាភាពខុសគ្នាផ្នែកវប្បធម៌ គឺជាការលំបាកមួយ ប៉ុន្តែវាបានបង្កើត ឱ្យមាននូវលទ្ធផលគម្រោងដោយជោគជ័យ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ មេរៀនរយៈពេល វែងដ៏ចម្បងមួយ គឺការផ្តល់ព័ត៌មាន និងការយល់ដឹងដែលផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើគ្រួសារ លើកទឹកចិត្តឱ្យបុរសផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថរបស់ពួកគេចំពោះកាតព្វកិច្ចគ្រួសារ ផ្តល់តម្លៃទៅលើវិភាគទានរបស់ភរិយា ឬដៃគូរបស់ពួកគេចំពោះសកម្មភាពផលិតកម្ម និងទទួលស្គាល់សិទ្ធិជាម្ចាស់របស់ភរិយា ឬដៃគូរបស់ពួកគេទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិនានា ដែលពួកគេអាចទទួលបាន។

ប្រភព៖ World Bank/FAO/IFAD, 2009a: 162–165.

ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយ សមធម៌យេនឌ័រ គឺជាដំណើរការមួយដែលត្រូវបន្តធ្វើដដែលៗ។ គេត្រូវធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទៅលើផែនទីជនគោលដៅ និងត្រួតពិនិត្យលើវឌ្ឍនភាព ដោយធៀបទៅនឹងគោលបំណង និងសូចនាករដែលអាចវាស់វែងបាន។ ម្ចាស់ជំនួយ និងម្ចាស់មូលនិធិត្រូវទទួលបានការបញ្ជ្រាបអំពីធម្មជាតិនៃដំណើរការផ្លាស់ប្តូរគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថ ដែលមានរយៈពេលវែង ដើម្បីឱ្យបន្តទទួលបានធនធានសម្រាប់អនុវត្តន៍ការងារអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។

កំណត់សម្គាល់

[18] Patricia Costas, Catherine Gatundu, Renée Giovarelli, Paolo Groppo, Rachael Knight, Sabine Pallas and Rebecca Sittie បានផ្តល់ ជាតុចូលសំខាន់ៗនៅក្នុងម៉ូឌុលនេះ ក្នុងអំឡុងពេលនៃសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ដែលប្រព្រឹត្តធ្វើឡើងក្នុង ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ នៅឯការិយាល័យ កណ្តាលរបស់អង្គការ FAO រាប់បញ្ចូលតាមរយៈការពិភាក្សារបស់ក្រុមការងារទំនាក់ទំនង។

សង្ខេបអំពីសារសំខាន់ៗ ស្តីពីការបញ្ជូនសារ

ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង គឺជាគន្លឹះដើម្បីបញ្ជ្រាបបញ្ហាយេនឌ័រ និងសម្រេចឱ្យ បាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ។

ឥរិយាបថចំពោះអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ អាចពិបាកផ្លាស់ប្តូរ អាស្រ័យដោយឥរិយាបថទាំងនោះ បានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅ។

ដូច្នេះការផ្លាស់ប្តូរគុណតម្លៃ និងឥរិយាបថ គឺជាគម្រោងរយៈពេលវែងមួយ ដែលទាមទារឱ្យមានពេលវេលា និងកិច្ចខិតខំច្រើន ព្រមទាំងបញ្ជ្រាបការយល់ដឹងនៅក្នុងចំណោមម្ចាស់ជំនួយ និងម្ចាស់មូលនិធិ ដើម្បីធានាឱ្យមានធនធានសម្រាប់គាំទ្រដល់យុទ្ធសាស្ត្រប្រាស្រ័យទាក់ទង និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង។

គេត្រូវការឱ្យមានការផ្សព្វផ្សាយអំពីយេនឌ័រសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស សហគមន៍មូលដ្ឋាន និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ព្រមទាំងអ្នកចូលរួមគ្រប់កម្រិតនៅក្នុងដំណើរការ និងស្ថាប័នអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។

យុទ្ធសាស្ត្រលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ត្រូវមានភាពជាក់ស្តែង មានភាពបត់បែន ទន់ភ្លន់ ងាយសម្របខ្លួន និងផ្តល់កិច្ចសហការ ដោយជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នា។

ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងប្រកបដោយជោគជ័យ ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ត្រូវរៀបចំដោយប្រុងប្រយ័ត្នដោយចាប់ផ្តើមពីថ្នាក់កំពូល ពិចារណាទៅលើលំដាប់លំដោយ និងពេលវេលាការកំណត់និយមន័យ និងការជ្រាបទៅដល់ជនគោលដៅ ការអភិវឌ្ឍ និងការរៀបចំសារ ព្រមទាំងការជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី និងបុរសនៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់។

វិធីសាស្ត្រ និងឧបករណ៍ប្រាស្រ័យទាក់ទង ដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ រួមមានកិច្ចសន្ទនាសហគមន៍ វិទ្យុនៅជនបទ ព្រមទាំងឧបករណ៍បែបចូលរួម និងឧបករណ៍ទស្សនីយភាព។

យុទ្ធនាការតស៊ូមតិ និងយុទ្ធនាការអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ ក៏ជាសកម្មភាពប្រាស្រ័យទាក់ទងសំខាន់ផងដែរ។

ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ គឺជាដំណើរការមួយដែលត្រូវបន្តធ្វើឡើងដដែលៗ។

សូចនាករត្រួតពិនិត្យ សម្រាប់ការបញ្ជូនសារ

- ☐ ចំនួនការផ្តួចផ្តើមផ្សព្វផ្សាយ និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីយេនឌ័រ ដែលផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ហាដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនវគ្គបណ្តុះបណ្តាលអំពីការតស៊ូមតិ និងអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ ដែលគិតគូដល់យេនឌ័រ និងផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ហាដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនភាគរយនៃស្ត្រី និងបុរសដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីការតស៊ូមតិ និងអក្ខរកម្មផ្នែកច្បាប់ ដែលផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ហាដីធ្លី។
- ☐ ចំនួនឧបករណ៍ទំនាក់ទំនង និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ ដើម្បីបញ្ជូនសារអំពីអភិបាលកិច្ច លើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ។
- ☐ ចំនួនស្ត្រី និងបុរស ដែលសារបានជ្រាបទៅដល់។

ឯកសារយោង

Aksornkool, N., Joerger, C. & Taylor, E., eds. 2004. Gender sensitivity: a training manual for sensitizing education managers, curriculum and material developers and media professionals to gender concerns. Paris, UNESCO. http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001376/137604eo.pdf

FAO. 2000. Integrating gender in land and natural resource tenure programmes: Policy guidelines, S. Lastarria-Cornhiel. Rome. (unpublished)

FAO. 2002a. Gender and access to land. Land Tenure Studies No. 4. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/y4308e/ y4308e00.pdf

FAO. 2012b. Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security. Rome. http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf

FAO-Dimitra.2008. Accès à la terre en milieu rural en Afrique: stratégies de lutte contre les inégalités de genre, Atelier FAO-Dimitra, 26–28 septembre 2008. Brussels.

FAO-Dimitra. 2010a. Projet club d'écoute: Rapport d'activités, 2ème étape: Janvier–Août 2010, H.A. Adamou. Brussels.

FAO-Dimitra. 2010b. Rapport: mission d'accompagne ment du Project Clubs d'écoute pour l'automatisation et le leadership des femmes rurales et des jeunes des centre d'alphabétisation du 19 au 22 mai 2010. Brussels.

FAO-Dimitra. 2011a. Communiquer le genre pour le développement rural. Rome.

FAO-Dimitra. 2011b. Community listeners' clubs. Stepping stones for action in rural areas. Rome. www.fao.org/docrep/014/am604e/am604e.pdf

FAO-Dimitra. 2011c. Niger: Land for a century for Banizoumbou'swomen.Newsletter,21:3–4.Brussels. www.fao.org/docrep/015/an604e/an604e00.pdf

FAO/GTZ. 2006. Framework on effective rural communication for development. Rome and Eschborn, Germany. www. fao.org/nr/com/gtzworkshop/a0892e00.pdf

FIG. 2001. Women's access to land – FIG guidelines. Principles for equitable gender inclusion in land administration: Background report and guidelines.

FIG Publication No. 24.Copenhagen, International Federation of Surveyors (FIG).

ILC. 2010a. Women's Access to Land – Project Brief 1: Strengthening the awareness of authorities and communities of the tenure rights of indigenous pygmy women in the provinces of South and North Kivu. Rome. (unpublished)

ILC. 2010b. Women's Access to Land – Project Brief 2: Legal empowerment of women to claim land and territorial rights in the Cauca Valley, Colombia. Rome. (unpublished)

ILC. 2010c. Women's Access to Land – Project Brief 3: Promoting women's property rights and ownership in Pakistan. Rome. (unpublished)

ILC. 2010e. Women's Access to Land – Project Brief 5: Bringing land-rights to the grassroots women: creating awareness on socio-legal rights in West Midnapore district of West Bengal in India. Rome. (unpublished)

ILC. 2011. Securing Women's Access to Land Project: Advocacy Toolbox. www.landcoalition.org/sites/default/files/advocacy_toolbox_eng.pdf

ULA. 2010. The Uganda Land Alliance quarterly newsletter, Vol. 4. Kampala.

WOLREC. 2011. Women's access to land and household bargaining power: a comparative action research project in patrilineal and matrilineal societies in Malawi. Research Report No. 9. Rome, ILC, Women's Legal Resource Centre. www.landcoalition.org/sites/ default/files/publication/959/wlr_9_malawi.pdf

World Bank/FAO/IFAD. 2009a. Module 4: Gender issues in land policy and administration. In Gender in agriculture sourcebook. Washington, DC and Rome.

World Bank/FAO/IFAD. 2009b. Module 10: Gender and natural resources management. In Gender in agriculture sourcebook. Washington, DC and Rome.

ធនធាន និងឯកសារយោង

កិច្ចគាំទ្របន្ថែមសម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

សេចក្តីផ្តើម

កម្រងធនធានដែលមាន សម្រាប់គាំទ្រដល់ការសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ មានចំនួនកាន់តែច្រើនឡើងជាលំដាប់។ ដូច្នេះ សៀវភៅណែនាំនេះ ពុំមានបំណងឱ្យមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយទាំងស្រុងឡើយ។

ផ្នែកនេះបង្ហាញអំពីឯកសារយោងទាំងស្រុងនៃរាល់ប្រភពឯកសារដែលត្រូវបានដកស្រង់ នៅក្នុងសេចក្តីណែនាំនេះ ព្រមទាំងផ្តល់នូវការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងទៅកាន់ប្រភពបន្ថែមទៀតនៅក្នុងអ៊ីនធឺណិត។ អ្នកប្រើប្រាស់សៀវភៅណែនាំនេះ ក៏ត្រូវបានណែនាំឱ្យអានអនុសញ្ញាស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើស អើងប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ (CEDAW) និងលិខិតុបករណ៍កម្រិតអន្តរជាតិ និងតំបន់ដទៃទៀត ដែលមានសមធម៌យេនឌ័រ សម្រាប់ជាការណែនាំបន្ថែម ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ដែលមានការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ ព័ត៌មានអំពីលិខិតុបករណ៍មួយចំនួននៃលិខិតុបករណ៍ទាំងនេះ មានផ្តល់ជូននៅចុងបញ្ចប់នៃផ្នែកនេះ។

បទបង្ហាញនៅឯសិក្ខាសាលាបច្ចេកទេស ដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១

Adoko, Judy, " វិធីប្រកបដោយភាពស្ថាបនានៃការធ្វើការងារជាមួយស្ថាប័នបែបប្រពៃណី ដើម្បីគាំទ្រដល់សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី"។

Alnaggar, Dalal, "សមត្ថភាពប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងបច្ចេកវិទ្យា និងការអង្កេតដីធ្លីនៅតំបន់អារ៉ាប់"។

Costas, Patricia, "វិធីសាស្ត្រទំនាក់ទំនង និងយុទ្ធសាស្ត្រផ្សព្វផ្សាយប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចដីធ្លីនៅក្នុងប្រទេសបូលីវៀ"។

Dalrymple, Kate, "បញ្ហាយេនឌ័រ និងបច្ចេកវិទ្យានៅក្នុងគម្រោងរដ្ឋបាលដីធ្លី នៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ និងប៉ាស៊ីហ្វិក"។

Edmead, Nigel, "បញ្ហាយេនឌ័រក្នុងការរៀបចំ និងបង្កើតប្រព័ន្ធ និងមូលដ្ឋានទិន្នន័យ អំពីព័ត៌មានដីធ្លី៖ បទពិសោធន៍ពីប្រទេសហ្គាណា ហ្សំប៊ី និងយូហ្គាន់ដា"។

Fletcher, Debra, "រដ្ឋបាលដីធ្លី - ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងស្ថាប័ន និងសកម្មភាព៖ ការចូលរួមរបស់ជនជាតិដើមនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងដីធ្លីក្នុងប្រទេសអូស្ត្រាលី ដោយផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើប្រទេសអូស្ត្រាលីភាគខាងលិច"។

Gaikwad, Seema, "បទពិសោធន៍របស់អាស៊ីអំពីការចូលរួមរបស់សង្គមស៊ីវិលជាមួយ ដំណើរគោលការណ៍នយោបាយដីធ្លី"។

Gatundu, Catherine, “បទពិសោធន៍របស់អាហ្វ្រិកអំពីការចូលរួមរបស់សង្គមស៊ីវិលនៅក្នុង ដំណើរការគោលនយោបាយដីធ្លី”។

Giovarelli, Renée, “ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ”។

Knight, Rachael, “ការចូលរួមប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រនៅក្នុងអភិបាលកិច្ចដីធ្លី៖ ការផ្តល់ប្លង់ដី សហគមន៍នៅក្នុងប្រទេសលីបេរីយ៉ា ម៉ូហ្សំប៊ិក និងយូហ្គាន់ដា”។

Pallas, Sabine, “ការអភិវឌ្ឍឧបករណ៍ទំនាក់ទំនង និងឧបករណ៍តស៊ូមតិ តាមរយៈការស្រាវជ្រាវ ដែលផ្តោតលើសកម្មភាពនៅអាហ្វ្រិក”។

Sittie, Rebecca, “បញ្ហាយេនឌ័រក្នុងការគ្រប់គ្រង និងអនុវត្តន៍ការចុះបញ្ជីដីធ្លីក្នុងប្រទេសហ្គាណា”។

Stair, Elizabeth, “ដីធ្លី និងយេនឌ័រ - បរិបទនៅក្នុងប្រទេសហ្សាម៉ាអ៊ីក”។

Stowers-Fiu, Josephine, “ការកសាងសមត្ថភាព និងសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋបាល ដីធ្លីក្នុងប្រទេសសាម៉ៅ”។

ឯកសារយោង និងអំណានបន្ថែម

Adams, M., Berkoff, J. & Daley, E. 2006. *Land-water interactions: opportunities and threats to water entitlements of the poor in Africa for productive use.* Human Development Report Occasional Paper No. 2006/20. Washington, DC, UNDP. http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2006/papers/adams%20martin%20et%20al.pdf

ADB. 2006. *Republic of Uzbekistan: land improvement project*. Report and Recommendation of the President to the Board of Directors, Proposed Loans and Technical Assistance Grant. Manila, Asian Development Bank. www2.adb.org/documents/rrps/uzb/37536-01-uzb-rrp.pdf

Agarwal, B. 2009. Gender and forest conservation: The impact of women's participation in community forest governance. *Ecological Economics*, 68(11): 2785–2799.

Ahikire, J. 2010. *Half full or half empty glass. Decentralisation and women's land rights in Uganda*. Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

Aksornkool, N., Joerger, C. & Taylor, E., eds. 2004. *Gender sensitivity: a training manual for sensitizing education managers, curriculum and material developers and media professionals to gender concerns.* Paris, UNESCO. http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001376/137604eo.pdf

Alden Wily, E. 2003. *Governance and land relations: A review of decentralisation of land administration and management in Africa.* London, IIED. http://pubs.iied.org/pdfs/9304IIED.pdf

Ambaye, D.W. 2009. Land valuation for expropriation in Ethiopia: Valuation methods and adequacy of compensation. Paper presented at the 7th FIG Regional Conference on Spatial Data Serving People: Land Governance and the Environment – Building the Capacity, Hanoi, 19–22 October 2009.

Aristazabal, N. & Gomez, A. 2004. Improving security without titles in Bogotá. *Habitat International*, 28(2): 245–258.

Augustinus, C. & Benschop, M. 2003: Security of tenure – best practices. Nairobi, UN-HABITAT. http://www.unhabitat.org/downloads/docs/10784_1_594339.pdf

Barnett, K. & Grown, C. 2004. Gender impacts of government revenue collection: The case of taxation. *Economic Paper No. 62.* London, Commonwealth Secretariat.

Binswanger-Mkhize, H.P., Bourguignon, C. & van den Brink, R. 2009. *Agricultural land redistribution: toward greater consensus.* Washington, DC, World Bank.

Bernstein, A. 2005. *Land reform in South Africa – a 21st century perspective. Research Report No. 14.* Johannesburg, Centre for Development and Enterprise.

Bicchieri, M. 2010. Gender and Land Project – Mozambique. Paper presented at FAO Headquarters, Rome, 13May 2010.

Binswanger-Mkhize, H.P., Bourguignon, C. & van den Brink, R. 2009. Agricultural land redistribution: toward greater consensus. Washington, DC, World Bank.

Carfield, **M.** 2011. Land justice in Uganda: Preserving peace, promoting integration. *In* E. Harper, ed. *Working with customary justice systems: post-conflict and fragile states, pp. 127-–143.* Rome, International Development Law Organization.

Daley, E. 2011. *Gendered impacts of commercial pressures on land.* Rome, ILC. www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/902/mokoro_gender_web_11.03.11. pdf

Daley, E. Dore-Weeks, R. & Umuhoza, C. 2010. Ahead of the game: Land tenure reform in Rwanda and the process of securing women's land rights. *Journal of Eastern African Studies*, 4(1): 131–152.

Daley, E. & Englert, B. 2010. Securing land rights for women. *Journal of Eastern African Studies*, 4(1): 91–113.

Djusaeva, S. 2012. *Promoting rural women's rights to land: UN Women programme experience in Kyrgyzstan and Tajikistan.* Paper prepared for the Expert Group Meeting on Good Practices in Realizing Women's Rights to Productive Resources, with a Focus on Land, organized by UNWomen in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, 25–27 June 2012.

Edmead, N. 2011. *Open title: a model for low-cost, customizable land administration technology*.

Paper presented at the Annual World Bank Conference on Land and Poverty, Washington, DC,

18–20 April 2011.

Englert, B. & Daley, E. 2008. Introduction. *In E. Daley and B. Englert. Women's land rights and privatization in Eastern Africa.* Woodbridge, UK, Boydell and Brewer.

FAO. 2000. Integrating gender in land and natural resource tenure programmes: Policy guidelines, S. Lastarria-Cornhiel. Rome. (unpublished)

FAO. 2001**.** *Good practice guidelines for agricultural leasing arrangements. Land Tenure Studies No. 2*. Rome.

FAO. 2002a. *Gender and access to land. Land Tenure Studies No. 4.* Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/y4308e/y4308e00.pdf

FAO. 2002b. *Land tenure and rural development. Land Tenure Studies 3*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/y4307e/y4307e00.pdf

FAO. 2002c. *Law-making in an African context: The 1997 Mozambican Land Law*, C. Tanner. FAO Legal Papers Online No. 26, Rome.www.fao.org/fileadmin/user_upload/legal/docs/lpo26.pdf

FAO. 2003a. *SEAGA Socio-Economic and Gender Analysis Programme macro level handbook.* Rome. www.fao.org/docrep/012/ak229e/ak229e00.pdf

FAO. 2003b. *The design of land consolidation pilot projects in Central and Eastern Europe. Land Tenure Studies No. 6.* Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/006/y4954e/y4954e00.pdf

FAO. 2004. *Leasing agricultural land*. *Land Tenure Notes No. 1*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/007/y5513e/y5513e00.pdf

FAO. 2006a.*Gender and law: Women's rights in agriculture, L. Cotula*. FAO Legislative Study No. 76, Rev.1.Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/y4311e/y4311e00.pdf

FAO. 2006b. *Land tenure alternative conflict management. Land Tenure Manuals No. 2*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/a0557e/a0557e00.pdf

FAO. 2007. *Good governance in land tenure and administration*. *Land Tenure Studies No. 9*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/010/a1179e/a1179e00.pdf

FAO. 2008a. *Compulsory acquisition of land and compensation. Land Tenure Studies No. 10*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/011/i0506e/i0506e00.pdf

FAO. 2008b. *Good governance and natural resources tenure in South East Asia region,* O. Nabangch ang and E. Sri-sawalak. *Land Tenure Working Paper No. 4*. Rome.

FAO. 2009a. *Participatory land delimitation, an innovative development model based upon securingrights acquired through customary and other forms of occupation,* C. Tanner, P. De Wit and S.Norfolk. *Land Tenure Working Paper* No. 13.Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/012/ak546e/ak546e00.pdf

FAO. 2009b. *Towards voluntary guidelines on re-sponsible governance of tenure of land and other natural resources – discussion paper*. Land Tenure Working Paper *No. 10*. Rome. ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/012/i0955e/i0955e00.pdf

FAO. 2009c. "We all inherited this earth", inheritance rights of widows and children in the context of AIDS: legal overview. Rome. (unpublished report)

FAO. 2010. Land tenure, land policy, and gender in rural areas, by S. Lastarria-Cornhiel and A. Manji. Rome. (unpublished)

FAO. 2011a. *Governing land for women and men – gender and voluntary guidelines on responsible governance of tenure of land and other natural resources*, E. Daley and C.M. Park. *Land Tenure Working Paper No. 19*. Rome. http://www.fao.org/docrep/014/ma811e/ma811e00.pdf

FAO. 2011b. *State of Food and Agriculture 2010–11: Women in agriculture, closing the gender gap for development*. Rome. www.fao.org/docrep/013/i2050e/i2050e.pdf

FAO. 2012a. Improving Gender Equality in Territorial Issues (IGETI).Land and Water Division Working Paper No. 3. Rome. www.fao.org/docrep/016/me282e/me282e.pdf

FAO. 2012b. *Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*. Rome. http://www.fao.org/docrep/016/i2801e/i2801e.pdf

FAO-Dimitra. 2008. *Accès à la terre en milieu rural en Afrique: stratégies de lutte contre les inégalités de genre*, Atelier FAO-Dimitra, 26–28 septembre 2008. Brussels.

FAO-Dimitra. 2010a. Projet club d'écoute: Rapport d'activités, 2ème étape: Janvier–Août 2010, H.A. Adamou. Brussels.

FAO-Dimitra. 2010b. Rapport: mission d'accompagnement du Projet Clubs d'écoute pour l'autonomisation et le leadership des femmes rurales et des jeunes des centres d'alphabétisation du 19 au 22 mai 2010. Brussels.

FAO-Dimitra. 2011a. Communiquer le genre pour le développement rural. Rome.

FAO-Dimitra. 2011b. Community listeners' clubs. Stepping stones for action in rural areas. Rome. www.fao.org/docrep/014/am604e/am604e.pdf

FAO-Dimitra. 2011c. Niger: Land for a century for Banizoumbou's women. *Newsletter*, 21:3–4. Brussels. www.fao.org/docrep/015/an604e/an604e00.pdf

FAO/GTZ. 2006. Framework on effective rural communication for development. Rome and Eschborn, Germany. www.fao.org/nr/com/gtzworkshop/a0892e00.pdf

FAO, **Norwegian Refugee Council**, **UNHCR**, **UN-HABITAT**, **OHCHR & OCHA**. 2007. *Handbook on housing and property restitution for refugees and displaced persons – implementing the "Pinheiro Principles".* www.ohchr.org/Documents/Publications/pinheiro_principles.pdf

Farfan, F. 2002. *In* G. Payne, ed. *Land rights and innovation: improving tenure security for the urban poor.* London, ITDG Publishing.

FIG. 2001. Women's access to land – FIG guidelines. Principles for equitable gender inclusion in land administration: Background report and guidelines. FIG Publication No. 24.Copenhagen, International Federation of Surveyors (FIG).

Fitzpatrick, D. 2008. *Women's rights to land and housing in tsunami-affected Aceh, Indonesia. AcehWorking Paper No. 3*. Singapore, Asia Research Institute and Oxfam International. www.ari.nus.edu.sg/docs/downloads/aceh-wp/acehwps08_003.pdf

Flintan, F. 2010a**.** *Learning by doing: Working towards participatory rangeland management (PRM) in pastoral areas through ELMT/ELSE.* Washington, DC, USAID.

Flintan, F. 2010b. Sitting at the table: Securing benefits for pastoral women from land tenure reforms in Ethiopia. *Journal of Eastern African Studies*, 4(1): 153–178.

Flintan, F. & Cullis, A., compilers. 2010. *Introductory guidelines to participatory rangeland management in pastoral areas.* Ethiopia, Save the Children USA, FAO and ECHO. www.cop-ppld.net/fileadmin/user_upload/cop-ppld/items/introductory%20guidelines%20prm.pdf

Ghana Land Administration Project. no date. *An overview of LAP's gender initiative*.www.ghanalap.gov.gh/index1.php?linkid=154&sublinkid=161

Giovarelli, **R. & Duncan**, J. 1999. Women and land in Eastern Europe and Central Asia. Washington, DC, USAID. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnacl400.pdf

Giovarelli, **R. & Lastarria**-Cornhiel, S. 2006. *Study on women and property rights: project best practices.* Washington, DC, USAID. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnadj420.pdf

Government of Samoa. 2008. *Legislative drafting handbook*. Legislative drafting requirements approved by the Attorney General for use in Samoa from July 2008. Apia, Legislative Division of the Office of the Attorney General.

GROOTS Kenya. 2011. Complementing the state: the contribution of the "watchdog groups" in protecting women's land rights in Gatundu District, Kenya. Rome, ILC.

Grover, **R. & Flores-Bórquez**, M. 2004. *Restitution and land markets*. Paper presented at the FIG Working Week, Athens, 22–27 May 2004.

Guyer, J. 1987. Women and the state in Africa: Marriage law, inheritance and resettlement. *Working Papers in African Studies No. 129*. Boston, Massachusetts, USA, African Studies Centre, Boston University.

Harrington, A. & Choprah, T. 2010. *Arguing traditions. Denying Kenya's women access to land rights.* Justice for the Poor Research Report No. 2/2010.Washington, DC, World Bank.

Hilhorst, T. 2010**.** Decentralization, land tenure reforms and local institutional actors: building partnerships for equitable and sustainable land governance in Africa. *Land Tenure Journal*, 1(10): 35–59.

ILC. 2009. *Advancing the monitoring of land governance for ensuring impact on poverty reduction.* Paper presented atLand Governance in Support of the MDGs: Responding to New Challenges, World Bank, Washington, DC, 9–10 March 2009.

ILC. 2010a. Women's Access to Land – Project Brief 1: Strengthening the awareness of authorities and communities of the tenure rights of indigenous pygmy women in the provinces of South and North Kivu. Rome. (unpublished)

ILC. 2010b. Women's Access to Land – Project Brief 2: Legal empowerment of women to claim land and territorial rights in the Cauca Valley, Colombia. Rome. (unpublished)

ILC. 2010c. Women's Access to Land – Project Brief 3: Promoting women's property rights and ownership in Pakistan. Rome. (unpublished)

ILC. 2010d. Women's Access to Land – Project Brief 4: Sustainable empowerment of tribal communities through land rights movement with women partnership for securing dignity and equity. Rome. (unpublished) International Justice Mission. Our Work: What We Do.http://www.ijm.org/ourwork/whatwedo

ILC. 2011. Securing Women's Access to Land Project: Advocacy Toolbox. www.landcoalition.org/sites/default/files/advocacy_toolbox_eng.pdf

ILC. 2012. *Women's legal empowerment: lessons learned from community-based activities,* S. Pallas and L. Miggiano. ILC Briefing Note.www.landcoalition.org/publications/womens-legalempowerment-lessons-learned-community-based-activities

India Ministry of Rural Development. 2009. *Committee on State Agrarian Relations and Unfinished Task of Land Reforms Vol. 1 – Draft Report*. New Delhi, Government of India.

International Justice Mission. Our Work: What We Do. http://www.ijm.org/ourwork/whatwedo

IPC. 2010. C*ivil Society Consultation on FAO's Voluntary Guidelines on Responsible Land and Natural Resources Tenure, Kuala Lumpur, Malaysia, 24–26 March 2010, Final Report*. Rome, International Planning Committee for Food Sovereignty.

Kapur, A. 2011. Two faces of change: The need for a bi-directional approach to improve women's land rights in plural legal systems. *In* E. Harper, ed. *Working with customary justice systems: Post-conflict and fragile states*, pp. 73–92. Rome, International Development Law Organization.

Knight, R. 2011. The community land titling initiative: An investigation into the protection of customary land claims. *In* E. Harper, ed. *Working with customary justice systems: post-conflict and fragile states*, pp. 145–170. Rome, International Development Law Organization.

Khudayberdiyeva, M. 2009. *Uzbekistan Land Improvement Project.*Tashkent, ADB Uzbekistan.

Land Watch Asia. 2010. *Nepal: renewed push for land reform as a new chapter in history unfolds. Campaign Update 2010–2011*. www.angoc.org/portal/wp-content/uploads/2012/06/05/land-watch-asia-campaign-updates/nepal_final.pdf

Lemmen, C. 2010. *The social tenure domain model: A pro-poor land tool.* Copenhagen, FIG. www.fig.net/pub/figpub/pub52/figpub52.pdf

Lunnay, C. 2006. *Surveying and land administration – sustainable tertiary education for developing countries.* Paper presented at the XXIII FIG Congress, Shaping the Change, Munich, Germany, 8–13 October 2006.

Mackenzie, F. 1989. Land and territory: the interface between two systems of land tenure, Murang'a District, Kenya. Africa, 59(1): 91–109.

Mackenzie, F. 1990. Gender and land rights in Murang'a District, Kenya. *Journal of Peasant Studies*, 17(4): 609–643.

Mackenzie, F. 1993. A piece of land never shrinks: Reconceptualizing land tenure in a smallholding district, Kenya. *In* T. Bassett and D. Crummey, eds. *Land in African agrarian systems.* Madison, Wisconsin, USA, University of Wisconsin Press.

MacKinnon, **C.** 1987. *Feminism unmodified: Discourses on life and law.* Cambridge, Massachusetts, USA, Harvard University Press.

Magezi, J. 2010. *The role of case law in upholding women's land Rights.* Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

McAuslan, P. 2010. Personal reflections on drafting laws to improve women's access to land: Is there a magic wand? Journal of Eastern African *Studies*, 4 (1): 114–130.

Meertens, **D.** 2012. *Colombia's law on victims and restitution: a challenge for gender-sensitive transitional justice.* Paper presented at the Expert Group Meeting on Good Practices in Realizing Women's Rights to Productive Resources, with a Focus on Land, UN Women in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, 25–27 June 2012.

Mitchell, D. 2010. Land tenure and disaster risk management. *Land Tenure Journal,* 1(10): 121–141.

Moore, **H.** 1994. The divisions within: sex, gender and sexual difference. *In A passion for difference – essays in anthropology and gender*. Oxford, UK, Polity Press.

Namutebi, M. 2010. *The Office of the Administrator General and women's land rights.* Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

Osskó, **A.** 2002. Land restitution and compensation procedures in Central Eastern Europe. Paper Presented at the FIG Commission 7 Annual Meeting, Pretoria, 4–9 November 2002.

Rabley, P. 2010. Alleviating poverty in the developing world – leveraging property rights with geospatial technology. *The American Surveyor, January 2010*. www.amerisurv.com/pdf/theamericansurveyor_rabley-alleviatingpoverty_January2010.pdf

RWN. 2011. *Experiences of women in asserting their land rights: the case of Bugesera District, Rwanda.* Rome, Rwanda Women's Network, ILC.www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/956/wlr_5_rwn.pdf

Sayers, R. 2006. Principles of awareness raising for information literacy, a case study. Bangkok, UNESCO. http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001476/147637e.pdf

Seeley, J., Batra, M. & Sarin, M. 2000. *Women's participation in watershed development in India.* Gatekeeper Series No. 92. London, IIED. http://pubs.iied.org/pdfs/6347IIED.pdf

South Africa Department of Land Affairs.1997. White Paper on South African Land Policy. Pretoria.

Ssonko, M. N. 2010. *The application of succession law in the realization of women's land rights in Uganda.* Paper presented at the Women's Land Rights Conference, Speke Resort Munyonyo, Uganda, 4–6 October 2010.

Teklu, **A.** 2005. Research report 4 – land registration and women's land rights in Amhara Region, Ethiopia. London, IIED.

Tsikata, D. 2003. Securing women's interests within land tenure reforms: recent debates in Tanzania. In S. Razavi, ed. *Agrarian change: Gender and land rights.* Oxford, UK, Blackwell.

ULA. 2010. *The Uganda Land Alliance quarterly newsletter, Vol. 4*. Kampala.

UNCHS. 1999. Women's rights to land, housing and property in post-conflict situations and during reconstruction: A global overview. Nairobi, United Nation Centre for Human Settlements.www.unhabitat.org/downloads/docs/1504_59744_Land.pdf2.pdf

Undeland, A. 2012. *Lessons learned and good practices in realizing women's rights to productive resources with a focus on land: Kyrgyzstan and Tajikistan*. Paper prepared for the Expert Group Meeting on Good Practices in Realizing Women's Rights to Productive Resources, with a Focus on Land, organized by UN Women in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, 25–27 June 2012.

UN-HABITAT. 2007. Gendering land tool development. Nairobi, GLTN Secretariat.

UN-HABITAT. 2007b. Policy makers guide to women's land, property and housing rights across the world. Nairobi.

UN-HABITAT. 2008. Gendering land tools: Achieving secure tenure for women and men. Nairobi.www.pacificdisaster.net/pdnadmin/data/original/unhabitat_2008_gendering_land_tools.pdfUN-HABITAT. 2009. Gender evaluation criteria for large-scale land tools. Nairobi.

UN-HABITAT. 2008a. Secure Land Rights for All.Nairobi.

UN-HABITAT. 2011. Designing and evaluating land tools with a gender perspective: training package for land professionals. Nairobi.

UNICEF. no date. Communication for development.www.unicef.org/cbsc/index_42346.html

UN Women. 2011. *Progress of the world's women 2011–2012: In pursuit of justice*. New York. http://progress.unwomen.org/pdfs/en-report-progress.pdf WLLA. 2010a. *The impact of national land policy and land reform in Uganda.* Accra, Women's Land Link Africa.

Wehrmann, B. 2003. Women's access to and control over land in African and South Asian countries. *Landnutzung und Landentwicklung* [Land Use and Development], 44: 83–89.

Wehrmann, B. 2011. *Land use planning. Concept, tools and applications.* Eschborn, Germany, GIZ. www2.gtz.de/dokumente/bib-2011/giz2011-0041en-land-use-planning.pdf

Whitehead, A. &Tsikata, D. 2003. Policy discourse on women's land rights in sub-Saharan Africa: The implications of the re-turn to the customary. *Journal of Agrarian Change, 3*(1–2): 67–112.

WLLA. 2010a. *The impact of national land policy and land reform in Uganda*. Accra, Women's Land Link Africa.

WLLA. 2010b. T*he impact of national land policy and land reform on women in Zambia*. Accra.

WOLREC. 2011. *Women's access to land and household bargaining power: a comparative action research project in patrilineal and matrilineal societies in Malawi. Research Report No. 9*. Rome, ILC, Women's Legal Resource Centre. www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/959/wlr_9_malawi.pdf

World Bank. 2005. *Gender issues and best practices in land administration projects: A synthesis report*. Washington, DC. http://siteresources.worldbank.org/intard/resources/gender_land_fulltxt.pdf

World Bank/FAO/IFAD. 2009. Gender in agriculture sourcebook. Washington, DC and Rome.

Yahya, S. 2002. In G. Payne, ed. *Land rights and innovation: improving tenure security for the urban poor.* London, ITDG Publishing.

World Bank/FAO/IFAD. 2009a. Module 4: Gender issues in land policy and administration. *In Gender in agriculture sourcebook*. Washington, DC and Rome.

World Bank/FAO/IFAD. 2009b**.** Module 10: Gender and natural resources management. *In Gender in agriculture sourcebook*. Washington, DC and Rome.

YWAP. 2011. *Assisting Kayole widows in gaining control to family land, Kenya*. Research Report No. 10. Rome, ILC, Young Widows Advancement Program. www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/951/wlr_10_ywap.pdf

ធនធានបន្ថែមទៀត សម្រាប់អភិបាលកិច្ចលើការកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

ការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងខាងក្រោមទៅកាន់ធនធានបន្ថែមនៅក្នុងអ៊ីនធឺណិត ដែលអាចជាប្រភពពាក់ព័ន្ធនៃសេចក្តីណែនាំ និងព័ត៌មានបន្ថែមទៀត ទាក់ទងទៅនឹងអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ ពុំមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយឡើយ អាស្រ័យដោយកម្រងនៃធនធានដែលមានបន្តកើនឡើងជានិច្ច។ បញ្ជីរាយនាមនេះផ្តោតទៅលើគេហទំព័រដែលសង្កត់ធ្ងន់ជាក់លាក់លើបញ្ហាយេនឌ័រ និងដីធ្លី ជាជាងគេហទំព័រទូទៅដែលទាក់ទងទៅនឹងដីធ្លី។

មូលដ្ឋានទិន្នន័យអំពីយេនឌ័រ និងសិទ្ធិដីធ្លីរបស់អង្គការ FAO

គេហទំព័រនេះផ្តល់ទិន្នន័យ និងព័ត៌មានអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ និងសិទ្ធិដីធ្លីពីគ្រប់ប្រទេសទូទាំងសាកលលោក។ www.fao.org/ gender/land rights

យន្តការឧបករណ៍ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ នៃបណ្តាញឧបករណ៍ដីធ្លីសាកល (GLTN)

គេហទំព័រនេះផ្តល់ព័ត៌មានអំពីឧបករណ៍ដីធ្លី និងការអភិវឌ្ឍឧបករណ៍ រាប់បញ្ចូលការងារអំពីយន្តការ ឧបករណ៍ដីធ្លីប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ និងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យវាយតម្លៃយេនឌ័រសម្រាប់ឧបករណ៍ដីធ្លី។ www.gltn.net/index.php/land-tools/ cross-cutting-tools/gender

ប្រធានបទអំពីយេនឌ័រក្នុងបញ្ហាដីធ្លីរបស់សម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ (ILC)

គេហទំព័រនេះ មានទំព័រប្រធានបទយេនឌ័រដែលត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទៀងទាត់ ព្រមទាំងភ្ជាប់ទំនាក់ ទំនងទៅនឹងឯកសារ ការពិភាក្សា និងធនធានពាក់ព័ន្ធជាច្រើន។
http://landportal.info/topic/gender

លទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានដីធ្លី នៃសម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ (ILC)

ផ្នែកថ្មីអំពីសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី រួមមានការភ្ជាប់ទំនងទៅនឹងប្រភពព័ត៌មានជាច្រើន និងធនធានអំពីស្ត្រី និងដីធ្លីចំណុចថ្មីៗ និងការស្រាវជ្រាវដែលត្រូវបានផលិតឡើងតាមរយៈកម្មវិធីរបស់សម្ព័ន្ធភាពដីធ្លីអន្តរជាតិ។ www.landcoalition.org/ global-initiatives/womens-land-rights/ womens-land-rights

ដីធ្លីសម្រាប់ស្ត្រីអាហ្វ្រិក

គេហទំព័ររបស់សន្និសីទស្តីពីសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រីអាហ្វ្រិក ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅណៃរ៉ូប៊ីក្នុងឆ្នាំ២០១១ រួមមានឯកសារសន្និសីទ ធនធានដទៃទៀត ប្លុក និងព័ត៌មានដែលត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទៀងទាត់។
http://landforafricanwomen.org/

មជ្ឈមណ្ឌលលែនដេសា សម្រាប់សិទ្ធិដីធ្លីរបស់ស្ត្រី

គេហទំព័រនេះ ផ្តល់នូវការទទួលបានព័ត៌មានអំពីគម្រោងរបស់លែនដេសា ស្តីពីស្ត្រី និងដីធ្លី ប្លុក និងការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងទៅនឹងការស្រាវជ្រាវ និងធនធាន។

http://www.landesa.org/women-and-land/

សិទ្ធិដីធ្លីនៅអាហ្វ្រិក

គេហទំព័រនេះ រួមមានធនធានជាច្រើនអំពីដីធ្លី និងយេនឌ័រ និងត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជាទៀងទាត់។

www.mokoro.co.uk/landrights- in-africa

គម្រោងកាន់កាប់ដីធ្លី និងសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ USAID

គេហទំព័រនេះ ត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទៀងទាត់ និងរួមមានលទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានផលិតផល ដែលគេអាចដោនឡូតបាន រួមមានជាអាទិ៍ ឯកសារសង្ខេបអំពីបញ្ហាឧបករណ៍ និងសម្ភារបណ្តុះបណ្តាលដែលឯកសារមួយចំនួនដោះស្រាយអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ។

http://usaidlandtenure.net/

លិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ ដើម្បីគាំទ្រដល់អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រ

គោលការណ៍ណែនាំដោយស្ម័គ្រចិត្តដើម្បីគាំទ្រដល់ការបន្តសម្រេចឱ្យបាននូវសិទ្ធិទទួលបានស្បៀងអាហារ គ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងបរិបទនៃសន្តិសុខស្បៀងជាតិ (២០០៥)

គោលការណ៍ណែនាំ ២.៥ , ៣.៥ , ៣.៨ , ៣.៩ , ៧.៤ , ៨.៣ , ៨.៦ និង ៨.១០ មានទំនាក់ទំនងជាក់លាក់ទៅនឹងការលើកកម្ពស់គោលនយោបាយដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យមានការរាប់បញ្ចូល មានភាពយុត្តិធម៌ និងមិនរើសអើង ដែលមានភាពពាក់ព័ន្ធពិសេសទៅនឹងបញ្ហា យេនឌ័រ និងអភិបាលកិច្ច លើការកាន់កាប់។ គោលការណ៍ណែនាំ៨.៦ អំពាវនាវឱ្យរដ្ឋលើកកម្ពស់ការចូលរួមពេញលេញ និងដោយស្មើភាពរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ច រាប់បញ្ចូលតាមរយៈការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិផ្តោតការយកចិត្តទុក ដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ ដែលផ្តល់ឱ្យស្ត្រីនូវសិទ្ធិក្នុងការស្នងមរតក និងកាន់កាប់ដីធ្លី ព្រមទាំងទ្រព្យសម្បត្តិដទៃទៀត។ គោលការណ៍ណែនាំ៨.១០ អំពាវនាវឱ្យរដ្ឋចាត់វិធានការលើកកម្ពស់ និងការពារ សន្តិសុខលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីជាពិសេស ទាក់ទងទៅនឹងស្ត្រី និងក្រុមប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងសង្គមដែលក្រីក្រ និងបាត់បង់ប្រយោជន៍ តាមរយៈបទប្បញ្ញត្តិដែលការពារសិទ្ធិពេញលេញ និងស្មើភាពគ្នាក្នុងការធ្វើជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិទៅលើដីធ្លី និងទ្រព្យសម្បត្តិដទៃទៀត រាប់បញ្ចូលទាំងសិទ្ធិក្នុងការស្នងមរតក។

គោលការណ៍ Pinheiro (២០០៥)

គោលការណ៍១១ រហូតដល់ គោលការណ៍១៤ ស្តីពីគោលនយោបាយបដិទានដីធ្លី បញ្ជាក់ថា គោលការណ៍ ទាំងនេះ ត្រូវតែគ្មានភាពរើសអើង និងទទួលស្គាល់ចំពោះការទាមទាររបស់បុរស និងស្ត្រី និងកុមារា និងកុមារី។ គោលការណ៍១៨ ផ្តល់សិទ្ធិជូនអ្នកទាមទារដែលជាបុត្រសម្ព័ន្ធ រាប់បញ្ចូលទាំងសហព័ទ្ធក្នុងការធ្វើ ការទាមទារបដិទាន ក្រោមមូលដ្ឋានដូចគ្នាទៅនឹងអ្នកទាមទារចម្បង។

ពិធីសារនៃលក្ខន្តិកៈអាហ្វ្រិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិពលរដ្ឋ លើបញ្ហាសិទ្ធិស្ត្រីនៅអាហ្វ្រិក (២០០៣)

មាត្រា៦ ចែងថាស្ត្រីមានសិទ្ធិទទួលបាន និងគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ក្នុងអំឡុងពេលនៃចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍។ មាត្រា៧ ចែងអំពីសិទ្ធិរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបានចំណែកមួយប្រកបដោយ សមធម៌នៃទ្រព្យសម្បត្តិរួមក្រោមចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ក្នុងករណីលែងលះរស់នៅបែកគ្នា ឬមោឃភាពនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍។ មាត្រា២១ ចែងអំពីសិទ្ធិ របស់ស្ត្រីមេម៉ាយក្នុងការទទួលបានចំណែកមួយប្រកបដោយសមធម៌ក្នុងការស្នងមរតក ក្រោយពេលស្វាមីរបស់ពួកគេទទួលមរណភាព រាប់បញ្ចូលសិទ្ធិក្នុងការបន្តរស់នៅក្នុងផ្ទះដែលពួកគេរស់នៅក្រោយអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងចែងអំពីសិទ្ធិរបស់បុរស និងស្ត្រី ក្នុងការស្នងមរតក ដោយទទួលបានចំណែកប្រកបដោយសមធម៌ពីទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ឪពុកម្តាយពួកគេ។ មាត្រា១៦ ចែងថា ស្ត្រីមានសិទ្ធិទទួលបានលំនៅដ្ឋានស្មើភាពគ្នា។ មាត្រា១៩ លើកកម្ពស់លទ្ធភាពរបស់ស្ត្រីក្នុងការទទួលបាន និងគ្រប់គ្រងទៅលើធនធានសម្រាប់ផលិត និងធានាអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេក្នុងការទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផ្នែកមួយនៃសិទ្ធិរបស់ពួកគេក្នុងការទទួលបានការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព។

គោលដៅរបៀបវារៈស្តីពីលំនៅដ្ឋាន និងផែនការសកម្មភាពសាកល (១៩៩៦)

ចែងអំពីការទទួលបានជម្រកគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ជនគ្រប់រូប រាប់បញ្ចូលលទ្ធភាពស្មើភាពគ្នាក្នុងការទទួល បានហិរញ្ញវត្ថុដីធ្លី និងលំនៅដ្ឋានដោយគ្មានការរើសអើង និងចែងអំពីគោលនយោបាយ និងការអនុវត្ត ដើម្បីលើកកម្ពស់ឱ្យមានការចូលរួមស្មើភាពគ្នារបស់ស្ត្រីនៅក្នុងការរៀបចំផែនការ និងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តតាំងទីលំនៅរបស់មនុស្ស។

ផែនការសកម្មភាពនៃកិច្ចប្រជុំកំពូល ស្តីពីស្បៀងអាហារពិភពលោក (១៩៩៦)

គោលបំណង១.៣ ទាមទារឱ្យរដ្ឋាភិបាលធានាឱ្យមានសមភាពយេនឌ័រ និងការផ្តល់ភាព អង់អាចដល់ស្ត្រី តាមរយៈការណែនាំ និងការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់លើបញ្ហាយេនឌ័រ ដែលផ្តល់ឱ្យស្ត្រីនូវលទ្ធភាពស្មើភាពគ្នាប្រកបដោយសន្តិសុខសុវត្ថិភាព ក្នុងការទទួលបាន និងគ្រប់គ្រងទៅលើដី និងធនធានផលិតដទៃទៀត។

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ទីក្រុងប៉េកាំង (១៩៩៥)

មាត្រា ៣៥ ចែងឡើងវិញអំពីការសម្រេចរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការធានាឱ្យមានលទ្ធភាពស្មើ ភាពគ្នារបស់ស្រ្តី ក្នុងការទទួលបានធនធានសេដ្ឋកិច្ច រាប់បញ្ចូលដីធ្លី និងឥណទាន។

របៀបវារៈ ២១ (១៩៩២)

កថាខណ្ឌ៣.៨ អំពាវនាវឱ្យរដ្ឋាភិបាលពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សម្រាប់ការគ្រប់គ្រងដីធ្លី ការទទួលបានដីធ្លី និងកម្មសិទ្ធិទៅលើដីធ្លី ជាពិសេសសម្រាប់ស្ត្រី។ កថាខណ្ឌ៣២.៦ ទាមទារឱ្យរដ្ឋាភិបាលការពារ និងរៀបចំឱ្យមានលក្ខណៈផ្លូវការទៅលើការកាន់កាប់ និងការប្រើប្រាស់ដីធ្លីរបស់ស្ត្រី ព្រមទាំងសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ។

អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ (១៩៨៩)

មាត្រា ២ ការពារកុមារពីផលប៉ះពាល់នៃការរើសអើងទៅលើឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេ ដែលចំណុចនេះមានប្រសិទ្ធភាពការពារម្តាយរបស់ពួកគេពីការរើសអើងលើស្ត្រី។

កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (១៩៦៦)

មាត្រា២ មាត្រា៣ និងមាត្រា២៧ ចែងអំពីការទទួលបានសិទ្ធិដោយគ្មានការរើសអើងចំពោះយេនឌ័រ។ មាត្រា២៣.៤ បញ្ជាក់ថា សិទ្ធិរបស់ស្រ្តីក្នុងការទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិក្រោមចំណង អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងនៅពេលរំលាយអាពាហ៍ពិពាហ៍ គួរទទួលបានកិច្ចការពារដូចគ្នាទៅនឹងសិទ្ធិរបស់បុរសផងដែរ។

កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌ (១៩៦៦)

មាត្រា៣ ចែងថា ស្ត្រី និងបុរសមានសិទ្ធិស្មើគ្នា និងអាចប្រើប្រាស់សិទ្ធិរបស់ពួកគេដោយស្មើភាពគ្នា។

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (១៩៤៨)

មាត្រា២ លើកកម្ពស់សិទ្ធិរបស់មនុស្សគ្រប់រូប ក្នុងការទទួលបានសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាព ជាមូលដ្ឋាន ដោយគ្មានការរើសអើង។ មាត្រា៧ ផ្តល់សិទ្ធិដល់មនុស្សគ្រប់រូប ក្នុងការទទួលបានកិច្ចការពារស្មើភាពគ្នាក្រោមច្បាប់។ មាត្រា១៦ ផ្តល់សិទ្ធិដល់ស្ត្រី និងបុរសក្នុងការទទួលបានសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាក្នុងអំឡុងពេលនៃចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងនៅពេលរំលាយចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍។

សមភាពយេនឌ័រ គឺជាគោលការណ៍មួយក្នុងចំណោម គោលការណ៍ចម្បងទាំង១០ នៃគោលការណ៍ណែនាំដោយស្ម័គ្រចិត្ត ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការ ទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ ដីជលផល និងព្រៃឈើ នៅក្នុងបរិបទនៃសន្តិសុខស្បៀងជាតិ។សៀវភៅណែនាំនេះ មានគោលបំណងជួយដល់ការអនុវត្តគោលការណ៍ ណែនាំខាងដើម តាមរយៈការសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ សៀវភៅណែនាំនេះផ្តោតលើសមធម៌ និងរបៀបដែលសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី អាចត្រូវបានគ្រប់គ្រងក្នុងលក្ខណៈមួយដែលឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការ និងអាទិភាពខុសៗគ្នារបស់ស្ត្រី និងបុរស។

អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រធានាថា ស្ត្រី និងបុរស អាចចូលរួមដោយស្មើភាពគ្នានៅក្នុងទំនាក់ទំនងរបស់ពួកគេចំពោះដីធ្លី តាមរយៈ ស្ថាប័នផ្លូវការ និងការរៀបចំមិនផ្លូវការ សម្រាប់រដ្ឋបាល និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី។ សៀវភៅណែនាំនេះ ផ្តល់ដំបូន្មានអំពីយន្តការយុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពនានា ដែលអាចត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការស្ថាប័ន និងសកម្មភាពនៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។

សមភាពយេនឌ័រគឺជាគោលការណ៍មួយក្នុងចំណោមគោលការណ៍ចម្បងទាំង ១០ នៃគោលការណ៍ណែនាំដោយស្ម័គ្រចិត្ត ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ដីជលផលនិងព្រៃឈើនៅក្នុងបរិបទនៃសន្តិសុខស្បៀងជាតិ។ សៀវភៅណែនាំនេះ មានគោលបំណងជួយដល់ការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំខាងដើម តាមរយៈការសម្រេចឱ្យបាននូវអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ និងមានសមធម៌យេនឌ័រ។ សៀវភៅណែនាំនេះផ្តោតលើសមធម៌ និងរបៀបដែលសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី អាចត្រូវបានគ្រប់គ្រងក្នុងលក្ខណៈមួយ ដែលឆ្លើយតប ទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការ និងអាទិភាពខុសៗគ្នារបស់ស្ត្រី និងបុរស។ អភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ប្រកបដោយសមធម៌យេនឌ័រជានាថា ស្ត្រី និងបុរស អាចចូលរួមដោយស្មើភាពគ្នានៅក្នុងទំនាក់ទំនងរបស់ពួកគេចំពោះដីធ្លី តាមរយៈស្ថាប័នផ្លូវការ និងការរៀបចំមិនផ្លូវការ សម្រាប់រដ្ឋបាល និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី។ សៀវភៅណែនាំនេះផ្តល់ដំបូន្មានអំពីយន្តការយុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពនានា ដែលអាចត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសមធម៌យេនឌ័រ នៅក្នុងដំណើរការស្ថាប័ន និងសកម្មភាពនៃអភិបាលកិច្ចលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី។

ទំនាក់ទំនង៖

អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មនៃសហប្រជាជាតិ (FAO)
Viale delle Terme di Caracalla
00153 Rome, Italy

VG-Tenure@fao.org

អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មនៃសហប្រជាជាតិប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា
ផ្ទះលេខ ៥ ផ្លូវលេខ ៣៧០ សង្កាត់បឹងកេងកង១
ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ
អ៊ីម៉េល៖ FAO-kh@fao.org

ISBN 978-92-5-134324-1

9 789251 343241

I3114KM/1/05.21